

SANDA RADIAN
**REVERBERAȚIE
RUPESTRĂ**

EDITURA ALBATROS

SANDA RADIAN

REVERBERAȚIE RUPESTRĂ

Coperta de DONE STAN

SANDA RADIAN

REVERBERAȚIE RUPESTRĂ

**Povestiri fantastice și
științifico-fantastice**

EDITURA ALBATROS • BUCUREȘTI
1982

Unu. Ora bătu în mintea lui, deși cadranul luminos al ceasului deșteptător o arăta doar. Mai înghiți în silă un bulin. Somniferele astea nu aveau absolut nici un efect. Se simțea treaz, lucid, dar cu o ușoară greață, cu o stare de irascibilitate sau de posomoreală. Să încerce să numere? Numărase de două ori pînă acum de la 1 la 10 000 și tot nimic. Iar o să fie obosit mîine. Mîine, adică azi. Cît o s-o mai poată duce așa? Noroc că trebuia să asiste la un doctorat unde nu era nevoie să se concentreze prea mult. Care era titlul tezei? Ceva cu Gălinescu sau cu Lovinescu. O clipă, avu senzația că va ațipi. Dar, nu... Se înșelase. Furios, aprinse lampa și luă o țigară. Să citească iar pînă-n zori, își obosea ochii și așa destul de iritați. N-ar fi rău să facă puțină gimnastică. Se sculă și începu să-și regleze respirația. Pe vîrfuri, mîinile sus, inspirați, pe călcîie, mîinile jos, expirați. Se simțea tare caraghios în mijlocul odăii, în liniștea deplină a casei și a străzii, comandîndu-și singur cu glas tare: Inspirați — expirați! Dar continuă conștiincios. După zece minute făcu un duș și se culcă din nou. Ceasul arăta ora două. Îl cuprinse o dulce oboseală, închise ochii... și-i deschise iar. Nu putea dormi și pace. Să-și aducă aminte versuri. De pildă, Eminescu: „Și dacă ramuri bat în geam“. Nu, era prea simplu și nu avea nici un rost. „Veniți, privighetoarea cîntă și liliacul a-nflorit“. Asta da, cerea un efort, dar tot nu avu nici un rezultat. Ajunse la Arghezi: „Ce noapte groasă, ce noapte grea, a bătut în fundul lumii cineva“. De ce în fundul lumii? De ce nu în adîncuri? Fundul lumii o fi hăul

originar? Dar acela e cosmic. Fundul în opoziție cu vârful. Se poate zice vârful lumii? Mai bine altceva: „*Nadir latent poetul ridică însumarea / De harfe resfirate ce-n zbor invers le pierzi*“. Da, da, ar trebui să scrie ceva despre această inversare a viziunii. În fond, ea aparține și personajelor anapoda. Poate se observă și în mitul oglinzii. Ar trebui cercetate deoarece... La naiba! Așa n-o s-adoarmă niciodată. „*Somnoroase păsărele pe la cuiburi se adună*“... Când era student și încerca să n-vețe pînă dimineața, cu greu rezista cu vreo patru cafele mari să citească pînă la ora asta. Și acum! Învinovătea orice scîrțit, orice lătrat de ciine. Dacă n-ar fi auzit un zgomot tocmai în momentul cînd să ațipească, i se părea că ar fi cîștigat în lupta cu insomnia. Prostii. Mai bine să stea liniștit și nemișcat. După puțin timp avu însă impresia că întepenește, se întoarse pe stînga, apoi pe dreapta... În sfîrșit se făcu de patru. Începu să răăcească prin casă, își puse de cafea, închise o fereastră, deschise alta, bău, spălă ceșcuța. Se temea în starea în care era să meargă la serviciu cu mașina. De-altfel, tot era prea devreme. Se îmbracă foarte încet, rămase vreo cinci minute pe gînduri pentru a alege într-o cravată și puloverul cu guler întors. Afară, mîșpirînd aerul răcoros al dimineții, se simți înviorat. Dar agasarea îl cuprinsese încă din autobuz. Reușise să se-mpingă pe una din uși pînă la platformă, de unde nu-i fu cu puțință să se strecoare spre interior. Se uita peste capete ca peste un coș cu gulii (avantajul de a fi înalt), să vadă dacă nu putea coborî prin spate. Nu, trebuia cu orice preț să ajungă la ușa a doua. Se opinti și rostind automat „Scuzați“, își croi drum printre trupurile calde. Se simțea ușor scîrbit de această lipire de cărnuri străine care-l făcea să transpire, ca și cum trecea printr-o materie viscoasă. La ultimul asalt, stăpînul unui pîtec enorm îi astupă calea și începu să zbiere: „Ce te bagi așa, unde te crezi?“. „Vă rog să-mi permiteți să cobor.“ „Dacă poți trece...“ „Am să trec și nu țipa ca un nebun.“ „Nebun ești tu și dacă nu-ți convine, ia-ți mașină mică.“ Ar fi vrut să-i răspundă, dar trebuia neapărat să coboare. Așa că se mulțumi să-l îmbrîncească în ciuda protestelor și ateriză pe trotuar clocotind de mînie. În

viteza cu care ieșise din autobuz, fu gata să răstoarne pe cineva. Acum va fi nevoit să-și mai ceară și iertare. Se întoarse și :

— Nelule dragă, ce-i cu tine ?

— Elvira, ce surpriză !

Se îmbrățișară spontan. N-o mai văzuse pe Elvira cu care fusese bun prieten în facultate, de la repartizare.

— Unde lucrezi, la Pitești ?

— Da, și tu la Institut ; citesc revista voastră și rămîn a ta credincioasă admiratoare.

— Cu ce treburi prin București ?

— Am venit la doctoratul Catinei.

Doctoratul ? Aproape că uitase de el. Da, era tot al unei foste colege, pe care o cunoscuse mai puțin.

— Am stat la cămin în aceeași cameră, spunea Elvira, și am rămas în corespondență. M-am mirat că și-a ales un subiect de estetică. Pe vremuri, o pasionau în special romanele de atmosferă, *Ciocoi vechi și noi, Craii...* Rătăcea pe toate străduțele ca să descopere unde s-a petrecut cutare sau cutare episod. Într-o zi, mi-a zis, seriosă, că a văzut-o pe Otilia în pragul casei Giurgiuveanu.

— O fi fost vreo descendentă a ei, ripostă Nelu zîmbind. Sau o versiune de azi, care o imita în mod voit.

— Nu, ea era sigură că o zărise pe Otilia, sau cel puțin pe Otilia ei. Cînd ne-ntoarcem spre trecut, uneori îl descoperim, chiar dacă-l inventăm.

— Era cam copilăroasă Catina ta, Elviro. S-o fi schimbat și se ocupă de treburi serioase.

— Ai dreptate, probabil, și asta parcă mă dezamăgește.

— Dacă vrei, ne revedem la zece și mergem împreună ; și eu trebuie să asist la doctoratul ăsta.

— Cu plăcere, acceptă Elvira, și o luă spre centru, în timp ce Nelu se îndreptă spre institut.

Cînd pătrunseră în sală, aceasta era pe jumătate plină. Pe Nelu îl frapă eleganța femeilor. În ultimul timp, susținerea tezei fiind o simplă formalitate, toată lumea se îmbrăca pentru sindrofia care avea loc imediat după aceea. Se așezară. Convorbirea cu Elvira, care la

inceput ii făcuse atita plăcere, începea să-l obosească. Uite, acum dacă ar fi putut să se ducă să se culce, ar fi adormit cu siguranță. Încearca să se concentreze, dar vocea monotonă cu care Catina își citea autoreferatul era ca un biziit supărător. Elvira îi trezise curiozitatea la adresa fostei colege. Pe degeaba. Rezumatul tezei era o înșiruire de platitudini. Mutația valorilor estetice părea o axiomă de un firesc de plantă crescută primăvara din pământ. Cum putea cineva recepta și reproduce cu calm, ca pe niște date de mult cunoscute, afirmații care pe el îl frământau luni de zile pînă la obsesie? De vreme ce trecutul încremenește în valori culturale documentare, de ce nevoia de a ne întoarce spre el cu înversunarea interpretărilor actuale? De ce nu găsim în jur ceea ce căutăm, într-o actualitate în care tradiția să însemne doar izvorul? Renașterea e legată de redescoperirea trecutului, un trecut artistic exemplar, dar care niciodată nu reprezintă exact ce a fost atunci cînd s-a născut, ci altceva, inspirînd la rîndul său valori care-i seamănă dar nu i se suprapun. Și Croce, în pofida stimei lui pentru tradiție și critică istorică, face indiscutabila observație că o operă literară se stinge din cauza depărtării momentului istoric care a generat-o. Sînt opere la citirea cărora contemporanii au plîns sau au rîs și care ne lasă acum cu desăvîrșire indiferenți, susținea italianul. Poate. Dar, evident, unele da și altele nu. Gîndirea mitică, de pildă, rămîne actuală tocmai datorită unei selecții nici măcar estetice, ci psihice, temperamentale. Prin *Meșterul Manole*, Goga, Blaga, Adrian Maniu sau Horia Lovinescu și-au exprimat cele mai îndrăznețe idei. Anouilh sau Shaw au expus prin *Ioana d'Arc* cele mai arzătoare probleme ale epocii lor. Și, înainte, Shakespeare nu făcuse același lucru cu antichitatea, deși se putea mulțumi cu istoria Angliei, sau cu povești inventate, pur și simplu? Există și pentru mintea omenească o Mare a Sargaselor în care se întoarce pentru a putea crea? Desigur, nimic nu trebuie privit dogmatic, închistat. Elvira îl bătu ușor pe umăr.

— Ce ai, nu te simți bine?

— Ba da, ascultam.

Își dădu seama de stupiditatea răspunsului. Expunerea se terminase și lumea se îndrepta spre ieșire. Se ridică anevoie și o însoți pe Elvira care părea puțin speriată, probabil de paloarea lui, de cearcănele vinete și de pleoapele umflate pe care abia acum le observase, căci nu-și putea desprinde ochii de pe chipul său.

— Nu vrei să te duci acasă să te odihnești ? În fond, restul e doar o petrecere.

— Nu, nu, se apără Nelu, am o migrenă, acolo o să-mi treacă.

La Casa Universitarilor era foarte cald. Se rosteau glume arhicunoscute și cancanuri benigne. Elvira fusese acaparată de un bătrîn academician, care le fusese profesor. Nelu întoarse capul spre vecinul din stînga. Prezența acestuia aici era inedită. Purta o uniformă de pilot și părea destul de depeizat. Schimbară cîteva vorbe amabile, tînărul fiind încîntat că i se adresează cineva. Nelu află că este fratele fetei cu doctoratul și că ținuse să participe la eveniment. Din una în alta, sărind de la reactoare la triumghiul Bermudelor, ajunseră nu știu cum și la problema insomniei. Fără îndoială, își zise Nelu, că atunci cînd te preocupă un lucru, nu poți să nu-l strecoari cumva în conversație. Pilotul îi spuse :

— Insomnia e o boală serioasă, nu trebuie ignorată. De ce nu consultați un medic ?

— Am fost, am luat tot ce mi-a scris. Nu-mi rămîne decît să mă internez la Neurologie.

— Și de ce nu ? E limpede că e vorba de surmenaj. Dacă nu sînt indiscret, vi s-a întîmplat ceva care v-a dat o stare de nervi specială ?

— Nu, n-am lucrat exoesiv, nici nu s-a petrecut un lucru grav în viața mea. Dar m-am apucat de o temă care mi-a dat de furcă. Am inventat și un proverb pe chestia asta : „N-am făcut ce-i de făcut, dar nu-i bine ce-am făcut“.

Pilotul rîse. Se arată interesat de ceea ce îi încredința Nelu. Și acesta, stimulat, îi relată mai departe ceea ce nu i se păruse oportun să discute cu colegii de breaslă.

— Dar ce temă vă dă bătaie de cap ?

— Personajul anapoda. Eticheta asta a fost dată multor eroi, îi știi și dumneata : Till Eulenspiegel, Nastratin

Hogea, Nică a lui Ștefan a Petrei. Ori mie, anapoda nu mi se pare un personaj care acționează doar diferit de purtarea comună, ci invers, adică răsturnat, conform cu etimologia acestui cuvînt grecesc. Adică, în loc să deschidă ușa, o închide, în loc să alerge stă pe loc etc. Dar eroii pe care ți i-am citat sînt mai curînd excepționali, nonconformiști, adică o excepție la regulă, nu anapoda.

— Pe mine m-ați convins, dar, desigur, eu nu sînt o autoritate în materie. În curînd, o să deveniți dumneavoastră anapoda, dacă, în loc să dormiți, noaptea stați treaz. Unui pilot o asemenea insomnie i-ar fi fatală. Unul din escadrila noastră nu prea putea să doarmă bine, avusese niște încurcături de familie care-l duseseră la o stare de nervi proastă. Și atunci a folosit conexiunea inversă, cum o numim noi. Adică o rememorare a faptelor unei zile, dar nu în succesiunea lor firească — asta ar fi un efort minim — ci într-o cronologie inversă, anapoda, dacă vreți. Metoda i-a ajutat.

Nelu dădu din cap. Va încerca. Poate avea vreun rezultat. Mai știi ?

La început părea ușor. „M-am culcat, m-am dezbrăcat, am pus la căpătii un pahar cu apă, am lăsat să curgă apa la robinet etc.“ Dar trebuia să fii foarte atent, altfel memoria o lua pe calea obișnuită : „Am mîncat și am spălat farfuria“, sau : „Am deschis radioul și am ascultat muzică“. Încă din prima noapte, încordarea îi făcu bine și spre ziuă dormi un ceas-două. Succesul îl stimulează și jocul începu să-l pasioneze. Descoperi că finalitatea, pe care nu o examinase niciodată atîta vreme cit șirul acțiunilor își urma drumul firesc, dobîndea parcă un alt înțeles, un alt raport cauză-efect, cînd luai lucrurile în mod invers. Unele, bineînțeles, erau simple. „Am intrat fiindcă am descuiat ușa“. Altele își aveau sensul aiurea. „Am băut fiindcă mi-am luat un pahar cu apă“, adică nu pentru că mi-era sete. Totuși, fără a lua paharul cu apă, n-aș fi putut bea. „M-am culcat pentru că m-am dezbrăcat“. Același lucru, adică nu m-am culcat fiindcă mi-era somn. Aici ieșeau la iveală convențiile. Nu te culci cînd ți-e somn și nu mîncîci cînd îți e ne-

apărat foame, ci la ore de culcare sau de masă stabilite. Atunci „m-am culcat fiindcă m-am dezbrăcat“ era mai valabil. Și uite acum : „Am venit pe jos fiindcă era cald“. „Era cald fiindcă am venit pe jos“. Sau : „Am lucrat pentru că am fost la bibliotecă“ și... Nelu adormea.

Trecuse o săptămână și metoda era în continuare eficientă. Acum se antrenase și acest mod de rememorare îi făcea plăcere, de aceea se silea să reconstituie cele mai mici amănunte. Cîștigase și în viteză. Dacă la început dura cîteva ceasuri pînă apuca să-și amintească faptele unei zile și uneori adormea înainte de a ajunge să evoce numai dimineata, acum reușea să adoarmă la aceeași oră, dar înșiruind mult mai multe evenimente. Din ce în ce mai des, rostul devenise nu să-și aducă aminte ca să adoarmă, ci, călăuzit de acest scop, să-și aducă aminte. Ca să rememoreze de fapt, ca să justifice rememorarea. Ciudat, nimic din aceste înșiruiți inverse nu-l urmărea în somn nici sub o formă benefică, nici sub o formă malefică. Ori nu visa de loc, ori visele lui n-avea nici o legătură cu cele amintite. În schimb, mnemotehnica inversă afecta gîndirea lui diurnă. Acțiunile îi apăreau mereu în derularea lor răsturnată. „A publicat găsind un material“, „a sosit călătorind“... Întîmplările în succesiunea lor obișnuită îi apăreau absurde.

Într-o după amiază, Nelu se afla la bibliotecă. Gusta din nou timpul tihnit de muncă, la vremea cînd razele apusului sclipeau trandafiriiu pe suporturile de metal ale rafturilor și improșcau pe perete pete de culoare. Grădina se înveșmînta în taină și de pe scaunul de lîngă fereastră vedeai cum se îndepărtau pe alee unul cîte unul cititorii întîrziati. În curînd aveau să se ivească stelele atît de intime, pe cît de îndepărtate, și se vor aprinde impersonalele și apropiatele tuburi de neon. Nelu își revizui fișele, recitindu-le de la cap la coadă și de la coadă la cap. Ba chiar luase obiceiul să urmărească rîndurile de la dreapta la stînga și invers, ca la unele scrieri vechi, distrîndu-se asupra formațiilor lingvistice involuntare. Clasase personajele în trei categorii ocurente : ghidușii, bufonii (comicii tragici) și eroii într-a-devăr anapoda. În ultima categorie parcă-i venea să-l

pună pe Cănuță om sucit, sau pe eroul din *Rinocerii*. Dar încă nu se hotărîse. Mai erau multe probleme ce nu-și găsiseră dezlegarea. Nelu strînse hîrțiile de pe masă și-și îndreptă spinarea dureroasă, cînd Dorin Vasiliu veni să-l salute. Se cunoscuseră la bibliotecă acum cîțiva ani, scormonind amîndoi prin fișier. După ce-și terminase studiile, Dorin fusese repartizat aici. Era ca de obicei cu zîmbetul pe buze. Dar astăzi parcă nu-l aborda cu înnăscuta amabilitate, ci chiar cu autentică voioșie. Nelu se gîndi să-l invite la o cafea pe care o va bea doar Dorin, căci el nu voia să împiedice efectele călătoriei sale inverse. Cel poftit primi cu vizibilă plăcere. Avea ceva de povestit și îl considera pe Nelu un interlocutor minunat. După observațiile bine cunoscute despre incomoditatea scaunelor din bibliotecă și despre sistemul greoi de deservire a cărților, discuția alunecă spre noile achiziții din fondul bibliotecii. Cîteva i se păreau lui Nelu foarte interesante. Dorin stăruia însă mai mult asupra cărților, în special românești, care zăceau prin cine știe ce unghere ale țării, în loc să se afle în depozite la bibliotecile publice. Durerea lui în această privință era străveche și Nelu nu opri noul ei val în revărsarea sa.

— Nu că aș avea ceva cu iubitorii de carte sau cu colecțiile particulare, dar mii de exemplare rare pier uitate prin case dărăpănate, fără ca posesorii la care au ajuns din întîmplare să le știe măcar valoarea. Uite, de pildă, ce mi s-a întîmplat cu o bătrînică, ducîndu-mă la cinematecă (cinemateca era una din pasiunile sălbatice ale lui Dorin și toți studenții pe care-i sfătuiă să-și întocmească bibliografiile ședeau cu rîndul luna la coadă, ca să-i procure bilete la diversele filme pe care le vedea cu nespusă încîntare și — dacă nu-l stăvileai la timp — ți le povestea secvență cu secvență, căci poseda și o memorie de invidiat.) Din una în alta, bătrînica, pe care la ieșirea de la cinematograf am ajutat-o — nu ride! — să treacă strada, mi-a istorisit că nu pierdea nici un spectacol din Capitală. Toată viața se ocupase de familie, soț, copii, nepoți, și abia dacă avusese timp să meargă cu ei pe undeva, din an în Paște. Acum copiii, ba chiar nepoții, erau mari, bărbatul îi murise. La început, aș-

tepta mereu să vie unul și altul din familie s-o vadă. Pîndea de la fereastră colțul străzii și se necăjea că rămînea singură zile întregi. Le mai făcea alor ei cîte un serviciu, dar băieții — căci feciori avea,... ei ! băieți, că aveau fiecare vreo 45 de anișori — îi spuneau să nu se obosească — de, nurorile preferau să nu-și bage nasul soacra în gospodăria lor — și ea, una, le dădea dreptate, căci nici ei în tinerețe nu-i plăcuse să i se amestece cineva în treburi. Și atunci, a chemat-o o vecină cu ea la cinematecă și a văzut „*Bătrîna doamnă nedemnă* — știi subiectul ? (Am dat din cap că-l știu, altfel Dorin mi l-ar fi relatat cu lux de amănunte.) Ei, și de atunci și-a dat seama cum își va petrece timpul. E plecată mereu de acasă și se distrează de minune. Iar cînd se duce pe la ei, are teme de conversație și pînă și nuro-rile, ale dracului, o invidiază. Și cum, pînă mi-a încre-dințat toate astea însoțite de un ușor sisîit de proteză, am ajuns în fața casei ei, m-a invitat la un ceai. Am urcat și am băut un ceai făcut la samovar, cu tot di-chisul, plus prăjiturile uscate. De unde am tras concluzia că există și unele fapte bune care sînt răsplătite. În timp ce bătrînica se agita cu sfîieli de fetișcană, zăresc o stivă de cărți. Răscolesc ca un nesimțit printre ele, și-mi dau seama că sînt o comoară. Exemplare princeps de hărți și memorii de călătorie, nuvelele lui Jean Bart adnotate de autor și multe scrieri marinărești. Bătrînica vine și, fără să se supere că mă băgasem printre hîrțile ei, îmi explică că decedatul, la vremea lui un respectabil ta-pițer, avusese o patimă pentru mare, deși se plimbase doar o dată cu vaporul cînd fusese adolescent. Neputînd să-și împlinească visul de a deveni matelot, își potolea setea citind de-alde astea. De unde își procurase toate hîrtoagele, ea habar n-avea. Cît trăise bărbatul, ștergea bombănind praful de pe ele, că nu stăteau așa, ci pe o etajeră unde, în interstiții, erau plasate și modele de corăbii din diverse timpuri. Apoi unele le luaseră copiii, altele se stricaseră... Cineva o sfătuisese să le vîndă, dar asta era legat de alergătură și formalități.

Dorin, bineînțeles, le cumpărase, deși bătrînica stă-ruise să le primească în dar. Le luase pentru Academie și acum trebuia să aștepte, deoarece bineînțeles bugetul

nu mai permitea achiziții anul acesta. Le dusesese la el, balamucindu-și și mai tare odaia înțesată de tot soiul de publicații. Și probabil avea să-i vină greu să se mai despartă de ele. Sigur că mai interesante și mai bogate erau marile colecții. Unii au bunul simț să le doneze, sări Dorin la altă temă preferată. Chiar când vine cu întîrziere, o asemenea donație este foarte importantă. Iată, de pildă, cea pe care un grup de specialiști bibliotecari se duc s-o fișeze miine într-un fost conac din împrejurimile Bucureștiului. Generalul Imblăveanu, căruia îi aparținuse casa și moșia, posedase o colecție cu totul ieșită din comun: cărți-miniatură legate în piele de căprioară, cu cotor de aur, pe care numărul tomului și titlul erau bătute în pietre scumpe. Pentru general, probabil o investiție pentru timpuri grele. Dar nu numai valoarea metalelor și nestematelor conta, ci și a lucrărilor, majoritatea cu semnătura autografă a autorului. Generalul, amator de mistere și temător de hoți, dosise în ultimii ani ai vieții colecția și nici unul din descendenți, deși făcuseră numeroase cercetări, nu o putuse găsi. Apoi conacul devenise proprietate de stat și ce mai rămăsese din cărți și acte fusese aruncat în pivniță. O parte mucegăise, iar restul, scos în sfîrșit în curte de un administrator mai inteligent, care semnalase existența acestor volume și documente, avea să fie inventariat și fișat de către oameni de la Academie în zilele următoare. Dorin, bineînțeles, urma să se afle printre ei.

— Nu vrei să vii și tu cu noi? îl întrebă pe Nelu. Poate vezi dinainte ce vă e necesar la Institut, că pe urmă or să dispară destule.

— Știu eu? răspunse Nelu. Să nu spună cineva că mă bag cu tot dinadinsul.

— Fii serios, te cunosc toți și n-ar avea obrazul să insinueze așa ceva, mai ales dacă te chem eu.

Pînă la urmă, Nelu acceptă. Și el adora scormonitul prin hîrtii vechi. Și nu erau exclus să descopere ceva interesant. Se făcuse tîrziu. Dorin plecă, iar Nelu ajunse datorită metodei sale cu rememorarea pînă la poarta bibliotecii pe care intrase ieri, cînd îl cuprinsese somnul.

A doua zi, porni dis-de-dimineață cu mașina spre Imblăveni. Șoseaua era liberă și defilarea cîmpurilor în-

verzite îți dădea un sentiment de voieșie și încredere în viață. Imblăvenii se profilau de departe, un sat cu căsuțele lui noi și prietenoase, iar mai la o parte, clădirea solemnă și pretențioasă a generalului, ca un fel de castel în miniatură. Clădirea nu era prea mare, dar cu turnulețe și creneluri precum o cetățuie. Destul de dărăpănată, contrasta cu culorile proaspete ale acareturilor și anexelor ce fuseseră ridicate odată cu sediul gospodăriei de stat. Vrafuri de hirtii îngălbenite, cărți, reviste se răspindeau pe podeaua holului de la intrare. Dorin se afla acolo și, ridicându-se de lângă o grămadă, stărni un nor de praf înainte de a-i veni în întâmpinare. Entuziast, îi arată câteva scrisori ale lui Iacob Negruzzi pe care le și numerotase cu grijă. Nelu se aplecă și el peste una sau alta dintre movilele de hirtii și volume. Lucrul propriu-zis încă nu începuse. Deodată îi căzură ochii pe un caiet de o formă neobișnuită, care era legat în piele. Ros pe la margini, dar cu desene aurite de toată frumusețea. Dorin îi prinse privirea.

— Jurnalul generalului. Poți să-l citești. Cred însă c-ai să fii dezamăgit. E departe de *Scrinul negru*.

Nelu luă caietul și se duse în curte, unde se așeză pe iarbă. Toată povestea îl amuza. Se simțea ca într-o excursie. Aprinse o țigară și deschise jurnalul. Dorin avea dreptate. Erau notații scurte de agendă. Generalul, om disciplinat și meticulos. Întrebuințarea timpului era trecută cu ore și minute. Din cînd în cînd, șirul faptelor era întrerupt de o cugetare de un gust îndoielnic. Uneori urmau comentarii acrimonoase la adresa unor membri ai familiei. Pe unul îl poreclise, „Corbul nesățul“, pe altul, sau poate pe același „Hahalera universală“. Nu, era evident că erau doi diferiți, căci la un moment dat veniseră împreună la general. Aceste fragmente îl amuzară pe Nelu. Bătrîna cronică de familie balzaciană nu are moarte. În holul imens de la intrare aerul devenise aproape irespirabil. Toate geamurile erau închise, deoarece partida anticurent cîștigase ca aproape întotdeauna în asemenea cazuri. Praful ajunsese înțepător și căldura-ți lipea cămașa de spinare de cum intrai. Pe fața multora se citea oboseala, ba chiar plictiseala. Doar

zîmbetul lui Dorin rămăsese neșters, ca o carte poștală chinezească.

— Gata, te-ai săturat, pleci ? i se adresa lui Nelu cu un deghizat reproș, dar și cu o oarecare ușurare. Primul elan trecuse, invitația neoficială poate nu era nimerită și mica gelozie că poate Nelu citise înaintea lui jurnalul generalului se învălmășeau neconturat în mintea istovită a bibliotecarului.

— Îți înapoiez mîine memoriile imblăvești, dacă nu te deranjează, rosti Nelu și, înainte ca Dorin să-l poată refuza, îi făcu un semn amical din mîină și dispăru.

Se opri să bea un suc rece — pe care-l găsi ca prin minune la un bufet de pe șosea — trecu pe la Institut și se duse ca de obicei la Academie. Dar nu mai rămase și după-amiază. Nu prea avusese spor. Iar acasă, atît de devreme, nu știa ce să-nceapă. Își aminti că trebuia să înapoieze mîine caietul și-și continuă lectura care-i făcu mult mai puțină plăcere decît acolo pe pa-jiște. Jurnalul înregistra faptele fără ca vreuna să-i trezască în mod deosebit interesul. Generalul avusese o vîrstă înaintată cînd fusese arestat și dus în lagărul de la Tirgu-Jiu. „Hahalera universală“, unul din gineri, pe cît reieșea, avusese un șoc cînd la percheziție se găsise un pistol în căptușeala fotoliului capitonat din camera lui. În zadar afirmase că nu știa nimic, și nimeni nu-l crezuse, iar generalul își rîsese-n barbă, căci el fusese acela care-l pusese. În schimb, la dînsul nu se desco-periseră arme sau hîrtii suspecte. Avea ascunzătorile lui sigure, unde se aflau închise toate, inclusiv jurnalul. Notele despre lagăr le adăugase ulterior. Nelu zîmbi. Generalul îl aprecia pe „tînărul Ralea“, fără vibrația militară pe care o avea cînd scrisese despre „năbădăiosul De Gaulle“, dar era convins că va face carieră. Tînăr ? Probabil în ochii generalului care depășise pe atunci șaptezeci... E adevărat că și Nelu, care-l văzuse o singură dată pe Ralea puțin înainte de moartea lui, nu și-l putea imagina decît distins, solemn, cu chipul de bătrîn suferind de ficat. În fond, și el pentru Papahagi era „tînărul Fintescu“, deși mai avea cîțiva ani pînă la împlinirea semicentenarului. Pasiunea enigmistică, amestecată cu mania persecuției, se accentuau în ultima parte a existenței

lui Imblăveanu, petrecută între zidurile reci ale conacului. Generalul se temea de expropriere, dar și mai tare de furt. Relatarea zilelor dinaintea sfârșitului era aproape incoherentă. „Corbul nesătu! părea să fi fugit, iar ciocnirile cu „hahlera universală“ se înteteau. Erau inserate și unele gânduri despre „biata Doina“, evident una din fiicele care-l îngrijeau. Problema testamentului îl preocupa în mod deosebit. „Le las casa, că tot o să le-o ia, scria, dar în rest, fericit cine-o găsi“. Cu acea atenție pe care o acorda, după cum se remarcă lesne, fiecărui gest al său, bătrînul nota luarea micului dejun sărăcăcios, bucuros să-i înșele pe cei din jur, făcîndu-și la o străveche spirtieră o ceașcă de cafea neagră ce-i era interzisă. Apoi urmau peregrinările prin casa aproape goală, căci vînduse o serie de mobile pe un preț de nimic, indicat conștiincios la fiecare dintre ele.

La început, urca și cobora în diverse încăperi. Spre sfîrșit, obosea și se mîrginea să circule între fotoliu și pat, baie și comodă. Frînturile de gînd apăreau tot mai dispartate. Nelu abandonă lectura și se culcă. Somnul de astă dată nu mai veni ușor. Depășise ora obișnuită și schimbarea se simțea. Începu să recapituleze evenimentele în cronologia inversă. Micile detalii, cenușii în evoluția firească, dobîndeau dimensiuni, relief. În minte i se perindară în ordine inversată și memoriile generalului. Peregrinările prin casă durau pînă chiar aproape de moarte. „Cobora ca să urce în cameră“. Dar de ce cobora, cînd mult mai simplu era să iasă pe balcon la aer, eventual ? Nelu aprinse brusc din nou lumina, alungîndu-și somnul care fusese gata să-l cuprindă și înșfăcă jurnalul. Pe ultima pagină notațiile păreau ale unui tratament medical. Din obișnuință, Nelu le citi de la dreapta spre stînga. Și unul din rînduri parcă dobîndea alt sens : Iod, palud, edcet, care putea fi considerat „iod, paludism“ și o greșită scriere a lui „etc“ din cauza minții deja sclerozate și mîinii tremurătoare devenea „de tek, dulap doi“.

Cînd mai tîrziu, datorită descifrării lui Nelu, se descoperi al doilea sertar în dulapul de tek de lingă fereastra cea mare, iar înăuntru stăteau așezate edițiile prețioase și altele vechi, satisfacția tînărului cercetător

fu cu atît mai mare cu cît ea îi apăruse ca urmare a unor eforturi nu în această direcție, dar într-una mai generală, mai creativă. Pe lângă mulțumiri, Nelu se alese desigur, și cu faima de detectiv amator. Pînă și tovarășa Mimi, dactilografa de la Institut, care pînă atunci îl trata cu un posomorît „'mneața“ și făcea nazuri de cîte ori pagina pe care trebuia s-o bată la mașină avea mai mult de două ștersături, acum îl privea cu nețărmurită admirație. Dorin îl porecli cu destulă aciditate „Vrăjitorul“. Toți considerau însă că descoperirea lui se datorase 10% unui spirit de observație mai ascuțit și 90% înțimplării. Bineînțeles, pe de o parte, așa și era. Dar pe de alta, acest spirit de observație se ascuțise prin aplicarea noii lui metode de deducție. Trebuia neapărat s-o utilizeze în meseria lui, în domeniul istoriei literare. Racul, pentru a merge de-a-ndaratele are o sensibilitate deosebită a organelor. O asemenea sensibilizare e necesară și în reinterpretarea faptelor istorice și artistice. Și aceasta nu se poate face niciodată de la izvor la vărsare. Din perspectiva actuală trebuie găsită o metodă specifică de investigație. Și alții atinseseră eseistic problema. Borges nu afirmase „Fiecare scriitor își creează precursorii“ ? Genette puneă toate acestea pe seama timpului reversibil al lecturii. De pildă, Kafka și Cervantes sînt amîndoi contemporani pentru cititori și de aceea influența lui Kafka asupra lui Cervantes nu-i mai mică decît a lui Cervantes asupra lui Kafka. Dar metoda de cercetare pe care voia s-o definească și s-o instituie Nelu nu avea nimic de-a face cu subiectivitatea impresiei. Ea trebuia să fie o metodă științifică care să se poată aplica în toate domeniile de natură istorică. Nelu se hotărî s-o numească „metoda Clepsidrei“.

Îl aștepta o muncă imensă, dificilă, pe care trebuia s-o înceapă imediat, așa cum îi dicta un impuls de neînvins. Aprinse lampa de birou și se puse pe lucru.

A doua zi la Institut, unul din colegi, văzîndu-l iar cu ochii roșii, îl întrebă :

— Ce-i Nelule, a revenit doamna Insomnie ?

— Nu, ripostă Nelu energic, e vorba de altă doamnă ; cea care l-a insiprat pe Eminescu să scrie, cu intuiția infailibilă a marilor poeți pentru adevărurile ști-

ințifice, încă necunoscute și pentru progres, nu numai „La steaua care a răsărit e-o cale atât de lungă că mii de ani a trebuit luminii să ne-ajungă“, ci și „toți murim spre a ne naște“.

— Să vă fac o cafea, interveni complice Mimi, care nu se îndoia de succesele proaspătului ei erou.

Dar Nelu n-o auzi. Se așezase la masă, sprijinindu-și capul în mâini. Nimeni nu îndrăzni să-i tulbure meditația, fără să-și dea seama că cercetătorul, obosit de gîndurile nopții, în această poziție de profundă concentrare, adormise, avînd fulgurant în vis revelația că omul a pășit pe lună pentru a construi piramidele.

Ardesil dădu furios cu piciorul în movilița de nisip în care, în zori, modelase cetatea duhului mării. Iar îl certase șeful clanului, ba îi dăduse chiar să-nțeleagă că e înapoiat pentru vîrsta lui, că stă să se joace în loc să învețe să tragă cu arcul ca să se apere pe el și ai lui. Taică-său va fi iar supărat, iar maică-sa, răsucindu-și cosița bălaie, îl va privi muștrător.

Băiatul luă un băț și, scormonind în mal, desenă un ochi bulbucat și o sprinceană încrunțată. Un val mai ză-natec acoperi liniile și-și lăsă spuma albă la picioarele copilandrului. Ardesil aruncă bățul și se îndreptă spre casă. Din colibele îngropate în sol ca niște vizuini și acoperite cu stuf și pietre nu se vedea mare lucru. Locuințele se aflau dealtfel la mare distanță una de alta. Așa cum spera, nu găsi pe nimeni în bordei. Taică-său era probabil la pescuit, iar maică-sa se dusesse să caute ierburi pentru fiertură. Mai făcea cîteodată din ele, din verbină sau măselariță ori din selajul sfînt, leacuri pe care le dădea altor femei din pag. Șeful nu se prea împăca la gîndul ăsta, dar Zundra era foarte iubită și vindecase multe beteșuguri. Și apoi, dacă nu s-ar fi făcut că nu știe, ar fi trebuit s-o ducă la cetate, la druid, iar acesta era în stare s-o condamne și s-o sacrifice de sărbătoarea stejarului sacru. Oamenii din sat nu i-ar fi iertat-o niciodată. Așa că prefera să tacă și să-și reverse nemulțumirea mocnită asupra lui Ardesil. Nu-i vorbă, avea și nenumărate prilejuri. Băiatul nu se supunea nici unui fel de disciplină. Și, deși era îndemînatec — se cătăra ca o veveriță în vîrfurile copacului și nimic nu scăpa

ochiului său ager — neatenția îl făcea să rămână adesea în urma celorlalți. Își pierdea timpul pe mal, jucându-se în nisip cu pruncii, sau se ascundea printre stînci, de nu-l găseai pînă la asfințit. Pedepsele, oricît de aspre, nu-l schimbau, ba după aceea apărea, ca în bătaie de joc, mînjit pe obraz cu vopsea făcute din ierburile maică-si și se schimonosea de stîrnea risul tuturor. În curînd venea însă vremea să-i ducă pe tinerii din neamul lui la cetate, să-i vadă vergobretul. Oare Ardesil n-avea să-l facă de rușine ?

Băiatul se-nvîrtea descumpănit prin colibă. Ar fi putut repara plasa cea veche, să mai îndulcească supărarea tatălui cînd va afla că iar stîrnise mînia șefului. Dar se simțea prea necăjit ca să se apuce de o treabă migăloasă. Luă ulcica în care din zeama de ierburi își potrivise o minunată culoare albastră și porni în fugă spre refugiul său preferat. Rămase în peștera scobită în piatră de vînturile puternice și furtunile nordului multă vreme. Întîi, cu degetul muiat în vopsea, mîzgili pe peretele cavernei ochiul holbat al șefului, de un albastru spălăcit, apoi unduirile valului, de un albastru mai închis, apoi iar ochiul. Fetelor le-ar plăcea desenul ăsta și l-ar folosi la împodobitul oalelor. Ardesil zîmbi. Îi mai trecuse revolta. Se rezemă de perete și privi în zare. Luna răsărea din ape și-si plimba pe ele razele metalice. Luna care-i ocrotea pe morini avu darul să-l împace și pe Ardesil. Dacă ar fi avut vopsea galbenă de șofran, ar fi pus-o deasupra valului albastru. Dar poate nu s-ar fi convenit să întemnițezi puterea lunii într-o peșteră ?... Într-un tîrziu, Ardesil porni spre casă. Silueta lui subțiratică se pierdu printre dune.

Tinerii, împreună cu șeful clanului, se apropiau de Cassel. Cîțiva purtau coșuri împletite cu peștele pe care aveau să-l dăruiască vergobretului și druidului. Ceilalți, mai sărăcăcios îmbrăcați, erau înarmați pînă-n dinți și pășeau țăntoși. Astăzi trebuiau să arate ce știau și voiau ca pagul lor să iasă primul la întreceri. Sărbătoarea armelor avea loc după prima noapte de primăvară cu lună plină. De data aceasta, jocurile aveau să fie de o strălucire deosebită. Lua parte și regele arvern care de

curînd se aliașe cu morinii. Mersese vestea că voia să-unească în jurul lui pe toți celții și să-i conducă la mari victorii. Vergobretul din Cassel era gata să-l urmeze de voie sau poate de nevoie. În orice caz, intenționa să-i facă o primire plină de căldură și trimisese vorbă șefilor de clan să vie cît mai bine pregătiți pentru ca să-i apate vrednicia tinerilor din toate ținuturile de la gurile Somme-lui și pînă în împăduritele coline ale masivului central. Abia în ultima clipă, Ardesil fusese sigur că se va duce la Cassel, deși se străduise în ultimele săptămîni din răsputeri. Acum însă se afla printre adolescenții care mărșăluiau căscînd gura, uitîndu-se uimiți la dreapta și la stînga. După ce trecură de împrejmuire, se strînseră unul într-altul, speriați de atîta mulțime. Majoritatea luptătorilor erau mai înalți și mai bine înveșmîntați ca ei. Vedeau voinici purtînd pe spete zeghi colorate, și grupurile se salutau fluturînd mănunchiuri de viorele și ramuri de frasin. Ardesil cunoaștea limbajul arborilor și florilor prin care oamenii își arătau gîndurile bune sau se provocau la înfruntări inverșunate. Ca și ceilalți pescari, el păși voios făcînd semne cu buchete de păpădie legate cu stuf. Îi plăceau cetatea, gălăgia, veselia care domneau aici, cu toate că-l zăpăceau puțin. Brusc, se așternu o respectuoasă tăcere. În piață intrase regele arvern cu alaiul lui de vînătoare. Carul său de luptă argintat lucea în soare. Regele împărțea cu amîndouă mîinile aur și argint mulțumii care alergase în întîmpinarea lui. Avea un coif de fier pe cap, purta la gît și pe brațe coliere și brățări de aur, sclipind în lumina puternică. Îl urmau războinicii lui, înarmați cu sulite lungi cu două tășuri, cu măciuci de fier și cu scuturi de lemn pictate în culori vii. Haita alerga în fața lor, lătrînd îngrozitor. Ardesil se pomeni țipînd încîntat laolaltă cu ceilalți și stringînd bănuții aruncați cu mărînimie. Dar șeful lor de clan îi rechemă la ordine și-i trimise pe cei ce aveau această sarcină să înmîneze darurile vergobretului, așezat pe o estradă de lemn, la capătul pieții. După aceea trebuiau, fără să piardă timpul, să găsească un sălaș pentru zilele cît durau serbările, lucru nu prea ușor în orașul înțesat de lume.

Cu toată istoveala drumului, Ardesil nu putea adormi în atmosfera înăbușitoare. Închipuirea lui, ațîțată de atîtea lucruri noi, nu-și găsea astîmpăr. Simțea nevoia să spună ceva cu culorile. Dar peștera de pe malul mării era departe. Se ridică încet și ieși din încăperea în care ceilalți tineri căzuseră într-un somn adînc, după ziua obositoare. Piața era acum aproape pustie și părea alta sub bolta înstelată. Colbul stîrnit de picioarele cailor și ciinilor se reaşternuse în straturi albicioase pe acoperişuri. Tot mergînd, Ardesil ajunse, fără să-și dea seama, în dreptul taberei arverne. Și acolo tăcere deplină. Doar străjile vegheau din loc în loc. În liniștea turburată de pașii lor, se auzi deodată un zgomot ciudat. Îndreptîndu-și ochii în acea direcție, Ardesil văzu un tînăr care meșterea ceva la scutul lui. În lumina albăstrie a nopții, silueta lui încovoiată se deslușea cu claritate. Ardesil se apropie, dar una din străji îl îmbrînci, vorbindu-i răstit. Băiatul nu știa că nu era îngăduit noaptea să te apropii de tabăra arvernă, dar se dădu fără murmur înapoi. La auzul glasului răsunător al paznicului, tînărul din curte ridică ochii și-l văzu printre stinghii pe băiețandru slăbuț și desculț care-l privea cu ochi lucioși, plini de curiozitate. Nu i se păru nici iscoadă, nici corb care încerca să se strecoare în tabără pentru a-i jefui. Așa că potoli straja și-i făcu morinului semn să intre. Poarta se deschise scîrțîind îndelung în liniștea cetății adormite și Ardesil pătrunse în tabără cu pași sfioși. Tînărul își scutură pletele blonde și rîse prietenos. Era încă îmbrăcat în zeghea purpuriu tomnatecă și încins cu centironul bătut în aur și mărgean. Avea o înfățișare falnică și Ardesil îl contempla cu copilărească admirație. La picioarele lui se afla pavăza al cărei lemn crăpat tînărul încerca să-l dreagă, probabil, pentru serbarea de a doua zi. Dar scutul nu mai putea fi reparat. Dîndu-și seama de aceasta, tînărul porunci oftînd să i se aducă altul, între timp, îl întrebă pe Ardesil cum de se plimba noaptea de unul singur. Băiatul înțelese vorbele arvernului, și ochii lui albaștri care-l cercetau cu blîndețe îi treziră pentru prima oară dorința să-și descarce sufletul. Ii povesti repede și învălmășit despre satul de pescari, despre visele lui, despre marea nesfîrșită, despre persecuțiile șe-

fului și năzuința lui de a colora piatra. Tînărul bălan urmărea cu greutate valul de cuvinte ascuțite și pătimeșe, unele necunoscute și de neînțeles pentru el. Dar un sentiment protector îl cuprinsese față de băiețandru l oacheș care i se încredința cu atîta fervoare și puse mîna lui albă pe umerii morinului. Nu după multă vreme, una din străji aduse un scut nou de lemn neîmpodobit. Ce ghi-nion ! Va trebui să-l ia pe acesta la prima serbare, căci nu mai avea cum să-l înlocuiască pe cel stricat și nici un alt călăreț din escortă nu ar renunța la al lui. Tînărul părea foarte înciudat. Ardesil băgă de seamă și-l în-trebă cu șovăială de ce era atît de necăjit. Cînd află pricina, căzu puțin pe gînduri, apoi, dărîmînd temerar toate obstacolele lăuntrice, îi propuse arvernului să-i vopsească el scutul chiar în noaptea asta, deoarece luase cu sine pe furiș niște plante din care putea pregăti cu-lorile. Tînărul se codi puțin. Era neplăcut să apară cu un simplu scut de lemn, dar cu unul mîzgălit cine știe cum... Dar nu voi să-l jignească pe adolescentul gata să-și sacrifice tot timpul de odihnă pentru el. Va vedea, la nevoie, ce va face. În tăcere, îi întinse scutul. Băiatul zise : „Ne întîlnim în zori în fața porții“. Apoi luă pa-văza și după cîteva clipe fu înghițit de întuneric.

Înainte de răsăritul soarelui, se afla la locul de în-tîlnire ținînd triumfător scutul. Cînd arvernul ieși pe poartă, primele raze aprindeau pe lemn focare de lavă. Tînărul se opri o clipă locului, răvășit de îmbinarea de-săvîrșită a culorilor și formelor. Apoi se repezi spre morin cu o mișcare atît de avîntată, încît acesta mur-mură așa cum potolești un cal năbădăios : „Ușurel, ușu-rel“. Arvernul întinse mîna și rîse fericit. Pe urmă, re-venindu-și, scoase un pumn de aur să-l dea morinului. Acesta îl privi lacom, dar pe loc se răzgîndi și clătină din cap : „Nu, e un dar“. Ochii lui clipeau obosiți în dimineața însorită. Vru să stăruiască, însă își dădu seama la timp că gestul băiețandru l nu putea fi plătit cu bani și că întîlnirea din noapte, pecetluită de destin, avea alt preț. Cu brațul său puternic înconjură umerii slăbuți ai morinului și-l strînse la piept.

Serbarea era în toi. Duern și Bituit stăteau în spatele regelui și vorbeau cu înflăcărare. Scutul lui Duern nu trecuse neobservat și tânărul povestise multora de istoria cu morinul.

Vergobretul din Cassel părea mulțumit. Desigur că nu putea rivaliza cu bogăția șefilor arverni, dar mesele acoperite de pește și fructe la care ospătau luptătorii arătau destul de bine. Oaspeții aduseseră porci imenși a căror vedere stîrnise strigăte de uimire. În sfîrșit, toată lumea bea, mînca și se veselea. Vergobretul chibzuia la cuvintele spuse de regele arvern : „Primele trei lucruri care s-au născut odată cu pămîntul au fost : omul, libertatea și lumina“. Vorbea frumos. Se știa că ăsta este harul regilor acestui neam. Dar sub chemarea glasului său învăluitor nu puteai descoperi setea de mărire ? Dacă toți celții s-ar uni, nu s-ar supune totodată arvernilor ? Cei mai bogați și cei mai pricepuți în mînuirea armelor ? Pe de altă parte, puteai să te războiești cu ei ? Să rămii cu sărăcia și dezbinarea ? Vergobretul cugeta și era atît de adîncit în ale lui, că nici nu se atinse de bucatele alese. Regele arvern, înconjurat de credincioșii săi, petrecea, sigur de sine, încrezător în steaua lui. Bituit și Duern plecară de lîngă el și începură să circule printre mesele întinse. Voiau să-l găsească pe morinul care se dovedise atît de înzestrat. Dar nu-l zăriră nicăieri. Într-adevăr, șeful de clan, supărat pe Ardesil, care, ostentat după noaptea nedormită, se mișcase mai greoi și greșise făcînd ca grupul lui să fie mai prejos chiar decît tribul de pescari de la gurile riului, îl mustrase de față cu toată lumea și-l gonise de la masă. Fără să încerce să-i dea vreo explicație, Ardesil, după ce aruncase o privire spre masa regelui, unde se afla prietenul pentru care îndura toate umilințele, se strecură în afara orașului. Cum să se întoarcă acasă după cele întîmplute ? O luă încetîșor pe o potecă împădurită. Nu prea departe de drumul mare pe care veniseră și totuși, la adăpost, într-o poiană înconjurată de copaci înalți văzu o colibă. Dar nu o vizuină ticăloasă cum era locuința lor de acasă, ci o construcție solidă, înaltă, de lemn. În curte, nenumărate oale și ulcioare vesteau meseria proprietarului. Ardesil intră în vorbă cu băieții care lucrau stînd pe vine. Ei împo-

dobeau vasele, unele pîntecoase și mulțumite de ele, altele subțiratece, cu gîtul rotunjit ușor ca spinarea valului. Motivele se repetau : cercuri sau pătrate în culori întunecate, cafeniu, roșu închis, negru. Pe Ardesil îl uimi precizia și rapiditatea cu care era făcut desenul. Băieții păreau de vîrsta lui și află de la ei că, în afară de doi nepoți ai meșterului, ceilalți veneau din diferite paguri. Pe unii îi dăduseră părinții să învețe olăritul și zugrăvelile pe ceramică, alții se pribegiseră și îi luase meșterul pe lingă el. Avea multe comenzi. Neguțătorul care-i cumpăra marfa venea la dată fixă și nu puteai întîrzia să-i dai cele făgăduite. Olarul nu era om rău. Dacă lucrai cum trebuie, chiar cînd nu plăteai, aveai casă și masă, nu te lăsa în zdrențe și nu te punea la corvezi peste puteri. Ardesil intră nepoftit în curte și se așează lingă un ucenic mai mititel. Tare ar fi avut poftă să încerce și el vopseaua pe suprafața lină și îmbietoare. Dar cînd puse mîna pe penel, copilul se uită cu spaimă. Tocmai atunci se ivi în prag meșterul : „Ei, străine, ce cauți pe aici ?” Ardesil îi spuse de unde este și că venise la serbare. „Și te plimbi prin pădure, în loc să petreci și să te ospătezi ?” se miră omul. Ardesil schimbă vorba și își arătă admirația față de lucrările meșterului. Acesta rise binevoitor și îl pofti la o bucată de pește sărat. Mîncară împreună și Ardesil, tot povestind de satul lui, își vădi dorința să învețe aici. Meșterul îi răspunse că i-ar face plăcere, însă fără plată are destui, încît abia îi poate ține. Dar îl pofti să mai stea pînă dimineată dacă vrea, că are să-i dezvăluie unele taine ale vopselei, deoarece vedea cît de mult îl interesează. Cînd se lăsă seara, Ardesil o luă înapoi spre oraș. Nu prea știa ce să facă. La ai lui nu avea tragere de inimă să se întoarcă. Se simțea tare singur. Pașii îl duseră aproape fără voia lui la tabăra arvernă. Se ghemui într-un colț întunecos și așteptă. Spre miezul nopții, regele și suita lui, rîzînd, cîntînd și vorbind tare, intrară cu tot alaiul pe poartă. Ardesil, recunoscîndu-l pe tînărul bălan, ieși din ascunzătoare și alergă spre prietenul său care mergea braț la braț cu alt războinic. Dar într-o clipă, cîinii se năpustiră asupra lui să-l sfîșie. Îl și doborîseră la pămînt, cînd Duern și Bituit întoarseră capul să vadă

ce se-ntimplă. O poruncă scurtă și haita se retrase lătrind și mîrîind amenințător. Duern descălecă și-l ridică pe băiat de jos. Din fericire, scăpase doar cu spaima. În sfîrșit, lui Ardesil i se împlinise visul. Pășea alături de prietenul său pe poarta taberei. Ar fi vrut să-și chiuie bucuria, dar limba i se împleticea în gură și emoția îl copleșise într-atît încît părea somnoros, deși nici-cînd nu fusese mai încordat. Se uita cu admirație la Duern și Bituit, dar nu-i venea să ridă de glumele lor. Așa că pînă la urmă, tăcură toți trei. Duern, mișcat la început de venerația morinului, începea să se plictisească. Mai curînd Bituit fu cel care îl întrebă pe Ardesil de scopul vizitei. Dar morinul, cu sensibilitatea acută adolescenților în căutare de afecțiune, înțelese că nu era momentul să-i roage pe cei doi războinici să-l ia cu ei. Așa că le povesti de atelierul ceramistului și de vasele meșteșugite pe care le văzuse acolo. Bituit, căruia îi plăcuse mult scutul pictat al lui Duern, se interesă cum de a ajuns să potrivească așa de bine culorile. Ardesil istorisi acum mai pe îndelete încercările sale, reprimite și zeflemisite de șef și de tinerii din clanul său. „Nu te-a învățat nimeni să mînuiești penelul?” zise surprins arvernul. „Nu. Mi-ar fi plăcut tare mult. Dar de la olarul ăsta din pădure aș avea ce deprinde”. „Și de ce nu stai la el?” continuă Duern. Băiatul ezită să răspundă. Nu voia să vorbească de plată. Și apoi altceva voia el. Să plece împreună cu strălucitorul cortegiu arvern. Bituit, spirit pătrunzător, pricepu dorința nemărturisită a copilandrului. Și, lăsîndu-i pe cei doi prieteni împreună, se duse la rege să vadă dacă nu-l pot lua cu ei pe talentatul morin. Regele îl prețuia în mod deosebit nu numai pentru că era unul dintre cei mai bogați arverni, dar și pentru mintea lui luminată. Îl găsi însă în toane proaste. Cu toată dărnicia lui, cu toată ospetia vergobretului, n-ajunseseră la o deplină înțelegere. În caz de luptă, cetatea avea să-l sprijine, fără doar și poate, dar bani de arme și de hrană pentru orice campanie trebuia să dea el. Pînă și pentru îmbunătățirea ambarcațiilor, căci morinii se declarau tare săraci. Rămase deci destul de rece la rugămintea lui Bituit. Mai ales, nici nu voia să-și atragă o nemulțumire a vreunui clan morin care

putea vedea în acest gest o încercare de a lua ostateci. Neputînd să-l convingă, Bituit își schimbă planul. Aveau să-l lase pe băiat la ceramist și după ce-și termină învățătura, îl putea tocmi la curtea regală. Cînd se întoarse, Duern căsca discret și Ardesil tăcea desnădăjduit. Nu reușise să trezească în prietenul său nevoia de a-l păstra lîngă sine. E adevărat, morinilor le lipsea darul de a vorbi atît de frumos ca arvernii, iar el nici măcar nu știa cum să întrebuițeze cuvintele cu cei de-acasă pentru a-și dezvălui speranțele. Nu-i mai rămînea decît să se ducă la ai lui și să-și reia viața dinainte, în cocioaba cu miros de pește. Bituit îl văzu trist, dar încercînd să se stăpînească pentru a nu da de bănuît ce se petrece în sufletul său. El începu să-l laude pentru talentul ce-l avea și îl mai alină puțin. Apoi îi spuse, fără să ia în seamă căutătura mirată a lui Duern, că acesta ar fi voit să nu se despartă de el, dar nu le era îngăduit să-l ia cu ei pentru totdeauna. În cele din urmă, îl întrebă dacă n-ar vrea să rămînă la ceramist ca să învețe meșteșugul. Bituit se oferea să-i plătească ucenicia, cu condiția ca Ardesil să vie apoi să-și exercite profesia la curtea arvernă. Morinul se însenină, și privindu-l cu încredere pe Bituit, încuviință din cap.

— Trebuie însă să ceri voie șefului vostru, adăugă arvernul.

Ardesil se codi. Atunci cei doi luptători se hotărîră să-l însoțească și să-i pledeze cauza. Din fericire, speriat de fuga băiatului, pe de o parte, și dornic să fie pe plac însoțitorilor lui, pe de alta, șeful se învoi, zicînd că le va da de știre părinților de cîntea făcută fiului lor.

Trecuseră doi ani de la această întîmplare. Ardesil devenise mîna dreaptă a ceramistului. Pătrunsese cu destulă ușurință secretele meșterului și lucra cu o mare precizie și rapiditate. Îmbogățise, datorită imaginației sale nesecate, numărul motivelor, spațiile ocupate de acestea și înlănțuirea lor se făcea într-o complicată armonie. Acuma nu mai era rușinea, ci fala pagului. Neguțătorul, care le ducea marfa prin toate meleagurile locuite de celți, vorbea mai mult cu el decît cu proprietarul atelierului. Acesta era sigur că aveau să rămînă

împreună și, mărinimos, îi oferise de pe acum o parte din câștig la totalitatea lucrărilor, nu numai la comenzile speciale executate în întregime de el.

Băiatul se schimbase, atât la înfățișare, cât și sufletește. Tot slăbuț și prost îmbrăcat, căci banii câștigați îi dădea părinților când veneau să-l vadă, își purta însă capul cu mândrie și, datorită sprintenelii, se putea măsura cu orice tânăr atlet al cetății. Izbucnirile pătimașe de altădată nu le mai avea decât foarte rar. Singuratic și mereu cufundat în gânduri, atunci când nu sta aplecat peste vasul pe care-l împodobeă, avea întipărită pe chip o tristețe ciudată pentru vârsta lui. Cetatea, deși era la doi pași, nu-l atrăgea. Mergea foarte rar la Cassel și se-ntorcea mai totdeauna posomorît. În atelier, chiar dacă nu avea prieteni, toți îl admirau și-l respectau. În oraș, însă, își dădea seama că, oricît ar fi muncit, starea lui era mai prejos decât a războinicilor sau a castei sacerdotale. Când își aducea aminte de întîlnirea cu Bituit și Duern, o judeca altfel. Îl apreciaseră, era adevărat. Nici o clipă însă nu rostiseră numele celui ce zugrăvea de obicei scuturile lor de nobili. Pentru ei era un oarecare, nu merita mai mult de numele breslei. În schimb, de faptele de arme le era plină gura. Și totuși ei erau singurii cărora le deschisese sufletul și păruseră să-i înțeleagă frămîntările. Și apoi, fără ei n-ar fi fost aici. Îi stăruia în minte zîmbetul luminos al lui Duern, dar acum pricepea că cel care-i hotărîse soarta fusese Bituit. Le era recunoscător. A fi datornic nu înseamnă însă a fi prieten. Dorința lui copilărească de a se afla alături de ei, egalul lor, i se părea mai greu de îndeplinit ca oricînd. Dealtfel îl uitaseră, probabil, de mult. Dacă, prin absurd, aveau să se întoarcă vreodată sau dacă vor trimite să-l cheme la curtea arvernă, trebuia să-i surprindă prin priceperea lui în tot și toate. Cum? Obsedat de acest gând, se decise să se sfătuiască cu neguțătorul care cutreierase lumea și văzuse multe. Acesta avea o vorbire plină de înflorituri pe care Ardesil i-o invidia, căci propriile lui exprimări i se păreau seci și în imposibilitate să comunice totalitatea ideilor și simțirilor sale. Neguțătorul începu prin a-l compara cu un tânăr viteaz dintr-o

insulă depărtată, care plecase pe mare să caute lina de aur. Ajunsesse, urcînd pe un fluviu cu trei brațe, pînă la furtunoasele lacuri celtice și fusese salvat de la pierire de o puternică zeiță de-a neamului său. Poate îi va fi dat lui Ardesil să străbată un drum lung și plin de primejdii, pînă va găsi ce căuta... Dar trebuia să se pregătească pentru această călătorie. De ce disprețuia Ardesil înțelepciunea druidului, care putea să-i deschidă calea pentru a se cunoaște pe sine și pe ceilalți. Oricum, ar fi fost bine să-și exerseze vorba și memoria. Neguțătorul se oferi să-l prezinte druidului din Cassel. Ardesil îi răspunse sceptic că deocamdată n-avea să se ducă, că nu se pregătea să străbată nici mările, nici pustiuirile, cît despre druid, fără bani sau plocoane nu-l va primi niciodată și chiar dacă ar strînge sumele necesare, tot nu-l va convinge să-l trateze ca pe fiii de nobili. Neguțătorul păru să stea în cumpănă, apoi rosti :

— Deși sînt un drumeț umil, i-am făcut druidului din Cassel servicii pentru care nu mă-ndoiesc că va voi să mă răsplătească. La rugămintea mea ai să fii binevenit.

Nu trecu multă vreme și, într-adevăr, neguțătorul se ținu de cuvînt și-l înfățișă druidului. Acesta, deșirat și de o înălțime neobișnuită, avea buze subțiri și o figură aspră. Cînd ridica brațul, o mîină descărnată se ivea din mîneca largă a veșmîntului său alb. Îi puse lui Ardesil cîteva întrebări despre locul său de baștină și îi spuse slujitorului său să rînduiască vasele de ceramică minunat ornate pe care tînărul i le adusese în dar, fără măcar să se uite la ele. Privirea lui pătrunzătoare se înșurubă în ochii lui Ardesil.

— Bine, grăi într-un tîrziu, vino de mîine să înveți împreună cu ceilalți.

Meșterului nu-i prea plăcea mersul zi de zi la Cassel al celui mai bun dintre lucrătorii săi. Dar nu zise nimic. Nu voia să-l piardă de tot și nici să creadă cumva druidul că e potrivit învătătorilor lui.

La început, Ardesil se simți stîngaci printre nobilii cărora le preda druidul. Curînd însă se pasionă într-atît de oele spuse de marele judecător, încît învătă cu sîrguință pe de rost toate legende, poeziile și zicalele, ca urma lor să nu se piardă odată cu trecerea timpului. Deși

se arăta printre cei mai silitori elevi, era tratat cu răceală și de druid și de majoritatea celor din jur. Judecătorul nu-l putuse refuza pe neguțător, deoarece îl folosea adesea ca iscoadă. Însă un sărman pescar ajuns ceramist nu-l interesa. De aceea, îl făcea pe Ardesil să înțeleagă că trebuia să treacă neobservat. Dar asta nu-i stătea în fire băiatului, iar manifestările sale nu erau de natură să-l bucure pe druid. Avea o admirație deosebită pentru podoabe și culori și se exprima entuziast despre noua modă a mormintelor bogate pe care o răspîndiseră triburile nordice. În locul tumulusurilor, simple, ca niște movile mai înalte, născute de la sine din sol, unii aveau acum monumente funerare mari și înăutru statuete și giuvaeruri ale mortului și credincioșilor lui. Druidul condamna această tendință a bogaților de a se lăuda cu avutul lor pînă și după pieire. Dar nu îndrăznea să ia măsuri împotriva lor. El ar fi vrut ca elita să dea aurul și argintul pentru cercetarea pămîntului și stelelor. Conflictul cu mai marii oștirii, sprijiniți de vergobret, într-un moment de sfișiere între triburile și neamurile celtice care dăduseră uitării visul lor de unificare, îl făcea să fie prevăzător cu nobilii avuți ai cetăților morine. Firea sa aspră, înclinația spre judecățile intransigente în spiritul normelor cultului îl făceau să privească cu bănuială chiar și pe barzii din tagma lui. Era un adevărat eubagiu (exista o deosebire între druizii propriu-ziși, numiți și eubagii, și druizii-vrăjitori, sacrificatori, barzi sau poeți) abuziv, neiertător. Dar, spre marea lui nemulțumire, trebuia să stea în expectativă, să aștepte un moment favorabil pentru supremația în Cassel. Cel mai mult îi plăcea să le vorbească discipolilor de zeul morții și de sfîrșitul lumii, cînd pămîntul va pieri de apă și foc. Pentru a stabili asemenea date fatidice cerceta legătura vechilor monumente cu astrele. Așezarea și puterea misterioasă a pietrelor trebuiau să-i dezlege tainele viitorului. Lui Ardesil îi era îngăduit uneori să-l urmeze. O făcea plin de interes, mai mult pentru că geometria rocilor și luciul lor îi inspirau modele pentru lucrul ceramicii. În timpul acestor drumuri în nopte, înflăcărat de o forță teribilă, judecătorului celui sever i se aprindeau parcă ochii asemenea păsă-

rilor de pradă și el izbucnea în profetii întunecate cu privirea ațintită pe bolta cerească. Suit într-un copac, cu barba albă fluturînd în vînt, cu mîna îndreptată spre cer, rostogolea vorbele lui solemne asupra lui Ardesil, care-l aștepta jos. De ce-l alesese tocmai pe morin să-l însoțească în aceste expediții nocturne? Probabil că druidul îl simțise mai puțin temător decît ceilalți discipoli ai săi sau avea impresia că în asemenea momente putea domina sufletul rezervat și nesupus al băiatului. Ardesil află atunci o taină care-i fu de mare folos; nu i-o dezvăluiră astrele, nici pietrele magice, ci firea druidului care îi arătă că niciodată nu trebuie să te încrezi în aparențe, că omul are totdeauna mai multe fețe și pentru a-l judeca e nevoie să i le cunoști pe toate.

Dintre elevii druidului din Cassel, Ardesil se apropiase doar de doi: de Meril, care încă din primul an de învățătură era limpede că va deveni bard, și de Dumoril care, deși părinții l-ar fi dorit din casta druidică, nu visa decît să se facă războinic. El își procurase în secret arme și se ducea pe ascuns, noaptea, la un oștean de la care deprindea știința luptei. Ardesil îl înțelegea și, deoarece în inima lui mai licărea speranța unei reîntîlniri cu Duern și Bituit, se făcu părtaș la această încălcare a regulei. Uneori, la loc ferit, îi prindeau zorile palide trăgînd cu arcul sau luptîndu-se cu sulîța. Acum morinul se mai lăsa pe tînjeală ca în timpul copilăriei și trezea adesea invidia lui Dumoril pentru puterea și încredințarea lui. Timpul fugea cu pași hoțеști și încă trei ani se scuseră fără ca nici o schimbare să intervină în viața lui Ardesil, împărțită între învățăturile druidului și atelierul de ceramică. Într-una din nopțile cînd se afla în poiană cu marele judecător, acestuia îi scăpă, fără voia lui, un gînd care-l rodea, vorbînd parcă mai mult pentru sine:

— Nenorocire! se întoarce fratele meu și cu el corbii pustiitori.

Apoi, în drumul spre oraș nu mai rosti nici un cuvînt, iar chipul lui încremenit îi păru tînărului de o nebanuită ferocitate. Cu toții știau că druidul îl dușmănea de moarte pe fratele lui, vestit războinic, mîna dreaptă a vergobretului. Pe lîngă că avea în cetate o putere la fel

de mare ca acesta, își permitea să-l zeflemisească, numindu-l în convorbiri intime „șiretul laș“. După o absență îndelungată, Riviniac se întorcea așadar. Era firesc ca druidul să se pregătească pentru a-l înfrunta. Ardesil rămase indiferent la prevestirea judecătorului. Nu-l cunoștea pe Riviniac, nu-l prețuia pe druid, era departe de conflictul lor de putere. Și totuși, acesta avea să-i transforme destinul.

În acea zi de sărbătoare, părinții veniseră ca de obicei să-l vadă și să i se plîngă de neocazurile lor. Erau tare îmbătrîniți și de aceea, pentru a le fi de ajutor, o aduseseră cu ei pe nepoata Rosmerta. Fata pătrunse iscoditoare în curtea plină de ulcioare și vase de tot felul care străluceau în soare tot așa cum străluciseră cu cinci ani în urmă, cînd un băiețandru sfios deschisese din întîmplare poarta. Ardesil o primi cu nespusă plăcere pe copila căreia îi făcuse pe vremuri forme de nisip pe plaja nesfîrșită a mării. O recunoscuse numaidecît, deși nu mai semăna cu fetița slăbuță și smiorcăită. Acum, era o tînără sveltă, cu fruntea înaltă înconjurată de şuvițe negre pe care le împletea în cozi groase în jurul capului. În ochii ei albaștri plutea însă, ca și odinioară, o undă de vis. Cînd mergea, te gîndeai la unduirile unei flăcări și-ți venea s-o asemui cu Belisama, zeița căminului.

Ca să-i facă plăcere, Ardesil se hotărî să-i ducă pe toți la Cassel, să-i vadă pe tinerii veniți să se prezinte vergobretului. Anul acesta atmosfera era cu totul alta decît aceea cînd morinul venise pentru prima oară. Mesele erau sărăcăcioase, iar vergobretul părea foarte îmbătrînit. Fruntea nu i se descrețea nici la vederea lupțelor în care se întrecia floarea tineretului din clanurile sale. Știrile aduse de Riviniac, care stătea lîngă el, nu erau probabil prea îmbucurătoare. Marele războinic avea însă cu totul altă atitudine. El îi încuraja pe tinerii diverselor triburi și glasul lui răsuna puternic acoperind larma pieții. Chipul lui Riviniac, deși avea, dacă te uitali cu atenție, trăsături asemănătoare cu ale druidului, se deosebea total de al fratelui său printr-o expresie mult mai luminoasă, mai generoasă. Dacă nu știai că se înru-

desc, nu ți-ai fi putut închipui acest lucru niciodată. Mai înalt decît majoritatea morinilor, lat în spate, cu ochi negri poruncitori și o mustață deasă, era omul care nu se lăsa niciodată doborît.

Rosmerta, care nu mai fusese la Cassel și nu cunoștea strălucirea altor serbări, se bucura ca un copil. Rîdea de orice și zicea mereu : „E foarte frumos !” Neguțătorul, aflat întîmplător în cetate, se repezi în întîmpinarea lui Ardesil, rostind :

— Cum ai ales culori atît de desăvîrșite și un mijloc atît de svelt pentru însoțitoarea ta, meștere ?

Rosmerta clipi uimită. Nu era obișnuită cu astfel de cuvinte.

Ardesil îl văzu și pe druid ocupîndu-și cu întîrziere locul. Vru să-l salute de departe, dar marele judecător îi făcu semn să se apropie. Lăsîndu-i pe ai lui la una din mese, Ardesil se îndreptă fără tragere de inimă spre druid. Acesta îl vesti solemn :

— Pregătește-te, Ardesil. Vei veni cu mine la adunarea din pădurea Carnuților. De azi într-o săptămînă trebuie să ajungem, fiind a șasea noapte cu lună, cînd ocrotitoarea noastră are puterea să ne lumineze și să ne inspire fapte mari.

Ardesil se miră de o atît de mare cinste. De ce-l lua oare druidul cu sine ? De ce nu pe altul ? Pe unul din nobili sau pe discipolii protejați dintre care trebuia ales succesorul său ? Escorta fiind foarte mică, orice loc era teribil de rîvnit. Se înclină, vrînd să-i mulțumească druidului cu formulele de politeță rituale. Dar judecătorul nu-l lăsă să termine și-l concedie cu un gest energic al mîinii sale, care se înălță din golul mîneții largi, asemănătoare cu o creangă desfrunzită.

Cînd se întoarse, Ardesil îi găsi pe bătrîni singuri. Rosmerta fusese chemată alături de alte frumoase morine să ia loc la masa vergobretului. Ardesil scoase din desagă două din vasele sale minunate împodobite și le duse în dar conducătorului cetății. Acesta îl pofti și pe el să șadă, dar nu mai apucă un loc lîngă Rosmerta, care rîdea și glumea cu Riviniac. Ceramistul se minună cît de dezghețat se purta fata care în aceeași dimineată îi păruse o fire sfioasă și tăcută. Se lăsa întunericul și tre-

buiau să găsească o gazdă pentru noapte. Sărbătoarea, ca de obicei, mai dura două zile, dar lui Ardesil i se păru deodată prea searbădă ca să mai fie suportată. Simțea nevoia să se întoarcă la atelier și cât mai repede. Hotări, spre uimirea bătrînilor, să ia în zori drumul înapoi. La auzul acestei vești, Rosmerta ridică din sprîncene fără să spună însă nici un cuvînt de împotrivire. Ajunseră la atelier spre prînz, după vreo cîteva ore de mers, deoarece bătrînii nu aveau umbletul sprinten. Pretutindeni pustietate. Afară de vreo doi ucenici, toată lumea se afla la serbare. Ardesil o pofti pe Rosmerta să facă o plimbare prin pădure. Credea că fata o să-i împărtășească impresiile asupra celor petrecute la Cassel și, așteptîndu-se s-o găsească supărată datorită grăbitei întoarceri, își muncea mintea să-i dea o explicație credibilă. Dar fata tăcea și nu părea de loc necăjită. Deodată, ca în noaptea întîlnirii cu Duern, Ardesil simți nevoia să spună cuiva ce avea pe suflet. Rosmerta îl ascultă și ochii ei scînteiau plini de dorința de a înțelege. Cînd Ardesil se opri, ea îi răspunse gînditoare :

— Cînoc chinul formelor și culorilor. Și eu, cîteodată, cînd împodobesc vasele de lut, firește fără meșteșugul și învățătura pe care ai dobîndit-o tu, ci așa cum mă pricep, simt chemarea frumuseții ca o melodie depărtată, abia auzită. După ce ai plecat și s-au năruit toate cetățile de nisip de pe mal, spulberate de valurile nepăsătoare ale mării și ale timpului, m-am dus în peștera unde obișnuiai să mîzgălești pereții și m-am uitat la ce făcuseși, lăsîndu-mi închipuirea să zboare spre tot felul de lucruri minunate. Am venit și a doua zi și a treia zi, formele născute din închipuirea mea izvorînd din liniile de pe stîncă dură. Și apoi m-am gîndit că poate unde ai sălășluit ai pus culoare pe pereții altor vîgăuni. Le-am cutreierat, întîi pe cele mai apropiate, pe urmă m-am strecurat și în altele pe care le-am descoperit după cotul cel mare. Mă întîmpinau doar pietre goale și sure, dar, cu timpul, asta a devenit la mine un obicei. Mulți se mirau unde dispăream ore, ba chiar zile întregi și-mi scoteau vorbe rele. Cînd am rămas orfană și m-a luat de suflet un unchi bătrîn, m-am putut plimba în voie, mai ales că el locuiește într-o colibă micuță în

afara satului. Odată, mi-am luat merinde și am pornit-o prin coridoarele înguste ale stincilor de pe mal. Nu știu cît am urcat și am coborît, dar simțeam c-am părăsit țărnul și m-am rătăcit printre dune. La un moment dat, am ajuns în fața unei scobituri neobișnuite, cu pereți netezi, lucioși, ca o gură rotunjită, fără zimți, fără zgrunțuri sau colți de piatră. Cu oarecare teamă m-am strecurat înăuntru și am nimerit într-o galerie ce se tot lărgea, pînă am intrat într-o încăpere mare. În lumina soarelui, care năvălea din stînga pe poarta boltită, am văzut în jurul meu oameni și animale în firidele peretilor. Erau făpturi uriașe care-și îndreptau ochii asupra mea. Aveau veșminte în culori vii, iar fiarele își mișcau parcă urechile și coarneau. M-am speriat cumplit și am luat-o la goană. Cine să fi fost toate aceste ființe uriașe? Zei, hoarde de zei într-un templu necunoscut. Am fugit așa pînă cînd, la capătul puterilor, am căzut pe pămîntul umed și am rămas acolo în nesimțire. Cînd mi-am revenit, tremuram de frig sub bolta înstelată. M-am pitit sub frunziș și am așteptat zorile. Cu greu ieșind din pădurice, am găsit drumul spre casă. Dar acei zei, neștiuți și puternici, nu mi-au mai îngăduit să le redescopăr adăpostul, deși l-am mai căutat adesea.

Ardesil o privea. O fi fost adevărat ce spunea? Sau o simplă închipuire? Auzise că oamenii din sat o socoteau pe Rosmerta plină de ciudățenii. Mulți șopteau că-i vrăjitoare. Dar Zundra nu era de această părere. Ea o învățase să culeagă ierburi de leac pe care, dacă fata le folosea bolborosind și alte vrăji decît cele de vindecare a bolilor, asta nu făcea rău nimănui. Și apoi, gîndi Ardesil, era atît de frumoasă, încît orice spunea avea un farmec deosebit. Tînărul îi prinse mîna. Fata zîmbi și totul în jur era prospețime și lumină. Tăcerea fu întreruptă de un tropot de copite. Riviniac cu călăreții săi se aflară într-o clipă lîngă ei. Descălecă și îi salută cu mînunchi de iarbă neagră cu crengi de frasin, ceea ce dovedea afecțiune și respect. Ardesil, călcîndu-și pe inimă, îl pofti pe Riviniac să viziteze atelierul. Războinicul primi dar, de fapt, n-avea ochi decît pentru Rosmerta. Fata nu părea nici surprinsă, nici bucuroasă, nici supă-

rată. Rîdea la glumele și măgulelile lui Riviniac și risul ei melodios i se păru lui Ardesil de nesuportat.

Zvonul despre dragostea nebunească a încercatului luptător pentru fetișcana venită dintr-un sărman sat pescăresc se lăți în Cassel ca o năvală de ape. Druidului îi ajunse printre primii la ureche cum își pierduse frate-său mintea, așa că el pîndea cu plăcere răutăcioasă desfășurarea lucrurilor.

Ardesil deveni din ce în ce mai întunecat și se ferecă iarăși în tăcerea lui. Fata parcă aștepta ceva, dar nici nu-l îndemna, nici nu se ferea de întîlnirile cu Riviniac, care tot mereu găsea o pricină să fie în preajma ei.

Într-o dimineată, pe neașteptate, Rosmerta își luă rămas bun și porni spre casă fără să-i mai aștepte pe părinții lui Ardesil. Atelierul părea pustiu fără ea. Pînă și bătrînul meșter pe care la început prezența fetei îl stingherise, nu numai fiindcă era neobișnuită, ci și semănătoare de gîlceavă, ca o beție, își arătă și el părerea de rău. De ce plecase, cînd era vădit că Riviniac o voia de soție? Încerca să-l facă s-o dorească și mai mult? Voia să-și dea un răgaz? Lui Ardesil toate aceste întrebări îi dănuiau în minte, dar nu le putea găsi nici un răspuns. Vergobretul nu-și ascundea nemulțumirea față de această întîmplare. Intenția sa era ca Riviniac să-și ia nevastă din tribul arvern, pentru a asigura morinilor alianța cu acest neam bogat și puternic. Dar luptătorul se arăta surd la sfaturile primite. Își așezase chiar tabăra în vecinătatea satului pescăresc unde se găsea Rosmerta, lăsîndu-l pe vergobret la Cassel cu grijile lui. În disperare de cauză, acesta se decise să apeleze la druid. Se aștepta la o întrevvedere rece. Dar druidul îi făgădui sprijinul cu o grabă care nu-i sta în fire. El condamnă pătimaș nebunia fratelui său, care-și uita îndatoririle față de cetate, și adăugă că numai vrăjitoarele pot zăpăci astfel pe un om în toată firea. Cu un zîmbet viclean, prevesti în cele din urmă că pedeapsa zeilor nu va întîrzia.

Ardesil nu știa nimic de toate acestea. Munca pe rupte, era din ce în ce mai posomorît, fugind de tovărășia oamenilor și îndeosebi se ținea departe de Cassel. Bătrînul meșter nu-l tulbură și le spuse celorlalți să

facă la fel. Îl cunoștea bine și știa că orice amestec îl va îndârji și-l va înstrăina și mai tare. Totuși într-o zi, la masă, își aminti cu dor nespus de apele întinse ale mării pe care nu le mai văzuse demult și, oftînd, zise în treacăt că, dacă ar fi mai tînăr, s-ar duce să-și limpezească gîndurile pe țărmul mării. Îndemnul nerostit rodi în sufletul lui Ardesil, care îi ceru voie să plece un timp în satul său de baștină. Meșterul se prefăcu că se lasă greu și îi ceru să se-ntoarcă cît mai repede. La despărțire, îl îmbrățișă, nădăduind din tot sufletul lui că Ardesil va găsi acolo dezlegarea zbuciumului său.

Morinului drumul i se păru lung și anevoios, iar pagul mai sărac ca oricînd. Doar tabăra războinicilor înviora peisajul în care căciulile de stof indicau ici și colo existența colibelor îngropate în pămînt. Nechezatul cailor puternici, cu capul mare și grumazul scurt, primiți de Riviniac în dar de la arverni, se auzea pînă departe. Ardesil se lungi pe nisipul cald și ascultă glasul mării. Aerul sărat îi pătrundea în nări și îi limpezea respirația. Totul devenea purificat și avea impresia că povara chinuitoare dinlăuntrul său dispărea. Trecînd pe la tabără, schimbă cîteva cuvinte cu Riviniac care-i păru tras la față, fără a avea pe chip expresia fericită a aceluia a cărui iubire e împărtășită. Luptătorul strecură în convorbire ceva despre Rosmerta, ca și cum ar fi fost sigur că ea îi va aparține, dar cuvintele sale nu erau convingătoare. Ardesil nu întîrzie în tabără și porni mai departe spre casă. Însă, mînat de o chemare ciudată, depăși coliba părintească și se îndreptă spre capătul satului, spre văgăuna unde-și vărsa altădată mînia zugrăvind tot felul de forme pe pereți. Intuiția nu-l înșelase. Rosmerta ședea pe o stîncă lingă firida copilăriei sale. Cînd îl văzu apropiindu-se, fata zîmbi ușor, ca atunci în pădure. Pe chipul ei nu se citea surpriza, era ca și cum își dăduseră întîlnire. Ardesil se odihni cu capul în poala ei. Apoi Rosmerta îi dădu ceva de-ale gurii și rămaseră împreună, contemplînd valurile înspumate. Vorbiră puțin, dar între ei o înțelegere profundă se țesea clipă cu clipă. Cînd îi învălui seara, privind din scobitura de stîncă marea, fata îi pomeni din nou de templul pierdut. Hotărîră

să-l caute împreună. Nu a doua zi, cînd Rosmerta voia să culeagă ierburi de leac pentru moșul ei bolnav.

— Atunci poimiine, rosti Ardesil.

Fata încuviință din cap. Cînd ridică iar ochii spre el, Ardesil simți o bucurie adîncă, pînă atunci necunoscută. Tot ce-i spusese i se părea adevărat și abia aștepta să se afle în fața zeilor necunoscuți ai mărețului templu și, în armonie cu ei, să-i mărturisească Rosmertei dragostea sa.

Acasă sporovăi cum nu-i era obiceiul și, neputîndu-și domoli însuflețirea, adormi tîrziu. A doua zi, cuprins de o stare de visare, petrecu vremea pe malul mării fără să facă nimic, cutreierînd doar cu gîndul misterioasele sălașuri pe care era sigur că le va descoperi în curînd. Deodată, văzu un grup călare străbătînd în goană plaja. Recunoscu de departe pe oamenii druidului, însoțiți de oșteni. Dar pînă să ajungă în dreptul lor, ceata dispăruse. Prin împrejurimi nu se vedea nimeni. Sătenii se temeau de slujitorii druidului și, de cum îi zăreau, se ascundeau pe unde apucau. Dealtfel, cei mai mulți plecaseră în această dimineată însorită la pescuit. Acasă îi găsi pe părinții lui trebuînd. Maica-sa voise și ea să se ducă la cules de ierburi, căci era sezonul cel mai potrivit, dar renunțase, ca să-l aștepte. Îi ajută lui taică-său la reparatul uneltelor, deși bătrînul nu prea mai avea putere să iasă în larg. Mîinile lui Ardesil se descurcau anevoie, căci uitaseră de această muncă, așa că nu o făcu cu prea mare folos. Mai vorbiră de una, de alta. Ardesil pomeni de cîteva ori numele Rosmertei de care nu-și putea desprinde gîndul. Nu trezi însă răsunset în inima părinților. În cele din urmă, taică-său îi spuse :

— Cînd o fată e rîvnită de un om mare, nu-i bine să-ți pui ochii pe ea. Îți sădești singur arborele otrăvit al nenorocirilor.

Și, ieșind pe prag, curmă orice puțință de răspuns. Ardesil privi căutător spre maică-sa care-și puse capul în piept și tăcu. Tînărul simți cum îl cuprinde mînia. Asta era purtarea bătrînilor față de nepoata care-i venera ca pe proprii ei făcători ? Supărat, căzu într-o muțenie apăsătoare care dură pînă noaptea, cu toate silin-

tele bătrînilor de a-i intra în voie. Nici unul nu avu somn, dar se prefăcură că dorm. Nici nu se crăpase de ziuă și Ardesil, luînd în desagă puțin pește sărat, părăsi casa fără să se uite în urmă, sub privirea îngrijorată a mamei care, strecurîndu-se din ochii ei întredeschiși, îl urmări agățîndu-i-se de umeri.

Tînărul ajunsese la locul unde trebuia să se întilnească cu Rosmerta, dar fata întîrzia. La început, Ardesil nu se miră, deoarece își dădu seama că venise mult mai devreme decît trebuia. Dar pe măsură ce soarele, după ce se ivise, sălbatic și sîngeriu din mare, urca din ce în ce mai lămiios spre cer, resimți o neli-niște crescîndă. Să se fi răzgîndit Rosmerta, cugetînd la ce va urma dacă vor pleca împreună, cine știe cîte zile? Stăpînindu-și descumpănirea și ascuțita dezamă-gire, se întoarse mașinal spre casă, hotărît să pornească neîntîrziat înapoi la atelier.

Cînd intră pe ușă, Riviniac se repezi la el ca un taur furios.

— Unde ai dus-o, unde ai ascuns-o pe Rosmerta, ticălosule?

Ardesil îl privi sfidător:

— Cu ce drept mă-ntrebi?

Mugînd, Riviniac îl doborî, dar tînărul, mulțumită exercițiilor făcute cu prietenul său, reuși să i se împotrivească și se ridică din nou în picioare. Riviniac, surprins în primul moment de puterea olarului, se pregătea de un nou atac, cînd unul din luptătorii săi pătrunse ca vîntul în casă, izbind ușa de perete și-i șopti ceva la ureche. Riviniac se schimbă la față, îmbătrîni parcă brusc. Cu pași grei, împleticiți, vru să meargă spre ieșire, dar Ardesil îi tăie drumul și-l apucă de piept:

— Ce-i, ce s-a întîmplat?

Riviniac îngăimă năuc, smulgîndu-și parcă cu greutate fiecare cuvînt:

— Au luat-o oamenii druidului pentru că făcea vrăji și vindea leacuri neîngăduite. Nu mai are scăpare...

— Cum, urlă Ardesil, nu mai are scăpare? Du-te la vergobret, Riviniac, trebuie să te asculte. Atîta îți datorează...

Dar războinicul clătină sceptic din cap :

— Voi încerca, dar nu cred că voi reuși. Dealtfel, cunoscându-l pe fratele meu...

Ardesil nu se îndoia că acesta era groaznicul adevăr. Și el îl cunoștea pe druid și neînduplecarea acestuia. Totuși, mai avea un licăr de speranță. Făcea parte din escorta care avea să-l însoțească în pădurea Carnuților la marea sărbătoare a culegerii vîscului sfînt. Abia acolo urma să fie pecetluită soarta condamnaților.

Din toate părțile Galiei, druizii și însoțitorii lor se îndreptau spre ombilicul neamului, spre pădurea Carnuților. Cu hainele de un alb imaculat, fluturînd în jurul lor, ei înaintau încet. Fiecare purta o secure de aur, cu speranța că el va fi cel ales să suie în copacul impunător pe care răsăriseră ramurile sacre, pentru a le tăia. În urma lor, pășea mica escortă, apoi paznicii care mînau vitele de sacrificiu, cîteva tauri albi, ale căror coarne nu cunoscuseră niciodată jugul. Trasă de cai, căruța cu condamnați venea ultima. Vinovații erau închiși în uriașe manechine de răchită ce aveau să fie aruncate în foc, fără a mai fi deschise, după culegerea vîscului. Gemetele prizonierilor chinuiți și îngroziți, suferind de foame și mai ales de sete, erau acoperite de rugăciunile rostite cu glas puternic de druizi și repetate de escortă.

Ardesil pășea încruntat în ultimul rînd al escortei. Toate încercările fuseseră zadarnice. Era limpede că druidul voia să-i frîngă inima lui Riviniac, pe de o parte, și, pe de alta, să-l implice într-un caz de vrăjitorie. Trebuia recunoscut că războinicul nu se lăsase intimidat și răsturnase cerul și pămîntul pentru Rosmerta. Ajunsese chiar să-l amenințe pe vergobret pe față că va pleca să slujească alt trib, iar în taină căutase cu bani mulți să-i cumpere pe paznici, dar nu reușise. Druidul dăduse ordine severe și o dusesse pe față într-un loc care nu putuse fi aflat. Pe Riviniac, încercarea îl dărimase. Vîrsta pe care înainte cu cîteva zile nu i-o dădea i se citea acum pe fața îngrijorată. Două cute i se adînciseră în colțul buzelor, iar obrajii îi atîrnau scofilciți. Între cei doi rivali se stabilise o înțele-

gere, aproape o prietenie. Druidul nu dăduse prea multă atenție rugămintelor lui Ardesil pentru iertarea fetei. O știa consăteanca lui și i se părea oarecum firesc interesul pe care i-l purta ceramistul. Refuzase de aceea sec și trecuse la alt subiect.

— Ai să mă însoțești în pădurea Carnuților. E o cinste pe care nu o meriți, dar eu vreau să trec peste tinerețea ta și lipsa de sing în cele sfinte, pentru a-ți dezvălui semnele viitorului în tainele humei și pietrei pe care ai învățat să le cunoști mai bine ca alții. Înainte de ceremonie, vei veni cu mine într-o poiană unde vom descifra soarta neamului.

Ardesil înțelese acum alegerea făcută de druid. Voia să-l aibă alături pentru una din expedițiile lui nocturne, poate diferită de cele făcute de obicei și în timpul cărora druidul îl potopea cu sumbrele lui profeții. Cărațul și discreția tinărului îi fuseseră dovedite. Și, într-un fel, și priceperea lui în cercetarea astrelor. Un altul care ar fi reprezentat o familie doritoare să-și vadă vlăstarul urmaș al druidului, ori chiar înlocuitor al său, ar fi încercat eventual să profite de asemenea destăinuiri și preziceri. Dar de Ardesil n-avea de ce se teme.

Se apropiiau de pădurea Carnuților. În timp ce ceilalți se opriră la marginea ei să se odihnească, druidul, după ce-și lăsă securea și sacul, îi făcu un semn ușor lui Ardesil. O porniră fără a spune nimănui nimic și, pe poteci foarte înguste și întortocheate, ajunseră într-o poiană ascunsă privirii de cițiva arbori înalți. În mijlocul ei se afla un uriaș cromleh. Pietrele, de înălțime mijlocie, păreau învăluite de întunericul serii. Druidul își încrucișă brațele pe piept într-o așteptare încordată. Deodată luna răsări stacojie, ca o inimă smulsă din piept, străbătută de vine albastrii, picurînd de sînge. Dar druidul nu se uita la astrul bolnav, ci la pietrele de lîngă el. Ca printr-o minune, acestea se mișcă acolo unde se aflau scrijelite diverse semne iar din fîrde și crăpături țîșniră șuvoaie de apă. Le învăluia o lumină stranie, albă, care nu venea din afară, ci emana de undeva din măruntaiele de stîncă. În rotirea lor lentă, imensii bolovani lăsau deschise spații în care bolborosea o grămadă incandescentă. Druidul numără cu

glas tare vinele de pe fața lunii, apoi le înmulți cu trei și aruncă în aluatul clocotitor atâtea pietricele albe cît era rezultatul. Aluatul se întări imediat brăzdat de șanțulețe ca liniile palmei. Druidul se aplecă asupra-i, holbînd ochii de parcă ar fi văzut ceva îngrozitor și rosti :

— Vai nouă ! Unire și pieire. Numai războaie blestemate ! Văd oameni fără plete și cu genunchii goi, pe străzile cetății. Vai nouă !

Dar Ardesil n-avea nici timp, nici chef s-audă jelațiile druidului. Nu venise degeaba în pădurea Carnuților. Urzise un plan încă pe cînd bănuise că se va afla singur cu druidul. Un plan menit s-o salveze pe Rosmerta. Așa că scoase o năframă din sîn și, apropiindu-se din spate de marele judecător, i-o aruncă peste față. Apoi îl doborî la pămînt și-l legă fedeleș. Druidul scoase mai mult un scîncet decît un strigăt și, revenindu-și din transă, bîigui cu uimire :

— Ce-i asta ? Ce-i asta ?

Glasul era înăbușit de basma. Ardesil îl părăsi, străbătînd poiana cu pași iuți. Luna se-nălțase pe cer, albă, neprihănită și luminoasă. În urma lui, cromleahul reveni la forma sa inițială, cenușiu și mut. Ardesil se strecură lîngă căruțele cu prizonieri, pázite cu strășnicie. Pădurea Carnuților era luminată ca ziua de strălucirea lunii care plutea pe cer, rotundă, imensă și nepătată. Planțele și viețuitoarele păreau țintuite de o vrajă, căci nu se auzea nici un foșnet, nici un sunet. Zumzetul glasurilor omenesti se stinse și el treptat. Marșul solemn al druizilor în căutarea stejarului sfînt începuse. Arborii falnici parcă-și aplecau coamele stufoase spre marii judecători care înaintau cu pași măsurați și cadențați. Doar într-un grup mai era rumoare. Druidul din Cassel nu venise să-și ia securea de aur care lucea pe un fund de lemn, alături de însemnele pe care trebuia să le poarte în timpul marelui marș. Cei din escortă îl căutaseră prin pădure, apoi toți morinii care luau parte la ceremonie se alăturară cuprinși de panică la aceste cercetări. Dar druidul nu era nicăieri. Ca și cum ar fi intrat în pămînt. Umblară prin toate hățișurile, prin toate

ungherele și în cele din urmă și paznicii începură să bată pădurea. Pe acest moment se bizuise Ardesil, care pînă atunci se pitise într-un colț de umbră. Se repezi la căruța cu prizonieri și începu să spintece cu cuțitul manechinele de răchită. Mulți condamnați muriseră, alții abia mai respirau. În sfîrșit, o găsi pe Rosmerta. Sub razele lunii, chipul alb ca o petală de floare era lipsit de viață. Totuși, paloarea ei nu părea cea a morții. Cu pleoapele lăsate, părea că doarme. Sub cămașa subțire pieptul se mai ridica ușor, ca o înfiorare. Ardesil o luă în brațe și alergă spre un desiș din adîncul codrului. Abia departe, după ce multă vreme își croise drum printre crengi și ierburi înalte, se cuibări între două tufișe dese cu ușoara lui povară. Îi parveniră curînd strigăte de alarmă, dar ele se pierdură în cîntecele de slavă. Probabil druidul care găsisese viscul stejarului sfînt fusese ales să urce să-l culeagă. Așadar, dacă îl descoperiseră pe judecătorul din Cassel, hăituirea va începe abia după terminarea ceremoniei care nu putea fi înterruptă.

Rosmerta întredeschise ochii și murmură : „Apă“. Ardesil prevăzuse acest lucru și-i duse numaidecît plosca la buze. Abia schiță o mișcare pentru a înghiți și o șuviță i se prelinse în josul obrazului ca o diră de lacrimi. Ardesil, desfăcîndu-i cămașa, îi spală rănile peste care așternu ierburi de leac date de maică-sa. Fata, scuturată de friguri, îl privea cu ochi tulburi, dar nu-l vedea. Bolborosea desnădăjduită : „Mă urmăresc, mă prind. Zeii din templul de piatră se răzbună că le-am descoperit taina. Se apropie. Căii lor uriași mă calcă-n picioare. Îndurare ! Zeii din templul de piatră...“ Bruce suspină și tăcu. Deschise ochii mari și se uită o clipă la Ardesil, îl recunoscă și un zîmbet înflori pe gura ei arsă crăpată de fierbințeală. Pleoapele i se lăsă din nou. Ardesil spera într-un somn binefăcător. Se auzi ceva între hohot și horcăit. Trupul din brațele lui deveni mai greu. Capul fetei căzu într-o parte. Murise.

Chiar înainte de a vedea că se sfîrșise, un presentiment îl făcu pe Ardesil să socoată respirația încă ritmică a Rosmertei drept o ultimă suflare. Acum se uita descumpănit la corpul inert. Cît fusese prins de făuri-

rea planului de răpire și se străduise să-l ducă la bun sfârșit, cu toate primejdiile care-l pîneau, nu se gîndise nici o clipă la ce va face după aceea. Spera să fugă cu Rosmerta pînă la unul din satele morine de coastă și, de-acolo, pe o insulă din largul mării. Acum însă era singur și nimic nu mai avea rost. Toate puterile pe care și le pusese în slujba unui scop se moleșiră deodată, lăsîndu-l golit pe dinăuntru. O clipă îi veni în minte să se dea prins, dar ura sa împotriva druidului îl împiedică. Avea de răzbunat nu numai ființa pe care o iubea, ci și o făptură nevinovată. O îngropă cum putu și, la mijirea palidă a zorilor, ieși pe ocolite din pădure. Ascunzîndu-se ziua și umblînd noaptea, străbătu o distanță destul de mare. Singurul loc care-l mai atrăgea era ținutul arvern. Într-acolo n-aveau să trimită credincioșii druidului să-l caute. Poate avea să ajungă la Duern și Bituit. Lor le datora, dacă nu altceva, măcar îndemînarea sa.

Cerînd adăpost ici și colo, ca un sărman olar ce se afla, merse cale lungă, ferindu-se de orice drum pe care trecuse înainte. Dealtfel, nu era greu, deoarece mergea exact în direcția opusă meleagurilor sale natale. Timpul curgea, iar Ardesil înainta zi de zi, aproape în virtutea inerției. Ținta spre care pornise i se părea tot mai departe. Nu mai era decît un bărbos slăbănog în zdrențe, care se oploșea pe la cîte o colibă, primind o cană de fiertură cînd da o mîna de ajutor. În regiunea biturgilor se simți ca acasă. Șesuri și ape multe, oameni blînzi și ospitalieri. La un moment dat, fu gata să rămînă printre ei. Dar laudele aduse noului rege avern, care-și întinsese stăpînirea peste mai multe triburi, fu pentru el un îndemn de ducă.

— Vrea să refacă împărăția lui Ambigat, îi spusese unul și altul.

Biturgii nu-l uitaseră pe legendarul conducător care întemeiasc cîndva un stat puternic, moment de apogeu al civilizației celtice. Acest patriarh reunise puterea religioasă și cea militară. De atunci însă druizii se despărțiseră de casta războinicilor și căutau să o submineze, măcinînd forța triburilor și dezbinîndu-le. Ardesil se însufleți de ideea unirii, care la un moment dat cir-

culase și la Cassel pe vremea cind era copil, dar fusese trădată, spulberată de fricoși și profitori, precum și de rivalitățile dintre neamurile galice.

Chipul Rosmertei, iubirea lui fulgerătoare, întreruptă singeros înainte de împlinire, se înscriseră pe nesimțite într-o judecată mai largă asupra lumii și rosturilor ei. Pînă atunci trăise mînat de impulsuri, supunîndu-se dorurilor sale care-i dictau acțiuni imediate. Acum lucrurile trecute începeau să se așeze într-o ordine anume, dobîndind înțelesuri care se strîngeau într-un tot, iar hotărîrile izvorau dintr-o imagine a timpului și oamenilor cîntărită de cuget și numai după aceea încuviințată de inimă. Toate acestea îi treziră lui Ardesil din nou gustul pentru viață, dar pentru viața călăuzită de credința într-un țel ce depășea înfruntarea lui singuratică cu druidul pentru ochii frumoși ai unei fete.

Așadar, tînărul o porni din nou la drum. Cînd începu urcușul munților înalți, se făcuse iarnă. O iarnă geruasă, cu zile scurte și lungi nopți viscolite. Luna protectoare se arăta rareori. Ardesil găsea cu greu hrană și culcuș. O dată fu înzăpezit mai multe săptămîni într-o colibă părăsită, fără să schimbe o vorbă cu vreo ființă omenească. În sfîrșit, în primăvară ajunse la o opidă arvernă. Aici află o veste care-l tulbură. Numele care flutura pe buzele tuturor, numele noului rege era Bituit. Dar își liniști bătăile inimii. În fond, acest nume era destul de răspîndit printre arverni. Domnia lui Bituit începuse glorios. Toate expedițiile sale se transformaseră în victorii. Cîntece de glorie se intonau neîncetat la trecerea lui. „Urmele roților carului său, suna versul unui bard, arată oamenilor calea spre o recoltă de aur și fericire“.

Ardesil avu deodată sentimentul absurdității acestei lungi drumetii. Cine-l va recunoaște, după atîția ani, la curtea arvernă. Ce căuta acolo? N-ar fi fost mai bine să se amestece în mulțimea anonimă, să uite trecutul și să se facă iar meseriaș? Dar nici lutul, nici culorile nu-i mai spuneau nimic. Ar fi vrut să devină un simplu oștean al cauzei pentru care se băteau arvernii. Dar nici una ca asta nu era ușor, căci nu mai era sigur dacă știa

să lupte. Nu mai era sigur de nimic. Și apoi, cum să dovedească devotamentul său, un sărman drumeț, fără avere, fără nume, pribeag și urgisit de propriul său neam ?

Într-o zi se duse să privească la alaiul regelui care pleca la vînătoare. În frunte, semet pe calul său alb, îl recunoscuseră numai decît pe Bituit, tînărul de odinioară pe care-l întîlnise la Cassel. Trăsăturile feței lui erau mai aspre, înfățișarea mai bărbătească, dar altfel nu se schimbaseră prea mult. Alături de el călărea Duern. Voi-nic și greoi, el devenise un adevărat uriaș bălan cu sprîncene stufoase și obraji stacojii. Ținea ușor friul, ascultînd mulțumit și plin de sine strigătele de bucurie ale gloatei care se repezise să ridice banii aruncați de rege și suita sa. Doar Ardesil rămase liniștit locului. Atrase astfel privirea lui Bituit care se opri.

— Apropie-te, omule, îi porunci regele. Chipul tău parcă-l știu de undeva. Sau poate mă-nșel ?

Ardesil înaintă spre el și închinîndu-se rosti un singur nume :

— Cassel.

— Cassel ? repetă regele nedumerit.

Apoi răscolind printre amintirile sale, îi reveni probabil în minte copilăndul scăpat din gura cîinilor.

— Oare nu ești acela care i-ai pictat un scut lui Duern ?

Ardesil încuviință din cap.

Duern își aplecă și el ochii, părăind surprins de înfățișarea mizeră a morinului.

— Parcă-l lăsasem la un olar să învețe meserie ? se adresă el regelui. A fugit de acolo sau cu meșteșugul lui n-a putut cîștiga nimic ?

Ardesil se minie ca pe vremuri și, nestăpînîndu-se, izbucni :

— Puneți-mă la încercare.

— Vino mîine să stăm de vorbă, potoli regele lucrurile. Duern va fi foarte bucuros.

Apoi dădu pîteni calului. Ardesil urmări multă vreme cu privirea suita regală. Nu era încă hotărît să răspundă poftirii lui Bituit. Îi era teamă de o dezamă-gire. N-ar fi putut îndura ca, după ce străbătuse atîta cale,

să fie tratat ca o slugă nevrednică. Totuși venise aici și trebuia să-ncerce. Duern îl primi călduros pe Ardesil, pe de o parte fiindcă-i amintea de adolescența sa, pe de altă parte imitînd bunăvoința regelui. După ce-l ospătă prietenește, îl duse la atelierul de scuturi și-l rugă, glumind, să-i mai facă o dată serviciul pe care i-l adusesese în tinerețe, cînd se afla în cetatea morină.

Ardesil stătea în cumpănă. După atîta amar de vreme cît nu-și făcuse meseria, ba-și îndeletnicise mîinile cu munci grele și grosolane, va mai putea dovedi înzestrarea și priceperea sa? Ar fi trebuit să ceară o amfinare, o perioadă de încercare; ar fi fost firesc, însă din nou i se părea că trebuie să apeleze la bunăvoința și îngăduința nobilului arvern. Mai mult poate, l-ar fi întărit pe acesta pînă la proba contrarie în convingerea, exprimată cu o zi înainte, că a aruncat bani degeaba pentru un morin care nu făcea decît să ceară mereu alte favoruri. Duern observă șovăiala lui Ardesil și-i spuse cu un ton ocrotitor și nepăsător, dar care morinului îi dădu impresia că e amestecat cu o ușoară batjocură:

— Dar de ce să ne grăbim? Au trecut ani, vor mai trece cîteva zile.

— Nu, protestă ferm Ardesil, ce-am făcut atunci într-o noapte, voi face azi într-o oră.

Își concentrează atenția asupra culorilor. Deodată Duern, curtea atrebată, oboseala, totul dispăru ca prin farmec. Lemnul golaș al scuturilor exercita o fascinație asupra lui. Să-l împodobească devenea o chemare la fel de irezistibilă ca instinctul procreației; iar culorile se aflau acolo în castronașele lor, ca apa pentru cel ce străbate insetat pustiul, ca țărnul pentru un luntraș pe marea furtunoasă. Ardesil se puse neîntîrziat pe treabă. Și într-adevăr, în mai puțin de o oră, reuși să meștearească și să zugrăvească unul din cele mai frumoase scuturi pe care arvernii le putuseră vedea. O pavază minunat lucrată, cu motive care parcă trăiau, împletindu-se în culori vii, pe fondul întunecat, ieși din mîinile lui. Duern se minună și-i spuse să rămînă să lucreze aici sau în alt atelier al regelui. Ardesil însă îi răspunse că, deși n-avea nici o îndoială că ar fi în stare

să-i mulțumească în oricare ramură de împodobire a vaselor, mobilelor sau scuturilor și-ar face meseria, n-ar fi vrut ca, așa cum se-ntimplase la Cassel, să se ducă vestea despre îndemînarea lui. În acest caz, druidul morin ar fi putut afla locul în care se surghiunise singur. Duern îi răspunse că auzise de fapta din pădurea Carnuților și împrejurările cărora se datora fuga lui, dar n-avea de ce să se teamă. Riviniac subminase autoritatea fratelui său care, dealtfel, la puțin timp după cele petrecute la acea sărbătoare a viscului, își pierduse mințile. Rătăcea noaptea făcînd profeții atît de teribile, încît cel care-i luase locul îl condamnase ca mincinos, semănător de vrajbă și groază. În cele din urmă fusese ars pe rug. Ardesil, care crezuse că răzbunarea pe care avea s-o ducă la bun sfîrșit îi va aduce alinarea sufletului, se miră cu cîtă nepăsare asculta la cele spuse de Duern. Prin minte nu-i trecu nici o clipă gîndul de a se-ntoarce acasă. Dimpotrivă, căuta să-și șteargă din memorie tot ceea ce era legat de meleagurile natale.

Între timp, Duern sporovăia mai departe, vesel cum îi era firea. El adăugă că lui Bituit nu-i păsa de druizi, că puterea marilor judecători scăzuse mult în ultima vreme. În acel moment, își făcu apariția regele. Ardesil, ca atunci cînd ceva îl frămînta foarte mult, deveni grăitor și cuvintele sale dobîndiră o mare putere de convingere. El îi spuse lui Bituit ce-l determinase, în adîncul disperării, să se agațe de țelul de a veni aici. Dorea un singur lucru : să-l slujească și el, cît de cît, la înfăptuirea visului de unire al neamurilor galice. Bituit se arătă destul de încurcat. Nu știa ce să-i răspundă omului din fața sa. În cele din urmă, rosti :

— Te cred, așa cum te-am crezut odinioară cînd mi-ai vorbit despre chemarea ta pentru penel și culoare. Dar războinic nu poți să fii. Există o singură cale : să te folosesc ca mesager.

Mesager ? Cuvînt plin de taine pentru Ardesil. Duern privi lung la Bituit. Înțelegea gîndul acestuia. Era bine ca ideea unificării să fie susținută pe lîngă regii și conducătorii gali de un om care nu era arvern și putea vorbi de o singură putere militară, fără a face parte

dintre acei ce se vor afla în fruntea ei. Curajul morinului fusese dovedit, ca și rezistența lui. Și apoi acolo, unde povestea cu druidul era cunoscută, așa cum se întâmplase sau mai curînd cu adaosurile legendare ale unei asemenea istorii, ea îi crea oarecare faimă în mintea acelor pe care forța druizilor îi apăsa, iar înzestrarea lui în ale ceramicii îi putea deschide multe porți. Iar dacă nu avea să cîpete darul convingerii, în orice caz putea aduce știri în care arvernii să se încreadă, aflînd cum stau lucrurile pe întinsul teritoriu unde voiau să-și exercite supremația. Mesager sau iscoadă, urma să fie pretutindeni ochiul, urechile și glasul regelui arvern.

Prezența lui Ardesil la curte nu era pe placul celorlalți nobili care aveau o minte mai mărginită decît a lui Bituit și Duern. Îl tratau cu o politețe rece și numai cîte o privire ascuțită a regelui îi silea la un zîmbet și o vorbă bună. Părinții își țineau departe de morin fiicele lor cu carnea albă și părul bălai, temîndu-se ca obrazul întunecat și brăzdat de semnele durerii să nu trezească furtuni în singele generos al acestor frumuseți robuste. Dar Ardesil era obișnuit cu singurătatea și nu se sinchisea că era ținut deoparte. Se mulțumea cu prietenia regelui și cu cea — dacă nu total sinceră, dar fățișă — a lui Duern. Bituit îl prevenise că n-avea să fie războinic, adică intrarea în casta nobililor nu avea să-i fie deschisă niciodată. Ardesil nu aspira însă la mărire. El avea un țel, și atîta vreme cît socotea că-l slujește cu folos, nu se simțea o unealtă în mîna regelui, ci mai degrabă îi considera pe arverni instrumentul său în croirea existenței pe care și-o dorea.

Trecuseră cîțiva ani de cînd Ardesil stătuse departe de vase și culori. Cătreierase, sub diverse înfățișări, pămîntul și marea. Ca să-și ducă la bun sfîrșit misiunile se folosise de cititul în stele învățat de la druid, de vorba înflorită deprinsă de la arverni, de propria lui inițiativă și căldură în apărarea cauzei pe care o considera supremă. Suferise de foame sau mîncase la mesele cele mai bogate, fusese prins dar scăpase, auzise hui-duieli, dar fusese și dus pe brațe. Găzduit de coborîtorii lui Hu din Bretania, stătuse de vorbă cu șefii lor cu

fețele minjite cu vopsele. Dormise în colibele lor sărăcăcioase, în fața cărora se aflau prăjini purtînd în vîrf coarne de reni, capete de mistreț sau de om cu plete bălaie. Învinsese firea lor bănuitoare și vicleană și-i făcuse prieteni ai lui Bituit, tot așa cum învinsese valurile sălbatice care erau gata să-i împiedice întoarcerea. Străbătuse ținuturile atrebate, glăsuind oamenilor cu mustața blondă și îmbrăcați în zeghe colorată și ȋtari roșii. De la ei trecuse la treviri. Și pe toți îi cîștigase la cauza galică. Numai în ținuturile morine nu se dusesse. Nu deoarece se ferea de dureroasele amintiri, de o întîlnire cu trecutul. Așa cum învinsese împotrivirea înrădăcinată a multor triburi față de o înfrățire care-i putea așeza pe o treaptă inferioară în rînduirea neamurilor, așa se învinsese și pe sine, stăvilindu-și opreliștile sufletești atunci cînd rațiunea îl ducea la altă purtare. Dar, pur și simplu, morinii, în virtutea vechii alianțe cu arvernii — chiar dacă la început răspunseseră în silă chemărilor acestora — nu-i dăduseră prea mare bătaie de cap lui Bituit, care era acum socotit regele tuturor. Imperiul se dovedea puternic și părea de nezdruincinat. Iar Ardesil se găsea, copleșit de onoruri, la dreapta regelui. Călărise chiar alături de Bituit, cînd acesta, în fruntea a două sute de mii de gali, respinsese atacul unui popor venit dinspre miazăzi. Luptătorii aceștia se deosebeau de gali și de modul lor de a lupta. Ca înfățișare semănau puțin cu morinii; erau mici și oacheși. Și ei erau locuitori de pe malul mării, pescari și corăbieri iscusiți, dar parcă mai îndemînateci în meșteșuguri și construcții. Se numeau romani. Din înaltul colinelor, regele zărise în valea Ronului micul careu al războinicilor romani și izbucnise într-un hohot de rîs sălbatec: „Voi face din ei hrană pentru cîinii mei, dar cred că n-o să le ajungă“. Se năpustise, înălțat pe carul său de luptă, acoperit de argint și cu roți de bronz, asupra dușmanilor, asmuțindu-și haita ca la o vînătoare. Îi respinsese peste puțin pe acești hoți veniți de departe. În primele rînduri ale escortei, Ardesil rămăsese însă gînditor. Îi venise în minte sumbra prevestire a druidului din Cassel. În ultimele zile, tot mai des i se natorcea gîndul spre casa părintească, spre grota copilă-

riei și în urechi, în loc de larva luptei, auzea zvonul mării. Amintirea Rosmertei își pierduse, când se iveau, tăișul de durere vie. Acum i se arăta ca o zână plutind prin visele sale agitate.

Petrecerile arverne îl oboseau și cădea de multe ori în tăcerea și izolarea de odinioară. În ciuda purtării prietenoase a lui Bituit, nu-și mai găsea locul și rostul.

Victoria fusese sărbătorită într-o incintă de 2000 de metri pătrați, unde oricine putea veni să mănânce și să bea zile și nopți în șir. Dar după ce-l salutase pe rege, Ardesil se retrăsese în camera lui. Bituit se mîhni. Duern, care ședea lângă el, încercă pentru prima oară să-l convingă că Ardesil ar trebui să se-ntoarcă la neamul său. Deși nu o arătase deschis, Duern era tot mai ros de invidie, văzînd locul pe care morinul îl ocupase în inima conducătorului de oști. Îi spuse prin urmare, ca și cum ar fi făcut un gest de mare prietenie :

— Nu vezi, Bituit, că pe Ardesil îl mistuie dorul de casă ? Dacă ții la el cu adevărat, lasă-l să plece. După ce-și va ostoi această chemare, se va întoarce la noi, iar dacă nu va vrea s-o facă de bună voie, avem noi mijloace să-l aducem înapoi.

*
* *
*

Ardesil se trîntise pe pielea de oaie. Ajunsese, într-un fel, la capăt de drum. Ar fi trebuit să simtă acea mulțumire a împlinirii unui lucru mult așteptat și totuși... Știa mai bine ca oricine că revolta mocnea, că la cea mai mică scînteie statul gal se va destrăma. Nimeni nu suferea, în sine, sa, supremația arvernă : unii, ca biturgii, considerau că au o mai mare tradiție în istoria luptelor pentru a conduce, mai ales că ei făcuseră cîndva numeroase incursiuni pe pămîntul romanilor, bătînd-i la Allia și ocupînd Roma. Și apoi erau descendenții lui Ambigat, primul unificator al neamurilor celtice. Alții, ca atrebații, se socoteau ei în drept de a fi în frunte, deoarece ajunseseră la fel de bogați și puteau arunca cu aur și argint în dreapta și stînga. La edueni și la helveți, intrigile nobililor pentru a alege din nou

rege în loc de vergobret urmăreau același scop de a rivaliza cu arvernii, prin organizare politică. Războaiele nu mai încetau și neamurile erau purtate prin ținuturi îndepărtate pentru a satisface pofta de victorie a lui Bituit. Înăuntru exista aceeași ierarhizare tribală, cei avuți se îmbogăteau și cei sărmani sărăceau. Mult timp, Ardesil fusese doar ochii, urechile și glasul regelui arvern ca un ostaș supus al acestuia. Acuma însă iscodise pentru sine și păstra în el toate amărăciunile celor aflate.

Cînd Bituit îi vesti ca pe un mare dar, ca pe o răsplată pentru cele trecute și viitoare, întoarcerea pentru o vreme acasă, se despărți fără regrete de arverni. Încărcat cu daruri, însoțit de urări de drum bun, pînă și de la cei de la care se aștepta mai puțin, el plecă lăsînd în urmă un sentiment de prețuire și ușurare. Doar Bituit rămase gînditor în jilțul său, sorbind din cupa de vin. Știa că atunci cînd se va întoarce, dacă se va întoarce, Ardesil nu va mai fi același. Dar nu bănuia că această schimbare începuse să-și facă loc încă de pe acum în sufletul morinului.

Duern merse călare alături de prietenul său pînă la marginea masivului muntos. Deși uriașul vorbea și rîdea mult, se vedea că n-aveau a-și spune nimic însemnat. Spontana înțelegere dintre copilandrul și adolescentul care se întîlniseră odinioară într-o noapte la Cassel se spulberase de mult. Acum se despărteau un nobil viclean și iute, căruia îi plăcea să se bată și să chefuiască, și un umil slujitor ce obținuse un timp favoarea regelui. Asta nu-l împiedică pe Duern să-l strîngă în brațe pe călător și să-i ureze cu glas răsunător: „Vino înapoi sănătos!” Pe urmă, fără a întoarce capul, porniră amîndoi în direcții opuse.

Drumul pe care-l făcuse pe vremuri ca om în afara legii, sărac și temător, Ardesil îl străbătea acum împărțind bani cu mărinimia deprinsă la arverni. Era deci bine primit pretutindeni și putea cumpăra tot ce era mai ales. Găsea și prieteni cu ghiotura, acolo unde în trecut abia fusese imbiat să șadă sau să mîie peste noapte. Ardesil se oprea cît mai rar și vorba, altădată mijloc de a-i convinge pe cei mai încăpățînați adversari, și-o ferece pen-

tru a se sfătui numai cu sine. Simțea în el o grabă înfrigurată de a ajunge acasă, deși știa că n-avea cine să-l aștepte. Dar ceva îl trăgea într-acolo cu o forță de neînving.

În sfârșit, se apropie de împrejurimile Casselului. Ceteata, care odinioară i se păruse atît de mîndră, i se arăta acum ca o modestă așezare pierdută în imensitatea peisajului.

Bituit, ca de obicei, nu făcuse lucrurile pe jumătate. Cînd depăși împrejmuirea de lemn, Ardesil văzu niște tineri războinici fugind spre casa vergobretului. Puțin după aceea, noul conducător al cetății îi ieși în întîmpinare cu mîinile întinse. Regele arvern plătise ștafete care, pe cai iuți, se înlocuiseră zi și noapte, pentru a-i pregăti lui Ardesil o primire așa cum se cuvenea. Vergobretul îndeplinise rugămintea sau, mai bine zis, porunca lui Bituit și acum întorsului din străini i se dădeau onoruri de oaspete iubit. De la vergobret, Ardesil află de ultimele schimbări. Locul druidului îl luase cel mai puțin potrivit din suita discipolilor săi, dar cel mai avut, Dumoril, militărosul prieten din tinerețe al olarului. Prin firea sa de luptător, Dumoril intrase în conflict cu mulți dintre ai săi, precum și cu druizii ai altor popoare. Avea în schimb relații excelente cu casta războinicilor și cu vergobretul. Astrologii și barzii morini, ca să-i fie pe plac, se ocupau mai mult să ridice în slăvi bătăliile trecute și pe cele ce aveau să vină decît să pătrundă tainele de vindecare ale trupului și sufletului și soarta devenirii pămîntului și țării. Ardesil se duse bineînțeles să-l vadă și fu îmbrățișat cu o sinceră bucurie. Îl întîlni la Dumoril și pe Meril care, conform așteptărilor, ajunsese bard. Cu toată căldura regăsirii, în convorbirea cu ei Ardesil simți pe de o parte un iscusit interogatoriu, pe de alta — o anumită reținere și fereală. Întelese că ei îl considerau trimisul arvernilor și încercau să afle cu ce menire venise. Nu-l miră nici rezerva lor. În fond, unde erau iubiți aliații arverni? Satele morine, călătorul le văzuse în drum mai sărace ca niciodată, vlăguite de atîtea campanii. După strălucirea altor cetăți, ca Gergovia și Nemetocene, după bogăția vitelor și frumusețea cailor din ținuturile atre-

bate sau arverne, regiunea morină avea un aer dezolant. Când, după obicei, aruncă în cale-i câțiva bănuți, toți copiii și vîrstnicii Casselului se repezîră parcă să-i ridice, cu o lăcomie sălbatică. Pînă și la masa vergobretului, pregătită ca să-l cinstească, roadele erau puține și vinul măsurat. Nu ușor, dar cu iscusința întărită de-o îndelungată experiență, reuși să cîștige încrederea lui Meril, asigurîndu-l că venirea sa n-are nici un scop precis, că-l mînase doar dorul de casă. În cele din urmă, bardul se convinse că Ardesil spunea adevărul; și totuși, între ei stăruia o barieră de netrecut. Cum termină cu aceste primiri oficiale, Ardesil se îndreptă spre atelierul fostului său meșter. Bătrînul murise și acum casa aparținea unuia dintre băieții pe care-i adunase de pe drumuri. Deși mic atunci cînd Ardesil lucrase aici, actualul proprietar îl recunoscuse numaidecît. Stătură la taifas, la aceeași masă de lemn, ou același pește sărat în față, privind în curtea cu oale și vase împodobite cu motive viu colorate.

— Meșterul nu te-a uitat nici pe patul de moarte, îi spuse gazda. Te tot jeluia: „De ce n-a înțeles Ardesil că a fi stăpîn pe meșteșugul tău e cel mai frumos fel de viață și a ales altă cale, pe care nu poate merge decît ca slugă? Eu l-am vrut domn și el s-a făcut rob“. Și asta a păstrat-o la căpățîiul lui pînă-n ultima clipă, adăugă noul meșter, arătînd cu degetul o cană sveltă pe care o împodobise Ardesil cînd își începuse ucenicia.

Ardesil ieși din atelier trist, dar mai împăcat cu sine. Hotărîse să plece a doua zi la el în sat. Mijea în sufletul său dorința de a rămîne printre ai lui, deschizînd un atelier de olărit în ținutul, în pagul unde se născuse. Bun, prost, va fi cum zisese bătrînul meșter, propriul său stăpîn. Și bucuria de a pune iar mîna, nu ocazional, ci zilnic, pe lutul moale, de a prepara culori din ierburi uscate și aromitoare, îi înfiora de plăcere brațele. Cînd ajunse la casa unde sta, în fața porții îl găsi pe Meril. Acesta venise să-l prevină că un număr de credincioși ai druidului nebun și ars pe rug auziseră de sosirea sa și umblau să-l ucidă, căci încă nu-l iertaseră de fapta din pădurea Carnuților. Ei îl urau de moarte și-l numeau răzvrătitul trădător. Erau periculoși, căci lucrau

pe ascuns și Dumoril — cu toate că știa cine sînt, — nu-i putuse prinde. Lor li se datora, îi mai șopti bardul, temîndu-se aproape de propriile cuvinte, sfîrșitul lui Riviniac. Acesta dispăruse într-o bună zi și dus a fost. La început nimeni nu a cercetat pricina plecării sale, căci vorbea mai de mult că se duce să lupte în rîndurile unei alte armate. Dar, la drept vorbind, după pieirea fratelui său nu mai avea nici un motiv să-și ducă la capăt acest plan. După un timp, unele zvonuri ajunseseră la Cassel. Se zicea că fusese răpit și transportat pe o insulă unde, păzit de o mică trupă, fusese supus ceremoniei celei mai singeroase. Înconjurat de druiți, care ridicau brațele spre oer pronunțînd imprecății, asupra lui se aruncaseră femei despletite, îmbrăcate în negru, agitîndu-și nebunește torțele. Fiecare din ele îl împungea cu un ac lung, ca și cum l-ar fi ciugulit mii de păsări de pradă, pe urmă îi tăiaseră pe rînd membrele, îi scosese ochii, iar după ce murise, una din aceste furii îi smulsese măruntaiele ca să facă prevestiri ca un oracol.

Ar fi fost bine, credea Meril, ca Dumoril să-i dea cîțiva paznici să-l însoțească. Druidul era gata să-l ajute, fiind sigur că atunci cînd se va-ntoarce la curtea arvernă, îl va susține în ofensiva sa împotriva legilor rigide ale altor druiți. Ardesil zîmbi. Primise o propunere asemănătoare și de la vergobret. Acesta voise să-l momească, făgăduindu-i o proprietate în Cassel, unde să se retragă la bătrînețe. Bineînțeles, adăugase conducătorul cetății, nu putea să-i ofere un loc în casta războinicilor căci se trăgea din pescari fără avere, dar...

Asemenea cuvinte Ardesil mai auzise. Ce să le răspundă? Că lui lupta pentru putere nu-i spusese niciodată nimic și acum, cînd țelul căruia i se dăruise i se părea împlinit altfel de cum năzuise, asemenea preocupări i se vedeau cu atît mai lipsite de interes? Devenise destul de înțelept ca să nu rostească ceva precis. Mulțumi pentru bunăvoință și preveniri și zise că după ce-și va revedea satul, le va spune exact ce are de gînd. Refuză însă să fie însoțit de oamenii lui Dumoril care, bănuia, erau puși mai mult să-l spioneze decît să-l păzească. Astfel, se îndreptă singur spre meleagurile natale.

Rătăci prin pag, oprindu-se în colibele îngropate în pământ ale pescarilor, se odihni pe malul mării privind valurile când albastre în bătaia puternică a soarelui, când cenușii și amenințătoare, fugărite de vînt. Căuta un loc pentru atelierul său. Dar pe țărm i se părea că ar fi fost prea primejduit de furtuni și departe de drumurile pe care circulau neguțătorii. Tot umblînd, o luă fără să vrea, poate datorită unei străvechi întipăriri în minte, pe drumul pe care Rosmerta îi povestise că mersese când dăduse de templul cu ființe vii. Se strecură prin coridoare înguste de stîncă, se pierdu, iar se întoarse cînd spre interior și deodată se pomeni în peștera magică. Lumina zilei curgea în valuri prin deschizătura boltită care dădea spre o pădure. De aci coborau sute de trepte înguste de piatră. Privind în jur, avu și el senzația fetei. Oameni și animale uriașe fugeau să-l prindă. Instinctiv, voi să alerge și să scape din grotă. Dar cu o voință de fier se stăpîni și se sili să rămînă locului. Cînd se uită mai bine, își dădu seama că giganții nu se mișcau. Ochii ațintiți asupra lui erau neclintîți. Se apropie de glezna unui cal care părea că galopează și o atinse, urmărind cu degetul suprafața netedă a peretelui. Atunci o mîină imensă se îndreptă spre el. Ardesil căzu tremurînd în genunchi și închise ochii. Dar nu se petrecu nimic. Cînd se ridică și privi în sus, văzu că încovoierea degetelor hrăpărețe nu se schimbă. Mîna stătea tot așa de nemișcată ca glezna armăsarului. Mișcarea era doar un efect al arcului de piatră pe care se afla conturată mîna. Ardesil, amintindu-și de noaptea din pădurea Carnuților și de cele întîmplăte cu cromlehu, se gîndi că zeii au orele lor cînd se trezesc din somn. Curajos, se așeză într-un colț și așteptă. La început, tot uitîndu-se în sus, culorile tari îl orbiră strălucind sub razele soarelui și gîtul îi înțepeni. Ce i se părea ciudat era că dintre vite, unele erau moarte și sîngele scurs din trupurile lor se încheagase în șanțul zidului, iar altele vii zburdau alături, nepăsătoare de pericolul ce le păștea. Și dintre giganți unii își dădeau duhul, duși pe brațe de alții, pe cînd alt grup de semeni privea indiferent la această scenă. Iar în înălțime, pierzîndu-se în întuneric, pluteau făpturi pe

care nu le puteau desluși bine. Deodată, ca la un semn, ele se însuflețiră și începură să salte și să zboare peste el, făcându-l să se chircească înspăimântat. Dar nu i se păreau dușmănoase, ca față de Rosmerta. Dimpotrivă, îl mîngiau cu boturile lor alungite, cu degetele lor nesfîrșit de lungi. Îi pătrunseseră probabil gîndul și știau că nu va trăda taina existenței lor. O durere ascuțită în spinare îl făcu să tresară și să deschidă ochii. Adormise, visase, sau totul se întîmplase aievea? Ridică iar capul. Lumina purpurie a asfințitului aprindea vetre de jăratec sub copitele brune ale hergheliei, oferind parcă hrană unor telegari de basm. Dar nimic nu se mai mișca.

Ardesil ieși din peșteră pe calea pe care venise, marcînd-o, ca să nu greșească drumul, cu semne mici, în așa fel încît numai el să le poată dibui. Cîteva zile ciopli o scară înaltă de lemn, ducînd-o bucată cu bucată în grotă. Cățărat pe ea, începu să contemple în lumina cea mai favorabilă partea de sus a pereților. Acolo se aflau ființe ciudate, negre, cu bot de vulpe și urechi ascuțite, cu coadă stufoasă și umblînd în două picioare. Oameni scunzi, neobișnuit de spătoși, cu o față fioroasă, acoperită ca și trupul de un păr lung, negru și des. Alături de ei, făpturi svelte, cu umeri firavi, cu obraji ca smalțul, spelbi și vineții, care dănuiau printre turme de animale, unele necunoscute, altele parcă bizoni și căprioare, și cîntau dintr-un soi de fluier foarte subțire. Deși scara era lungă, o bună bucată de stîncă se înălța deasupra ei cuprinzînd multe figuri și forme. Ardesil înălță capul de-i veni amețală și zări deasupra învîlmășelii pestrițe, în colțul cel mai înalt și mai îndepărtat al peșterii, un zeu învăluit într-o mantie neagră care conducea cu brațul întins întreaga mișcare a miilor de vietăți.

Ardesil se hotărî să rămînă în coliba Rosmertei, pe care o găsisse goală și pustie, pentru a continua cercetarea grotei. Folosea tot intrarea descoperită la început, deși acum știa să vină și prin păduricea spre care dădea deschizătura principală. Se lămurise că zeii nu se desprindeau de pe pereți, deși păreau vii, spre deosebire de zeii arbori Robur sau Abelio, pe care-i adorau galii, sau de marele geniu celtic Teutat, pe care arvernii și-l

însușiseră, numindu-l chiar Arvernorix. E adevărat că Bituit îi ridicase un sanctur acestuia din urmă pe unul din principalele piscuri ale masivului muntos. Dar cultul acestor zei era de fapt un prinos adus pământului și nu o relație cu o ființă atotputernică, dar asemănătoare omului. El, Ardesil, găsisese acest templu minunat și deci zeii de aici erau ai lui. Simțea o mare pace și bucurie lăuntrică când venea să-i privească și să li se închine. Ochii lui se înviorau de varietatea culorilor, de eleganța mișcării. Pe pereții peșterii găsea viața mai profundă decît cea adevărată. N-avea de ce se teme de fapăturile de aci. Din ele nu izvora decît frumusețe. Și această frumusețe îi aducea sufletului zbuciumat al morinului o mulțumire nemaîntilnită pînă atunci. Mereu îmbunătățea mijloacele de cercetare ale grotei. Tirise acum înăuntru niște proptele care se foloseau la înălțarea împrejmuirilor cetăților arverne. Cu greu le înălțase, le fixase și acum se apropia de figurile din partea înaltă a cavernei. De la un timp, se simțea însă pîndit și urmărit. Îi bănuia pe oamenii lui Dumoril. Prin multe viclesuguri, se silise și avea impresia că reușise să scape de cei puși probabil să-l supravegheze.

Într-o zi fu chemat la vergobret. Un călăreț de la curtea arvernă îl aștepta să-i spună, în termeni înfloriți, lăudîndu-l cît putea mai mult, să se-ntoarcă pentru a-l sluji pe Bituit. Ardesil îi răspunse că vrea să-și reia meseria de meșter olar și să se stabilească în ținutul său. Călărețul nu stăruie, dar peste puțin timp o escortă, care era de fapt o mică oaste, se așază lingă Cassel, sub pretextul că-l așteaptă să-l însoțească pînă la Bituit atunci cînd va dori. Pe Ardesil îl amuză coincidența de a vedea că escorta se așezase acolo unde fusese pe vremuri tabăra lui Riviniac, cînd acesta voise să se afle în apropierea Rosmertei. Vergobretului însă lucrurile nu i se păreau la fel de hazlii. Îl neliniștea o asemenea nedorită prezență militară și ar fi vrut ca Ardesil să se hotărască să plece. Dumoril îl susținea în această idee. Primul gînd al olarului se îndreaptă spre peșteră. Cum va putea, fără a renunța să se mai ducă acolo, să împiedice descoperirea ei? Dacă Bituit afla de această

comoară, cine știe ce ar fi fost în stare să facă. Ori să smulgă cu orice preț pietrele uriașe și să le transporte, așa sfărîmate, pe masivul muntos, mîndrindu-se cu noii zei ai arvernilor, ori să împiedice slăvirea lor ca pe o nelegiuire. Oricum nimic n-ar mai fi aparținut nici lui Ardesil, nici morinilor. Și care ar fi putut fi urmările ! Dar n-avea să îngăduie una ca asta. Prevăzător, nu se mai strecura decît noaptea în peșteră. Astupă cu grijă intrarea principală cu stînci și bolovani. Apoi întrerupse cu mărăciniș și crengi multe din căile subterane, lăsînd doar o mică galerie prin care pătrundea de-a bușilea. Ca să vadă în caverna în care acum domnea întunericul, își scobise niște cupe de șist în care aprindea cărbuni, atîrnîndu-le de proptele. La lumina slabă, mai mult pipăia contururile de pe perete. În cele din urmă, începu să lingă cu vîrfurile limbii degetele mîinilor uriașe ca să nu le uite gustul. Se lămurise acum că toate chipurile și formele erau zugrăvite, iar reliefurile le era dat de ieșiturile naturale ale stîncii. Dar culorile, din care lipsea cu desăvîrșire verdele și albastrul atît de îndrăgite de morini, nu păreau pregătite din ierburi. Parcă aduceau a albuș de ou și sînge. Da, Ardesil avea convingerea că roșul închis fusese, așa cum se arăta, sînge omenesc. Din el, zeli făcuseră această privescătoare care ascundea țăina unor jertfe și ritualuri necunoscute.

De la un timp, nici noaptea nu se mai simțea în siguranță. O dată, la lumina lunii, zărise o umbră alungită pe potecă. Întorsese repede capul, dar în urma lui nu era nimeni. Hotărî să nu se mai ducă la peșteră decît atunci cînd întunericul era de nepătruns. Aștepta undeva, într-un loc ferit, apoi se strecura ușor ca o nălucă pînă la firidă. În peșteră se simțea acum umezeala căci nu mai pătrundea nici o rază de soare. Dar culorile pîlpăiau la lumina slabă mai vii ca oricînd. Ardesil ridica opaițul spre zeul de sus și acesta îl învăluia în privirea și mantia-i neagră, parcă ar fi vrut să-l reție aici, să-l ferească de lumea din afară.

Într-o seară, Ardesil hoinărea pe țarm. Nu se gîndea să se ducă la peșteră. Dimpotrivă, se îndreptă spre grota copilăriei. Acolo, toate urmele zugrăvelilor sale dispăruseră. Aveau și de ce. Pe atunci nu știa încă să

prepare vopsele care să dăinuie. Pe urmă, în atelierul meşterului învăţase. Dar se întreba : care va fi soarta oalelor pictate de el ? Chiar vasul meşterului se ciobise pe margine. Ar fi vrut să facă un ulcior care să nu se spargă, să rămână urmaşilor. Zimbi cu amărăciune. Care urmaş ? Nu avea pe nimeni. Singura nădejde era să-şi întemeieze atelierul, şi ucenicii lui să-i ducă mai departe meşteşugul. Prins de tainele peşterii, zăbovisе prea mult şi lăsase la o parte ce era mai însemnat pentru a se stabili aici şi a-şi câştiga o pline cinstită. Arvernii n-aveau decît să-l privească lucrînd. Îşi plătise datoria faţă de ei şi cu forţa nu-l vor lua, deoarece ştiau că atunci nu mai puteau aştepta nimic de la el. Bituit îl rechemase, dealtfel, mai mult ca să-şi arate puterea. Căci pentru osteneala drumurilor era bătrîn, iar la curte nu credea că-i duceau lipsa.

Privea marea învolburată. Norii se îngrămădeau cu o iuţeală fulgerătoare. Vîntul puternic rostogolea galeţii şi plesnea apa cu ţipete ascuţite. Ardesil coborî anevoie poteca lunecoasă. Tunetele se amestecau cu vuietele talazurilor umplînd noaptea de sonorităţi teribile. La lumina fulgerelor care brăzdau cerul, stîncile păreau giganţi gata să sară asupra-i. Ardesil avu impresia că aşa se şi întîmplă, cînd fu doborît deodată la pămînt. Cineva îi legă mîinile şi-l aruncă pe crupa unui cal. Apoi dădu pinteni armăsarului care începu să galopeze nebuneşte pe plajă. Cîtăva vreme mai respiră aerul furtunii, pînă-şi pierdu cunoştinţa. Se trezi în plină zi. Era înconjurat de chipuri haine şi hirsute. Ceru apă, căci setea îi ardea gîtlejul, dar şi ca să vadă dacă răpitorii lui îi pricep graiul şi-i răspund pe înţeles. După cum îşi aţîntiră ochii asupra lui, îşi dădu seama că priceuseră. Dar nimeni nu se mişcă. Vorbeau între ei şi astfel Ardesil află răspuns la ceea ce-l frămînta. Erau morini.

— Trebuie s-o luăm spre ţărm pe alt drum, pînă nu ne ajung.

— Dar dacă l-am omorî pe trădător şi i-am dosi stîrvul ?

— Nu, trebuie să-l jertfim de faţă cu toţi adevăraţii druizi, de sărbătoarea Stejarului sfînt, la locul păcatului.

Pe Ardesil îl cuprinse mirarea. Nu crezuse nici o clipă în prevenirile lui Dumoril și iată că ele se dovedeau a nu fi vorbe goale. Nu se temea de moarte. Îi venea mai curînd să ridă. De cîte ori nu dorise să cunoască insula celor doi corbi sau alte locuri unde sărbătoarea viscului lua forme ciudate și îngrozitoare. Dar n-avusese timp niciodată. Nu se putuse abate de la misiunile sale. Și acum, ce ciudat, după ce ieșise teafăr din atîtea primejdii, să piară de mîna unor nebuni pentru o treabă făptuită cu atîția ani în urmă. Și-apoi ce-i făcuse druidului în pădurea Carnuților? Îl împiedicase să ia parte la procesiunea sacră. Atît și nimic mai mult. Poate că neputința lui de a-și împlini ambiția descoperind primul și culegînd viscul îl împinsese mai curînd spre pierderea minții, dar sămînța nebuniei era în el. Și astăzi, cînd își aducea aminte de ochii săi măriți și bolboroselile din timpul plimbărilor nocturne în care îl însoțise, vedea limpede ce nu bănuise la acea vreme, cînd firea cruntă și vorba tăioasă a druidului i se păreau forță și măreție. Dar ele se datorau nu numai trufiei, cum simțise dintru bun început, ci unei boli cumplite pe care trufia o deslănțuise. Druidul însă murise de mult și tinerii din jurul lui nu-l cunoscuseră. Așa că nu le putea explica nimic și nici ei n-ar fi vrut să-l asculte. Îl dușmăneau pe Dumoril și poate nici măcar pe el, ci sărăcia și umilința morină din prezent, cărora le opuneau un trecut mai bun ori mai semet, ridicînd de aceea în slăvi neînduplecarea druidului despre care nu știau mare lucru. Poate nici nu se gîndeau așa departe și erau numai folosiți de druizii altor neamuri ce-și pierdeau zi de zi din putere și prestigiu și, ca întodeauna în asemenea împrejurări, deveneau și mai setoși de sînge și aveau nevoie de jertfe și martiri pentru a-l vărsa cu folos. Avea să ajungă victima lor ca Riviniac? Ațipi pentru cîteva clipe. În vis îi apăru Rosmerta spunîndu-i: „Te-am prevenit. Zeii din peșteră se răzbună.“ Ardesil deschise ochii și zîmbi din nou. Nu, nu, dragă Rosmerta, zeii țintuiți pe pereții peșterii nu se răzbună. Dar oamenii, oamenii da. Ei provocaseră moartea fetei și probabil aveau să-l ucidă și pe el. Poate că făpturile

minunate din peșteră ceruseră și ele singe. Nu credea însă că era singele jertfelor. Mai degrabă, cei ce le zugrăviseră și-l dăduseră de bună voie pe al lor, amestecînd cîteva picături cu substanțe grase pentru a da culorii tărie și permanență. Ardesil își întoarse din nou gîndul spre peșteră. Cum făcuseră oamenii aceia din trecutul îndepărtat pentru a zugrăvi acele chipuri miraculoase ? Cum reușiseră ? Chiar dacă muriseră, slăbiți de trudă, Ardesil nu-i plîngea. Ar fi vrut să aibă parte de un asemenea sfîrșit. După ce cercetase atîta timp fapăturile de pe pereții peșterii, prinsese ceva din înțelesul lor. Vînătorul își vedea visul cu ochii înainte de a porni în pădure să-și urmărească prada. Războinicul era sigur că îl va înfrînge pe dușman, așa cum stătea pildă pe zidul grotei. Iar spiridușii și zeii vegheau ca toate să se întîmple aievea. Cei ce le dăduseră viață, acolo, pe pereții peșterii, deși pieriseră, rămîneau veșnici prin cele zămislite. Ei erau în fond zeii și prietenii lui Ardesil, aducîndu-i îmbărbătare și alinare în aceste momente grele. Nici nu-și dădu seama cînd răpitorii săi îl trîntiră din nou pe crupa calului și porniră mai departe. Goneau ca vîntul înapoi spre țarm, unde-i aștepta probabil o barcă, poate chiar o corabie, care să-i ducă spre una din insulele unde druizii își păstrasera întreaga stăpînire. Așadar scăpaseră de urmăritori și socoteau că aveau răgazul să se imbarce. Totuși, inerția lui Ardesil fu scuturată de un licăr de speranță cînd percepu zgomotul unui galop îndepărtat. Răpitorii săi nu scăpaseră de tot. Dar vor putea fi opriți ? Se și simțea aerul sărat al mării. Ardesil nu se putu împiedica să-l tragă lacom în piept, cu toate că știa că apropierea valurilor îi grăbea pieirea. Întorcînd capul spre mal, desluși, dincolo de larița îndoită de vînt, din înălțimea dunei, un catarg. Micul grup își îndreptă caii spre golfulețul unde se afla corabia. Dar galopul din spatele lor se auzea din ce în ce mai tare. Urechea fină a lui Ardesil surprindea izbiturile copitelor transmise de nisip. Totuși, după cîte îi spunea experiența, urmăritorii nu-i vor putea ajunge pe fugari și aceștia vor avea timp să urce la bord. Dar o idee îi străfulgeră mintea încetoșată de oboseală. Fluxul. Nu era vremea fluxului. Într-adevăr, cînd în-

cepură să coboare spre țărni, oamenii druidului zăriră vasul de pescuit cu carena largă, înalt la proră și pupă, care-i aștepta. Însă, nenorocirea lor, era eșuat pe nisip pentru multe ore. Marea joasă, deși agitată, se întindea departe, arătându-și parcă în deridare creasta albă a talazurilor. Bărboșii rămaseră nemișcați, năucii, cu spinarea aplecată peste grumazul cailor care scoteau aburi pe nări. Animalele istovite își îndreptară capetele spre vântul de uscat ce le răscolea șuvițele coamelor lungi și nechezară slab. Peste câteva clipe, grupul fu înconjurat de urmăritori. Nu erau credincioșii lui Dumoril, ci războinicii arverni. Îi doborîră și căsăpiră pe loc pe răpitori și trimiseră doi călăreți să le arunce trupurile în mare și să dea foc corabiei. Între timp, comandantul se îngriji de Ardesil, îi potoli setea și-l culcă pe un morman de frunziș proaspăt. Fără grabă, ostașii se pregătiră de popas. În curînd veniră și alții. Se strînse aici toată tabăra arvernă. Era limpede că nu mai aveau de gînd să se întoarcă în interiorul ținutului morin. Îl conduceau pe salvatul și prizonierul lor la curtea lui Bituit.

Ardesil nu se împotrivi, ar fi fost în zadar, și în fond le datora viața, așa că trebuia să fie de acord cu hotărîrea lor.

Bituit îl primi cu politețe, dar fără căldura de altă dată. Aflase că morinul se întorsese silit de împrejurări, contra voinței lui. Relațiile dintre ei nu mai erau cele dintre prieteni, ci dintre stăpîn și slujitor. Bituit știa că nu se mai putea încrede total în Ardesil și, înțelept ca întotdeauna, încercă să-l folosească împotriva druizilor care-i voiseră pierzania. Prin Duern, nu prea încîntat de revenirea lui Ardesil la curte, îi transmise, în forma vagă și înflorată a limbajului arvern, că dacă-și duce cu bine la capăt una sau două misiuni mai delicate, va putea pleca definitiv la Cassel. Astfel, Ardesil pătrunse ca un cerșetor vagabond în regiunile helvete, vestindu-l la timp pe Bituit de uneltirile nobililor de aci, ce fură sălbatic reprimare. La edueni se înfățișă în calitate de neguțător și-l cunoscă personal pe unul din conducătorii lor, Dumnorix, care, aruncînd cu banii, își croia calea să devină rege. Condamnat la moarte de Bituit, fu executat în fața escortei sale care își jură să-l răzbune. Ardesil

se achita automat de îndatoririle lui, iar Bituit nu-i mai cerea părerea ca odinioară. Cîteodată, o privire ironică a morinului îi arăta monarhului arvern că nu-l poate înșela, că suprimarea puterii druizilor se făcea în sprijinul dominației sale, care înăbușea brutal orice încercare de împotrivire. Se vorbea că statul galic era amenințat din ce în ce mai mult de dușmanii din afară. Dar Ardesil era convins că e și mai măcinat de propriile slăbiciuni. Nobilii arverni trăiau în petreceri și desfriuri și își vedeau deschis disprețul față de celelalte neamuri. Iar Bituit părea din ce în ce mai obsedat de a conduce cît mai multe popoare, de a le avea pe toate la picioarele sale.

La o vînătoare de păsări (pasiunea mai nouă era de a doborî porumbei), Ardesil avu un accident ciudat. O săgeată se rătăci și-l nimeri în picior. Fără pricină, rana se infectă. Știința ierburilor de leac îl făcu pe Ardesil să-și salveze viața, dar piciorul rămase țepăn. Întîmplarea păru să-l tulbure pe Bituit. Oricît se schimbaseră raporturile între ei, Ardesil îi amintea de tinerețe și tinerețea e pentru oricine vremea de aur a vieții. Dacă nobilii geloși încercau să-l ucidă, de ce l-ar fi reținut mai departe la curte? La urma urmei, morinul îmbătrînise și se ocupa vizibil mai mult de treaba meșterilor și vopșitorilor de scuturi. Se ferecase de altfel într-o singură-tate care, dacă nu era de-a dreptul dușmănoasă, zicea limpede că nu vrea să mai aibă de-a face cu arvernii. Și pe deasupra era și șchiop și nu mai putea fi folosit la lungile drumeții pe care trebuia să le facă orice iscoadă.

Se despărțiră fără multe cuvinte, iar răsplata, mai prejos decît cele obișnuite, îi dovedi lui Ardesil că regele voia să păstreze din el numai amintirea. Tainele pe care le știa, Bituit nu se îndoia că le va ține pentru sine. Lucrul pe care morinul îl căuta era liniștea, departe de luptele pentru putere și ambițiile de la curtea arvernă. Bituit, ca de obicei, nu se înșela.

Drumul spre casă fu lung și greu. Ardesil își drămuia banii, amînînd pe cît putea popasurile. Încăleca și descăleca anevoie din pricina piciorului țepăn. Rareori îl cunoștea careva, dar și atunci cei ce-l știau

omul arvernilor îl priveau bănuitori, apoi întorceau ochii de la el. Pentru ceilalți, nenumărați, era un drumet schiop și zgîrcit care nu putea plăti băutura ce deschide inimile și-dezleagă limbile. O singură tagmă nu se uita la chipul lui, nici la dărnicia sa. Era interesată de ce ieșea din mîinile lui. Ardesil se obișnuise să se oprească pe la atelierelor olarilor. Se înmulțiseră în ultima vreme pretutindeni, și la biturgi și la ambieni. Și arta lor devenise aproape de neîntrecut. Formele vaselor erau mult mai felurite, iar rotunjimile lor te îmbiau să le iei în căușul palmelor, ca obrajii unui copil. Gîturile lungi și unduioase îți dădeau amețeală. Pină și toartele închipuiau frunze de stejar sau tulpini de floare. Și erau așa de împodobite, ca femeile îmbrăcate în veșminte scumpe. Motivele îmbinau liniile groase cu unele subțiri ca ața, care alcătuiau parcă un fel de șanțulețe. Ardesil se oferi deseori ca ajutor și lucra alături de ucenici care-i puteau fi copii, ba chiar nepoți. La început, meșterii îl puneau la munci grosolane și el primea fără să cricnească, căci voia să deprindă și să exerseze meșteșugul fiecăruia dintre ei. Curînd însă proprietarii atelierelor își dădeau seama de înzestrarea sa și-l lăsau să execute comenzile cele mai delicate. Mulți îl rugară să rămînă la ei și faima morinului începu să se răspîndească din nou printre neguțătorii care băteau drumurile după marfă. Ardesil însă nu primi oferta nimănui. Din ce în ce mai sigur pe îndemînarea sa, abia aștepta să-și așeze atelierul în ținutul de baștină, să se oprească din veșnica goană, să nu mai fie străin, să aibă locul și meseria lui, înfruntînd vitregia vremurilor ca stîncă peste care trec furtunile și n-o clintesc. Dorința lui de a se vedea acasă era și mai puternică pentru că voia neapărat să se întoarcă în peștera care-l fascinasese.

Veștile aleargă mai repede ca oamenii. Așa că intră în Cassel ca un oarecare. Nu-l întîmpină nimeni și trebuie să rătăcească mult pentru a-și găsi o găzduire cu bani puțini. Întrevederea cu Dumoril fu mai scurtă decît o încrucișare de spade, iar vergobretul îi ură bun venit prin ajutorul său. Ardesil nu se supără. Voia să părăsească cît mai repede Cassel-ul și cu aurul ce-i rămăsese

să-și instaleze în sfârșit atelierul, la o încrucișare de drumuri. Înainte de asta, se duse însă să vadă peștera. Deși nu trecuseră mai mult de doi ani, ținutul morin se schimbase în rău. Ploi torențiale făcuse să se reverse Somme-ul, și malurile lui de obicei fertile erau încă acoperite de ape. Țărîna se muia și colibele îngropate în pământ avuseseră mult de suferit. Furtunile puternice rostogoliseră stînci și pietre pe plajă și alcătuiseră în golfuri noi bariere ascuțite de rocă. Ardesil își revăzu satul, dar nu mai găsi pe nimeni din familia sa. Coliba Rosmertei se dărăpănase, lemnul putrezise. Ceea ce-l miră pe Ardesil fu că descoperi pe o poliță cîteva din opaițele folosite la cercetarea peșterii. Bordeiul, în ciuda stării lui jalnice, părea locuit. Dar degeaba se uită prim-prejur, nu zări pe nimeni. L-o fi folosind vreo sălbăticiune în chip de vizuină? Ardesil rîse. Sălbăticiunile n-aveau nevoie de opaiț. Și unul din ele părea că slujise de curînd. Gîndul lui Ardesil nu stăruia mult asupra acestui lucru. Se odihni și porni degrabă spre locul pe unde se strecura în peșteră. Dar urmele făcute de el fuseseră spălate de ploii sau de valurile care se vedea că se năpustiseră pe o lungă fișie de țarm. Rătăci încoace și-ncolo, o luă prin firide, se băgă în scobiturile dintre stînci, prin coridoarele interioare. Zadarnic însă. De cîteva ori fu gata să se înece în grotele adînci, alunecoase și pline de apă. Alteori, pasul său provocă rostogoliri de pietre, cît pe ce să-l îngroape. Încercă prin pădurice, unde astupase intrarea boltită. Și aici umblă ca un nebun prin hățișuri cu solul bălțit, infundîndu-se adînc în pădure, fără nici un rezultat. Din cînd în cînd, o îngrămădire de crengi i se părea vîrită sub un arc grațios ca acela al porții templului. Dar cînd se apropia vedea că era o formație naturală, sau coroana unui copac doborît de trăznet. Istovit, se întorcea zi de zi, cu dificultate, la colibă. O dată sau de două ori avu impresia că e urmărit. Nu se sinchisi. Îl apucase o desnadejde atît de mare, ca și cînd de abia acum își pierduse familia și prietenii. Se simțea singur și părăsit. Viața nu mai avea nici un rost. Nici atelierul nu-l mai atrăgea. Totul însemna doar oboseală, oboseală deșartă. Trăgînd

picioarul, se îndreptă spre colibă, când se porni o ploaie mărunță și deasă care-l pătrunse până la piele. Ajunse dîrdîind și se prăbuși în singurul colț uscat al bordeliului. Cînd deschise ochii, îl veghea o făptură chincită lîngă el. La început, între vis și trezie, o confundă cu Rosmerta, nu ca și cum duhul ei se întruchipase în fosta-i locuință, ci de parcă anii care trecuseră s-ar fi risipit și el era din nou tînărul olar pătimaș ce nu părăsise împrejurimile Casselului. Se desmetici și-și zise că e vreo slujnică a unor ticăloși sau tilhari, care înainte de venirea lui își făcuseră sălașul aici. Femeia sta nemișcată și, la lumina slabă a opaițului, obrazul ei înroșit de reflexele jăratifului semăna cu al făpturilor din peșteră. Cînd îl văzu treaz, se ridică și plecă fără nici un cuvînt, lăsînd lîngă el o fiertură aburindă. Ardesil îi făcu semn să șadă mai departe. Zile întregi îl îngriji, căci era slăbit, încît abia putea înălța capul și nici nu mai dorea să se scoale vreodată din culcuș. Nu-și spuneau nimic. El acceptă prezența ei tăcută și bău, mai mult sau mai puțin în silă, sucul de ierburi întăritoare pe care i-l ducea la buze. Între timp, își depăna gîndurile în sine, iar ea tăcea. Poate era mută. O dată însă se fripse la deget și așa îi auzi glasul. Un glas omenesc, deși ea-i apărea ca o vietate a pădurii, sveltă, cu părul negru revărsat pe umeri. Văzu că era îmbrăcată în pinză grosolană și n-avea nici o obișnuință să stea cu oamenii. Încetul cu încetul, Ardesil află din frînturi pe care la cererea lui i le șoptea noaptea pe întuneric, că era o săteancă dintr-o așezare foarte micuță de la malul mării. Satul ei fusese înghițit de ape, în timp ce ea plecase în pădure după ierburi de leac, și se cocoțase într-un copac foarte înalt, de unde privise distrugerile furtunii. Toți ai ei pieriseră. Neavînd unde să se ducă, se refugiase în coliba părăsită și aproape se sălbăticise, fiindu-i frică să iasă la drumul mare.

Socotind de datoria lui să-i întoarcă îngrijirile, Ardesil începu să se intereseze de treburile zilnice. Gîndul că cineva avea nevoie de el îl lega iar de viață. Cînd plecară din coliba Rosmertei, amîndoi își dezlegaseră sortii. Ardesil călca voinicește cu picioarul țepăn pe po-

teca zbicită, iar alături femeia pășea sprintenă, iar în ochii ei mișea sfios un zîmbet de mult uitat, care încă nu îndrăznea să tremure pe buzele pecetluite de suferință. Codrul rămase în urmă cu tainele lui.

Atelierul lui Ardesil fu repede cunoscut ca unul din cele mai bune ale ținutului. Neguțători din toate părțile veneau să-i cumpere vasele. Ucenicii, chiar cei care-l găseau acru cînd îi învăța meseria, căci nu le trecea nici un cusur, îi dibuiseră bunătatea. Ca și bătrînul meșter la care lucrase pe vremuri, Ardesil primea la masa lui drumeții și-i ospăta cu ce avea. Cunoscușe tîrziu bucuriile vieții și le gusta pe îndelete, cu nevasta și pruncii lui. Dar cînd rămînea singur, cădea adesea într-o ciudată visare. Prin fața ochilor i se perindau zeii, spiridușii, caii, vînătorii din peștera fermecată, mai vii decît oamenii cunoscuți aieva, decît Bituit și Duern, sau chiar și Rosmerta. Trăsăturile chipurilor lor se amestecau și se topeau din ce în ce mai șterse în amintire, pe cînd culorile de pe pereții peșterii trăiau în el, cu roșul lor arzător și negrul înfricoșător ca o pedeapsă. Pe nesimțite, cînd lucra la vase, în motivele pictate aceste trăiri lăuntrice care-l mistuiau se strecurară fără voia lui. În locul liniilor vălurite, apărură crupele cailor și coamele lor fluturînd în vînt. Profiluri și veșminte în culori vii acoperiră vasele, acolo unde formele lor se pretau curbelor trupului uman, așa cum ieșiturile și crăpăturile peșterii fuseseră folosite cu mult înainte, pentru a da viață corpurilor și mișcării. Acest nou fel de olărit iscă întîi uimire la unii, spaimă la alții. Dumoril îi trimise vorbă că noul lui fel de a zugrăvi vasele ar fi împotriva învățăturii druidice, dar nu stăruia deoarece, oricît, Ardesil tot mai putea păstra legături cu arvernii și Dumoril nu-și voia turburată liniștea. Apoi, faima meșterului devenise prea mare ca noutatea să nască împotriviri îndîrjite. Ea fu primită întîi de bogătașii care voiau să aibă ceva ce nu aveau ceilalți. Pe urmă, imitată de olarii mai tineri, se răspîndi la alte neamuri galice. În imperiul care se destrăma mai iute decît se închegase, măcinat pe dinăuntru și atacat din afară, con-

ducătorii nu se ocupau de această transformare a meșteșugului, ci de campaniile lor militare. Dar Ardesil știa că găsisese calea spre dăinuire. Chiar dacă piatra și pădurea închideau geloase secretul frumuseții acelor mari meșteri de demult, ceva din el trecuse în puterea olarului și, absorbit de tradiția celtică, se dăruia în forme diverse oamenilor, trezind în ei sentimentul slavei celei mai durabile.

— Stimate domnule director, am încercat orice ca să-l conving să spună altceva decît: „Oricum, sînt vinovat!”. Am vrut măcar să scot de la el ce înseamnă acest „oricum“. Zadarnic. Pare copleșit, dar în același timp împăcat cu sine.

— Nu mă miră, domnule avocat. Dacă a refuzat să stea de vorbă pînă și cu prietenul său cel mai bun, soțul victimei, care în ciuda aparențelor și chiar a declarațiilor făcute, nu vrea să creadă în culpabilitatea lui! Lăsînd însă la o parte ceea ce vrea sau nu vrea să mărturisească, dumneavoastră, care aveți atîta experiență, ce credeți?

— Știu eu? Îl cunosc destul de puțin. Un dosar cu cîteva date nu-ți dezvăluie mentalitatea sau psihologia unui om. În principiu, posibilitatea ca în anume împrejurări să săvîrșești o faptă necugetată nu e exclusă nici la cea mai rațională făptură. Avînd însă în vedere cazul în speță, inclin mai curînd spre o vinovăție imaginară. Chirurghul dumneavoastră pare o persoană stăpînită, un tip rațional, ținînd mai presus de orice la meseria lui. Și, deși unii medici au o reputație de cinism și se afirmă că vederea atîtor mizerii umane te desensibilizează aproape total, ceea ce știu despre Trisch este că a dovedit întotdeauna o înaltă răspundere profesională și grijă față de pacient. Pînă și procurorul nostru Wilburg, care se știe cît este de zgîrcit cu aprecierile, după ce a fost operat de el nu contenea cu osanalele. Și totuși e greu să fii sigur. Un om surmenat, mereu în tensiune, trăind destul de izolat... N-am reușit să aflu nici măcar

ce căuta Marietta Guthrie la el în acea după amiază. Un celibatar convins în fața unei femei care poate îi rezista ?

— Mi se pare o presupunere foarte hazardată, domnule avocat. E adevărat că celibatul lui Trisch a generat birfe numeroase. Dar nu în legătură cu această femeie, care pe lângă că era soția amicului său, n-a avut, după opinia publică, care în genere e foarte bine informată în această privință, nici un fel de aventuri extraconjugale în cercul în care se învîrtea. În ce-l privește pe doctor, multe au vrut să-l cucerească din interes sau din dragoste : colege, surori, paciente, fiice de ministru sau soții de amiral. Majoritatea mult mai frumoase și mai înzestrate ca doamna Guthrie. Dar Trisch, sumbru, taciturn și eficient nu răspundea niciodată altor solicitări decât celor profesionale. Ele roiau în jurul său ca gizele pe lângă lumină, doctorul le oferea serviciile sale medicale. Niciodată nu i s-a cunoscut o legătură serioasă, nici o idilă romantică. N-a provocat nici un fel de scandal într-un spital și într-un oraș unde era consultat de o largă clientelă feminină. Își petrecea foarte mult timp în clinică, făcea sport, se ocupa de laborator. E uimitor că-și atribuie o crimă și în special că lasă să se creadă că e vorba de una pasională. Profunda mea convingere e că singura lui pasiune e medicina.

— Prin urmare, dumneavoastră, șeful lui, care lucrați cu el de atîția ani, îl socotiți nevinovat.

— Poți susține răspicat așa ceva despre oricine ar fi ? N-am impresia. Nici măcar despre tine însuși. Trisch e un om închis, solitar și stăpînit în aparență, dar pe dinăuntru violent, clocotitor. Este și foarte autoritar și nu suportă contrazicerea. Cînd are o părere și-o apără bătaios. Un asemenea tip poate, într-un acces de minie, să facă un gest nesăbuit. Însă mobilul mi se pare neverosimil, un mobil primar, nepotrivit cu existența lui. E ceva de neînțeles în toată afacerea asta. Nu renunțați, domnule avocat ! Am încredere în abilitatea dumneavoastră. Ar fi păcat să se piardă o somitate medicală care într-o clipă de rătăcire a dat naștere unei erori judiciare.

— Voi face tot ce pot, ripostă avocatul Song și, salutându-l pe director, se retrase.

Directorul rămase cufundat în gânduri și tresări la țîriitul interfonului.

— Domnul doctor Guthrie dorește să vă vadă, rosti secretara cu o notă de compasiune în glas.

Doctorul Guthrie, soțul victimei, își luase un concediu. Ce-o fi căutînd aici? Mai în vîrstă, blînd și cumsecade se bucura de simpatia personalului subaltern pe care-l trata cu o bonomie ce nu ajungea familiaritate și uneori cu toleranță. Și bolnavii îl iubeau. O îndelungă practică, strădania și conștiinciozitatea, înlocuiesc ades în profesie strălucirea. Acesta era și cazul lui Guthrie. Știa să-i asculte pe pacienți, nu doar să-i ausculte. Și sfatul lui, însoțit de o bătaie amicală pe umăr, oferea un sprijin moral pacientului, mai prețios uneori decît remediul propriu-zis. Probabil de aceea tandemul cu Trisch funcționase așa de bine. Trisch era chirurgul genial, mîna de aur, magicianul, operatorul miraculos. Apoi venea Guthrie și-l punea pe picioare pe salvatul de la moarte care proslăvea pe zeul său Trisch. Asta nu însemna că Trisch își neglija bolnavii. La vizită, se interesa de orice detaliu și indica fără greș tratamentul adecvat. Dar aici își socotea misiunea terminată. Îngrijirea ulterioară, bucatăria, îi revenea lui Guthrie și personalului de spital. Pentru Trisch nu existau decît gravi bolnavi; convalescenții erau lăsați în seama altora. Se simțea că în mintea lui convalescentul trebuie să se vindece singur prin voință și respectarea conștiincioasă a regulilor de viață pe care i le comunica. De fapt, totul mergea strună și între Trisch și Guthrie se născuse o camaraderie așa cum sînt adesea cele de pe front. Afacerea asta nenorocită spulberase însă bunul mers al relației dintre cei doi medici și, odată cu ea, însuși bunul mers al spitalului. Ce-o fi vrînd acum Guthrie? Directorul avea oroare de situații delicate, fără ieșire. Sigur, omul era de compătimit. Dar el avea destule pe cap și nici nu știa ce să-i spună.

— Să intre! oftă în interfon.

Peste cîteva clipe, Guthrie păși în cabinet. Fără halat, părea mai mult ca oricînd un comis-voiajor, rotofei, în-

cărunțit prematur și cu o ținută care, în pofida corectitudinii, avea ceva neglijent, nodul neîngrijit al cravatei, haina de catifea ușor roasă. Delăsarea fără îndoială se accentuase în actualele împrejurări.

— Șezi, dragă Guthrie. Îmi pare foarte rău, foarte rău. Știu că mă repet, dar avem atât de puține cuvinte la dispoziție ca să arătăm într-adevăr ce simțim. Vocea directorului era plină de căldură, totuși lui Guthrie nu-i scăpă o nuanță de agasare.

— N-am cerut să vă văd ca să revin asupra celor întâmplate, zise el, nici ca să-mi exprim vreo părere despre ele...

— Dimpotrivă, dragă Guthrie, opinia dumitale mă interesează în cel mai înalt grad.

— Ei bine, își pierdu cumpătul Guthrie, și glasul, la început ferm, începu să-i tremure. Ei bine, n-am nici o opinie. Nu bănuiesc ce căuta Marietta în casa lui Trisch, unde nu fusese niciodată pînă atunci decît însoțită de mine. Dar sînt convins că trebuie să existe o explicație. Și sînt cît se poate de îndurerat că Trisch nu vrea să mi-o dea. Aș acceptat-o, oricare ar fi ea. Dar poate nici el nu știe. Fiind rănită, Marietta s-o fi îndreptat, instinctiv, spre casa celui ce o operase cîndva. Și s-a tîrît pînă acolo să-i ceară ajutor. E adevărat că avea clinici sau spitale mai apropiate de locul unde se presupune că a fost atacată, și a trebuit să parcurgă un drum lung pînă la locuința lui Trisch. Dar asta o fi fost primul ei gînd, n-a mai judecat. Iar de ce se acuză el de crimă nu pricep, uite, nu pricep. E o criză de demență. Și-a pierdut mințile că n-a putut-o salva. De aici sentimentul de culpabilitate. Nu-și recunoaște puțința de eșec, deși nimeni în situația în care se afla ea, nu putea face mai mult. Și atunci își susține cu logică ideea fixă inițială. Ca orice nebun. Dar n-am venit să vorbesc despre asta, domnule director. E de prisos. Voi depune ca martor și... Ce-am vrut să vă rog este să mă întorc la spital. Concediul mă omoară. Pur și simplu, n-am ce face cu mine.

— Bine, dar ai să poți...

— N-o să-mi fie ușor, mai ales fără Trisch. Dar casa goală și lipsa de lucru sînt și mai îngrozitoare.

— Înțeleg. De acord !

Directorul se simțea ușurat că în locul consolărilor i se cerea o soluție practică.

— Dacă vrei, treci la salonul 3, cu gardă cu tot. Așa îți vei ocupa și o bună parte din nopți.

— Vă mulțumesc din tot sufletul, domnule director !

După ce Guthrie părăsi biroul, directorul o chemă pe sora-șefă să-i comunice întoarcerea doctorului. După ce-și notă exact datele, ea mai rămase o clipă locului ezitînd.

— Ce-i, Amy ?

— Mă iertați, domnule director, dacă așa ați hotărit, așa e bine. Dar nu-i puțin prea repede ?

Amy lucra de mulți ani cu profesorul și-și putea permite o observație de acest fel.

— De ce ? întrebă el ridicînd ochii de pe hîrtia pe care o examina.

— Oamenii or să vorbească...

— Oamenii vorbesc întotdeauna, o întrerupse mai sec directorul.

— Nu că personalul ar fi simpatizat-o prea mult pe doamna Guthrie, dar toată povestea asta senzațională a turburat ordinea în spital și dacă doctorul se întoarce înainte ca justiția să-și spună cuvîntul, va ploua din nou cu comentarii și atitudini de indisciplină.

Directorul încruntă din sprîncene și rosti sever :

— Guthrie e un medic al spitalului nostru care a avut întotdeauna o comportare ireproșabilă. Singurul lucru care trebuie să-i intereseze pe colegii lui e acela că trece printr-un moment greu. Nu voi permite nici o altă discuție pe seama lui.

Amy îl privi și murmură cu oarecare obidă :

— Aveți dreptate, domnule director !

*
* *
*

— Luați loc, domnule Song !

— Domnule inspector, văd că zîmbiți, ceea ce mă intrigă. De obicei, ori de cîte ori intram la dumneavoastră, vă posomorați.

— Fiindcă de cîte ori veneați, eram sigur că v-ați blindat cu toate aprobările ca să mai scormoniți ceva, după ce ancheta fusese de mult terminată. Surplus de muncă și adeseori degeaba.

— Dar citeodată în folosul justiției. Și asta nu-i puțin lucru în viață, grăi sentențios Song.

Discuția tindea să se oțetească.

— Și din aceste dați, foarte rare, majoritatea serveau pledoariei și chitibușurilor dumneavoastră.

— Fiecare ne facem meseria, căută Song să imblinzască tonul.

Inspectorul zîmbi din nou. Se pregătea probabil de rezistență, să-l refuze ca de obicei. Song însă avea și el împuternicirile necesare.

— Iată despre ce e vorba..., se hotări avocatul să intre în subiect.

— Știu despre ce este vorba, interveni inspectorul, și de data aceasta sîntem absolut de aceeași părere. Așa că este inutil să fiți gata de luptă. De fapt, în cazul Trisch, ordonasem de la început un supliment de anchetă, căci o serie de circumstanțe mi se păreau suspecte. Am lăsat cu bună știință presa să se înfrupte din auto-acuzarea doctorului, tocmai ca adevărații făptași să se simtă în siguranță. Sîntem pe urmele lor. Dar vă cer cu fermitate să păstrați secretul investigațiilor.

— Vă asigur, domnule inspector, că nu voi sufla nici un cuvînt, blîgii Song, mai uimit decît voia să arate. Atunci intervenția mea e inutilă.

— De ce ? Plăcerea de a ne revedea nu contează ?

Avocatul Song preferă să nu ia act de ironia greoaie a inspectorului. Intuia că-n spatele ei se ascundea ceva.

— Mă-ntreb care-i cauza că Trisch s-a declarat vinovat. Criza de nebunie mi se pare o explicație cam simplistă.

— Poate o atitudine cavalierească față de Marietta Guthrie... Îmi aduce aminte, rosti avocatul, o replică dintr-o piesă de Dumas-tatăl : „N-a vrut să-mi cedeze și am ucis-o“. Iată o lămurire mai complexă, încheie batjocoritor.

— Da, dar poate, ca și în drama bătrînului... „Anthony“, mi se pare, replica n-avea nici cea mai mică bază de adevăr.

Mirarea lui Song crescuse. N-ar fi crezut niciodată că inspectorul gustă asemenea lecturi, deși nu-l socotea peste nivelul intelectual al celor *Trei mușchetari*. Dar, intenționînd să destindă atmosfera, îi încredințase polițistului părerea lui veritabilă.

— Nu, nu socot că Trisch e omul care ar fi vrut să-l menajeze pe Guthrie sau care să se sinchisească de reputația soției acestuia. Socot că e sincer cînd se declară vinovat.

— Hei, hei, reputația soției lui Guthrie... Despre ea s-ar putea spune multe... Inspectorul rînji. Song așteptă să continue, însă o pauză prelungită îi marcă sfîrșitul convorbirii. Reluă tonul oficial :

— Vă rog să mă țineți la curent cu ancheta dumneavoastră secretă. Voi face formele de amînare a procesului.

Și salutîndu-l pe inspector, se îndreptă spre ușă.

. . .

„Stimate domnule judecător,

Am cugetat mult înainte de a vă scrie. Dar n-am nici un motiv să apăr pe nimeni și să pun bețe-n roate justiției. Îmi dau seama că atitudinea pe care am adoptat-o pînă acum a părut bizară. Dar am sperat că vina mea va putea fi pedepsită printr-o sentință clară, care să-mi eticheteze crima drept una pasională, săvîrșită într-un acces de furie, de insatisfacție. Am greșit. N-am putut induce în eroare organele de anchetă. Nu l-am convins nici măcar pe avocatul meu. Orice amînare a procesului joacă în defavoarea mea. Așa că m-am hotărit să mărturisesc cele întîmplate, suportînd consecințele dezastruoase ale acestei mărturisiri. În primul rînd, vreau să știți că, dacă m-am învinuit de uciderea Mariettei Guthrie, n-am făcut-o din sentimente nobile. Consider, în continuare, că, de fapt, eu am omorît-o. Acum 15 ani, cînd Guthrie m-a chemat la nunta lui, eram amîndoi la început de carieră și reușisem să obținem rezultate fru-

moase. Susțin și azi că fără Guthrie n-aș fi ajuns în meserie ceea ce am ajuns. Sărac și ambițios, mi-am cucerit locul cu îndirjire, luptînd aprig cu concurenții, cu timpul și cu tentațiile. Dacă am frecventat restaurantele, n-a fost din plăcere, ci pentru a învăța să consum orice fel de mîncare, să știu să minuiesc bine tacîmurile, să văd cum se îmbracă lumea. Bănuiam că, la un moment dat, voi fi invitat în societate și va trebui să știu să mă comport. Distracțiile, după ce citeam nopțile pentru a fi la curent cu noutățile științifice iar ziua lucram fără răgaz, mi se păreau mai mult o acțiune istovitoare. Dar trebuia, ca intelectual, să am idee despre operă sau teatru, despre literatură și pictură. Le neglijasem în școală pentru materiile care-mi plăceau, în studenție — din lipsă de vreme. Ca medic, le bucheream cu trudă, fără a găsi în artă reconfortul despre care s-a scris atîta. Constatam mereu, la maturitate că-mi făcusem drum singur, dar și plătisem acest lucru cu prețul solitudinii. Prietenii mi-ar fi răpit multe ore, nu puteau să nu fie guralivi, să-ți ceară energia pe care mai util o investești în muncă. M-am dispensat de ei. Pentru mine au existat doar două categorii de oameni: bolnavi și sănătoși. Menirea mea era să mă ocup de primii ca să poată trece în rîndul celorlalți. Odată cu succesul, bineînțeles că mulți au dorit să se apropie de mine, femei și bărbați. N-am avut încredere în nici unul. I-am suspectat de a fi ori prea interesați, ori prea mondeni, ori prea șterși, ori prea plini de personalitate, așa că evitam aprofundarea relațiilor ce mi se ofereau. Totul la mine avea o rigoare profesională. Numai Guthrie mă cucerise de la bun început cu blîndețea lui. O bunătate de om slab care-și caută un idol. Mă trata ca pe un frate mai mic pe care-l admiri și-l ferești de orice supărare. V-am plictisit cu aceste amănunte biografice pentru a vă arăta mai clar ce a determinat faptele. Căsătoria lui Guthrie n-a fost o surpriză pentru mine. Era sortit să se îndrăgostească de o pisică vagabondă, cum se spune, de o ființă desmoștenită pe care s-o ocrotească și s-o îngrijească. Dar Marietta era numai aparent o asemenea făptură dezarmată. Salvată de mizerie, această mică floare de mahala s-a trasformat repede într-o femeiușcă auto-

ritară și intolerantă. Dovedise o mare adaptabilitate la mediu, transformându-se repede. Păstra însă clar urmele parvenitismului. Se purta de sus cu surorile din spital, îi lingusea pe superiorii bărbatului ei sau oficialitățile, pe care luase obiceiul să le invite la ea acasă. Îi plăcea viața ușoară, luxul. Eu eram constant un obiect al preocupărilor ei, dat fiind admirația pe care mi-o arăta Guthrie și locul pe care-l ocupam în lumea medicală. La vremea aceea, Marietta era tină ră și frumoasă, flămîndă de viață, de tot ce nu avusese și putea dobîndi. O despărteau 10 ani de mine și 15 de soțul ei. Poate minat de curiozitate, urmărind prea îndeaproape felul în care voia să devie o „lady“, așa cum și eu mă silisem cîndva să mă ridic, cu toate că drumurile noastre fuseseră deosebite, m-am apropiat de Marietta mai mult decît de alte femei. Și apoi, ea fiind măritată cu Guthrie, mă socoteam la adăpost de orice tentație, ceea ce mă liniștea, mă făcea să-mi petrec în tihnă timpul în compania ei. Îi dădeam sfaturi, îi zăgăzuiam capriciile. Guthrie se simțea fericit că abordez cu soția sa probleme pe care el nu îndrăznea să le discute. Și existența noastră decurgea în mod plăcut. Tot psihologic a început să mă preocupe și onestitatea absolută, refuzul Mariettei de a-și înșela bărbatul. Propunerile nu-i lipseau și o legătură cu unul sau altul dintre curtezanii ei îi puteau satisface multe ambiții, nu numai materiale. Cum eram buni amici, i-am pus odată rîzînd, o întrebare, poate nelalocul ei, în această privință, bănuind că-mi va răspunde convențional, că-și iubește bărbatul. Nu mă indoiam că avea multă afecțiune pentru Guthrie, dar una mai curînd filială. Riposta ei a fost surprinzătoare și m-a pus pe gînduri: „Ar fi ca băutura, mi-a zis, nu m-aș mai putea opri“. Mărturisesc că aceste cuvinte m-au obsadat. Dar n-am reacționat imediat, ele devenind o frămîntare surdă. În timpul unui week-end, iarna, la munte, Guthrie și-a fracturat un picior și a trebuit să se spitalizeze în localitate. Marietta cu mine am rămas singuri noaptea în cabana pe care o închiriasem toți trei. Eram înviorați de schi și de aerul tare și puțin amețiți de de un pahar de scotch. Am încercat s-o am, dar m-a respins brutal.

— Ți-am spus doar, mi-a reproșat.

— Nu te atrage dragostea? am insistat mai mult din curiozitate.

— Dragostea? a izbucnit ea într-un rîs sarcastic, plin de amărăciune. Dragostea? Dar ce știi tu despre dragoste?

Am socotit fără supărare capitolul închis pentru totdeauna, deși nu mă puteam împiedica să mă simt jignit în adîncul sufletului. În fond, era mai bine așa pentru bătrînul Guthrie care, săracul, nu greșise cu nimic. Ciudat, însă, în clipa aceea nu mă gîndisem de loc la el, și sînt convins că nici Marietta. Parcă pur și simplu nu avea legătură cu situația creată. În sfîrșit, uitasem aproape incidentul, cînd Guthrie mi-a telefonat, speriat de moarte, că Marietta are o peritonită. Am dus-o amin-doi în sala de operație și am concediat apoi pe toată lumea, ca de obicei. Mulți au impresia că măsura asta e un soi de cabotinism din partea mea, că vreau să mă înconjur de o atmosferă de mister, înfăptuind un miracol de unul singur. E absurd. Mă concentrez mai bine și anesteziez mai ușor într-o liniște perfectă. Anestezia prin hipnoză, pe care o practic în toate operațiile, cu efecte benefice în refacerea bolnavului, are legi speciale și o prezență, oricît de calificată profesional, îi poate dăuna, interpu-nîndu-se între medic și pacient. Prefer deci, ca adjuvante, ordinatoarele. În rest, la cea mai mică nevoie, pot suna mobilizînd tot corpul sanitar. Pînă acum n-am utilizat însă niciodată această sonerie. Întorcîndu-mă la perito-nita Mariettei, am procedat ca în orice altă operație. Ea a adormit repede și fără dificultate, epuizată și de fe-bră, și am terminat cu rezultate excelente într-un timp record, ocolind toate complicațiile ce părușeră că vor surveni. Somnul Mariettei devenea tot mai liniștit, tem-peratura era în scădere. Prevăzusem o intervenție mai lungă și n-aveam de ce s-o trezesc înainte de vreme. De-odată, mulțumit de mine și destins, mi-a trecut prin minte un gînd năstrușnic. Ținînd seama că nici un om nu face în stare de hipnoză un lucru de care n-ar fi capabil altminteri, îi voi cere să mi se dea. Apoi, dacă lucrurile decurgeau așa cum nădăjduiam, aveam să creez condițiile unei alte ședințe și s-o dezleg prin uitare de

actul comis și de repetarea lui. După ce am rostit porunca am adăugat câteva precizări: experiența să aibă loc o dată la trei luni, în după amiaza ultimei marți din trimestru, să nu dureze mai mult de trei ore, iar mediul să nu-și aducă aminte nimic din cele petrecute. De ce marți și nu vineri, ziua lui Venus, n-aș putea să spun. Aceste detalii ca și tot restul, s-au datorat unui impuls de moment. Peste puțin timp, am trezit-o pe Marietta. Asta s-a întâmplat acum cinci ani. După cum vă imaginați, desigur, Marietta a venit la data și la ceasul indicat. Am avut un moment de jubilație, deoarece însemna că, de fapt, voise să vie, sau mai bine-zis, barierele raționale fuseseră învinse de instinct. În momentul când am ținut-o în brațe, însă, a trebuit să recunosc că și instinctul meu manevrasese cu șiretenie, nu doar pentru o verificare de experiență științifică.“

Deținutul se opri o clipă din scris, enervat. Își dădea seama că tonul scrisorii nu era cel potrivit pentru judecător. Că avea dificultăți enorme să înfățișeze în cuvinte comunicarea dintre el și Marietta Guthrie, precum și stările prin care trecuse. Dealtfel, chiar în împrejurări obișnuite, îi venea greu să expună exact ce simțea dacă nu putea folosi termeni medicali, tehnici. De aceea și vorbea puțin atunci când nu se referea la un subiect de specialitate. Lumea îl considera închis, preocupat de altceva, cu toate că privea de cele mai multe ori cu interes și cu jind cele din jur. Personalul sanitar lua politetea lui rece și autoritară drept duritate. Adevărul e că nu se simțise niciodată la largul lui cu nimeni. Doar Marietta... Cum să explice? În primul rînd, revelația libertății absolute în timpul întîlnirilor lor atît de rare. Prin însăși insolitul relației, își îngăduia totul. Gesturile îndrăznețe pe care le faci cu o profesionistă a amorului sînt întîmpinate cu supunere plicticoasă sau cu mimarea ostentativă a plăcerii și mai pot fi și divulgate. În schimb, față de o îndrăgostită, asemenea porniri trebuiau învelite în jurăminte și declarații de unicitate și fidelitate care, chiar dacă aveau un temel, ajungeau iute la pură convenție. Cu Marietta se putea întîmpla orice, fiindcă vîlul uitării era asigurat. Toate acestea existau în subconștientul lui cînd, călcînd în picioare etica medicală, se ser-

visă de somnul pacientei. Dar legătura lor i-a întrecut aşteptările printr-o potrivire perfectă. Marietta răspundea dorinţelor sale încă înainte ca ele să fi fost schiţate. Stăteau culcaţi alături, iar mâinile ei îi răţaceau ca din întâmplare pe trup, aţîţindu-l fără intenţie, cu detaşare parcă. Dar când brusc o cuprindea pe neaşteptate, o găsea pregătită, învăluindu-l în căldura coapselor, lipindu-l cu braţele de platoşa sînilor fierbinţi, sorbindu-i răsuflarea cu gura ei pofticioasă. Refluxul o lăsa ca nisipul mării, ascultînd în tăcere fărîmiţarea neştiută a pietrelor aduse de apă. Niciodată o întrebare nepotrivită, o exclamaţie de refuz. Uneori o contempla goală, calmă, cu ochii aţîţiti unde departe. Nu-l stingherea acea privire fixă, neclintită, în care nu se putea citi nimic. După aceste întîlniri, avea un sentiment de eliberare, de viaşie. La început, concordanţa perfectă a trupurilor îl făcuse s-o suspecteze. Dacă se prefăcea doar că e hipnotizată ca să se poată bucura, fără răspundere de relaţia lor? Aluziile lui, tentativele de a trezi în ea o amintire în alte zile decît în timpul întîlnirilor stabilite, fuseseră primite cu atîta uimire şi dispreţ, oa nişte glume nesărate, încît trebuise să recunoască fără rezerve că la Marietta funcţiona numai şi numai efectul hipnotic. Pe de o parte, era dezamăgit, pe de alta — avea un sentiment de uşurare. Se zbuciuma şi se delecta. Îi era cu neputinţă să renunţe. Cum pot fi puse toate acestea pe hîrtie? Oftă, hotărîndu-se la formula: „Am făcut pur şi simplu o fixaţie. Încetul cu încetul, am rupt legăturile mele trecătoare. Mi-era imposibil să mă culc cu alta (şterse fraza şi înlocui: „să am raporturi sexuale cu o alta“). Ca nimic să nu tulbure situaţia, i-am programat lui Guthrie trimestrial în acea zi, la acea oră, verificarea laboratorului şi alte treburi care să-l ţină ocupat. Marietta era atît de naturală, de lipsită de artificii, de autentică, în plăcerea pe care i-o dădeam şi pe care mi-o dădea. Totul a intrat în obişnuinţă. Şi n-a apărut niciodată în altă zi, n-a întîrziat nici o clipă la sosire, nici la plecare. Trei ore şi nici o secundă mai mult, oricît de diverse mijloace am întrebuiţat ca s-o oblig să stea. O dată i-am încuiat hainele în dulap şi era să iasă în drum doar în furou. Sigur că aş fi putut să-i vorbesc, să încerc s-o conving,

s-o mai hipnotizez o dată pentru a-i îndesi vizitele. Toate acestea mi-au trecut nu o dată prin cap. Dar îmi era teamă de orice ar fi putut rupe sau schimba firul fragil care ne lega. O iubeam? Nu știu. Nici măcar acum, în aceste împrejurări dramatice, nu știu. Am vrut în schimb să aflu dacă ea ține la mine. Oricît îmi spuneam că dacă nu era înclinată să vie, nu s-ar fi supus ordinului, mă nemulțumea ideea de automatizare a relației ce-mi devenise indispensabilă. Aș fi dorit ca ea să continue la fel, dar într-un consens deplin. Departe de a mă încuraja, de cîte ori ne vedeam în altă situație, Marietta era rece, ba chiar ostilă, suspectîndu-se parcă de o intimitate ce se manifesta inconștient. O evitam dezamăgit, așteptînd cu atît mai mare nerăbdare ziua de marți, biete ore la trei luni o dată. Sigur că nu s-a petrecut totul fără pereiții în acești ani. Guthrie era să dea peste noi, venind să-mi anunțe o urgență. Marietta, grăbindu-se să ajungă la vremea fixată, a avut un conflict de depășire de viteză și a scăpat ca prin urechile acului, pretextînd un caz grav de boală în familie. Atunci iar am bănuir că-și bate joc de mine, cînd mi-a povestit rîzînd cît de bine s-a descurcat ca să nu întîrzie. „Ei, și ce s-ar fi întîmplat dacă întîrzieai? am întrebat-o. „Păi, să mai știrbesc din nenorocitele astea de trei ore?“ mi-a răspuns. Îmi stătuse pe buze s-o rog să se desconspire. Ceva mă oprea. Prea o simțeam tensionată, hărțuită. Lucrurile au rămas neschimbate. Și aceste întrevederi au avut loc la aceleași intervale, timp de patru ani. Cu vreo 5-6 luni în urmă, Guthrie a început să fie din ce în ce mai amărit. Întîi am crezut că bănuiește adevărul. Dar confidențele lui m-au calmat. Marietta, căreia îi trecuseră înclinațiile spre lux din primii ani ai căsniciei, făcînd loc unor pretenții moderate de eleganță, explicabile pentru orice femeie cochetă, și care se organizase destul de bine în gospodărie cu onorariile sale, deodată arunca iar cu banii, de nici nu mai știa cum i se scurg printre degete. Refuza orice explicație și cerea tot mai mult. Casa mergea prost, certurile nu mai conteneau. Și absențele Mariettei erau mai lungi și mai nelămurite. Își descope-rise niscaiva rude îndepărtate la care se ducea tot mereu,

evitînd să le prezinte soțului. Guthrie încerca să-i intre în voie, dar ea se supăra din orice și-l trata cu agresivitate. „Poate fiindcă n-avem copii, îi găsea scîuze bărbatul. Nu l-a regretat pe cel pe care l-a pierdut fiindcă era prea tînră, dar acum îi lipsesc“. Deși trăisem atît de aproape de ei, nu-mi spusese niciodată că au pierdut un copil. L-am bătut compătimitor pe Guthrie pe umăr. Eram convins că cel cu păreri de rău era mai cu seamă el. „Nu“, s-a apărut Guthrie, puțin stingherit de gestul meu care trăda o tandrețe ce nu-mi stătea în fire. Șovăind puțin pentru că trăda o taină ce nu-i aparținea, continuă : „Asta a fost înainte de mine“. Am înțeles că, atunci cînd o luase, era însărcinată cu altul. Mi-era mai limpede acum recunoștința Mariettei și dorința ei de a fi loială cu Guthrie. I-am spus colegului meu să nu-și facă griji, că e poate o chestie de vîrstă, o fază trecătoare. Guthrie, care totdeauna mă socotea un oracol, prinse curaj. La următoarea mea întîlnire cu Marietta acasă la mine, am constatat și eu o stare neobișnuită. În mod ciudat, figura ei era pe de o parte mai aspră, vocea mai arogantă, pe de alta — iradia o bucurie aprigă, de nestăpînit. Mi se dăruie la fel de franc și total, dar, pentru prima oară după atîția ani, îmi murmură la ureche cuvinte obscene care mă biciuiau și mă înspăimîntau. Apoi se desprinsese de mine cu o mare decepție în ochi. Parcă aștepta un deznodămînt, altul decît cel de totdeauna, ceva ce nu venise și o lăsa pradă unei mari neliniști. Înainte de a pleca, se uită în jur cu uimire și scutură capul ca și cum ar fi vrut să alunge o vrajă.

Următoarele luni am fost plecat la un spital din străinătate, intenționînd să pun punct acestei situații. În viața curentă, Marietta, foarte arțăgoasă cu soțul ei, devenise aproape impertinentă cu mine în cursul vizitelor la ei sau chiar la spital, unde sosea mai des, scoțîndu-l pe Guthrie din săli sau cabinete pentru a-i cere diverse sume de bani pe care altminteri le obținea mai greu. Văzînd-o așa de agresivă, i-am dat, ca la începutul cunoștinței noastre, cîteva sfaturi, printre care acela de a-și îngriji de sănătate. Le-a respins furioasă. Atunci, resimțînd obscur niște obligații față de ea, i-am oferit

un împrumut. Riposta a fost aprigă și surprinzătoare: „Nu mă vînd!“ a strigat, și a fugit ca o nebună pînă-n stradă. Spre jena mea, convorbirea a fost auzită de o serie de medici aflați într-o cameră spre care dădea coridorul unde avusese loc discuția. Guthrie, aflînd și el, a crezut într-un gest de amicitie și a venit să-mi mulțumească, punîndu-mă într-o situație și mai stupidă. În concluzie, am acceptat, în cadrul unui schimb de personal medical, un post la un spital din străinătate și am plecat cît mai grabnic. În mod nedeslușit, aș fi vrut să stau mai mult decît trei luni și să văd cum se vor desfășura evenimentele. Din nou, însă, nu mi-a fost cu putință să mă țin de această hotărîre. Cu cîteva zile înainte de termen, n-am mai avut astîmpăr. Am găsit un motiv, am reziliat contractul și m-am întors. Tremuram de nerăbdare încă din ajun. Cu cîteva ore înainte de venirea Mariettei n-am mai putut face nimic. Deși mi-era frig în halatul de casă, n-am avut puterea să mă scol de pe fotoliu și să mă schimb. Priveam la ceas și fiecare clipă mi se părea o eternitate. Cînd a sunat, am sărit ca ars și am alergat la ușă. I-am deschis. M-a frapat paloarea ei neobișnuită. Ochii îi luceau ca de febră. Își apăsa poșeta cu mîinile pe piept. Înaintă cîteva pași în vestibul și-mi întinse, ca de obicei, buzele. Mașinal ridică brațele să mi le treacă după gît. Văzui întîi pata roșie de pe bluză și-i simții trupul moale și greu. Deodată un val de sînge năvăli înspăimîntător. Am întins-o pe canapea și am încercat să opresc hemoragia. Bolborosea vorbe de neînțeles. Pînă să-mi viu în fire, murise. Nu mă mai refer la ceea ce știți, la rezultatele autopsiei. Amănuntele despre deces le cunoașteți mai bine ca mine. Am pretextat că am aruncat cuțitul cu care am înjunghiat-o, bănuind, cred că în mod just, că era unul obișnuit. Declarațiile mele n-au avut drept scop să încurce treburile justiției. Era o tentativă de autopedepsire, așa cum menționeam la începutul lungii scrisori pe care m-am decis să v-o trimit. Mă consider în continuare vinovat. În alte împrejurări, femeia ar fi putut cere și primi ajutor, s-ar fi putut salva, în loc să alerge orbește spre această întîlnire, comandată spiritului ei printr-un ordin care i-a

anihilat instinctul de conservare. Am vrut să fiu judecat și condamnat pentru esența faptei, căci oricine ar fi cel care a lovit-o, eu mă socotesc mai culpabil ca el. Probabil însă că este mai bine ca ambii asasini să suporte, fiecare în felul lui, consecința actelor lor“.

Gîfîind de strădanie, deținutul cu fruntea brobonită de sudoare își luă capul în mîini și rămase așa pînă ce auzi pași pe coridor. Atunci, semnă, puse hîrtia în plicul oficial, de format mare, pe care scrise citeț : „Domnului judecător de instrucție“. Și chemînd garda, îi înmînă misiva fără un cuvînt.

. . .

— Amy, fii puțin atentă cu doctorul Brown. Deși e tînăr, n-aș vrea să-l frinez și nici să-l las să ia asupra lui cazuri prea dificile. Cred că are stofă.

— Da, și e o fire mai deschisă, mai veselă, nu ca doctorul Trisch. Mărturisesc că o să ne fie greu fără Guthrie, maica Guthrie, cum îi ziceau internii și studenții.

— Pentru el, acolo, rosti directorul, va fi mai simplu să-și refacă existența. La noi în spital, amintirile l-ar fi hărțuit mereu și poate mai dureros cele despre Trisch, pe care-l diviniza, decît cele despre nevastă-sa. (Directorul nu era prea convins de ce spunea, dar voia să-și exprime astfel poziția față de plecarea lui Guthrie.)

— La drept vorbind, nici eu nu l-aș fi crezut pe Trisch capabil de o asemenea derogare de la etica profesională. Cît despre ea... la ce te puteai aștepta ?

Directorul își zise în sinea lui că Amy, atît de bună la suflet și plină de tact, nu făcea totuși excepție de la reacțiile unei fete bătrîne. Lui, cazul Mariettei Guthrie nu i se părea așa de simplu. Cedînd unui impuls misterios pe care nu-l putea controla, își zdruncinase nervii. Apoi revenirea omului pe care-l iubise în tinerețe cu toată pasiunea nu era de natură să dreagă lucrurile. La jugul unei supunerii oarbe se adăugase cel obișnuit în mediul pe care-l frecventase în adolescență, mediul delicvenței juvenile. Fostul ei amant, ieșit din închisoare,

nu numai că o atrăgea ca pe vremuri, dar și știa destule despre ea pentru a o șantaja. De această dublă dominație, cine o putea apăra? Se simțea încolțită de pretutindeni. Nu era să-i ceară ajutor bietului Guthrie! Și totuși se opusese, pe cât îi stătea în putință. În mod ciudat, parvenirea jucase un rol mai important decât iubirea sau onestitatea. Marietta Guthrie nu voia să decadă. Ținea cu orice preț să rămână doamna doctor Guthrie. Jose Ramirez spusese în instanță că o lovise în legitimă apărare. Dar nimeni nu-i dăduse crezare. Poate că totuși așa se petrecuseră faptele. Cert e că Marietta Guthrie îi pusese în vedere lui Ramirez s-o lase în pace. El susținea că, auzind-o cum îl tratează ca pe o otreapă, se repezise s-o bruscheze, iar dînsa pusese mîna pe cuțitul de pe masă. Deodată însă lăsase să cadă „arma crimei” și o luase repede spre ușă. Minios, încercase s-o oprească. Ea se zbătuse, el pusese mîna pe cuțit ca s-o amenințe, ea se smulsese, neținînd seama de nimic. Ca și cum nu mai vedea nimic în jur și înfruntînd orice pericol, era mînată de un singur gînd — să plece. Cînd se smucise pe neașteptate, fără voia lui Ramirez, cuțitul pătrunsese în pieptul femeii. În ciuda acestor afirmații, avînd în vedere și trecutul lui Ramirez, cazul fusese considerat omucidere fără circumstanțe atenuante. Șantajul exercitat asupra victimei, posibilitatea de a fi acuzat un nevinovat, în sfîrșit vilva în jurul întregii povești contribuiseră la agravarea sentinței. Mai ales că Ramirez nu se predase singur, ci fusese multă vreme căutat pînă la arestare. Directorul oftă. Achitarea spectaculoasă a lui Trisch, hohotele de plîns ale lui Guthrie răsunînd pe sălile tribunalului, toate acestea îl obosiseră, îl enervaseră și aduseseră o tristă faimă spitalului. Însă afluxul pacienților nu diminuase, cum ar fi fost de așteptat. Ba chiar se îngrămădeau mai tare decât atunci cînd stabilimentul era cunoscut pentru valoarea medicilor și îngrijirea exemplară a bolnavilor. Straniu efect al publicității!

Directorul nu-l regreta pe Guthrie, cum o făcea personalul spitalului. Se va mai găsi unul ca el. Sufletist, serviabil, dar întotdeauna tributar unui medic de înaltă

clasă. Directorul socotea că și bunătatea și toleranța lui Guthrie aveau limite. În problema cu Trisch, se opusese cu îndrjire ajutorului pe care directorul voia să-l dea în ascuns chirurgului.

— Trisch e nebun, bietul de el. E nebun și de aceea nu trebuie să mai practice medicina. În nici un fel. Să-și caute altă ocupație.

În ciuda evidenței că soția lui iubise în stare de conștiință pe un bandit pentru care îl excrocase și înșelase, fusese mai aspru cu fostul lui prieten decât comisia medicală. Făgăduise la audiere să dea în vileag indicii asupra demenței progresive a lui Trisch, cărora pînă atunci nu le dăduse importanța cuvenită, dar acum îi apăreau în adevărata lor lumină. Continua să susțină că nevastă-sa ajunsese din cine știe ce întîmplare în casa lui Trisch în ziua morții ei. Altminteri, zicea el, nu se putea ca o mașină care parcă la trei luni o dată în fața unui imobil să rămînă neobservată de vecini. Cu atît mai mult, vizitele unei femei tinere și elegante. Își amintea foarte clar de urgența pomenită de chirurg în mărturisirea sa și declarase că la acea dată intrase nestingherit în apartamentul colegului său, care părea singur și foarte calm. Totul era invenția unui obsedat, upui om de mult pradă unei idei fixe. Directorul punea spusele lui Guthrie și așa-zisele lui dovezi pe seama unei invidii multă vreme refulată, unui revers al încrederii acordată lui Trisch. Așmănunțele date de chirurg nu puteau fi ușor refuzate. Guthrie mai făcuse afirmația că Trisch nu avusese niciodată de-a face cu vreo femeie. Lucrurile erau greu de elucidat și de controlat. Și directorul nici nu vedea rostul unei investigații în această privință. Oricum, zbieretele lui Guthrie, care-și ieșise din fire în fața comisiei avuseseră un efect contrar. Juriul fusese mai clement. El personal era mulțumit că mîna de aur a chirurgului va mai putea minui cîndva bisturiul, chiar dacă Trisch se exila într-un colț uitat de lume și, pentru o vreme, fără titlu de medic, urma să aibă alte atribuții. Viețile ce le va salva mai tîrziu aveau să-i răscumpere greșeala.

— O lepădătură care i-a zăpăcit pe toți cu mofturile ei, îl trezi Amy din meditație. Stridența din glasul

sorei-șefe îi zgîria urechile. Răbufneau accentele unei acrii de sub fațada eficienței ei calme, albe și scrobite.

— Amy ! o chemă directorul la ordine, amintindu-i unde se afla. Adăugă pentru a mai înlînzî exclamația tăioasă. *De mortuis nihil nisi bene !* În gînd, o cataloga pe Marietta Guthrie nu numai în termeni juridici drept victimă. O victimă nu foarte simpatcă, dar în fond o biată femeie a cărei aspirație spre respectabilitate fusese zădărnicită de ațiția factori nenorociți. Dar lăsă repede deoparte soarta Mariettei, căci ființa ei nu i se părea interesantă. Îl preocupa mai degrabă Trisch. Ar fi ținut să-i ridice moralul. În ciuda întregii istorii, nu-și pierduse încrederea în devotamentul chirurgului pentru medicină. Ar fi vrut să-i vorbească, dar își dădea seama că aceasta nu cadra cu funcția pe care o deținea, că o asemenea convorbire, cunoscută și interpretată de vreun reporter, ar stîrni iar spiritele, făcînd mai mult rău decît bine. Poate că altcineva ar putea infiltra în mintea lui Trisch ideile pe care ar fi dorit să i le transmită. Puse mîna pe telefon ca să apeleze la avocatul Song.

*
* * *

La înmormîntarea lui Trisch participa o lume imensă. Song se miră văzînd un număr mare de colegi din spital : medici, laboranți, studenți, infirmiere. Mulți dintre pacienții pe care-i salvase chirurgul urmau cortegiul, neconținînd cu elogiile la adresa decedatului. Se vedea acum cît de mare fusese popularitatea sa, ori cei care-l acuzaseră erau cuprinși de mustrări de cuget. Predominau femeile, tamponîndu-și ochii cu batistute, de parcă plîngeau vreo rudă apropiată. Mai la coada convoiului îl zări și pe Guthrie, umblînd încet, cu un mers greoi și cu privirea năucă. Acum, că era mort, toți îl căinau pe nefericitul chirurg, „distrus de o pasiune fatală“. Îi reabilitau memoria, ca și cum sinuciderea i-ar fi șters păcatul. Un om pe care remușcările îl duc la autopedepsire îi se părea demn de stimă. Song privea cu ciudă la îmbulzeala din cimitir. Se retrase mai încolo, pe o alee lăturalnică. Nu înțelegea de ce nu reușise să ridice

moralul chirurgului, așa cum îl rugase directorul spitalului. Trisch păruse convins că soluția cu postul său la marginea junglei era foarte bună. Lucrurile se aranjaseră. La una din întrevederile lor, jucînd șah, doctorul îi spusese că, de cînd se eliberase de obsesii, alternative interioare și veșnicul său surmenaj, avea senzația că întinereise. Nu-l speria s-o ia de la capăt. Ce intervenise? Ce subminase acea liniște greu dobîndită? Song nu pricepea. După el, momentul cînd Trisch îl văzuse pe Ramirez în boxa acuzaților schimbase atitudinea chirurgului față de femeia pe care o ademenise. Răspunderea lui nu diminuă, dar reprezentarea relațiilor Mariettei cu un individ dubios și brutal constituia, psihologic, o oarecare dezimplicare etică. Destinul ei nu depinsese numai de el, ci de niște afaceri murdare de care se simțea cu totul străin. Rămînea experiența făcută, condamnabilă ca procedeu față de un pacient. Rezultatele acesteia începuseră însă să-l preocupe la un mod mai detașat. Și blamîndu-se pentru calea urmată, nu se mai ferea să analizeze procesul psihic la care hipnoza îndelungată putea supune mintea umană. Îl discuta cu Song și astfel între cei doi se stabilise un soi de camaraderie. Song aflase despre Trisch atîtea, studiîndu-i la început dosarul și apoi frecventîndu-l, încît intuia o serie de lucruri pe care însuși chirurgul nu și le clarificase. Cu avocatul, Trisch părăsise în mare măsură obișnuita lui rezervă, poza de om impenetrabil. Spulberarea treptată a obsesiei și perioada de tranziție în care avea mult timp liber însemnau o stare nouă pentru el, îndemnîndu-l să-și împărtășească gîndurile unor urechi obiective și înțelegătoare. Song era intrigat în sinea lui că un om atît de logic, cu mare putere analitică, se lăsase antrenat într-o asemenea aventură de prost gust. Probabil însă că autostăpînirea, impunerea unei comportări contrare, de fapt, firii sale, o lungă inhibiție a dorințelor secrete își găsiseră în acest fel canalizarea. Pe Song îl supăra însă că nu prevăzuse nimic din tragicul deznodămînt, tocmai el, care se înțîlnea destul de des în ultima vreme cu Trisch. De ce acest gest acum, cînd presa se liniștise și apropiata plecare a medicului înăbușise majoritatea comentariilor? Cînd avea o perspectivă de viață? Song se îndreptă

încet spre ieşire. Dezlănţuirea curiozităţii şi sentimentalismul ieftin al publicului îl dezgustau. De sub copacii stufoşi ai străzii, soarele i se părea o lumină ireală, un miraj. Un miraj. În fond asta fusese şi Marietta Guthrie pentru Trisch. Contase mai mult orgoliul lui de Pygmalion al ştiinţei decât reala fixaţie pe care o invocase. O femeie cu care te iubeşti la trei luni odată !... O aberaţie !

— Hello, maestre ! îl trezi o voce din reverie. Song îl recunosc, nu fără neplăcere, pe inspectorul Bromfield. Cazul Trisch n-a prea fost un succes pentru dumneata !

Song nu căzu în ispita controversei cu inspectorul. Prefera să-l măgulească puţin şi să se despartă de el cât mai repede.

— Dumneata ai avut însă toate meritele în prinderea vinovatului. Te felicit încă o dată.

— Dacă te ştiam aşa de ataşat de Trisch, nu te lăsam să ai emoţii, rosti zeflemitor inspectorul.

— Ataşat ? se miră Song.

— Ei, nu te vezi aşa de des cu un om care ţi-e indiferent...

Song realizează că fusese supravegheat, căci întrevederile lui cu Trisch fuseseră destul de discrete. Poliţia îl suspecta probabil mai departe pe doctor. Confirmarea veni imediat.

— Chestia cu hipnoza cine ştie la ce-i mai servea. Şi-şi cultiva avocatul, nimic surprinzător în asta !

Song dădu din umeri. La ranchiuna şi grosolană a inspectorului n-avea ce răspunde.

— Nepăsarea o să-ţi treacă când ai să afli că ultimul lui gând a fost pentru dumneata. O fi existând o explicaţie tot atât de romantică, precum sinuciderea exact trei luni după moartea metresei, continuă ironic inspectorul.

O idee se încheagă în mintea lui Song. Până acum nu-şi dăduse seama că data sinuciderii coincidea cu cea a următoarei întâlniri pe care Trisch trebuia s-o aibă cu Marietta Guthrie.

— Mi-a lăsat un mesaj ? Când, cum ? de ce nu m-ai anunţat ?

— Ei, un mesaj ! O ciornă de scrisoare găsită pe birou. Poate o începuse mai de mult şi a renunţat s-o

termine. Nu ți-e adresată dumitale. Eu însă, urmă un chicotit complice, bănuiesc că dumitale voia să ți-o trimită. Dacă vii cu mine, ți-o dau.

Song îl urmă în tăcere. Simțea că inspectorul îi pîn-dește reacția. Îl urmărea, pentru a elucida probabil un mister. Avocatul se gîndi că poate întîlnirea nu fusese întîmplătoare și nici discuția așa de nonșalantă cum părea.

Cînd se aflară în biroul inspectorului, Song despături febril hîrtia pe care acesta i-o întinsese. Nu era propriu-zis o scrisoare, abia un început. Se afla data, trei zile înainte de moartea lui Trisch. Urma formula obișnuită ; „Dragul meu“, și apoi două rînduri. „O fi febra plecării sau altă angoasă fără temei, dar simt nevoia prezenței dumitale. Dacă te-ai putea face liber în ziua de 28 octombrie, ți-aș fi foarte recunoscător...“

Song se miră, fiindcă se dusese doar pe 27 octombrie și stătuse de vorbă cu Trisch, fără ca doctorul să-i pomenească nici un cuvînt despre rugămîntea pe care i-o dezvăluia bilétul. Trisch se răzgîndise probabil sau se jenase să-i comunice temerile sale. Și apoi, lui îi erau adresate aceste rînduri ? Ce ținea minte este că-și luaseră rămas bun într-o atmosferă senină. Dealtfel, doctorul avea bilet de avion pentru 28 dimineța, așa că epistola părea cel puțin ciudată. Ce-l reținuse să plece ? O idee monstruoasă prinse contur tot mai clar în mintea lui Song. Ridicînd privirea, văzu figura gravă a inspectorului.

— Mai jos, șopti el, uită-te mai jos.

Song cercetă din nou foaia. Pe scrisoare, în mijlocul paginii era notat cu o mîină tremurîndă : „Sună la ușă. Sună insistent la ușă“.

— La cîteva clipe după ce s-a auzit focul de armă, rosti inspectorul, agentul care-l urmărea a năvălit în cameră. Sinuciderea nu lăsa dubii. A fost găsit cu mîna dreaptă încheștată pe revolver și cu brațul stîng încolăcit tot atît de viguros în jurul pernei de pe canapea. Inexplicabil, însă, pe chipul sinucigașului era întipărită o groază de nedescris. În încăpere, în afară de Trisch și de agent nu se mai găsea nimeni.

Feli-city ajunsese una dintre cele mai moderne metropole ale lumii. Deși într-o epocă anterioară se întinsese nemăsurat și-și înzecise în numai câteva decenii populația, Administrația, adoptând soluții ingenioase, reușise să creeze aici condiții foarte bune de trai. Nu mai existau nici un fel de favele, pretutindeni domnea o curățenie perfectă. Zgirie-norii aveau încăperile aranjate funcțional, ca un stup de albine. În camere relativ mici, printr-un mobilier adecvat (dulapuri în perete, mese și paturi rabatabile, fotolii ce se desfăceau și se strîngeau ca o armonică), precum și printr-o restrîngere a instalațiilor sanitare la strictul necesar și prin plasarea lor în nișe și colțuri, se dobîndise posibilitatea ca un număr mare de locatari să ocupe un spațiu destul de modest. Casele se luau conform averii și rangului. La etajele inferioare, cele mai luxoase erau ocupate de oameni cu dare de mîină, la etajele superioare trăiau cei cu mijloace medii, iar sus de tot, într-un soi de mansarde, săracii. Săracii, vorba vine, căci nimeni nu putea fi socotit sărac de-a binelea în Feli-city. Poliția avusese grijă să elimine pe meteci, pe veniții de aiurea, care căutaseră să se oploșească aici, fie trimițîndu-i în rezervații în alte părți ale țării, fie expulzîndu-i pur și simplu. Un tratament asemănător îl avuseseră și cetățenii de altă culoare. Prin lege nu puteau avea decît funcția de salahori sau gunoieri în zonele din afara orașului. Prin urmare dispăruseră diferențele de rasă, cît despre conflictele sociale, printr-o strictă reglementare a vieții fuseseră jugulate. Deosebiri de îmbrăcăminte erau foarte mici

și nu puteau fi decelate la prima vedere. Unii își făceau poate haine din țesături mai fine, dar croiala și linia erau aceleași. Domnea în genere sobrietatea și austeritatea, realizate printr-o educație corespunzătoare în școli și instituții, unde cu toții învățaseră că numai parvenții se poartă ostentativ. Cine nu pricepea lecția, risca să suporte consecințe mergînd pînă la confiscarea averii. Încît cetățenii, dacă se înveșmîntau mai călduros sau mai plăcut, ori se hrăneau cu delicatese, obținute cu mare dificultate, o făceau în sinul familiei și se fereau s-o știe și alții. În fond, importanța acestor lucruri era minimă, căci mîncarea se alcătua aproape exclusiv din vitamine îmbulinate și pastile nutritive, iar majoritatea oamenilor uitaseră aproape savoarea alimentelor naturale. E adevărat că ele mai puteau fi obținute de la cîteva sere aflate la o distanță destul de mare de oraș, dar după ce că se procurau cu atîta dificultate, gustul lor părea mai fad decît al preparatelor chimice. Și se constata că nici din punct de vedere al sănătății nu aveau un rol diferit. Rămăseseră doar o formă de decor la recepții și primiri oficiale. Datorită ținutei și pieptănăturii, chiar deosebiriile dintre sexe nu se puteau face la prima vedere. Căsătoriile se încheiau cu ajutorul ordinatorului. Vizitele între neamuri erau rare, prietenii pieriseră cu desăvîrșire. Locul cel mai important îl ocupa viața de grup. Se lucra în schimburi la fabricile și uzinele din împrejurimi. Acestea aparțineau unor concurenți rivale. Dar, oricît de sălbatică era lupta între aceste societăți, datorită faptului că ordinatele erau programate să vestească din timp care din ele va fi înfrîntă, salariatii se obișnuiseră să-și aranjeze situația conform datelor furnizate. Astfel, cînd se anunța falimentul instituției în care lucrau, ei o părăseau din timp fie angajîndu-se în altă parte, fie ocupînd cartierul șomerilor care era întotdeauna gata să-i găzduiască și unde erau îndreptați spre un centru de recalificare. Egocentrismul și sentimentalismul se stinseseră aproape de tot în firea lor, modelată de o existență fără suș sau coboriș. Alerțați de scăderea unor sentimente vibrante și de eticheta de „alienare“, pentru ca cetățenii să nu fie lipsiți de afecțiune, se îngăduise ca fiecare familie să aibă un ani-

mal domestic, ce viețuia în boxa apartamentului plasată în subsolul clădirii. La întoarcerea de la lucru, oamenii fuseseră sfătuiți să împartă mîngîieri protejatului lor : ciine, pisică, iepuraș sau papagal, și astfel se obținuse un real atașament al stăpînilor față de ființele animaliere, atașament altminteri reciproc. Regula interzicea să crești mai mult de doi, tot așa cum nu permitea să nu ai nici unul. În cazul că femeile și bărbații aveau în mod cu totul ciudat o stare lăuntrică, și-o puteau revărsa cu ușurință nu asupra semenilor lor, pentru a-i afecta sau necăji, ori pentru a le da o exuberanță nocivă, ci asupra animalului domestic.

Filtre speciale așezate la intrarea apelor sau pe înalții stîlpi rotitori curățau aerul, evitînd pericolele poluării. Nimeni nu mai purta mască, așa cum se întîmplase cu 40 de ani în urmă. Atmosfera avea un miros puțin înepător, de antiseptic, dar cu timpul nu mai era băgată în seamă. Filtrele cu putere mare nu acționau însă decît pînă la o anumită înălțime, așa că soarele se întrevedea palid printre norii de particule ce pluteau în văzduh, sau mai degrabă se zărea un fel de lumină gălbuie îndepărtată. De aceea, parcurile, de dimensiuni minuscule, aveau o vegetație palidă și sfrijită. Rolul decoratorilor crescuse mult. Sculptori și pictori creaseră arbuști artificiali cu boboci și muguri ce mărgineau aleile și împodobeau grădinile, scuarurile și răs_pîntiile. Bineînțeles, la realizarea decorațiilor menite a înfrumuseța aspectul orașului lucra toată lumea. La o inițiativă recentă, femeile sădiseră în jardiniere, la ferestre sau în balcoanele acoperite, tot soiul de plante adevărate, de care se îngrijeau cu ajutorul unor lămpi cu raze ultraviolete. După orele de lucru, locuitorii efectuau multe activități utile. Toți se bucurau de o temeinică instrucție militară, pentru a pacifica la nevoie așezări înapoiate și a le impune normele sănătoasei vieți metropolitane. Această instrucție era foarte variată, pentru că includea mînuirea de arme, de substanțe biochimice, precum și construirea fortificațiilor fixe și mobile. Deoarece munca organizată le lăsa destul timp liber, acesta era afectat sportului și gimnasticii, pentru întreținerea

condiției fizice. Totodată, nu era neglijată nici destinarea. Se constatare că practicarea artei oferea o serie de oportunități de recreere. Fiecare artist profesionist avea obligația să patroneze pe amatorii organizați în cohorte care, după ce deprindeau meseria, îi conduceau pe alții la aplicarea funcțională a măiestriei dobândite. Desigur, propășirea urbanisticii atinsese un nivel nemai-întâlnit pînă atunci. Succesele mozaicării și picturii de frescă se observau nu numai pe zidurile instituțiilor principale și clădirilor oficiale, ci și pe pavajul trotuarelor, la intersecțiile străzilor. Semnele de trecere, indicațiile de circulație, toate aveau o factură artistică. Puțini fuseseră cei care nu-și găsiseră un hobby în alt domeniu decît în cel al activității lor de bază. În acest fel se și realiza o legătură mai strînsă între feli-city-eni, pe care ritmul muncii nu o îngăduia în orele productive. Ucenicul își cunoștea mai bine supraveghetorul, soțul pe soție, deținutul pe gardian. PDG-ul, cu o beretă pe cap, lucra în atelierul de pictură sau cel de mecanică alături de instalator, iar patronul își însoțea dactilografa la cursurile de poezie. Numai membrii Stuff-ului metropolitan, care vegheau zi și noapte la bunul mers al orașului, nu puteau veni prea des; dar cum, în principiu, erau aleși la zece ani o dată, după înlocuire aveau și ei parte de plăcerile relaxării. Doar elementele mizantropice nu-și găseau o înclinație oarecare, însă acest lucru se remedia cu ajutorul cîtorva ședințe de psihanaliză. Nu lipseau, evident, nici distracțiile propriu-zise: cîntecul și dansul. Ele erau o plăcere și o îndatorire. Se formau echipe ce se amuzau, dar apoi, după o serie de repetiții, îi încîntau și pe alții cu perfecțiunea jocului lor. Muzica și dansul erau imitative și figurative, constînd din redarea unor sunete și mișcări ale activității cotidiene, înălțate armonios. Lectura și arta dramatică decăzuseră. Luau multă vreme și, prin tensiunea pe care o provocau, oboseau mintea și afectul. Boala și moartea mîhneau și încordau destul, pentru a nu se mai apela și la alte zguduirii gratuite. Erau însă mulți amatori de film. Aparatamentele fiind improprie pentru a conține altceva decît mobila uzuală, chiar dacă și cu un mic surplus la cei avuți, dar mai ales pentru că sensibilitatea la cel mai

mic zgomot devenise foarte mare, cinematograful fusese amplasat în subsolurile clădirilor. În sălile dintr-un cvar-tal erau instalate ecrane, televizoare și videoteci, unde puteau fi vizionate în comun spectacole muzicale vesele sau comedii mute ajunse iar la modă. Zgomotul fusese abolit și în mijloacele de transport, căci metrourele, trenurile aeriene și autobuzele fusese construite cu o insonorizare desăvârșită. Din subsolurile bine izolate rar se auzea pînă și larma vocilor omenești. Bunul simț le impunea cetățenilor să vorbească încet și puțin, să rîdă moderat chiar și cînd se amuzau, să nu tropăie (dealtfel ar fi fost și greu cu încălțările lor silențioase), cînd dănuțiau, să nu exclame cînd se mirau — împrejurare dealtfel foarte rară și greu de închipuit. Pentru sănătatea publică a orașului se dusesse o campanie sanitară fermă. Medicina preventivă avusese bune rezultate. Toate măsurile erau respectate, așa că nu existau îmbolnăviri și epidemii. Bolnavii incurabili erau imediat descoperiți și izolați, murind senini și în liniște într-o clinică din afara orașului, fără a-i obosi și deprima pe ceilalți. Afecțiunile ușoare se tratau în spitalele centrale și erau repede vindecate atît la copii, cît și la adulți. Firește că se detectaseră o serie de boli de stomac, de ficat, de ochi, ca urmare a condițiilor atmosferice, dar o medicamentație adecvată, educarea voinței de a învinge răul și o serie de inovații tehnice facilitau fie curarisirea, fie o cronicizare nesupărătoare însoțită de o ușurare a durerilor.

În această mulțumire generală se iviseră deodată, ca un trăsnet, un soi de afecțiuni de mult uitate : alergiile. Oamenii se apucaseră să strănute, să tușească, să se sufocă în timpul lucrului, în drum spre casă, cînd participau la distracțiile colective. Le pierise pur și simplu bucuria de a trăi și simptomele nu se manifestau la unu-doi, ci la grupuri întregi. Un grup cădea brusc pradă acestei istovitoare și distructive maladii, apoi altul și altul. Se luară măsuri pentru edificarea și funcționarea rapidă a unui serviciu alergologic care să găsească sursa răului ce amenința tot mai tare inegalabilul Feli-city. O echipă medicală se califică într-un timp record în

această ramură. În urma numeroaselor testări, după ce fură eliminate pe rînd alergiile la metal, la vopsele, la o serie de produse chimice, materiale plastice, sau mijloace de transport, se ajunsese la concluzia că se ivise din nou periculoasa polenofobie. De unde? Probabil că perioada de extremă poluare îi dezobișnuise pe oameni de zonele verzi și de vegetație în genere. Prin urmare, generația actuală se resimțise de prezența puținelor plante cultivate, ceea ce dusesese la actuala situație. Se fabricară tot felul de seruri, vaccinuri, siropuri, picături, se practică o desensibilizare pe soară largă, dar nu se obținu nici o ameliorare. Alergia făcea ravagii ajungînd la forme acute: bolnavii își pierdeau cunoștința, lipseau de la muncă, se certau cu membrii familiei sau cu șefii și subalternii lor. Atunci, lăsînd cercetările de perspectivă să descopere remediul medical, Administrația luă hotărîrea să distrugă cauza răului. Se arseră plantele din balcoane și ferestre și, pentru o mai mare siguranță, și cele firave din parcuri și de pe străzi. Ba mai mult, se închiseră toate serele de aprovizionare cu fructe și legume, în locul acestor produse fiind folosite la recepții machete de ceară. Alergia dispăru și se restaură traiul fără griji. Dar la numai un an, boala izbucni iarăși, cu neajunsuri și mai îngrozitoare. Se reluară cercetările și testările. În cele din urmă, medicina din Feli-city obținu o victorie deplină. Descoperi cauza acestei noi alergii. Era o alergie la blana animalelor. În ciuda eforturilor, nu se găsi remediu nici la ea. Tot așa, virulența, în loc să scadă, crescă în urma medicației. Oamenii se îmbolnăveau în grupuri din ce în ce mai mari. Starea lor nervoasă era așa de gravă, încît nici tratamentele psihiatrice și psihanalitice nu mai puteau să-i calmeze. Se luă aceeași decizie ca rîndul trecut: eliminarea cauzei ce declanșase alergiile. Dacă în privința plantelor, măsura fusese aplicată fără mare greutate, acum hotărîrea iscă adevărate tragedii. Pacienții refuzau să se despartă de animalul lor de casă, se împotriveau echipelor poliției sanitare, îi molestau pe medici, plîngeau, țipau, se rugau să li se lase vietatea pe care o iubeau. Bineînțeles că, în ciuda

acestor incidente, doctorii și aparatul de ordine își făcură datoria.

După uciderea animalelor domestice și dezinfectarea boxelor pustii, sănătatea reveni. O serie de serbări suplimentare și de petreceri publice în parcurile orașului mai ridicară moralul populației cuprinse de melancolie și remușcări. Încet, încet viața își reluă cursul, dar nu trecu nici un an și maladia se dezlănțui din nou, și mai gravă parcă. Oamenii părăseau, unul câte unul, lucrul și alergau înnebuniți încoace și încolo, smulgându-și părul din cap. Nu-și mai vorbeau, se îmbrînceau pe străzi și în vehicule, se bruscau la intrarea în clinici. Refuzau să urce cu ascensoarele, cuprinși de o stranie claustrofobie. Din păcate, de astă dată, cauza răului rămase multă vreme nedescoperită. Toate testările, cercetările, investigațiile fură zadarnice. Încercînd în tot felul să domolească irascibilitatea crescîndă și să stăvilească scăderea forței de muncă, Administrația dispuse demolarea unor clădiri mai vechi care, poate, mai avînd un dram de umiditate, erau dăunătoare și închiderea unor săli de videotecă și cinema, atribuind peliculei geneza alergiei, mai ales că acum efectele oculare erau așa de puternice că majoritatea cetățenilor umblau cu ochii închiși, slujindu-se de bastoane ca orbii. Formula pastilelor nutritive fu schimbată de cîteva ori. Totuși mulți bolnavi nu mai voiau să se hrănească și erau nutriți prin perfuzii. Se simți nevoia tratării unei anemii generale tot mai vizibile. Se fabrică sînge în cantități mari, dar el nu fu asimilat de bolnavi. Numeroși medici și lucrători ai rețelei sanitare se oferiră atunci ca donatori, poate și din pricina muștrărilor de cuget pentru lipsa lor de eficiență. Se făcură primele transfuzii cu sîngele oferit de ei. Într-o zi, imediat după transfuzie, sora de gardă intră înnebunită la medicul-șef al spitalului 2 și îi spuse :

— Sir, bolnavul de la 46 s-a acoperit după transfuzie de pete roșii.

— O nouă boală, se sperie șeful spitalului.

Sora însă rămăsese locului clătînd din cap. În ochii ei licărea groaza.

— Nu arată ca o eczemă, profesore, ci ca o reacție la un test.

— Imposibil ! exclamă șeful spitalului și porni în grabă să vadă bolnavul.

În orele următoare, însă, se constată că intuiția infirmierei se confirma. Transfuziile dovedeau limpede care era cauza alergiei. Majoritatea cetățenilor din Feli-city făcuseră alergie la om.

— Nu mai pot, nu mai pot! Îmi zvîcnesc tîmplele, mi se învîrte capul de oboseală. Dacă nu mă odihnesc o zi, nu mai sînt în stare de nimic !

Izbucnirea inginerului-șef iscă un moment de uluire, fiindcă era cunoscut ca un om sobru, stăpînit. Apoi cuvintele lui sparseră încordarea care începuse să se fărîmîțeze ca un zid după cutremur, și cu toții își dădură brusc seama cît sînt de sleiți. Lucrările înaintaseră vertiginos în fața pericolului immanent. Și acum se simteau istoviți, năuci.

Cînd primele semnale din cosmos fuseseră descifrate, nimeni nu le considerase semne rele. Ființele unei alte civilizații se îndreptau spre pămînt. Făpturi necunoscute veneau spre Terra. Aveau să sosească în curînd aici alte viețuitoare cu inteligență superioară. Presa, folosind mii de titluri senzaționale, anunța nemaipomenita veste. Și lumea citea cu nesaț informațiile și se găseau mulți care afirmau că au prezis ei că așa se va întîmpla. Încetul cu încetul însă îngrijorarea se strecurase în suflete. Și dacă vin cu gînduri viclene? Dacă mesajele lor prietenești sînt mincinoase? Dacă au intenții războinice? Dacă doresc să subjuge, ba poate chiar să distrugă omenirea? După răspunsul ospitalier, care nu se știa dacă ajunsese sau nu la extraterestri, opiniile asupra lor se schimbaseră radical. Mai bine să fie împiedicată o astfel de aterizare. Nu, umanitatea nu-i o pradă așa de ușoară! Să știm întîi totul despre acești străini: de unde sînt, ce vor, să-i cunoaștem bine și, eventual, după o serie de tratative de durată, vom

vedea cum trebuie procedat. Li se trimisese un avertisment în acest scop. Dar de vreme ce nu exista siguranța că au captat primul mesaj, nici pe cel ulterior, menit să le împiedice sosirea, s-a hotărît construirea unui sistem de apărare care să prevină orice tentativă de intrare în spațiul atmosferic. Trebuia, în primul rînd, detectată nava sau grupul de nave din indiferent ce direcție ar veni, iar în al doilea rînd, firește, să existe un sistem infailibil de distrugere a lor. Detectarea nu punea probleme tehnice deosebite. Cu mijloace clasice de tip radar se putea ști de la o distanță mare cînd se îndreaptă spre pămînt un vehicul spațial chiar dacă acesta se deplasa cu o viteză deosebită, cum dealtfel era de bănuît, și chiar dacă sosea de foarte departe. Aparatele de tip radar folosind raze laser se dovedeau suficiente în această privință. Mult mai complicată se arăta problema punerii la punct a unui sistem de combatere a navelor cosmice. Necunoscînd armele adversarului, capacitatea distructivă a apărării trebuia să fie rapidă și radicală. Aici se iveau însă și obstacole. Cu cît forța distrugătoare era mai teribilă și efectele se întindeau pe o rază mai mare, cu atît era mai greu să ferești mapamondul de consecințele propriei acțiuni militare. Soluția a fost găsită de un colectiv de specialiști al Toparmiei. La o distanță mare de Pămînt se putea crea un sistem de sateliți, o sferă cu ochiuri destul de mici, pentru ca orice corp străin ajuns în zona ei să fie pulverizate de exploziile concomitente a 2—3 sateliți constituenți. Rezolvarea părea simplă, dar la un studiu mai atent ieșeau la iveală neajunsurile ei. Consiliul strategic a trebuit să elimine ideea declanșării automate de explozii a sateliților din sistem. Circulația cosmică a pămîntenilor către planetele din galaxie devenise atît de intensă, încît riscau ei să fie primii victimele sferei de apărare. S-a cercetat dacă la știrea unei invazii, nu poate fi oprit din timp traficul cosmic uman. Calculatorul care a primit spre elucidare chestiunea a răspuns categoric nu, mai ales că nu exista nici o precizare a lansării spre Pămînt a navelor dușmane, nici dacă acest lucru se întîmplase sau fusese doar un zvon. Vehiculele

interplanetare terestre nu plecau de asemenea numai de pe Pământ, ci se și întorceau din celelalte planete și era deci imposibil să garantezi că vor fi împiedicate la timp să-și ia zborul. În plus, cele aflate în cursă își puteau schimba ruta numai cu mare dificultate. Astfel, ideea simplă, comodă și liniștitoare a sferei protectoare, căreia chiar unii gazetari care reușiseră să smulgă informații, în ciuda secretului militar, îi dăduseră numele de Salvaglobus, se dovedi inutilizabilă. După multe dezbateri furtunoase, nu un specialist, ci un istoric care cerceta războaiele din trecutul îndepărtat, intervenise accidental în discuțiile specialiștilor, dându-le o idee bună pentru conceperea sistemului de apărare. Istoricul îl însoțise pe un amic reporter, ce se strecurase în sala discuțiilor, și se așezase de o parte, pe o bancă. Dar, în loc să tacă, făcându-se mic-mititel, și să ciulească urechile cum făcea prietenul său, istoricul se apropiase de masa dezbaterilor și intervenise neașteptat și — să spunem drept — cu destulă impertinență în controversele marilor strategii. Pasionat de obiectul studiilor sale, el se referise la mijloacele de apărare din epocile anterioare în fața unor pericole, a unor cotropiri de pământuri, e adevărat nu de către ființe ciudate, ci chiar de oamenii înșiși. Această evocare deschisese o perspectivă de ieșire din impas. Combinând tradiția cu recente descoperiri, se adoptase ideea amplasării unor rachete balistice cu tir de precizie milimetrică.

— Bine, ridicase cineva o obiecție, dar dacă nava inamică accelerează și evită proiectilul ?

— În cazul că amplasarea bazelor de lansare e corectă, racheta nu va da greș !

Execuția acestui plan cerea o muncă uriașă, minuțioasă și deosebit de rapidă. Încredințată celor mai buni dintre cei buni, acțiunea începuse în grabă. Acum lucrările vastului sistem de apărare se apropiau de sfârșit. Punerea la punct a unor detalii importante, dar care nu mai țineau de concepție, împiedicaseră echipa Suprem-constructiv să părăsească clădirea șantierului central. Totuși, după fraza rostită de inginerul-șef, se hotărîră să facă o binemeritată pauză. Atît își puteau per-

mite. Ba chiar erau obligați să-și acorde o zi de repaos, o zi de limpezire a minții, de liniștire a nervilor. După izbucnirea vehementă ce nu-i sta în fire, inginerul le dădu dispoziție ca fiecare să se destindă cum vrea, timp de 24 de ore. Pe urmă aveau să se reîntîlnească aici și să termine ce mai era de rezolvat. Inginerul însuși voia să plece undeva, într-un colț patriarhal, să pescuiască. Undița și arcul erau jocuri solitare care-l odihneau mult mai mult decît zgomotoasele petreceri ale tineretului. Stațiunile patriarhale erau rare și legitimația de intrare se obținea foarte greu. Nostalgia oamenilor fiecărei epoci pentru trecutul, pe care întotdeauna, indiferent de datele realității, îl îmbrăcau într-un văl idilic, îl închipuiau ca pe o țară de basm, într-o atmosferă de statornicie zîmbitoare, se plătea scump, ca toate întoarcerile. Tot așa cum punțile spre viitor erau aruncate cu tensiunea și misterul visului care, oricît de clare îi sînt fundamentale, plutește într-un abur straniu, argintiu, găzduind neașteptate primejdii, atracția pentru trecut era dimpotrivă numai duioșie și repaos. Merita așadar orice sacrificiu. Închipuți-vă, departe de oraș, o oază de verdeață unde nu exista aer condiționat, ci o boare purificată de plante și flori, unde un lac adevărat adăpostea tot soiul de pești care se mișcau liber prin pînzele de apă cristalină, unde fluturi — da, da, fluturi — zburau din floare în floare, ba puteai vedea pînă și furnici, muște și rîme. În locul pastilelor nutritive puteai să folosești mici trepieduri cu ceaun aflate la marginea unei pajiști și să-ți fierbi ceva singur, aprinzînd focul.

La ora aceasta nu veniseră încă vizitatori. Inginerul străbătu în liniște poteca spre lac. Dar parcă astăzi îi era lene să scoată uneltele arhaice din ambalajul lor de plastilex. Se așază pe un scăunel și privi la căsuțamuzeu. Cum trăiseră strămoșii în încăperea aceea strîmtă, cu acoperiș de stuf țuguiat? Soarele de vară îi încălzea umerii și spatele dureros. Ridică ochii spre cerul senin pe care plutea din cînd în cînd un nor alb, ca o pasăre fabuloasă cu cioc și aripi disproporționate față de trup. Apoi alcătuirea fragilă se destrăma ca să

se schimbe într-alta la fel de ciudată. O boltă de un senin ireal după atâtea zile și nopți de lumină artificială. Inginerului îi veni un chef nebun să se trîntească în iarbă și să adoarmă respirînd mireasma florilor și ascultînd zumzetul albinelor. Stupul se zărea ceva mai departe. Imaginîndu-și veșnicul du-te-vino al albinelor, inginerul simți și mai mult nevoia să se întindă și să se lase în voia unei dulci somnolențe. Se întoarse și scoase din micul helicopter pe care-l folosea pentru asemenea plimbări o pătură antiumiditate, o întinse pe jos și se culcă cu mîinile sub cap. Țîrîitul insectelor părea acum mai puternic, razele soarelui îl săgetau prin haină. La un moment dat avu impresia că zumzetul albinelor se transformă într-un alt sunet, neobișnuit, nedefinit. Asta îl făcu să zîmbească. Cît de greu se deconectează și se decontractează omul! Pe cînd harnica albină... Ochii i se închiseră și ațipi.

Astronava nu mai avea combustibil. Deși fusese prevăzută pentru o călătorie foarte lungă, piedicile întîmpinate o făcuseră să piardă multă energie. Ce drum curios! După ce descifraseră cu destulă dificultate un mesaj cu aparență binevoitoare, se și grăbiseră să termine pregătirile de lansare. Se gîndiseră să plece o echipă întreagă, dar nu voiau să exagereze. Să încerce întîi cu o singură navă experimentală, care să înfrunte toate peripețiile drumului și să se așeze primă pe o planetă străină locuită. Ea va informa permanent cum își îndeplinește misiunea, cum a fost întîmpinată de cei de acolo. După stabilirea unor relații, vor vedea mai departe. Calculele sînt calcule, dar oricît de îmbucurătoare ar fi, și neprevăzutul are uneori un cuvînt de spus. Cînd alegerea căzuse asupra lui, pilotul avusese o mare satisfacție. Formația lui poliprofesională îi permitea nu numai să facă față călătoriei, ci să și strîngă informații edificatoare în toate domeniile. El participase la elabo-

rarea planului de contactare a altor civilizații și cunoștea fiecare etapă a acestei însemnate acțiuni. Ea se confunda parcă acum cu însăși ființa lui ; nu mai putea vieții fără să-și vadă îndeplinit țelul. Probabil că și asta contribuise să fie selecționat dintre atîția candidați. În afara experienței și antrenamentului, similar cu ale celorlalți, se ținuse seama că întreaga sa existență se înfășura ca o liană în jurul copacului viguros care însemna pentru el acest unic ideal. Și credința atît de fermă în reușită îi dăruia o șansă în plus. Cîtă fericire, să salute o altă civilizație și să o studieze sub toate raporturile ! Va întrebuința cele patru coduri universal posibile, iar dacă nu va fi înțeles, va dezmembra și va reconstitui astronava sub ochii locuitorilor necunoscuți, oferind astfel un limbaj practic care să devină, printr-o asemănare oarecare de activitate, o bază de înțelegere și comunicare. Pilotul era gata la orice, preparat pentru orice eventualitate. Trecu de stratul protector al planetei printr-un loc indicat de roboizii spațiali, dar o mulțime de intemperii îi dădu impresia că întîmpină o rezistență, că noua lume i se refuză. Fără îndoială, greșea. Doar primiseră semne de prietenie. Și apoi, chiar dacă nu pricepuseră bine mesajul, el va ști să-i convingă că a venit cu intenții pașnice. Și cînd toate păreau că se apropie de un deznodămînt fericit, iată neplăcerea cu combustibilul. Mare lucru nu era. Trebuia doar să apese pe buton și să se autoalimenteze printr-o explozie provocată în cușa de sub aeronavă. Se uită în jos, pentru a potrivi declanșatorul. Aici era locul potrivit ! Zări mari cuburi de piatră, de zeci de ori mai înalte decît se puteau închipui, și tot soiul de monștri zburători. Deodată însă se opri. Se apropiase mult de scoarța planetei. Ce frumusețe ! Ascunse pînă acum privirii, i se dezvăluiră plante verzi, o clădire cu sute de încăperi din care ieșeau ființe gingașe. Păreau grozav de zorite. Și ce culori minunate : galben, albastru, trandafiriu. Mult mai vii decît erau acasă. Totul respira viață. Și el să distrugă acest loc fermecător pentru 'a-și alimenta nava ! Strașnic început de solidaritate ! Comunică toate acestea sta-

ției de comandă. „Declanșează“, sună ordinul, și așează-te mult, mult mai departe!“ Dar el, pur și simplu, nu putea. Locuitorii ținutului pe care îl îndrăgise de departe de atîta vreme, locuitorii pe care voise cu elan așa de puternic să-i cunoască și să le cîștige încrederea, trebuiau acum să fie pulverizați. „Grăbește-te!“ se auzi de la centru. „Declanșează!“ Dar lui îi era peste putință, absolut peste putință. Capul începu să i se învîrtească. Jos, ființele zburau, purtînd parcă ceva cu ele. Cu micul său aparat de raze văzu interiorul locuinței lor construită cu o simetrie perfectă, cu armonie fără seamăn. Pilotul era prea departe ca să mai audă zumzetul care le însoțea în deplasarea lor atît de ușoară. Acest zumzet se împleti în auzul său cu șuierul înfiorător al astronavei în cădere. Vehiculul se sfărîmă, iar pilotul muri cu gîndul că măcar avusese bucuria să ajungă primul pe o planetă locuită și să vadă cu ochii săi delicatele făpturi care în curînd se vor îngîrădi la locul catastrofei.

Inginerul-șef se trezi din somn cam amorțit. Cerul i se păru mai puțin albastru, iar iarba își pierduse cațifelarea. Grijile îl năpădeau din nou. Douăzeci și patru de ore era foarte mult. Dacă în răstimpul acesta se întîmpla ceva?! Trebuia să ajungă degrabă înapoi la Șantierul suprem. Se ridică brusc, își strînse lucrurile și porni. Cînd trecu pe lîngă stupul de albine, zări ceva fumegînd. Dacă ar fi fost mai puțin preocupat, ar fi ridicat obiectul. Dar așa, se mulțumi să bombăne: „Iar a luat careva o țigară de foi din cele de odinioară și neștiind cum se întrebuintează, după ce a aprins-o, a aruncat-o aici. De ce n-or fi citind oamenii indicațiile din zonele patriarhale? Într-o zi or să provoace o nenorocire.“

Și, călcînd apăsător cu piciorul pe tubul lung de 10 cm, care fusese una din cele mai perfecționate astronave, al-

cătuită dintr-un amalgam rezistent la orice armă, construită cu atîta migală și precizie pentru a străbate spații imense, inginerul trecu mai departe. Iar albinele gîngăse și zorite, bătînd din aripioarele lor străvezii, își continuau veșnicul du-te-vino spre locuința lor cu încăperi simetrice și armonioase, ca să depoziteze nectarul cules din flori. Inginerul-șef însă nu le mai dădu nici o atenție. Mîntea lui se concentra în întregime asupra sistemului de apărare al Terrei.

1

Era zi de adunare. Temerile că timpul se va strica nu se adeveriseră. Soarele strălucea, oglindindu-se în zecile de canale, iar zidul împrejmuitor, îmbrăcat în aramă, precum și argintul și aurul cu care era acoperit templul, sclipeau orbitor. Și totuși, în ziua luminoasă a anotimpului rece te lincezea un soi de zăduf neobișnuit care dădea cerului ceva apăsător. Aerul era greu și înăbușitor, ca înainte de furtună. Vijeliile se întetiseră mult în ultima vreme și furiile oceanului duseseră la pierderea a numeroase corăbii. Lumea pestriță și gălăgioasă a porturilor fusese cuprinsă de teamă. Se răspîndiseră tot felul de zvonuri printre marinari: că la chemarea dușmanilor, stăpînul mărilor, ce le era prielnic, dezlănțuise împotriva atlantiților un șir de catastrofe menite să-i piardă. Străinii nu mai veneau așa de des și bunul mers al negoțului începea să se strice. Despre toate acestea se discuta prin palate și gimnazii cu aceleași înfocare. Bineînțeles nu cu o groază superstițioasă, ci căutîndu-se lămurirea științifică a fenomenelor. Deși obișnuiți cu cutremure puternice și cu ploi torențiale, care fuseseră luate în vedere de către ultimele generații atît în ce privește construcțiile, cît și paza ogoarelor, mișcările tot mai nedomolite ale pămîntului îi puneau pe gînduri pe filozofi și savanți. În adunarea de azi, cei zece regi nu se vor putea stăpîni să nu aducă vorba despre asta. Dar era încă prea devreme, căci cercetările nu ajunseseră la o încheiere de luat în seamă. Mai bine ar fi fost să păstreze taina celor descoperite, deoarece

orice cuvînt putea trezi în închipuirea populației fără educație gânduri nedorite. Și nimeni nu-și închipuia că nu se va afla cîte ceva din lucrurile discutate în adunare. De fapt, cu toții așteptau părerea lui Toth. Dar marele filozof, după înfruntarea cu Diaprepes, se trăsesese departe de cetate, într-o căsuță situată în înaltul muntelui, împreună cu mica sa ceată de ucenici, și se părea că n-are de gînd să le împărtășească vederile lui. Se spunea că printre tinerii din jurul său s-ar găsi și un sclav foarte învățat, care era tratat ca un egal. De aci se născuse și neîncrederea lui Diaprepes și altor regi, care-și arătasera întii nemulțumirea și apoi îl acuzașera deschis. Unele prevestiri ale lui Toth le ajunseseră la ureche. Ele spuneau că o nenorocire de neînlaturat pîndea Atlantida, o catastrofă nemaicunoscută pînă atunci. Regii socoteau aceste vorbe ale lui Toth drept trădătoare, înrîurite de dușmanii țării din a căror ură desigur se născocise cataclismul pe care-l așteptau pentru a scăpa odată pentru totdeauna de atlanți.

Toth și ucenicii lui întocmeau acum o lucrare filozofică monumentală pe care începuseră s-o scrie pe table de smarald. Ea avea drept scop să arate urmașilor stadiul culturii atlanților în cazul că întregul ținut va pieri în cataclismul prevăzut, de care filozoful părea să nu se îndoiască.

Echipajele regilor sosiră pe rînd în fața templului.

De la fereastră, Clito îl văzu pe tatăl ei coborînd și îndreptîndu-se cu pași măsurați spre intrare, în fruntea șirului. Știa că va lipsi pînă-n zori. Acum era momentul, așadar. Acum, ori trebuia amînat pe încă cinci ani. Supravegherea strînsă la care o supusese tatăl ei în ultima vreme, oprind-o să-l mai vadă pe bătrînul Toth, o împiedicase să-l întîlnească pe Agathon. Dar datorită credincioasei ei slave Evantia reușiseră să-și scrie în taină, iar absența ațîțase flacăra iubirii. Planul de a fugi împreună cu mentorul lor îl urziseră încă de la începutul zizaniei între Toth și Diaprepes. Prilejul așteptat cu nerăbdare venise. Clito aștepta semnalul Evantie, care trebuia să pună ierburi adormitoare în hrana străjilor. Fata suspină uitîndu-se pe geam. Alegerea și prinderea micilor tauri de jertfă i se păruse întotdeauna

un spectacol barbar. Animalele mai pășteau încă în țarul din poiană, în spatele templului. Clito se înfioră. Va reuși oare? Nu va deveni și ea o pradă urmărită cu sălbăticie? Clipele treceau ca niște bătaii puternice de inimă care-i lăsau un gol în piept.

Iată, regii ieșiseră și, înarmați cu bîte și lanțuri, porniseră să prindă tăurașii. Tăcută ca o umbră, Evantia se apropie. Clito, care n-o auzise, tresări, simțindu-se apucată de mînă.

— Pe toți i-am adormit sau i-am îndepărtat, afară de Azaes.

Azaes era sfetnicul lui Diaprepes. Nu-l chema de mic astfel, dar în semn de prețuire regele îi dăduse numele fratelui său geamăn, mort în bătălie. El era ochii și urechile stăpînului. Bănuitor și violent, ghicise că fecioara răsfățată care se supusese cu greu voinței tatălui nu va renunța la dragostea ei. De aceea sta de pază zi și noapte, ferindu-se de orice lucru, venit din mîna Evantie, pe care o bănuia că o îndeamnă pe Clito la neascultare.

— Eram sigură! rosti hotărît Clito către sclava ei. Așteaptă-mă!

Și ascunzînd pumnalul de argint în mîneca rochiei, porni spre încăperea de colț. Se întoarse nu după mult timp, palidă și cu chipul încruntat. Nu, moartea lui Azaes n-o impresionase mai mult ca jertfirea tăurașilor. Se prăbușise tăcut, izbit în spate, și pierise din viața ei cum piere o piază rea.

— Putem pleca,

Evantia nu întrebă ce se întîmplase, aruncă pe umerii lui Clito o mantie de blană, se înfășură și ea într-una și amîndouă se strecurară pe poarta din fund. Încălecînd pe caii pregătiți dinainte, o luară la trap ușor prin pădurice. Caii cunoșteau drumul spre locuința lui Toth și aproape că-i lăsară în voia lor.

Între timp, ceremonia continua. Tăurașii prinși fură duși la coloana de oricalc și înjunghiați. Fiecare rege luă cu mîna sa un cheag mare de sînge și-l aruncă în vasul cu apă înmiresmată. Apoi mădulele fură asvîrlite în foc. Diaprepes, încruntat, își aținti ochii spre flăcări. Veneau timpuri grele. Dacă spusese lui Toth se

răspindeau prin țară, cine știe ce vor face oamenii, mînați de deznădejde! Vor fugi care încotro sau se vor deda la acte nesăbuite, știindu-și moartea aproape. Și ce dovadă avea Toth? Nimic sigur. Dar zisele lui ajunseseră literă de lege. Diaprepes ura trufia filozofului, siguranța lui de sine și vorbirea aceea în dodii cu care parcă voia să-l sfideze pe el, ca și cum ar fi fost doar un războinic lipsit de minte care nu era în stare să înțeleagă o gîndire înaltă.

— Nu putem încă stăpîni puterile lăuntrice ale pămîntului, îi spusese Toth, dar alții o vor face după noi, căci totul e alcătuit din una și aceeași materie care ia diferite forme.

Aceste cuvinte fuseseră rostite ca și cum i-ar fi împărtășit o mare descoperire. Haida de! Cu toții cunoșteau gurile de foc ale munților și legătura lor cu cutremurele. Dar să faci din asta un principiu universal! Ce prostie!

— Este puternica forță a oricărei forțe, ea va surprinde tot ce este nesurprins și va pătrunde tot ce este de nepătruns, pentru că așa e făcută lumea, adăugase Toth în chip de profundă cugetare.

Diaprepes nu-l luase în serios. Corăbiile erau împinse de vînt, iar în prelucrarea metalelor se folosea lemnul și focul. Astea erau lucrurile importante, rodnice. Ce interesa ciudata substanță ce se ridică de la pămînt spre cer și coboară din nou spre pămînt, cu o putere neîntîlnită, cum susținea Toth? Dacă știi să consolidezi bine cetatea, ea va rezista cum a rezistat și pînă acum mișcărilor pămîntului, cu pagube mai mici sau mai mari. Mai bine să previi aceste pagube, să îngrădești întinderea lor. Nu să fugi, să fugi sub cuvînt că vrei să păstrezi spiritul civilizației. Fuga e o rușine, o trădare. „Și a mai îndoctrinat-o mizerabilul, și pe Clito, îndepărtînd-o de mine!“ își zicea Diaprepes. Gînditor, el luă cupa de aur și urmat de ceilalți o cufundă în vasul sacru, o scoase, turnă cîteva picături pe foc, apoi începu să rostească cu glas aspru jurămîntul solemn. Prin acest jurămînt strămoșesc, reinnoit o dată la cinci ani, fiecare rege se lega că va judeca după prescripțiile de pe coloana din mijlocul templului, că va pedepsi conform lor

crimele comise, că nu va încălca legile nici de acum înainte, că nu va cîrmui singur și va păstra cu credință județele părinților. Cînd sfîrși, Diaprepes bău cupa pînă la fund și o depuse în sanctuarul zeului. Pe urmă se așeză la masă în așteptarea celorlalți. Fața lui roșcată și nemișcată părea în lumina flăcărilor figura unei statui de lut ars. Clito nu-i semăna. Ea moștenise finețea trăsăturilor neamului lui Atlas din care se trăgea mai-că-sa, precum și pielea lor sidefiiu-albăstrie. Azurul celest, culoarea nobleței, pe care o aveau puțini descendenți ai marelui rege străbun, îi dădea acel aer mîndru care inspira respect tuturor. Diaprepes își aminti de soția sa prin care ajunsese conducătorul suprem al atlantiților și regretă că nu se afla acum, în această încercare, alături de el. Altfel ar fi răspuns Clito la sfatul mamei decît la porunca tatălui. De ce nu-l asculta, de ce nu era conștientă de răspunderile și viitorul ei de regină? se întreba el pentru a suta oară. O interesau doar experiențele ciudate ale lui Toth și ale învățăceilor lui. Diaprepes clătină din cap ca să risipească gîndurile sumbre. Avea de supus lucruri grave acestei adunări. Intenția lui Diaprepes era să-l scoată pe Toth și grupul său în afara legii, ca răspînditori de idei dăunătoare. Vestea apropiatei lui plecări constituia o dovadă suficientă pentru trădarea sa, pentru faptul că, sub înrîurirea sclavului pe care îl ținea ca pe un prieten drag, voia să se pună în slujba altora. Neîndoios că o hotărîre de îndepărtare a lui Toth dată de Marele Sfat, poate chiar o întemnițare a lui, l-ar scăpa pe Diaprepes nu numai de un potrivnic, ci și de pretențiile la avere ale nepotului său, înflăcărat partizan al bătrînului savant. De mult căuta regele să-l pună la locul său pe acest tinerel năbădăios și răzvrătit. Dar fiind vorba de o rudă apropiată, el nu-l putea judeca și osîndi singur ca pe alți supuși, ci trebuia să pună la vot sentința împotriva lui, sentință cu care trebuia să fie de acord majoritatea participanților, adică cinci plus unu. Îi va convinge însă să se ridice împotriva lui Toth? Filozoful se bucura de un respect deosebit de mare și număra încă destui prieteni printre cei de față. Slujitorul care

se afla lângă Diaprepes tuși incurcat. De cîtva timp îi întindea toga albastră-sinilie, pe care ceilalți o și îmbrăcaseră. Dar cufundat în gînduri, regele nu-l observase. Tresări, se sculă, se înveli în mantie și se duse să se așeze pe jos lângă cenușa ofrandei. Ultimele flăcări pîlpîiau slab. Chiar alături de el scribul depuse tabla de aur pe care aveau să fie scrise hotărîrile acestei adunări. Era toiul nopții. Judecata începea...

Între timp, Clito și credincioasa Evantia începură să-și îndemne caii, care trecură de la trap la galop, stîrnind foșnetele pădurii. Copacii erau desfrunziți dar pe potecile cu omăt subțire se mai aflau presărate ici-colo foi uscate. Crengile, boltite sus, deasupra lor, păreau brațe liliachii pe cerul învăpăiat al amurgului. Deodată se porni vîntul. Un vînt tăios, sălbatic, șfichiuitor. Caii se opinteau să suie pieptiș poteca. O ușoară neliniște le cuprinse pe cele două fugare. Niciodată pînă atunci nu se aflaseră singure în pădure la lăsarea serii. Dar nu se opriră nici măcar să schimbe cîteva cuvinte. Trebuiau să ajungă pînă în zori departe de mîna răzbunătoare a regelui. Vîntul le biciuia obrazii, hainele se agățau de crengi, încît afară de șuierul aspru și trosnetul fioros al copacilor, se auzea geamătul ascuțit al veșmintelor sfișiate. Bucăți de blană smulse din mantiile fetelor rămăseră atîrnate prin tufișuri, semănînd cu mici animale sălbatice. Nu vor atrage în curînd fiarele în căutarea hranei? Deodată văzură o lumină pîlpiind în depărtare. Ea înainta mișcătoare în întunericul nopții care învăluisese treptat pădurea.

— Cine-i acolo? își luă Clito inima în dinți să strige cu glas tremurător.

— Trebuie să fie ai noștri, doar ne așteaptă, îi spuse Evantia.

Dar, neprimind nici un răspuns, Clito tăcu înspăimîntată. Puteau fi și hoți sau gărzile lui Diaprepes înștiințate, cine știe cum, de fuga lor și de moartea lui Azaes, și trimise să le aducă înapoi.

— Hola, hola! se auzi prin obscuritate.

— E Mestor, spuse bucuroasă Clito, recunoscînd glasul vărului ei.

— Mestor, Mestor, aici! strigară pe rînd fetele.

Un călăreț se apropie în grabă.

— Ți-am ieșit în întâmpinare, se adresa Mestor lui Clito.

Era la curent cu planul fetei pe care Agathon i-l împărtășise. Clito nu îndrăzni să întrebe de ce venise numai el, singur. Călăuzite de Mestor, fetele își urmară drumul. Abia acum își dădeau seama de oboseala pe care încordarea nervoasă le făcuse să n-o simtă. Peste puțin ajunseră la casa unde se retrăsese Toth, adăpostită adînc într-o văgăună a muntelui. De cum intrară, deși primite cu bucurie de bătrînul savant, avură impresia unei agitații crescînde, unei discuții aprige, întreruptă brusc. După ce le salută, Toth începu să umble în sus și în jos prin încăpere, murmurînd :

— Cu neputință, cu neputință !

Agathon, în picioare, se uita la el cu un aer de hotărîre nestrămutată. Clito, care se aplecase să-l îmbrățișeze, se opri înmărmurită locului. Ce se întîmpla ?

— Odihnește-te, scumpă Clito, zise Agathon, după ce îi sărută mîna în grabă, de parcă se aflau de zile întregi împreună și nu mai aveau să-și spună mare lucru. În zori trebuie să pleci cu Toth. Să-ți arăt unde te poți întînde.

Dar Clito își smuci mîna dintr-a lui.

— Ce vorbe sînt astea Agathon ? Nu plecăm împreună ? Ce-i cu tine ? Ce se petrece aici ?

— Nu se petrece nimic ! Mîine dis-de-dimineață pornim spre Kemit cu toții și nimic altceva ! strigă Toth furios.

— Nu, stăpîne, nu, ripostă aproape în șoaptă Agathon. Nu poți face asta !

— Încetează o dată cu „stăpîne“ și vezi-ți de treabă ! Dacă e să rămîna cineva, eu voi fi acela.

— Cum să nu-ți spun „stăpîne“, dacă vrei doar supunere oarbă ? zise ironic Agathon și privi încruntat în sus, spre Toth. Semăna iar cu băiețandrul care, adus aici pentru prima oară, deși savantul îl tratase cu cea mai mare blîndețe și bunăvoință (special se retrăsese aici cu cîțiva tineri prinși în război, ca, departe de oraș, în liniștea muntelui, să se deprindă cu ideea despărțirii de țara lor), trei zile nu mîncase și nu dormise. Iar în a

patra, Toth citise pe peretele chiliei lui : „Nimic nu e mai rău decât să fii sclav. Înainte de a muri aş vrea să mă întorc acasă“. Cu aceeaşi nestrămutare în priviri rosti : Tu ți-ai ales calea, lasă-mi-o şi mie pe-a mea.

— Nu vrea nimeni să-mi explice despre ce e vorba ? se amestecă supărată Clito.

— O nebunie, dragă, interveni Mestor, o nebunie !

— Nimic nu mă va clinti din hotărîrea mea, grăi Agathon şi dacă nu mă ajutaţi, voi încerca singur !

Toth rîse batjocoritor :

— Ştii bine că nu poţi !

— Ba da, dacă mă voi sili, voi putea. Leacurile le-am pregătit împreună şi cunosc întrebuintărea lor mai bine ca oricine. Iar în rest, mă voi aşeza pur şi simplu după aceea în sicriu, trăgînd capacul deasupra.

— Vrei să mori ? întrebă înspăimîntată şi înnebuinită Clito. De ce ? Am venit oare pînă aici doar ca să te văd murind ? Nu mai înseamnă nimic pentru tine ?

Fata vorbea aiurit, aruncînd un şuvoi nestăpînit de cuvinte, ieşită din minţi, uitînd de orice reţinere.

— Nu, nu, Clito, se repezi el s-o liniştească, nu iubito, nu plînge ! Îţi voi spune totul.

II

Deşi prevăzută, activitatea tectonică depăşi ca intensitate şi întindere toate prognozele. Evacuarea populaţiei spre centrul continentelor se făcuse cu un mare efort şi zeci de mii de oameni mai stăteau în tabere de corturi. Ploile torenţiale, furtunile de nisip, uraganele succedau fiecărei noi zguduirii a pămîntului. Peninsulele se teşiseră, căzuseră bucăţi mari de scoarţă, 'smulse şi împinse de valuri. Cele mai bune refugii, podişurile, înţesate de lume, nu erau ferite de inundaţiile care făceau ravagii. Durata acestor calamităţi sădise teama în suflete, instabilitatea ocupaţiilor. Mulţi oameni de ştiinţă se concentrău asupra problemelor prezentului şi rezolvării lor, vrînd aproape conştient să nu se preocupe de vii-

torul mai îndepărtat nu numai din lipsă de timp, ci și dintr-un devotament față de omenirea în suferință ale cărei dureri nu le putuseră evita decît în mică parte. Ultimul cutremur le întrecu pe toate celelalte. Lava vulcanului Trebus izbucni cu o forță nemaipomenită pe gura craterului și topi ghețurile și zăpezile, acoperind întreaga Antarcctică cu un strat gros de magmă incandescentă. O parte din calotă se sfărîmă și se scufundă în adîncurile oceanului. În schimb, din apele tulburi se iviră, nu mult după aceea, un șirag de insule, întîi mai mici, apoi mai mari, pînă la suprafața unei țări și chiar a unui continent. Ieșiră din ape nu doar stînci și platforme golașe, ci terenuri acoperite de alge și mușchi marini, precum niște uriașe epave. Supuse acțiunii solare, algele se uscară și scoicile începură să se desprindă încetul cu încetul, prefăcîndu-se în nisip. Timpurile nesigure, sub amenințarea cataclismelor naturale, nu fuseseră propice cercetării acestor noi pămînturi. Fiecare se gîndise doar la supraviețuirea locuitorilor și civilizației terestre. Cînd lumea se convinsese că șirul nease-muit de catastrofe se încheiase și totul se întorcea la calmul dinainte, o serie de savanți își întoarseră gîndul la aceste insule de recentă dată care trebuiau cunoscute, studiate, explorate și folosite. Una din ipotezele mult discutate în această primă perioadă de refacere dădu apă la moară atlantologilor. Desigur, părerile lor erau controversate, cu atît mai mult cu cît acum nu se puneau ca în trecut chestiunea acceptării existenței unui continent care pierise de mult, ci a considerării că el s-ar fi putut ridica din nou la suprafață, ceea ce ar fi atestat prezența acelei civilizații milenare, leagăn al omenirii, pe care partizanii teoriilor despre Atlantida o susținuseră împotriva atîtor vajnici oponenți.

La început, slabul interes pentru noile insule n-ă fost strict conjunctural. Se făcuse o survolare a lor și, în afara reliefului accidentat, nu se remarcase nimic deosebit. Era firesc ca atunci cînd ieșeau din ocean mase atît de mari să se păstreze mai multă vreme straturi de varech și scoicărie. Grupuri reduse de geologi și botaniști se hazardaseră spre formațiile mai apropiate.

Dar întreprinderile se dovediseră extrem de periculoase, marea fiind încă foarte agitată din cauza erupțiilor vulcanice și a frecventelor furtuni. Cîțiva plătiseră cu viața temerara lor încercare, iar ceilalți, după ce făcuseră cîteva constatări grăbite, se întoarseră acasă fără a avea prea multe de spus. Insulele erau alcătuite din roci bazaltice ce sufereau evoluția cunoscută după răcire. Astfel încît, în afara unor navigatori excentrici, dornici să-și arate iscusința, se renunțase deocamdată la cercetări mai amănunțite. Se rezumară la survolări periodice și fotografieri ale noilor pămînturi. Ultima serie de fotografii iscă însă uimire. Pe insula cea mai întinsă, după uscarea parțială a plantelor marine, se observau reliefuluri care nu păreau naturale. În special atraseră atenția mușuroaie imense, asemănătoare unele cu altele, cu același vîrf rotunjit, precum și un număr de șanțuri egale și paralele și, la nord, cîteva săgeți uriașe desenate pe sol, voind să indice ceva. De asemenea, munții înalți ai acestei insule și amplasarea ei înfierbîntară imaginația celor care se preocupaseră de existența Atlantidei. Unul din lanțurile muntoase fu îndată decretat de ei drept înălțarea dorsalei nord-atlantice, iar cel de-al doilea drept dorsala azoră, căci pămîntul se ivise în acest perimetru. Se reluă cu zel studierea hărților vechi, fiziografice ale lui Heezen și Thorpe, la care se adăugară datele ultimelor expediții oceanice dinaintea epocii marelui cataclism. Reveneau într-un număr de articole și comunicări nume ca munții Platon, călea Poseidon etc. Susținătorii altor trei variante de localizare a continentului dispărut negau ipoteza primilor, unindu-se în această privință cu alt grup de savanți dintre care unii considerau imposibilă existența Atlantidei, alții puțința ei de a reveni la suprafață. Se scormoni prin arhive, trudă deosebită în acea perioadă cînd multe acte și hîrtii dispăruseră. Cîțiva reușiră să găsească și să scuture, de praful secolelor, texte antice. Legenda lui Platon reînvié sub pana lor, citată cu zel de majoritatea atlantologilor. Se multiplicau în sute de exemplare hărțile ipotetice primitive, care fură răspîndite ca atare de fani și reproduse de un număr de reviste. Harta rudimentară întocmită în 1665 de Kirchner în

Mundus subterraneus fu din nou examinată în lumina studiilor lui Hagemester, Jirof, Muck, Petterson, Rousseau-Liessens și a ultimelor cercetări efectuate de expediția Yu-Li și Smith. De mare succes se bucură și harta naturalistului și geografului din epoca napoleoneană Bory de Saint Vincent, care situase Atlantida între 12 și 41 grade latitudine nordică.

Ea începuse să circule atît în cercurile avizate cît și în rîndurile publicului mai larg, care o adoptă ca pe o realitate pe cale de verificare.

Poveștile și legendele despre Atlantida se amestecă cu alte mituri ce-și găseau crezămînt la o populație greu încercată, înlocuind adesea alte explicații ale fenomenelor geologice și cosmice. Această situație provocă reacții diverse în lumea științei; de multe ori se lansară riposte dure la adresa celor care împuiau capul oamenilor cu plăsmuiri, neținînd seama de date și cifre, confundînd literatura cu faptul real. Ba fură acuzați și de goana după senzațional o serie de jurnaliști, spunîndu-se că exploatează tensiunea nervoasă a populației. În discuție interveniră geologi și antropologi, arheologi, zoologi și botaniști, punînd din nou pe tapet originea speciilor și evoluția geologică și geografică a mapamondului. Se vorbi despre matricea guanșilor din Macaronezia, despre marea Sargaselor și înmulțirea anghilelor, ca și despre răspîndirea foraminiferelor. Teoriile cu privire la aceste chestiuni, al căror interes scăzuse după constatarea apariției timpurii a lui *homo sapiens* pe Terra și studiarea directă a fundului oceanelor, își redobîndeau acum actualitatea. Din unghiul seismologiei, scufundarea și reapariția continentului dispărut, în cazul că așa ar fi stat lucrurile, avea o deosebită importanță, deoarece ducea la cunoașterea condițiilor în care avusese loc prăbușirea destul de asemănătoare celor în care se desfășuraseră recente cataclisme. Unii considerau provocarea catastrofei conform teoriei cosmice, alții — conform celei tectonico-vulcanice. Cîțiva se referiră la punctul de vedere al adepților lui Hörbiger care conexase scufundarea Atlantidei cu apariția Lunii. Aceștia spuneau că în timp ce astrul selenar se apropia de Pămînt, el ar fi atras apele Pămîntului de

la Pol spre Ecuator. Întîlnindu-se cele două talazuri, nordic și sudic, au dat naștere unui val de o înălțime de cîteva sute de metri. Ținuturile de lîngă țărmurile oceanelor ar fi fost inundate. În plus, apropierea satelitului ar fi iscat ridicarea magmei din centrul Pămîntului, declanșînd cutremure și erupții care ar fi determinat scufundarea Atlantidei. Dar adepții acestei teorii erau destul de puțini, datele ei fiind învechite și discutabile. Otto Muck presupunea că a fost vorba de căderea unui asteroid gigantic, identificîndu-l chiar cu așa-numitul meteorit din Carolina, descoperit în 1930. Cum și actuala catastrofă urmasse prăbușirii unor meteoriți de mari dimensiuni pe cîmpia siberiană, ideile lui Muck găsiră un oarecare ecou. Totuși mulți savanți se arătară adversarii ipotezei cosmice în dispariția presupusă a Atlantidei, afirmînd că dovezile geologice contrazic asemenea puncte de vedere, deoarece căderea unui asteroid atît de mare încît să provoace o catastrofă ar fi provocat o creștere uriașă a temperaturii, încît mase considerabile din corpul căzut și din pămînt ar fi fost transformate în vapori, ceea ce ar fi dus la distrugerea vieții pe o întinsă porțiune de sol, lucru neprobat pînă la acea dată. Nici teoria mișcărilor tectonico-vulcanice nu dădea deplină satisfacție, deși o confirmau evenimentele apropiate care, parcă, repetau la scară mai mică cataclismul petrecut cu treisprezece mii de ani în urmă. Se înclina mai curînd spre o reexaminare a considerațiilor din lucrările englezului Spence (*The problem of Atlantis* — 1924) și a americanului Church Ward (*The lost continent of Mu* — 1933), care socoteau că a existat un continent care a dispărut ca urmare a exploziei unei cavități sau unei zone de cavități subpămîntene. Dezagregări atomice din străfundurile Terrei care să provoace șiruri de explozii, alunecări de plăci și transformări de relief fuseseră constatate încă de la sfîrșitul secolului XX și incluse în prognozele seismologice. Așadar și atunci, în vremuri îndepărtate, asta putuse fi cauza catastrofei geologice care, după unii savanți, cuprinsese Atlanticul de Nord, regiunile învecinate cu Marea Mediterană și Marea Caraibilor, iar după alții, ca Yu Reshetov (*The mitology of the Greeks in relation*

to the Atlantis legend — 1961) sau Arrhenius (*Geological record on the ocean floor* — 1961), a fost o izbucnire mondială a activității tectonice. Cunoașterea periodicității unor asemenea explozii, influențarea lor de către factori externi, consecințele lor și prevenirea acestora aveau o relație directă poate cu cercetarea apariției pământurilor din perimetrul Azorelor. Toate aceste discuții constituiau un mijloc de presiune pentru trimiterea unei expediții la fața locului, în ciuda pericolelor și fără a ține seama de rezultatele anterioare din insulele mai mici. Diverse țări începură pregătiri în această direcție. Dar ceea ce grăbi mult plecarea și schimbă componența echipei care trebuia să ia parte la investigații fu un fapt cu totul neașteptat. Bertie Juliansen, un adolescent dintr-o mică localitate de la Cap Farrewell, radioamator pasionat, năvăli într-o zi în sediul poliției locale, urlînd că a recepționat un mesaj de la extraterestri. Cum poveștile acestui cititor de literatură științifico-fantastică, care ce visa noaptea avea impresia că vede ziua, iscau adesea amuzamentul locuitorilor, polițiștii nu-l luară în serios. Dar era atît de agitat și înnebunit, încît prietenii săi se duseră, mai mult pentru a-l liniști, la primar care, griju-liu să nu-și dezamăgească alegătorii, consimți să anunțe mai departe cele petrecute. În mod surprinzător, specialiștii, ținînd seama de cele afirmate de Bertie, auziră limpede semnale regulate emise circa o dată pe zi pe unde lungi. Dar ele, evident, nu veneau din cosmos. Odată interceptate, fură localizate cu destulă ușurință. Sursa lor se afla pe marea insulă răsărită din ocean. Nu semănau cu nici unul din semnalele obișnuite și încercarea de a le descifra se dovedi zadarnică. Deși mesajul dura destul, nu putu fi decodat. Li se răspunse în diferite feluri. Rezultatele fură nule. Semnalele nu conteneau, mereu aceleași și nimeni nu știa dacă să le interpreteze ca pe o veste, o amenințare, sau o chemare într-ajutor. Din nou zeci de ipoteze : un SOS de pe o epavă, declanșat din cauza revenirii rămășițelor vaporului la suprafață ; oricum însă sunetul chiar dintr-un mecanism defectat ar fi fost cît de cît recognoscibil. Altă presupunere era aruncarea în apă a unei mașini infernale în cursul ultimelor războaie și pusă iar în

mers de mișcările seismice ; ce s-ar fi putut întâmpla dacă ea și-ar fi atins scopul abia acum ? Toate aceste îndoieli și frământări arătau necesitatea ca expediția să pornească cât mai curînd posibil. Deciseră să o facă de astă dată cu o navă care, avînd puțința imersiunii, risca pe timpul marilor furtuni mai puțin decît un aparat de zbor. Alcătuirea echipei punea probleme complexe. Personalități de frunte ale științei se hotărîră să ia parte : exploratorul Mayerdahl, Angien Tarzieff, strănepotul vestitului vulcanolog, care-i continua cercetările, doi fizicieni de la Institutul din Baltimore, pe lîngă botaniștii, zoologii, geologii și atomiștii care se oferiseră inițial. Prezența lui Dor Lungu printre membrii expediției se datoră îndemnului bătrînului savant danez Bielsmlef. Bielsmlef fusese prieten cu profesorul lui Lungu, amîndoi urmași ai școlii lui Lévy Strauss. El considera că dacă semnalele erau cumva emise de ființe vii, trebuia urgent făcută o cercetare antropologică și filologică. Deși tînăr cercetător, Dor era deosebit de înzestrat în aceste domenii, autor al unor lucrări valoroase și îndrăznețe. Cunoștea 12 limbi, vechi și noi, era plin de entuziasm și dornic de acțiune. El se decise imediat să ia parte la expediție și plecă fără întîrziere să se prezinte. Sportiv multilateral, alpinist încercat (urcase pe Everest fără mască de oxigen), drumeț destoinic și neobosit, posedînd o mare îndeminare și descurcîndu-se în situațiile cele mai dificile, el putea fi util în numeroase direcții cercetării insulei ivită din ocean. Înainte de a citi recomandările, șeful expediției, militarul englez John Everadge, privi chipul deschis, energic al lui Dor, și sclipirea inteligentă a ochilor albaștri ai ofițerului întîlnind seninul ochilor tînărului român, între ei se pecetlui o înțelegere fără cuvinte.

III

Toth știa că ajunsese aproape de capătul drumului. Se simțea bătrîn și singur. După atîta amar de ani, era tot străin în țară străină. La ce-i folosea puterea și res-

pectul plin de teamă al supușilor ? Nimeni nu-l înțelegea cu adevărat și n-avea cui împărtăși sincer gândurile și descoperirile sale. Îi ridicase pe Kemitieni pe culmi nebănuite de ei în știință și în artă. Avea în juru-i, ca întotdeauna pe parcursul existenței sale lungi și zbuciumate, învățați și învățăcei. Majoritatea erau arhitecți, cărora le deschisese calea construirii celor mai uimitoare monumente. Totuși, lipsiți de tradiție, ei erau mai curînd executanții proiectelor sale. Cîteva talente, da, dar obsedate de fastuos și grandios și nu de progres în meseria lor. Toth oftă. Poate viitorul avea să-i aprecieze mai bine strădaniile. Nu printr-o zeificare ce-l făcea solitar și intangibil, ci printr-o prețuire plină de înțelegere a strălucitelor sale invenții și rolului lor în evoluția civilizației. Scrierea, măsurătorile, ceasul cu apă, balanța, toate legau istoria Kemitului de numele său. Dar ele aparțineau de drept, dacă ai fi stat să cugeți, altora, acelor curajoși și neistoviți atlanți în mijlocul cărora aflate germenile acestor invenții și pe care-i părăsise în momentele cele mai grele. Tablele de smarald pentru care se despărțise de toți ai lui vor ajunge oare să fie citite ? Unica speranță în starea de descurajare care-l cuprindea din ce în ce mai des era prezența lui Agathodaimon, nepotul său. Toth îi dăduse voit un nume care-i amintea de iubitul lui ucenic, Agathon. De ce fusese slab și acceptase propunerea sclavului ? Dacă nu s-ar fi lăsat înduplecat, i-ar fi avut acum lîngă el pe învățăcelul său cel mai bun și pe viteaza Clito. În mîinile lor prietenoase și pricepute și-ar fi lăsat legatul către urmași. Ce s-o fi întîmplat cu ei în acele zile și nopți de urgie ? Martor îngrozit al catastrofei Atlantidei, Toth, în vehicolul său aerian, se îndepărta tot mai mult de marea în flăcări, în timp ce cu un zgomot asurzitor, întregul continent se sfărîma și se cufunda în ape.

Agathodaimon ascultase încă de mic cu nesaț istoriile bunicului, fără să le socotească, nici după ce crescuse, drept simple parabole, ci voind să se pătrundă de esența lor. Îl ruga să-i repete la infinit venirea lui în Kemit, pe vremea cînd „ochiul lui Hor“, adică soarele, era bolnav și Toth, folosindu-se de aripi, sosise

de cealaltă parte a lacului Ha, după o luptă teribilă în cursul căreia „ochiul“ dispăruse complet. Dar întrebările lui Agathodaimon erau mai curînd copilărești. Îl interesa cu deosebire mai ales povestea cu nava pe care o folosisese Toth ca să străbată spațiul. Cînd atinse vîrsta tinereții, utilizînd indicațiile lui Toth, stăruia să reia experiențele bunicului și începu să lucreze pe un șantier tainic, ajutat de cîțiva sclavi pentru a făuri și el un car zburător. Îi consulta des pe astrologi, căci credea că Zodia Racului, sub semnul căreia se afla Toth, avea mare însemnătate pentru reușita zborului. Astrologii îl îndemnară să fixeze momentul plecării într-o conjunctură favorabilă a astrelor. Toth murise de mult cînd Agathodaimon își termină construcția și se înălță spre ceruri de unde nu se mai întoarse. Aflînd acestea, noul faraon, fiul său Tat care-i urmă, îi omorî pe sclavii utilizați de părintele său a cărui patimă o socotise dintotdeauna o nebunie primejdioasă. Astfel, proiectele lui Toth în această direcție se pierdură cu desăvîrșire.

În timpul cît mai trăia, Toth încercase să-și înfrîneze puțin nepotul focos, impulsiv și grăbit, ca sora bunicii lui, temuta Tefnut, cu care semăna și la înfățișare. Bătrînul atlant își aducea aminte, uitîndu-se la chipul lui Agathodaimon, de epoca cînd o cunoscuse pe viitoarea lui soție. La sosirea în Kemit era la o vîrstă cînd se putea spune că depășise pragul maturității. Dar preaputernicul Ra îi spusese, luîndu-l ca sfetnic al său : „Ești nemuritor, înțeleptule, dar e mai bine să ne asigurăm nemurirea prin urmași !“ Îl ascultase, și de voie și de nevoie, și o luase de soție pe una din fiicele sale. Nu-i păruse rău. Tînăra tăcută și ascultătoare trecuse prin viața sa ca un vis, risipit timpuriu de o pală de vînt. Se stinsese dînd naștere fiului său pe care-l chema Toth ca și pe dînsul, ca numele să se piardă cît mai tîrziu în uitare. Aidoma mamei, feciorul îl urma cu credință, fără murmur. Dar atîta nu-l mulțumea pe Toth. Feciorul era mai mult din neamul lui Ra, ale cărui odrasle nu cunoșteau calea de mijloc. Ori erau zvăpăiate și autoritare, ori șterse și sfioase. Uitîndu-se la nepotul Agathodaimon, copilul fiului său, zîmbea căci îi

venea în minte cearta grozavă între Ra și Tefnut. Ca o leoaică sărise să-și înfrunte tatăl și apoi fugise în Nubia, știind că Ra nu se poate lipsi multă vreme de ea. Și într-adevăr, părintele îi dusesese atât de tare dorul, că poruncise fiului său Șu și marelui sfetnic Toth s-o aducă îndărăt cu orice preț. La început, fata nu voise să-i vadă pe cei doi trimiși. Îmbrăcați în piei de maimuță, ei o pîndiseră însă pe cînd o luase prin deșertul Bigeh și i se înfățișaseră pe neașteptate. Haina de leopard a lui Tefnut îi readusese atunci lui Toth în memorie scena sosirii lui Clito, învăluită în blănuri, în casa sa din văgăuna muntelui. Cuvintele pe care i le adresase lui Tefnut cuprinseseră în ele dulceața și vibrația acelei amintiri. Fata se opriese locului și-l ascultase parcă fără voia ei. Chipul fin și ridat al înțeleptului, ivindu-se dintre smocurile blănii de maimuță, i se păruse atât de hazliu, că izbucni în rîs. Rîse și Toth și îi întinsese mîna. Iar această mîna o călăuzise înapoi în josul Nilului, spre casa părintească. Toth, pentru a o atrage, făcuse din călătoria de întoarcere o procesiune triumfală. Pretutindeni fuseseră întîmpinați cu dansuri de buourie, cîntece și libațiuni. Poeții surprinseseră în versuri înălțătoare aceste clipe :

*„Din sistre-i cîntă zeii toți și dănțuie zeițele,
Femei puternic bat mereu în tamburine pentru ea,
Îi toarnă vin, ulei i-aduc și-n aur capu-i încunună.
O, cît ți-e chipul de frumos și cît ne-nveselești cînd vii,
Ra, al tău tată prea fericit e la vederea ta,
Fratele-ți Șu se bucură cu tine,
Iar Toth, și el, stă înaintea ta...
Cele Nouă mărețe zeități se bucură și-ți cîntă laude,
Maimuțe-ți ies în cale și dănțuie-n fața măreției tale,
Și, pentru tine, zeii Bess bat tamburinele de zor,
O, tu stăpînă-a cîntului din sistră !“*

În stihuri fuseseră transpuse și cuvintele lui Toth care-i spusese lui Tefnut cu simplitatea și bunătatea lui firească : „Sper că de-acum înainte vei fi fericită printre noi !“

„Venit-a, a venit Tefnut
Cu Șu întru acest ținut
Din Bigeh făcînd cale-ntoarsă,
Și-a pogorît pe glia arsă...
Și-i zise atunci zeiței, Toth :
«Ferice-i fi aici, socot !»¹

Trecute vremi ! Atunci îmblinzirea pătimașei Tefnut, mulțumirile lui Ra, ovațiile populației i se păruseră o victorie a spiritului și înțelepciunii sale. Astăzi, mîndria devenea parcă deșartă, frivolă. Ar fi dorit alături de sine altfel de oameni, cumpătați, tandri, conduși de judecată și simțul dreptății. Regreta pînă și disputele cu prostul de Diaprepes. Serbările nesfîrșite de aici se puteau oare compara cu adunările în jurul coloanei de oricalc ? Îi încredințase lui Agathodaimon legile și prescripțiile de pe coloana sacră și acesta pusese să le sape pe cîte o coloană siriadică, în curtea fiecărui templu. Nepotul denumise codurile pe care începuse să le heroglifyze „Sufletele lui Ra“. În introducere se vorbea de continentul scufundat „Siriatic“, iar vulcanii în plină erupție, în timp ce marea înghițea totul, fuseseră zugrăviți cu palida imagine de „Lacul celor două focuri“. În afară de Tablele de smarald pe care le completase și erau cunoscute acum drept „Cărțile lui Toth“, marile înțelept se dedicase mai ales în ultimii ani unei lucrări despre om și țelurile existenței sale, intitulată *Scripturi ale casei vieții*. O terminase paralel cu altă operă, de o deosebită însemnătate științifică, despre lumea astrilor și legile ce o guvernează, spunîndu-i chiar *Legi ale apariției periodice a stelelor*. Îl preocupase mult dacă stîngerea pentru un timp a soarelui din vremea scufundării Atlantidei avusese vreun amestec în desfășurarea cataclismului. Dar nu-și putuse da răspuns la această întrebare. Dealtfel, cîte răspunsuri dăduse marilor interogații în toate lucrările lui ? Găsise doar temeuri, se bîzuiuse pe cîteva date pentru descoperiri, nu puține, nu lipsite de aplicație. Dar în ele stătea oare sensul mer-

¹ Versurile sînt reproduse din lucrarea lui A. E. MATIE : „Miturile Egiptului antic“, Ed. Științifică, Buc. 1958, p. 50.

sului lumilor, esența omului? Viitorul avea să limpezească asemenea probleme? Poate că da. Și de aceeași astăzi considera util ca rîndurile așternute de el să dăinuie. Dar Toth se îndoia pînă și de soarta acestor scrieri prezervate cu atîta grijă. Strămoșul lui Ra, Shahleh, care trăise cu cîteva mii de ani în urmă, fusese vestit de către astrologi de venirea unui șir de dezastre. Și el voise să păstreze în două mari morminte tot ce era dovada civilizației de aici din perioada primei dinastii. Și ce se alesese din ele? Cutremurele le fărîmaseră, prefăcîndu-le din nou în nisipul deșertului... Dacă oamenii ar putea supraviețui, asta ar fi altceva. Ei ar putea vorbi, explica și, prin însăși ființa lor, ar face înțeles mesajul patetic pe care-l poartă. Un moment, cînd îi învățase pe vracii mai marilor kemiți mumificarea, fusese ispitit să le încredințeze taina morții aparente, posibilitatea trezirii din somnul presupus veșnic, așa cum făcuse cu Agathon. Cîteva din formule fuseseră preluate cu abilitate. Dar însăși construcția mormintelor gigantice, proslăvind cu ajutorul instrumentelor matematice precise o glorie inutilă, cu prețul unei trude feroase și a atîtor vieți omenеști jertfite, îl indigna pe Toth. Nici cînd el însuși ajunsese faraon nu putu schimba aceste dorinți de supraviețuire prin monumentale edificii de piatră. Și atunci cui să-i dezvăluie marea lui descoperire? Acestei caste, din ce în ce mai abuzivă și orgolioasă? Nu, nici în ruptul capului. N-aveau decît să-și păstreze chipul neîntinat peste ani și veacuri, dar sufletul, gîndirea — asta nu meritau.

Dealtfel, cum avea să se păstreze leacul, pus în trei cutii metalice, era greu de prevăzut. Făcuse doar o doză experimentală. Dar parcă astrele erau împotriva folosirii medicamentului. Fratele său, Set, năpăstuit de rege, fugise cu una din cutii, iar barca sa, găsită în larg, era dovada că pierise. Agathon și Clito, care o luaseră pe a doua, zăceau și ei în adîncimile oceanului. Cînd se vor trezi, va fi ca să moară în chinuri groaznice. Iar a treia cutie se afla în fața lui. O deschise. Unsoarea pe bază de oricalc, în contact cu aerul, se închegă întîi ca o crustă fină, dar, nemaia mestecîndu-l imediat cu benzolit, se transformă brusc într-o pulbere aproape impercepti-

bilă. Toth aruncă sticlăuă cu benzolit, care se făcu țăndări, apoi privi cu tristețe praful albicios. Nu avusese puterea nici dorința să reînceapă experiența pe care o făcuseră tinerii săi ucenici. La ce bun? Trăise destul și destule. Era ostenit și singur. Cei alături de care ar fi dorit să supraviețuiască, pieriseră. Pentru el nimic nu mai avea rost. Își făcuse datoria față de cei din jur, încercase să transmită urmașilor ceva din tezaurul civilizației. Spusese tot ce avea de spus. Acum nu mai voia să vorbească decît cu o singură arătare, de care nu se temea. Moartea. O aștepta cu demnitate, ba chiar cu încredere, pe cea care avea să secătuiască izvorul sentimentelor și să oprească clocotul minții lui neobosite. Образul său, dintotdeauna slab, se ascuțise și mai mult, trupul i se descărnase, și-și ferea mereu capul de frig purtînd o chivără. Își închipuia el oare că cei din Kemit aveau să aleagă dintre toate înfățișările lui pe aceea de acum? Că-l vor reprezenta ca pe un zeu cu trei fețe, nas coroiat de pasăre de pradă și o tichie înaltă pe creștet? Nu! Dealtfel era ultimul lucru la care cugeta. În fond, de ce atîta chibzuială? În ultima vreme își strîngea gîndurile din ce în ce mai greu, le simțea parcă risipindu-se ca un stol de zburătoare speriate. Deși era arșită, își trase mai adînc chivăra pe frunte. Tremura. Frigul venea de undeva dinăuntru.

Simți o clipă din nou spaima din trecut, cînd plutea peste nori. Acum voia ca zborul ce-l va desprinde de trupul îndurerat să-i fie lin, neînfricat. Dar va putea fi învinsă vreodată spaima azvîrlirii în necunoscut? Frigul îl părăsi pe neașteptate. Și în fața ochilor încetoșați îi apăru bolta senină pe care se desluseau contururile munților înalți, iar iernaticul peisaj familiar al Atlantidei părea să răspîndească în vinele lui o dulceață binefăcătoare.

IV

Expediția avea acum o echipă completă. Dar, ca de obicei, numărul de mari personalități care lua parte la ea o făcea oarecum dificil de manevrat. John Everadge,

om cu multă experiență și tact, încerca să sudeze într-un organism eficient pe cei 26 de membri ale căror puncte de vedere, obiceiuri, vârste difereau considerabil. O dificultate mare o constituise procurarea echipamentului și materialului de lucru adecuat într-o perioadă cînd fabricarea lui nu se putea face la nivelul anterior ca-taclismului. Cum amînările ar fi provocat însă proteste, stîrnite mai ales de semnalele misterioase, se mulțumiră cu mijloacele existente și se declarară gata de plecare. În afară de cei menționați la început, expediția mai avea doi botaniști, Arno Helmen și Mili Crespi, doi zoologi, soții Björnson, astrofizicienii Mustafa Ali și Jose Sanchez, atomiștii Jack Smith și Ugo Török, medicul Tîbulschi, secretara Rachel Gay, fotoreporterul Angus Donado și alții. Bineînțeles, marinari, soldați și laboranți însoțeau pe principalii membri. Dor se simțea puțin izolat în mijlocul lor. În ciuda simpatiei pe care i-o arăta conducătorul expediției, ceilalți nu prea înțelegeau ce caută acolo, ce funcție are de îndeplinit. Unii îl priveau ca pe un simplu aventurier, alții ca pe un fel de ajutor de cameraman. Dealtfel, prezența oamenilor era atît de puțin probabilă pe marea insulă, încît rostul său în cadrul expediției nu părea precizat. Acest lucru îi punea pe gînduri pe specialiști. Mai ales că Dor venise cu un aparataj greu de găsit : casetofoane variate, aparate emisie-recepție, echipament alpin complet, scafandru autonom, cort și barcă pneumatică și multe alte ustensile pe care le obținuse cu perseverența sa caracteristică. Iar pasiunea lui de geolog amator nu avea darul să încinte pe profesioniști cărora nu le plăcea ca cineva să le încalce domeniul.

Pe prima pagină a jurnalului expediției, geograful Antoine Blairet, cel însărcinat să-l țină, înscrise data de 1 august 2535. Blairet era un bărbat înalt, blond și bărbos, foarte prietenos și vizibil boem. Avea multe cunoștințe, dar nu le etala cum făcea colegul său Bruno Werner, atlantolog înflăcărat, convins că va putea în fine verifica pe viu presupunerile bizuite pe datele strînse de anterioarele cercetări oceanografice. Scorțos,

prețios în expunere, neadmițind să fie contrazis, își revedea tot timpul carnetele de note ale căror rezultate încerca să le comunice cu un glas pătruns :

— Sînt sigur, zicea el, că vom găsi probele care datează din glaciația Würm, că se va confirma teoria lui Pettersen, iar ideile lui Locher și Flecher despre curenții de turbiditate se vor dovedi un nonsens. Ce părere ai, colega ?

Întrebarea era adresată bineînțeles lui Blairet, într-o franceză impecabilă, dar cu un puternic accent german. Blairet nu se pronunța decît rar. Prefera să suridă, să facă baie de soare și să fredoneze canțonete acompaniindu-se la chitară. Și de data aceasta în loc să emită o opinie, cîntă : *Midi-midinetă / Ești mult prea cochetă*“. Aceasta avu darul să-l exaspereze pe Werner, mai ales că Blairet făcea ochi dulci papagaliței — mascota expediției — care stătea cocoțată pe speteaza scaunului, privindu-și curtezanul cu un ochi atent și binevoitor.

John Everadge interveni, rostind cu bonomie :

— Să nu anticipăm, vom vedea acolo ce experiențe avem de făcut și după aceea vom putea constata valabilitatea teoriilor existente.

Dar Werner nu se lăsă împlînzit de aceste cuvinte, se făcu roșu ca focul, întoarse spatele lui Blairet și-și ațîntî privirea departe peste valuri, ca și cum ar fi putut micșora astfel distanța ce-l despărțea de rîvnitul țel.

Dor cunoștea bine chestiunea curenților de turbiditate și a nisipurilor abisale la care se referea Werner, dar se ferise să se arate dornic s-o discute în această atmosferă încărcată. După părerea lui, cataclismele în lanț aveau să ducă la surprize foarte mari, depășind mult controversata istorie a Atlantidei. Dacă era admis faptul că transgresiunea din antropogen fusese de natură tectonică și schimbase substanțial înfățișarea Terrei, oare același lucru nu se întîmplase și acum ? Blairet, văzîndu-l gînditor, exclamă :

— Ei, ce-ai rămas așa descumpănit ? Cine te-a supărat, eu sau colegul Werner ?

— Nici unul, răspunse Dor.

— Nu pot suferi, zise francezul, să-ntorc pe față și pe dos mereu aceleași ipoteze, cînd n-am nici un ele-

ment nou care să ducă la un progres. Ce va fi vom vedea, că de aceea ne ducem. Dar așa sînt atlantologii ăștia înrăiți. Visează împărății, balauri și comori, uitîndu-se la o bucătică de bazalt sau la un fir de nisip.

Dor zîmbi :

— Pe toți ne preocupă, de fapt, istoria umanității, obîrșiile ei.

— Ha ! ha ! izbucni Blai-ret. Nu se mai termină o dată cu obsesia asta a rădăcinilor. Nu l-am detronat bine pe Dumnezeu și vrem să sanctificăm maimuța, adică pe homo sapiens, homo abilitas și alte exemplare ale cavernelor. Un pămînt cît o coajă de nucă, gata să crape la cîteva sute de ani o dată și, după ce se reclădește, fiecare civilizație umblă disperată să regăsească urmele celei dispărute.

— A vindeca înseamnă a preveni. Și nu poți preveni fără cunoaștere, rosti Dor.

— Fii sentențios cît poțtești, literatule, dar civilizațiile sînt menite să se urmeze una pe cealaltă, deci pieirea lor succesivă pare inevitabilă.

— Da, însă important este să știm în ce mod...

— De ce e important, dacă omenirea sau cel puțin viața sînt oricum veșnice !

În acel moment se porni furtuna, tocmai cînd Blai-ret rostea pătruns cuvîntul „veșnice“. Dezlănțuirea înfricoșătoare a stihilor îi întrerupse perorația. Cerul se întunecase cu desăvîrșire de parcă ar fi fost noapte, unde gălbui străbăteau aerul umed. Vacarmul tunetelor nu contenea, amestecîndu-se cu vuietul valurilor uriașe. Fulgerele plesneau parcă talazurile cu un scurt zig-zag roșietic care abia reușea să sfișie întunericul. Căpitanul dădu ordinul de scufundare, căci ambarcația nu putea rezista în bune condițiuni rafalelor și peretilor de apă gigantici. Dar cum nu se cunoștea bine noua conformație a fundului oceanic în acele locuri, manevra era periculoasă. Ajunseră în ape mai calme. Relieful se vedea foarte accidentat. Riscau neîncetat ca nava să fie avariata. În sfîrșit, vasul se opri într-un fel de văgăună încăpătoare. În liniștea și obscuritatea absolută prinseră parcă de foarte aproape, asurzitor, semnalul detectat la plecare, semnalul de alarmă care chema ca un țipăt dez-

nădăjduit. De unde venea? Cum de se auzea așa de tare? În mijlocul întinderilor de apă, în tăcerea apăsătoare, neliniștitoare, sunetul părea un apel straniu, din altă lume. Pe neașteptate, răsună un acord cam strident. Toți tresăriră.

— Termină odată, Blairet, rosti Donado. Vrei să ne zăpăcești de tot? Gay era gata să leșine.

Blairet își desprinsese degetele de pe coarda ghitarei. Incidentul oricum mai destinse atmosfera și-i făcu să zîmbească de propriile lor temeri. Totuși, John Everadge rămase în continuare gînditor, preocupat. Dacă semnalul nu venea de pe uscat, ci din adîncurile oceanului? După o consfătuire cu membrii expediției și căpitanul vasului, hotărî să trimită în explorare batiscaful. Dor se oferi să se alăture scufundătorilor. Îi făcea plăcere să acționeze după ce atîtea zile stătuse degeaba. Explorarea submarină îl atrăsese încă de mic. Unchiul lui fusese bun prieten cu Mario Ulieri, șeful unei echipe care se ocupase cu stabilirea hărților subacvatice. Împreună cu verii săi, îl însoțise de multe ori pe mustăciosul italian. Cel mai mult îl impresionaseră munții bazaltici submarini din Arhipelagul Azorelor. Încă de pe atunci se discuta cu aprindere despre particularitățile arhipelagului. Printre membrii expediției se mai aflau cîțiva care-l cercetaseră. Unul dintre ei era, se înțelege, vulcanologul Tarzieff. În urma scufundărilor în această porțiune a Atlanticului, el dobîndise convingeri complete contrare celor ale lui Werner. Nu era deloc de părere că un continent prăbușit cu zeci de mii de ani în urmă poate fi readus la suprafață, mai ales într-o regiune supusă periodic perturbațiilor tectonice. Teoria lui Cloos din anul 1939, care acreditase ideea că formarea suprafeței platoului Azorelor se poate explica prin despicări ale scoarței terestre, după fracturi, paralele cu cea mai lungă secțiune a cupolei (nord-vest, sud-est) prin care ulterior s-a revărsat magma, fusese de mult revizuită. În 1951, I. Tolstoy, în *Buletinul geologic al societății America*, comunicase că structura unora din insulele Azore nu este similară cu structura dorsalei nord-atlantice și se datorează probabil efectului combinat al suprapunerii a cel puțin două mari seisme. Modificarea

fundului oceanic în așa fel încît să scoată la suprafață un mare masiv al dorsalei atlantice de la o adîncime de peste 2 000 m ar fi presupus, după Tarzieff, acoperirea de către ape a întregii Europe.

Înainte de plonjare, Dor își aminti de Santa Maria, de San Miguel și de cele două mici insule vulcanice ca niște pietroaie aruncate în mare, care se chemau Furnicile. Desele erupții, furtunile stîrnite din senin făceau deosebit de grele coborîrea și revenirea pe vas. Învățase mult atunci de la scufundători, ca și din poveștile pescărești ale localnicilor. În legendele lor era mereu pomenită o țară a uriașilor, care fusese cîndva în aceste locuri. Dar în ce folclor nu întîlnești asemenea fapte supranaturale ?

Acum mijloacele de coborîre pe fundul oceanelor se perfecționaseră, dar lumea necunoscută a adîncurilor tot era bîntuită de numeroase primejdii.

Mica ambarcațiune înainta cu prudență. Harta după care încercau să se ghideze cît de cît părea că nu mai este valabilă. Totul se răvășise, se schimbaseră. Nici urmă de munții submarini, de valea rift sau de vestitul canion al dorsalei nord-atlantice, care ar fi trebuit să se afle acolo. În schimb, numeroase grote, maldăre de roci într-o dezordine și instabilitate care indica proaspăta lor îngrămădire. Propagarea oricărui sunet, cea mai mică mișcare puteau da naștere unei desprinderi a pietrișului, fatală pentru cei din batiscaf. Opriră vasul pe o terasă de stîncă, preferînd să cerceteze zona, înotînd lin. Deciseră să iasă în echipe de cîte doi, la interval de jumătate de oră. Întîi încercară să se călăuzească folosindu-se de direcția din care venea sunetul. Dar nu reușiră s-o stabilească. Semnalul parcă-i înconjură din toate părțile. Începură așadar să cerceteze terenul pe o rază de cîțiva kilometri în jurul vaporului. Nimic. Pești foarte puțini, animale primare, o vegetație săracă răsărind ici-colo pe stîncile golașe. Epavele care erau de recentă dată le provocară melancolie dar nu interes. Dor luă parte la ultima tentativă de detectare a sunetului. Sectorul părea deosebit de arid. Se angajă cu coechipierul său într-un șanț îngust, foarte lung. Pereții pă-

reau solizi și, spre deosebire de rocile de pînă atunci, erau acoperiți cu multe straturi de plante și scoici. Alunecară iute în jos, la o adîncime mai mare decît se așteptaseră. Coridorul se îngusta din ce în ce și presiunea apei îi făcu să amețească înainte de vreme. Brusc, culoarul se lărgi din nou. Dăduseră de o peșteră. Amețeala le mai trecu, simțeau însă nevoia să se odihnească puțin. Cercetară cu farurile în jur. Apoi le stinseră o clipă, ca răgazul să fie total și rămaseră într-o poziție relaxantă. Atenția lui Dor fu atrasă de o sclipire vie. La început crezu că i se pare. Închise ochii, îi deschise iar și îi îndreptă în direcția luminiței. Ea lucea ca mai înainte. Îi comunică descoperirea și coechipierului, care o zări și el. Aprinseră farurile și se îndreptară spre locul cu pricina. Dar nu observară nimic. Stînci acoperite cu scoicărie și plante. Căutară în dreapta, în stînga. Zadarnic. Stinseră din nou luminile și iar licări ceva. Începură să pipăie prin întuneric, după ce-și puseră mănușile de protecție. Timpul trecea și ar fi trebuit să se întoarcă. Dar misterul îi fascina. Să fi fost un zăcămint de pehblendă? Scoaseră detectorul de radiu și-l puseră în funcțiune. Dar el nu reacționează defel. Poate era o mașină infernală, zvîrlită cu zeci de ani în urmă de vreo grupare extremistă sau pusă să păzească tezaurele unor pirați moderni. Se apropiară cu mare prevedere. Obiectul zăcea inofensiv. Îl examină dacă nu are un declanșator. Nu găsiră nimic. Lucrau foarte greu, în întuneric. În sfîrșit, Dor se hotărî să zgîrie puțin suprafața. De sub stratul gros de alge se ivi latura de metal a unei cutii. Nu mai puteau sta s-o curețe. O încărcară cu tot ce avea pe deasupra și, trăgînd-o după ei cu cangea specială, porniră spre suprafață. Nu mai putea fi vorba s-o ia pe unde veniseră, deoarece obiectul nu încăpea prin coridorul peșterii. Coechipierul ar fi vrut să renunțe, notînd doar amplasamentul obiectului. Dar Dor se îndirji să-l ducă la vas, căci, cu toate dezlănțuirile naturii, cine știe dacă l-ar mai fi putut găsi în acel loc. Majestuoasa sală cu coloane a grotei nu oferea la prima vedere nici o altă deschizătură. Minutele treceau. Fișia de lumină a farului se oprea pe asperitățile cenușii ale stîncii sau pe diversele straturi de

email ale scoicilor. Gura coridorului părea calea unică de întoarcere. Dar la capătul îndepărtat al peșterii Dor observă o fentă. Se apropiară de ea. Dînd la o parte un bolovan, reușiră s-o lărgească suficient pentru a trage după ei obiectul. Se întoarseră și porniră de-a lungul coridorului în partea sa exterioară. După atîta efort, respirația le deveni din ce în ce mai anevoioasă. Simțeau că se sufocă. Dar nu mai putea fi mult pînă la batiscaf. Obiectul îi urma ca un cîine ținut în lesă. În sfîrșit ajunseră. Cei din batiscaf îi ajutară să se instaleze și să fixeze cutia cu un lanț. Apoi, fără să mai întîrzie, se îndreptară spre vapor.

A doua zi cerul de azur și apa calmă, încrețită ușor de valuri mici cu tiv alb și vesel de spumă, nu mai aminteau deloc de ciclonul care bîntuise cu cîteva ore înainte. Într-o încăpere etanșată, cu echipament de protecție, geologii, geografii, medicul Țibulschi încercau să dezghioace cutia misterioasă. În camera albă care ținea loc de laborator, obiectul părea benign, pașnic. Timp de două zile încercară să dea de rostul mecanismului de deschidere. Navigația ușoară făcea ca preocupările tuturor să fie îndreptate spre cutie. Seara la masă sau pe covetă nu se vorbea decît despre ea. Chiar semnalul care se auzea la intervale regulate părea să aibă un sunet mai puțin dureros, ca și cum descoperirea îi atenuase disperarea. Ori era numai o impresie? A treia zi, deși seninul se păstra imaculat, marea deveni foarte agitată. Seismograful arăta că undeva, nu foarte aproape, a irupt un vulcan submarin. Scufundarea nu avea deci nici o noimă. Vaporul era zgîlțit puternic, dănțuia pe valuri ca o jucărie, dar n-avea nimic altceva de făcut decît să aștepte. Mulți, deși nu mărturiseau, căpătaseră rău de mare. Chiar Werner circula galben la față și tăcut, în timp ce spre exasperarea lui, Blairet zdrăngănea imperturbabil la chitară. Totuși francezul fu acela care vesti marea surpriză. Intrînd în laborator în faptul dimineții, găsise cutia metalică pe jos, întredeschisă. O izbitură provocase probabil această deplasare care acționase asupra tainicei broaște. Cu toții se repeziră să vadă ce conține. Cutia era plină cu o unsoare roșiatică. La aer ea păru că se oxidează instantaneu.

Dar pînă să ia o mostră, începu să se întărească cu ne-
maipomenită iuțeală.

— Închideți-o ! răcni John Everadge.

N-apucă nimeni să se apropie de cutie că lumina se
stinsese și fură cu toții aruncați la podea. Cînd se desme-
ticiră și echipajul reuși să repare pana, în cutie nu mai
era nimic.

Navigau din nou pe timp frumos. Werner era tot
mai surescitat și-i făcuse lui Blairet o scenă îngrozi-
toare, ca și cum el ar fi provocat dispariția alifiei mis-
terioase. Își dădu însă seama că n-avea dreptate și se
scuzase. Cu încuviințarea lui John Everadge, studia în
continuare cutia, împreună cu soții Björnson ; totuși nu
reușiră să descopere nimic nou. Blairet veni în schimb
într-o zi la Dor și-i arată cîteva fire de praf extrem
de fin pe care le culesese într-un colț al laboratorului.
Dar avea asta vreo legătură cu cutia ? Pulberea părea
destul de obișnuită, era poate praf propriu-zis. Totuși
o păstrară ca s-o analizeze în liniște cînd vor ajunge
pe sol, fără a da prilej de a fi ridiculizați de ceilalți
membri ai expediției. Werner i se adresa, rîzînd, fran-
cezului :

— Convingerea mea este că în cutie era vestita so-
luție de oricalc cu care imaginația fertilă a compatrio-
tului dumitale și-a rigidizat statuile ca într-un muzeu
al figurilor de ceară. Și cită din memoria lui enciclo-
pedică respectivul pasaj din *Atlantida* lui Pierre Benoit.

— Ba seamănă mai curînd a marmeladă de caise,
păcat că n-am gustat-o, ripostă Blairet, dar nu cu ne-
păsarea sa obișnuită. Se vedea că remarca îl tulburase.
Seara, în șezlongul său sub privirea plină de reproș a
papagaliței, ședea îngîndurat. Dor îl auzi chiar murmu-
rînd : „Oricalc...”

„Dor cugeta și el la proprietățile metalului pomenit
de Platon și alți autori ai antichității într-un fel, și de
Benoit în altul. Cei dintîi vorbeau de el ca de un metal
prețios care strălucea ca văpaia focului. În dialogul *Ti-
maios* ce spunea că se-mbrăcaseră cu el zidurile și ta-
vanele palatului regal și templului din vestita Atlan-
tidă. Discuțiile specialiștilor nu aduseseră lumină în ce
privește natura acestui metal. Cuvîntul oricalc însemna

în greaca veche „aramă de munte“. „Calcos“ putea să aibă înțelesul unui aliaj al aramei, dar tot atât de bine să vizeze și alte metale. Tournier susținuse în 1950 că era un aliaj de aramă cu beriliu. Briant și Sykes în 1953 și 1955 afirmaseră că ar fi fost bronz cu fosfor. Neumann, după ce studiasse amănunțit metalurgia antică a alamei, respinsese categoric asemenea ipoteze și considerase, în 1959, că oricalcul era un aliaj aramă-zinc sau, mai simplu, alamă. De aceeași părere fusese cu câteva zeci de ani înainte Rickard. Dar ce scria Benoit ? Dor făcu un efort să-și amintească ceva din povestirea aceea romanțioasă de demult, pe care o citise în adolescență, când începuse să se preocupe de continentele dispărute. Volumul i-l dăduse bibliotecara într-un mare set care figura sub eticheta *Atlantis*. Da, da, acum știa despre ce era vorba. O prințesă crudă își ucidea oaspeții, îndrăgostiți de ea, și-i îmbălsăma cu oricalc, așezându-i pe urmă în firidele numerotate ale unei cripte. Istoria, care se voia înspăimântătoare, i se păruse mai mult ridicolă. Dar acum se gândea că scriitorul o construise poate după un mit cules cine știe de unde. „O crustă de oricalc“, parcă vedea literele dansându-i în fața ochilor, „o crustă de oricalc“... Fu întrerupt din depănarea acestor amintiri de un strigăt victorios : „Pământ ! Pământ !“ De când părăsiseră coasta Spaniei trecuse o săptămână.

V

Primul lucru pe care-l simți Clito fu că-și putea mișca mâinile. Întii degetele, foarte încet, cu dureri ascuțite în falange, apoi încheietura. Cu toate că pulsațiile inimii erau încetinite, singele îi bătea în urechi. Ră-mase nemișcată. Apoi începu din nou dezmorțirea. Înălță mîna ușor și-o lăsă să recadă. După un timp, reuși să dea de soluția benzolit de la piept și să înmoaie crusta de oricalc de pe obraz. Dar, după efortul făcut, adormi. Când se trezi, deschise ochii larg. Abia acum în mintea

ei încetoșată se încheagă o certitudine ca un fulger strălucitor. Trăia! Sentimentul era așa de copleșitor că leșină. Tîrziu, cînd își reveni, își aminti de tonifiantul prins la șold. Sau mai bine zis, îndeplinea instinctiv instrucțiunile repetate de zeci de ori. Prinse puteri. În capul ei tîtul se clarifica. Și Agathon? Răbdare. Mai avea pînă să iasă din coșciugul de metal, apoi din cripta naturală a muntelui. Va găsi cetatea în ruine? Sau catastrofa prevestită nu avusese loc? Ori, cine știe, totul se reclădise de atunci încoace. Cît să fi trecut din momentul plecării lui Toth? Luni, ani? În orice caz, experiența reușise. Va declanșa semnalul menit să-l vestească pe bătrînul savant, oriunde s-ar fi aflat, că ucenicii lui au supraviețuit. Învîrți încet mînerulele capacului. Prin fentă, aerul criptei îi biciui obrajii mai tare decît o pală de vînt. Și totuși cripta era complet izolată. Mai înălță puțin capacul. Domol. Orice grabă putea fi fatală. Cînd capacul se desfăcu, căzînd elastic pentru a forma treapta de coborîre, Clito se miră din nou de asprimea aerului. Picioarele nu i se dezanchilozaseră. Stătea dreaptă în coșciugul vertical, zidită parcă de vie. Nu mai știu apoi cîtă vreme dură ca să iasă din sarcofag și să se tîrască pe piatră pînă la firida lui Agathon, roșind numele drag care răsună straniu, neverosimil, în liniștea absolută. Singura lumină slabă își avea sursa în propriul ei trup acoperit de alifia pe bază de oricalc, emoliată cu benzolit. Auzi deschizîndu-se și coșciugul al doilea. Și mai înțepenit ca ea, Agathon păși pe treaptă ca o păpușă mecanică și se prăbuși pe solul peșterii. „Clito!“ murmură el. „Sînt aici“, răspunse ea, și se mai tîri puțin spre chipul lui care ilumina blînd. Apoi întinse mîna, ce i se păru grea ca plumbul și o acoperi pe a lui Agathon, încă inertă. Amîndoi simțeau o fericire mai mare decît în cea mai strînsă îmbrățișare. Erau împreună, în viață! Cu gesturi de somnambul, ajutîndu-se unul pe altul, ajunseră, pășind mărunt și țeapăn pînă la declanșator. Clito înălță capul, trase cu dinții de cordon și primul semnal izbucni cu o stridentă care-i înfioră. Automat, începu paralel și emisia. Toth le spusese că dacă nu se aude alarma, al doilea

semnal poate fi auzit în orice parte a globului printr-o repercutare specială a undelor.

— Și la tine acasă, adăugase zîmbind către Agathon.

Era o descoperire pe care ucenicii nu o cunoșteau pe deplin. Cum realizase Toth această minune? Tot datorită puterilor magice care făceau ca oricalcul să răspîndească lumină? Clito ar fi vrut să-l întrebe pe Agathon, mai inițiat decît ea în secretele bătrînului savant. Dar era prea obosită. Adormi din nou. Agathon vru să însemne momentul trezirii pe tabelele pregătite în acest scop, dar nu avu forța necesară și se cufundă și el într-un somn adînc.

...Dacă nu făcuseră nici o eroare, venise timpul să iasă din grotă. Totuși ezitau. Nu primiseră nici un răspuns la semnalizările lor, cum le făgăduise Toth. Izolarea devenise nespus de apăsătoare. Aveau dificultăți respiratorii, abia puteau înghiți două-trei fărime din pastilele alimentare care căpătaseră, nu înțelegeau din ce cauză, un gust de algă uscată. Se mișcau încovoiați ca niște bătrîni. Chiar drumul spre apă — singurul lucru care le făcea plăcere era cele cîteva picături ale izvorului cristalin — li se părea foarte lung, deși acesta nu se afla decît cu cîteva trepte mai sus. Acum parcă le părea rău că vor părăsi viața precară de sobol din peșteră. Aici se găseau totuși împreună, în siguranță. Pe cînd afară, ce surpriză îi aștepta? Totuși trebuiau să respecte strict programul. Așa că porniră, cu opriri dese pentru odihnă, prin galeria care duce la ieșire. La jumătatea drumului, văzură că galeria fusese astupată de o îngrămădire de roci. Vor rămîne oare prizonierii muntelui? Situația părea disperată. N-aveau putere să deplaseze imenșii bolovani nici cu o palmă de loc. Erau gata să renunțe și să se întoarcă abătuți în grotă, cînd Clito găsi aproape de tavanul galeriei o crăpătură prin care se putea strecura șerpește. Dar Agathon, evident, n-avea cum trece pe acolo. Se sfătuiră și ajunseră la hotărîrea ca ea să încerce să iasă și să aducă ajutoare pentru degajarea drumului. Trebuiau să se despartă. Pentru cîtă vreme? Asta depindea de ceea ce o va înțîmpina pe Clito în exterior. Mai domnea Diaprepes sau un urmaș direct al lui? Ori cetatea se făcuse praf și

pulbere ? Clito nu mai zăbovi și, după un dureros rămas bun, se strecură prin fentă și dispăru în coridorul întunecat. Se tîra încet, încet, cu frecvente opriri. Acum coridorul făcea un alt cot, din fericire liber. Dar ieșituri de stîncă, povîrniri arătau că muntele trecuse prin multe zdruncinături. În sfîrșit ajunse la poarta de bronz. O găsi ruginită, ceea ce era de așteptat. Dar mai puțin firească era umezala mare a pereților de cremene. Deși avea cu sine unsoarea specială pentru o prevăzută blocare a ușii, nu putu s-o deschidă cu nici un chip. Se istovi degeaba. Se isprăvise. Va face calea întoarsă și va muri lîngă Agathon. Așa le fusese sortit... După un scurt răgaz, se ridică, cu gîndul să revină cît mai repede, deși era ostenită, spre locul unde-și lăsase iubitul. Altfel visase ea această clipă : un schimb de mesaje victorioase cu Toth sau cu urmașii săi, prieteni cunoscuți sau necunoscuți care, aflînd despre marea descoperire, să vie de pretutindeni în fața acestei porți ca să glorifice puterea de supraviețuire a omului. Dar nu erau decît bariere, tăcere, neputință. Planul eșuase. Nimeni nu va ști nimic despre rezultatele obținute, despre puterile ascunse ale oricalcului. Acum se grăbea spre Agathon. Măcar aceste ultime clipe să fie frumoase, măcar asupra sfîrșitului să nu planeze nici o îndoială că mai presus de viață și de moarte a fost dragostea lor. Dar nu apucă să ajungă la cotul galeriei, cînd totul începu să se clatine amenințător. O erupție. Scurtă, dar puternică. Clito rămase tremurînd într-un fel de prag al coridorului. Apoi totul se liniști. Prințesa mai așteptă o vreme destul de îndelungată ca să se asigure că poate pleca mai departe fără pericol. De undeva se auzi un bubuit surd. Clito pipăi solul cu piciorul. Era ferm. Cu precauție, începu să se tîrască din nou, foarte încet, spre locul unde aștepta Agathon. Deodată auzi o explozie foarte puternică, apoi niște bufnituri înfricoșătoare, ca vuietul unor avalanșe. Privi într-acolo. La cotitura unde-l părăsise pe Agathon se căsca un hău uriaș. Acum liniștea era mormîntală...

Se spulberase dintr-odată și ultimul ei vis. Iubirea pătimașă, încrederea în izbîndă, nimic nu mai avea sens. Totul fusese zadarnic. Tăblițele vor rămîne în-

gropate în munte, acoperite de mormanul de pietre mute, iar ei amîndoi vor putrezi neştiuţi, despărţiţi unul de altul de o voinţă mai nemiloasă ca a lui Dia-prepes. Oare greşiseră undeva? Nu umblaseră cu desulă „băgare de seamă“, cum le recomandase Toth în *Tablele de smarald*, cu acea forţă care se putea transforma într-o energie de temut? Acum ce rost mai avea să se gîndească la asta? Clito simţi că nu mai poate îndura. Singură, în măruntaiele pămîntului duşmănos, separată pe veci de Agathon pentru care sacrificase tot! Maşinal, se opri. În fond, ce mai căuta? Destinul ei se încheiase aici, acum. Ceva îi părea ciudat şi nu-şi dădea seama ce. Durerea ei sporea în tăcuta pustietate şi devenea de nesuportat. Hohoti şi glasul-i răsună firav, sărac. Brusc descoperi că semnalul al cărui sunet îi ţiuia pînă la urmă familiar în urechi nu se mai auzea. Odată cu el pierise orice speranţă. Şi totuşi, în pofida sentimentelor care o răscoleau, cînd se linişti puţin, socoti că e de datoria ei să mai facă o încercare pentru a părăsi grota. O porni din nou spre poarta de bronz. Nici nu observă că în timp ce se ţira, ultimele zdrenţe putrede, cu ţesătura roasă, cădeau de pe ea, prefăcîndu-se în pulbere. Lacrimile îi curgeau pe obraz, îmbrobonînd stratul de oricalc îmbibat cu benzolit, ca picăturile unei lumînări. Deodată începu să dîrdîie de frig. Uşa nu se mai afla la locul ei, aerul intra prin bortă. Clito înaintă, înspăimîntată de lumina zilei care o izbea, înfigînd sule în carnea şi pleoapele ei. Întinzînd braţele într-un gest instinctiv de apărare, Clito ieşi clipind din peşteră. Culorile, miresmele o ameţiră. Simţea cum i se-nvirte capul. Se sprijini cu spatele de piatră. Ochii ei întredeschişi zăriră venind spre ea un tînăr într-o îmbrăcăminte ciudată, cu un sac uriaş în spinare. Un sclav, probabil, pus la munci grele. Cînd o zări, se opri ca încremenit. Abia acum îşi dădu seama că era complet dezbrăcată. Clito aproape surise, uitînd de tot şi de toate. După atîtea încercări, trezea uimirea unui bărbat.

Se aflau de cîteva zile pe uscat. „Uscat“ era un eufemism, căci ploi abundente cădeau aproape neîntre-rup, făcînd lucrările expediției foarte anevoioase. Tabăra fusese așezată nu prea aproape de țărm la vreo zece kilometri de un lanț de munți pe care reușiseră să-i identifice ca nevulcanici. Geologii începură să studieze mostrele aduse din imediata apropiere. Botaniștii și zoologii culegeau și ei plante și insecte. Totul însă era ud, îmbibat de apă, dificil de analizat. Se părea că pînă acum nimic din fauna și flora continentului nu diferea de a unei insule apărute din apele oceanului, într-o formație nouă, cu singura diferențiere că solul nu era lavă răcită.

John Everadge susținea că nu trebuiau încă luate în seamă rezultatele parțiale, ele fiind neconcludente pînă la cercetarea unor mari porțiuni ale acestor pămînturi. Actualmente, stăruia mai mult asupra operațiilor de șantier : tabăra, lucrările de instalație a laboratorului, bucătăria și în special degajarea unui teren de aterizare pentru cele două elicoptere cu care, peste puțin, avea să fie dotată expediția. Deocamdată, cu toate intemperiiile, erau feriți de furtunile sălbatice care bîntuiau oceanul și de urmările unor posibile mișcări tectonice moderate, în cazul că se afla mai încolo zona seismică pe care o înregistraseră în timpul navigației. Prima misiune pe care și-o propuneau era de a stabili o hartă a regiunii.

Toată lumea lucra cu înfrigurare. Dor rămăsese în cort cu Blairet și Donado. Cu cît îl cunoștea mai bine pe tînărul francez, cu atît realiza că sub înfățișarea lui excentrică și cinismul ostentativ se ascundea o fire activă, o inteligență vie și neobosită, o mare capacitate de prietenie. Discuțiile lor deveneau tot mai interesante, prelungindu-se uneori pînă-n zori. Donado, deși bun camarad, nu gusta această trecere a timpului. Prefera o partidă de cărți sau de table. Dar nici nu aveau ocazia să-l vadă prea mult. Cînd termina cu fotografierea obiectivelor necesare expediției, filma viața cotidiană a acesteia.

— E foarte important, pentru a satisface curiozitatea publicului larg, să prezinți nu numai imagini de interes științific, dar și scene hazlii sau duioase din timpul unei expediții.

Nu știu cum se întâmplă, însă, că în centrul acestei existențe zilnice, pe care Donado voia s-o deruleze în fața spectatorilor, se afla întotdeauna Gay. Cît avea să satisfacă persoana ei curiozitatea publicului era de văzut, deoarece munca pe care o făcea nu era deosebit de revelatoare, dar o mulțimea măcar pe cea a lui Donado.

În sfîrșit, se arată și soarele, primit ca un musafir mult așteptat. Cum barometrul indica o stabilizare a vremii, John Everadge, după o săptămînă de activitate intensă, lăasă oamenilor două zile de program liber. În sinea lui, își spunea că adeseori o asemenea odihnă era nu numai necesară, dar și ducea la descoperiri mai neașteptate decît o misiune organizată.

Dor și Blairet decisera să facă o mică ascensiune pe muntele cel mai apropiat. Spre marea lor mirare, Donado, în loc să se învîrtă în jurul lui Gay, ca de obicei, propuse să-i însoțească, luîndu-și și uneltele. Probabil că pasiunea reporterului și fotografului o umbrea pentru moment pe oricare alta. Dealtfel, Gay se oferise să renunțe la acest week-end, ajutîndu-l pe conducătorul expediției să pună în ordine materialele privitoare la mersul expediției. La plecare, John Everadge îi atrase atenția lui Dor să nu se lase dus de temperamentul său temerar, să fie precaut, să nu se îndepărteze prea mult de tabără. Deși era vorba de o simplă excursie, cei trei își luară un echipament serios, căci nu poți ști ce poate interveni pe locuri necunoscute. Fredonînd fiecare altă arie, în altă limbă, începură marșul în pas mărunț. Mersul pe terenul moale și nedefrișat se dovedea destul de greu, deși plantele erau încă fragede, fără putere. Făcură o primă haltă la poalele muntelui, pe o platformă stîlcoasă. Panta pe care o aleseră era mai ușor de suit. Grăbiră pasul, strigînd cîteodată la Donado care nu se mai oprea din fotografiat. În fiecare moment, țin în dreapta, țin în stînga, nu pierdea nici un colțișor pitoresc. Blairet abandonase aria eroică și se întorsese la veșnica lui *Midi-midinetă*. Părea că nu dă mai multă

importantă excursiei decît unei plimbări pînă la Fontainbleau. Dar o licărire în fundul ochilor săi arăta că era mulțumit de ce vedea în jur. Într-adevăr, cît cuprindeai cu ochii natura părea nouă, proaspătă, într-un cuvînt — virgină. Atunci cum rămînea cu Atlantida? Dor putea obiecta acestei bucurii mute că roca bazaltică și pereții stîncoși păreau de o mare vechime. Deci nu era vorba de o solidificare de lavă, aidoma celor întîlnite din Azore. Cum însă nu obișnuia să facă afirmații fără o atentă verificare prealabilă, tăcea. Evident însă că după ce umblaseră mai multe ore-n șir, nu găsiseră nici cea mai mică urmă sau dovadă a muncii și așezărilor omenești. Se auzea murmur de izvoare, îi urmăreau roiuri de gîze, soarele bătea aprig printre vîlăstărele pădurii tinere și toți trei respirau adînc aerul pur, cu acea bucurie de a cuceri primii meleaguri necunoscute.

Panta deveni ceva mai abruptă și echipamentul cîntărea greu. Li se prezentă un fenomen deosebit de ciudat. Mușchiul era presărat cu mici plăci albe și tari. Cînd examină mai aproape un perete de stîncă, își dădură seama că erau încrustații adînci de scoici. De asemenea, în căușul unor roci se depusese un strat gros de sare. Se evaporase aci apa salină? Un uragan ajunsese să acopere muntele la această înălțime? Erau încă întrebări la care n-aveau cum să răspundă. Și Blairet, și Dor, lăsînd deoparte stricta plăcere a excursiei, își scoaseră carnetele de note și începură, preocupați, să facă însemnări. Donado fotografia mai departe această porțiune a reliefului, de o sălbăcie stranie. De unde senzația aceea neconfortabilă, neliniștitoare? Nu se auzeau zgomotele obișnuite ale pădurii, totul părea nepopulat și neprietenos. Și totuși de o frumusețe fără egal, cum trebuie să fi fost frumusețea genezei. Un foșnet îl făcu pe Dor să tresară. Panglica pestriță a unui șarpe luci o clipă pe piatra cenușie și pieri într-o crăpătură. Pe Dor îl cuprinse emoția. În afară de insecte, era prima vietate pe care o zărea pe aceste pămînturi. Chiar dacă era o reptilă, putea s-o contemple cu sînge rece? Va să zică pădurea nu era lipsită de o faună mai variată!

Și nerăbdător, Dor o luă mai repede înainte pe costișa povîrnită.

Deodată auzi un țipăt. Cînd întoarse capul îl văzu pe Blairet îndoit în două de durere. Alergă înapoi. Donado îl sprijinea pe francez. Strigă : „L-a mușcat un șarpe“. Blairet călcase probabil pe reptila pe care o admirase Dor mai înainte sau pe alta, căci trebuie să fi fost vreun cuib prin apropiere. Mușcătura era adîncă și nu se putea ști dacă nu otrăvitoare. Dor îi făcu imediat o injecție antiveninoasă, dar piciorul lui Blairet se umfla îngrijorător. Era clar că nu putea continua drumul. Trebuiau să se întoarcă la bază. Văzînd regretul întipărit pe chipul lui Dor, Blairet îi spuse :

— Mă pot duce acasă și singur. Voi mergeți mai departe !

Generoasa propunere nu putea fi primită. Cum o să-l lase să coboare singur, șchiopătînd, expus pericolelor, căpătînd poate un acces de febră ?

— Nici vorbă ! răspunse Dor.

Donado interveni :

— Cred că cel mai bine e să-l însoțesc eu. Nu-i nevoie de doi, iar tu, Dor, care ești un alpinist inveterat, ești liber să faci o încercare de unul singur, dacă vrei. Nu se prea cade, în locuri necunoscute, dar în fond e o simplă excursie și ai la îndemîină aparat de emisie și recepție, trusă medicală, tot ce e cu putință ca să ne cheme dacă e nevoie, sau să te îngrijești. Totuși, după împlinirea lui Blairet, știu eu dacă e prudent să continui ?

Dor n-ar fi vrut să se întoarcă la tabără. Se aventurase, fără însoțitori, în multe împrejurări asemănătoare, pe drumuri mai primejdioase, în Tibet sau în Anzi. Hotărî să plece spre vîrf. Îi trimise complimente lui Gay, zîmbind către Donado, care se întrebese de cîteva ori cu glas tare : „Ce-o fi făcînd fata asta acum ?“ Îi făcu cîteva recomandări lui Blairet, mulțumi reporterului, căruia îi luă și unul din aparatele de fotografiat, și, după ce mai schimbă o dată pansamentul francezului, își luă la revedere de la ei.

Dacă se gîdea bine, hazardul îl servea. În trei, ar fi fost împiedicat să împingă prea departe recunoaș-

terea, i s-ar fi moderat setea de înălțimi. Acum era liber. Privi încrezător spre seninul cerului. Razele soarelui potopeau pădurea plăpîndă. Apoi se uită în jos. Blairet cu Donado pășeau parcă printre șuvoaie de argint viu, îndepărtîndu-se. Îi putea urmări din ochi printre arbuști zvelți și ușor înfrunziți. Donado mai întoarse de două ori capul, făcu semne de rămas bun, apoi cele două siluete se micșorară din ce în ce, pînă ce dispărură.

Vremea frumoasă mai dură puțin. Brusc, se lăsă o ceață deasă. Dor nu vedea la mai mult de doi pași. Fișile alburii se încolăceau pe copaci, iar mai încolo negura forma o țesătură cenușie și densă, un fundal nesfîrșit. În liniștea adîncă se auzea, intensificat, semnalul care grăbise plecarea lor spre acest continent misterios. Dor dorea nespus să meargă mai departe, dar ar fi fost o nebunie. Trebui să aștepte într-o văgăună pînă ce ceața se mai risipi. Peste cîteva ceasuri putu dibui drumul. Porni, cu toate că vizibilitatea mai era încă scăzută. Poteca devenise clisoasă, alunecoasă. Avea impresia că a ajuns undeva pe o creastă. Prin ceață se deslușeau vag forme de piatră. Erau peșteri? Făcute de natură sau de mîna omului? Cu ochii ațintiți spre aceste contururi care apăreau prin negură ca rotunjimile unui trup printr-o stofă groasă, Dor grăbi pasul. Dar, deodată, pămîntul îi fugi de sub picioare. Cu huiet, stîncile se crăpau, copacii se clătinau a vijelie, în jur se rostogoleau bolovani. Încercă să se prindă cu mîinile de un copac, dar călcă fără să vrea în gol, își pierdu echilibrul și se prăbuși în rîpă...

Cînd își veni din nou în fire, ceața se risipise aproape cu totul. Își simțea oasele ca atunci cînd ți se urcă temperatura. O durere surdă în picioare îl făcu să-și coboare privirea. Atunci își dădu seama în ce situație se afla. Un copac mai gros îi oprise căderea în adîncul prăpastiei. Începu să se pipăie să vadă dacă nu-și rupsesese vreun os. Nu, era teafăr. Dar echipamentul? Rucsacul rămăsese în spinare cu cîteva provizii, cu hainele și trusa medicală. Dar aparatul de fotografiat și cel de emisie-recepție pe care le dusesese agățate de o curea de umăr? Trebuia să întreprindă ceva, să ajungă din nou

la potecă și să vadă ce se alesese din lucruri. Se săltă pe trunchiul copacului. Apoi își desmorți picioarele care-l furnicau din cauza poziției în care atîrnase. Le frecă pe rînd și începu să le miște din ce în ce mai energic. După un timp, fu în stare să găsească priză, își plasă talpa într-o crăpătură și, ajutîndu-se de crăcile arborelui salvator ce i se păru destul de solid, reuși să se cațere pe o mică platformă unde se așeză și deschise rucsacul. Încet, încet, ajunse pînă la buza abisului. Constată cu acest prilej că rocile nu erau prea friabile și deci crăpăturile noi pe care le vedea fuseseră provocate de o clătînatură puternică. Un cutremur, probabil, ce nu-și avea epicentrul aproape, căci altfel urmările ar fi fost mai grave. Îl cuprinse un sentiment de ușurare cînd zări cortul rulat așteptîndu-l cuminte și credincios. Dar zadarnic căută în jur aparatajul. Se pierduse. Puțină hrană și odihnă îi prinseră bine și-l mai liniștiră. În fond, de vreme ce trăia și era teafăr, putea considera incidentul închis. Acum se punea alternativa întoarcerii sau mersului înainte. Lipsit de cele necesare, pînă și de busolă, ar fi fost firesc să coboare pe unde venise. Dar Dor nu se hotări s-o facă. Curiozitatea îl atrăgea înainte, în pofida oricărei rațiuni. Deodată, la poalele arbuștilor observă ciuperci. Foarte mici și zbîrcite, semănînd cu smochine uscate. Văzînd că nu sînt otrăvitoare, își făcu pofta și le fripse. Nu erau cine știe ce. Îi lăsară în gură gust sălciiu. Cîteva veverițe zgribulite priveau la el fără teamă. Frapant era coloritul stîncilor, foarte diferit de cenușiiul de pînă acum. Roșii și negre, ofereau un contrast neobișnuit. Începu coborîrea pe versantul celălalt. Arbuști foarte plîpînzi încercau să năpădească blocuri mari de piatră. Dor înainta încălzit de razele soarelui, care goniseră definitiv negura. Îi atrăgeau atenția formele curioase ale pietrelor care luceau în lumină. Nu mai putea fi vorba de îngrămădiri întîmplătoare. Se afla pur și simplu într-o carieră părăsită. Unele blocuri erau șlefuite, altele numai tăiate. Mulțimea lor dovedea o activitate îndelungată. Aveau laturile mari, unele din ele aminteau de alcătuirile ciclopice din Europa și Insula Paștelui. Aceste blocuri însă erau ca și pereții muntelui năpădite de

plante uscate, plăcuțe de smalt și materie cornoasă. Ierburile uscate aduceau mai curînd a alge decît a mușchi. Dor se întrebă dacă se afla cumva pe o insulă ce fusese cîndva locuită, sau totul era un joc al imaginației sale. Descoperirea îl zgudui. Să aibă oare Werner dreptate? Dor se apropie de uriașele alcătuiuri acoperite de cochilii scînteind în soare. În locurile degajate de reziduuri, piatra neagră și roșie parcă aștepta să fie lucrată. Lăsînd în urmă cariera, Dor își continuă coborîrea. Îl aștepta o altă surpriză. Dacă pînă atunci vegetația era cea obișnuită la o altitudine montană : brazi și molizi, ici și colo se ivea acum cîte un pîlc de chiparoși. De necrezut! Cum puteau crește chiparoși la înălțimea asta? Și din cînd în cînd, la poalele lor, alge uscate. Recunoscu forma caracteristică a algei keplu, care crește în adîncurile Oceanului Atlantic, la poalele vulcanilor submarini. Dor își aminti de vechea hartă a glaciațiunilor lui Forrest. Acesta refăcuse continentul dispărut avînd în sud-vestul său podișul Azorelor. Cutremurul prin care trecuse să fi fost oare provocat de lanțurile vulcanice din vestul acestui podiș ajuns acum la suprafață?

După un cot brusc al versantului, Dor ajunsese pe o terasă care domina întreaga vale. În fața sa se deschidea o priveliște formidabilă. Podișul imens, neted, se întindea pînă departe, mărginit de munți de o înălțime considerabilă care, după cum își dădea seama Dor și, cum semnalaseră dealtfel survolările făcute anterior deasupra insulei, o egala pe cea a lanțului himalaez. Ceea ce îi atrase privirile fu faptul că șanțul, despre care nu se știa dacă e natural sau nu, se arăta neobișnuit de lat și înconjura platoul de jur împrejur ca și cum ar fi fost o cetate. Greu de crezut să fi fost erodat pe cale naturală. Dar, pe de altă parte, de ce o întindere așa de vastă să fie mărginită de un șanț? Vegetația proaspătă, plină de sevă, acoperea pămîntul. Verdele smălțuit cu sute de culori vestea prezența florilor chiar de la această înălțime. Cerul albastru, fără nori, permitea o vizibilitate perfectă. Ce erau liniile acelea negre, drepte, care porneau de la o serie de ruine (pro-

tabil mușuroaiele pe care le zăriseră la primele survolări) spre șanțul circular? De atunci, marile movile își schimbaseră forma și acum aduceau mai degrabă a metereze. Dor rămase multă vreme locului, admirînd panorama. Sub razele soarelui totul lucea. Vestigiile păreau lucrate în metale și pietre prețioase. Dar această impresie o puteau lăsa și cochiliile încrustate poate de aceste ziduri ca și pe stîncile montane. Totuși, lui Dor i se păru că strălucirea aparține unor metale nobile ca aurul și argintul. Brîul și liniile drepte erau parțial umplute cu apă, ca și cum fuseseră menite să colecteze izvoarele și cascadele înspumate care coborau din munți. Dornic să ajungă cît mai repede jos, drumetul se înfundă din nou în codru pentru a căuta o cărare spre platou. Ai fi zis că îi va fi ușor s-o găsească. Dar se află curînd în mijlocul pădurii din care nu știa cum să iasă. Aluneca din nou pe pante abrupte, cu pietriș ascuțit. Între timp, auzea un țîrîit asurzitor, din ce în ce mai aproape. Dor văzu în sfîrșit un drum ce semăna a potecă. Cînd să apuce pe ea, auzi o detunătură formidabilă venind din interiorul muntelui. Imediat țîșniră spre cer pietre, flăcări și fum. Instinctiv sau datorită unei rutine îndelungate, Dor se precipită în cel dintîi adăpost între două stînci. Se ghemui acolo. Stătu vreme de jumătate de ceas. Din nou domnea liniștea. Înainte de a coborî pe potecă, Dor se îndreptă cu mii de precauțiuni spre locul de unde auzise detunătura. De dincolo de creastă se înălțau valuri de fum ca niște nori mari albi. Dar pe întreg acest versant nu văzu nimic. Singurul lucru ciudat era că nu mai percepea semnalul. Asurzitor cu puțină vreme înainte, acum nu se mai auzea de loc. Dor șovăi, așteptă, iar șovăi. În cele din urmă, se angajă pe cărare. După un timp, la dreapta lui văzu căscîndu-se o bortă largă asemenea unui cadru de ușă masivă. Întîi trecu mai departe, nerăbdător să examineze valea cu așezările ei ciudate. Dar curiozitatea trezită de această deschizătură neobișnuită spre interiorul muntelui îl făcu să se întoarcă. Ridicînd ochii spre bortă, se opri încremenit. În prag se afla statuia

unei femei pe care la început n-o zărise. Era probabil de aramă, lucind roșietic în lumina solară. Cu mâinile întinse înainte, înălța parcă o rugă mută. Dor o privea în neștire, uluit de perfecțiunea ei. Dar ce se întâmpla? Nu, nu-i venea să-și creadă ochilor. Statuia se mișca...

VII

Dor se apropie de sculptură ca atras de o forță magnetică. Avea vreo doi metri și jumătate înălțime și făcea gesturi, iar ochii sclipeau de parcă ar fi fost ochi adevărați. Dor nu îndrăznea să se apropie. Statuia începu să facă mișcări din ce în ce mai umane. Rușinată parcă de nuditatea ei, se retrase înapoi în grotă. Poate era chiar o ființă omenească? Conform acestei presupuneri, Dor înaintă spre peșteră. Femeia îl privea fără ostilitate. Îi zîmbi, acoperindu-și trupul cu brațele. Pe degetele ei Dor văzu inele cu pietre prețioase. Nu reacționa ca femeile populațiilor înapoiate pe care Dor le întâlnise și care nu cunoșteau pudoarea când erau fără veșminte. Totodată, lipsa de timiditate nu era proprie unei primitive suspicioase. Dor începu prin a-i întinde impermeabilul, ca să vadă ce face cu el. Femeia îl luă, obișnuită evident să mînuiască hainele, dar îl privi cu mirare. Apoi însă încercă să se acopere cu el. Așezîndu-se în pragul peșterii, pentru a fi parcă la înălțimea lui Dor, i se adresa într-o limbă muzicală, complet necunoscută. Cuvintele aveau inflexiuni arabe, dar Dor nu putu identifica nici unul din ele, cu toate că știa multe din dialectele orientate. Văzînd că nu se poate face înțeleasă, femeia chizbui o clipă, apoi formulă din nou cîteva fraze. De astă dată Dor pricepu cu oarecare dificultate cîteva termeni asemănători cu cei hitiți. Trei i se părură familiari: sclav, domnie și atlant. Nerăbdătoare că tot nu-i răspunde, femeia ieși complet afară din grotă, arătînd înspre podiș. Era limpede că voia să știe ce se petrece acolo și credea că el o poate informa.

Dor ridică din umeri, încercînd să formuleze ceva în hitită care să fie inteligibil pentru ea. Plecase ochii ca să se concentreze mai bine. Cînd îi ridică din nou, văzu cum disperarea se întipărise pe chipul ei și se pipăia cu mîinile, scotocind ca după un buzunar. Pe față, arama se fisura ca o vopsea proastă, lăsînd să se zărească o piele fină de nuanța alabastrului.

Dor nu înțelese murmurul ei plin de groază.

Femeia se prăbuși la pămînt. Dor se aplecă asupra ei, reușind să întrebe : Cine ești ?

— Clito, articulă cu mare greutate femeia, prințesa Clito. Dar pe tine, sclavule, cum te cheamă ?

Dor, năucit, n-avu timp să găsească răspuns. Femeia începu să se zvîrcolească, pradă unor dureri mari. Dor își aruncă din spate rucsacul și scoase trusa medicală. Cînd se întoarse însă, nu mai era nimic de făcut. Asista la un proces de distrugere desfășurat cu iuțeala fulgerului. Femeia deveni albastră, apoi putrezi rapid, carnea căzu de pe schelet și se prefăcu în țărînă. În timpul înfricoșătoarei pieiri, o mai auzise șoptind un cuvînt necunoscut, lipsit de înțeles : Agathon. În impermeabilul lui Dor se aflau acum doar cîteva oase aproape calcinate. Iar în jur, pe sol Dor observă o pulbere alburie asemănătoare cu praful pe care-l găsise Blairet în ungherul laboratorului improvizat de pe vapor.

Cînd își reveni din uluire, Dor strînse cu grijă oasele și o parte din pulberea fină și intră să inspecteze galeria. Înaintă lent, precaut, pipăind pereții. Coridorul mergea drept un timp, apoi făcea o cotitură care se reteză brusc la marginea unei prăpăstii adînci. Dor se întoarse urcînd iarăși coasta. După cele trăite, se gîndi că era preferabil să se întoarcă la tabără, să comunice întîmplările și să pornească în echipă la cercetarea podișului. Cînd atinse însă culmea, își dădu seama că nu mai putea merge pe unde venise. Întregul versant pe care-l suise era brăzdat de crevase și abisuri de netrecut. Dor se retrase precipitat. Mai cădeau avalanșe de pietre stîrnind nori de praf. Ce se va fi întîmplat cu cei din tabără ? Cutremurul s-a simțit fără îndoială și acolo. Dar explozia ? Poate a fost puternică numai local, cu

efecte restrinse. Dar norii aceia ciudați puteau să aibă urmări mai grave. Dacă membrii expediției n-au pierit și lucrau în condiții normale, vor veni să-l caute. Dacă nu... oricum, trebuia să încerce să găsească alt drum pînă la ocean, unde se vor face probabil primele investigații. Fără aparataj, fără nimic care să-l poată călăuzi, Dor se afla într-o situație foarte gravă. Și cine știe ce surpriză îl mai aștepta? Cobori niște trepte săpate în munte și ajunse la o terasă la vreo două sute de metri sub deschizătura din care se ivise prințesa Clito. Acolo, cîteva ziduri indicau urmele unei locuințe. Dar ea n-avea nici un mastic de metal prețios, nici o formă arhitecturală mai deosebită. Era pătrată, modestă, alcătuită doar din patru pereți înalți, cu aceleași urme de scoicărie și alge așezate ca o viță de vie peste piatră. Acoperișul pierise fără urmă, podeaua de asemenea, doar cîteva dale mai erau înfipte în solul noroios. Rămăseseră aruncate ici și colo vase și tuburi umede, murdare, înnegrite. Dor observă, sub crasa care le acoperise, mici porțiuni de metal. Nu-și putea însă încărcă rucsacul cu nici unul din aceste obiecte. Ieși din nou pînă la marginea terasei. Ce să facă? Cum să semnaleze poziția unde se afla membrilor expediției, dacă aceștia mai erau încă în viață? În cele din urmă, aprinse un foc, ultima resursă a tuturor naufragiaților pentru a fi descoperiți. Noaptea frigul deveni pătrunzător. Dor stătea chircit lîngă foc. Pusese pe el toate hainele pe care le avea și se înveli și cu cortul. Atunci cînd îmbracă impermeabilul, parcă simți o căldură binefăcătoare, ca și cum țesătura ar fi păstrat ceva din farmecul trupului de aramă pe care-l învăluisese. Și gîndul la acea stranie apariție îi risipi neliniștea, temerile.

Trei zile și trei nopți trecură fără să se petreacă nimic. Proviziile lui Dor se terminară. Strînse din pădure rădăcini și ciuperci și își potoli setea cu apă de izvor. Rezistența lui fizică îl făcea să se simtă încă în depline puteri. Mai greu de îndurat era frigul nocturn. Căptușind însă adăpostul cu frunziș, așezîndu-se pe lîngă ziduri, se feri într-o oarecare măsură de vînturile reci. La un moment dat, aprinzîndu-și o țigară, descoperi o inscripție tot în hitită. Ea se putea traduce apro-

ximativ astfel : „Nimic nu e mai rău decît să fii sclav. Înainte de a muri aş vrea să mă întorc acasă“.

A patra zi în zori, Dor îşi zise că nu avea rost să mai aştepte. Dacă cei din tabără ar fi pornit în căutarea lui, ar fi ajuns pînă acum, căci distanţa nu era atît de mare. Ori nu mai existau, ori spre el nu mai ajungea nici un drum. Se decise prin urmare să părăsească locul şi să coboare spre podiş. Era gata de drum. Îşi strînsese lucrurile şi-şi fixase rucsacul care atîrna greu. Probabil tensiunea nervoasă, nesomnul şi foamea îşi spuneau cuvîntul, deşi nu mai purta în spinare atîtea obiecte ca la venire. Nu-i mai rămînea decît să stingă focul. De fapt nu simţea frigul, deşi dimineţa era răcoroasă şi în aerul curat respiraţia lui forma aburi bine conturaţi ca baloanele de săpun. Şovăia să transforme focul în cîteva găteje arse. Se despărţea parcă de un prieten credincios al nopţilor sale singuratice în pustietatea muntelui. Deodată auzi un zbirniit. Venea de sus, din cer. Dor ridică ochii. Recunoscuse imediat forma unui helicopter. Trebuia să fie unul din cele cu care fusese înzestrată expediţia. Sosise între timp la bază. Deci găsisese acolo pe cineva. Sau, negăsind, se rotea ca să vadă ce se întîmplase cu oamenii. În orice caz, Dor nu trebuia să-l scape. Înteţi febril focul. Aparatul se învîrte, apropiindu-se şi depărtîndu-se, fără ca pilotul să dibuiască locul în care se afla Dor. Treceau clipe preţioase. Dor începu să facă semne disperate, aruncînd totodată în foc crenguţe, frunze, iarbă, alge uscate, tot ce se găsea în jur. Flăcările se ridicau acum la o înălţime de om. O limbă filfii de-a lungul terasei mai-mai să ajungă pe panta mărginită de copaci. Dor sări şi încercă s-o înăbuşe, aruncînd asupra ei hainele şi impermeabilul de pe braţ. Zbirniitul se auzea din ce în ce mai tare. Înălţînd privirile, Dor văzu că helicopterul era deasupra sa şi recunoscuse capul hirsut al lui Blairet. Scara fu aruncată, iar Dor mai avu timp să se caţere pe ea, în vreme ce incendiul începu să cuprindă casa şi pădurea.

Cîteva ani mai tîrziu, vizitînd cu soția sa British Museum unde fuseseră expuse mai multe din vestigiile descoperite pe continentul care după atîta amar de vreme răsărise din nou din ocean, Dor se opri întîi lîngă statuile ciclopice cu trăsăturile măcinate aproape complet de apele sărate. Apoi o trase pe Daisy lîngă stîlpul de oricalc, sub a cărui rugină, cu toate că fusese curățată, nu se putuse desluși natura scrierii șterse. Semănau cu hieroglifele, dar pînă acum nu fuseseră decît vag reconstituite și nicidecum descifrate. Nici analiza pulberii alburii nu dusesese la mare lucru. Se constata-seră urme de fluor, de zinc. În anumite combinații, exploda cu ușurință. Dar altminteri nu i se găsise nici o utilizare.

Continentalul își reluase numele de Atlantida și în prezent viața pulsa acolo în plină civilizație a secolului XXI. O nouă populație îl reclădise și înfățișarea sa era a statului celui mai modern. Trecutul rămînea în seama savanților care multă vreme aveau să cugete la aceste cîteva piese de muzeu. Printre ei Dor se simțea privilegiat. În urechi îi mai răsunaau cele cîteva cuvinte muzicale, neînțelese, ale glasului care în cele din urmă i se adresase în hitită.

Într-un etalaj de sticlă se afla, reconstituit, o parte din scheletul prințesei Clito, care — după cum aprecia-seră antropologii — avea 40 de mii de ani.

— Dor, îi spuse Daisy, cam botoasă fiindcă se plictisise de atîta zăboveală în muzeu, atlantîii ăștia erau disproporționat de înalți ! Are asta vreo legătură cu viața lor artistică ?

În loc să-i răspundă la întrebare, Dor afirmă cam răstit :

— Nu erau disproporționat de înalți.

Și o clipă imaginea prințesei dispărute i se păru o prezență mai vie, mai caldă și mai atașantă decît cea a copilăroasei și zburdalnicei Daisy. Măcar de-ar fi putut

afla semnificația ultimului cuvânt pe care-l murmurase : „Agathon“.

Apoi chipul de alabastru cu dîre arămii și trupul statuar ce-i apăruse în soare cu luciri de aramă pieriră, lăsînd în pieptul lui Dor acea nostalgie dulce pe care ți-o lasă prima dragoste a tinereții.

Dor și Daisy ieșiră pe poarta muzeului în lumina plină a zilei.

Iar în acest timp, în adîncul munților Atlantidei, puterile oricalcului așteptau să fie redescoperite.

Batiscaful își schimbase parcă înfățișarea. Deși domnea ordinea, apropiata întoarcere punea o notă de agitație pe încăperi ca înainte de vacanță. Cîte un detaliu îți amintea de plecarea la munte sau la mare, de botul lacom al valizelor și de hainele plasate provizoriu pe toate scaunele, așteptînd să fie înghițite îndesat de geamantane și sacoșe. O servietă rătăcită pe banchetă, un sertar întredeschis, dar mai ales gesturile febrile și clinchetul glasurilor care răsunau mai tare, puțin prea tare, în interiorul de obicei calm, vătuit, îți dădeau această senzație de nerăbdare. Se clasau hîrtii, observații, se copiau calcule, dar fiecare simțea nevoia să se ridice în picioare, să se miște, să se uite la ceas. După atîtea luni petrecute aci, plecau acasă. Se bucurau, ferește. Îi încerca însă și regretul de a se smulge din căminul lor temporar, de a reîntra în vechiul circuit de viață, cu inevitabila scriptologie și serile familiale în care nu se întîmpla mare lucru. „Pojarul ăluia mic“, „am știut mai mult de 5, tată“, astma șefului, „Maria, nu m-ai uitat?“, „mai povestește ceva, stai zece luni sub apă și pe urmă taci ca un pește, te-ai molipsit de la ei“, frămîntări, anticipații, preocupări inexistente pînă acum, se strîngeau șerpuiind multicolor prin încăperei și umplînd-o brusc cu o viață străină de scopurile ei de pînă atunci. Singur, Alex sta gînditor, rezemat de pereți. Se simțea, nu pentru prima oară, izolat de ceilalți. Tinerețea lui singuratică, zdruncinată de șocul de a fi rămas orfan în perioada studiilor, nu găsise drum spre prietenie sau iubire. Camaraderii de studenție, aventuri

fără amintiri interveneau în țesătura zilelor, închinată unicei-lui pasiuni : marea. Muncea atât de concentrat și organizat încît nimeni nu-i bănuia patima pentru explorarea submarină, nu-i cunoaștea extazul cînd contempla bancurile de pești și de corali, dorința pustii-toare de a se afla sub valuri, în imperiul tăcerii nemărginite în care se împlineau riguros poruncile naturii. Colegii îl stimau și, deși îl socoteau cam șters, îl integraseră fără greutate grupului. Se bizuiau pe el și-i puteau împărtăși taine și necazuri, căci chiar dacă li se părea uneori cam absent, le dovedea prin sfat sau ajutor că-i ascultase. Nici unul nu încercase să-l cunoască mai bine, poate nici Alex nu le facilitase tentativele de apropiere și legitimizele curiozități. Și astăzi, fără să vrea, îl excluseseră din bîzîitul lor de eroi ȣericîți. Adică îl excluseseră era mult spus, îl uitaseră pur și simplu. Ca de obicei, Alex își terminase primul lucrul. Rocile erau așezate, etichetate, împăchetate. Scrisese tot ce era de scris, orînduise tot ce trebuia, încît nu mai avea ce face. Își puse costumul, își luă aparatele și ieși afară. Un ultim rămas bun. Suna cam melodramatic. Mai ales, că știa că va reveni. Va reveni mereu spre apele verzui sau albăstrii și va coborî iar și iar pînă în abisurile lor cele mai întunecate.

Nu se aștepta să-l găsească pe Jeff în fața batiscafului. Nu era ora lui. Delfinul părea neliniștit. Le pre-simțea plecarea? Alex puse mîna lui pe trupul mare și prietenos. Jeff îi fusese de un ajutor neprețuit. Îl păzise, îl însoțise în mai toate expedițiile, cărase alături de el unelte și roci. Cel mai uimitor era că înțelesese rostul activităților. Îl călăuzea uneori, indicîndu-i stîncile cele mai vechi ori cele cu structură neobișnuită. La început crezuse că era vorba de o întîmplare, apoi a priceput că delfinul știa să diferențieze o muncă de alta, ba mai mult, avea o intuiție pentru geologie. Cu ajutorul magului i se puteau transmite scurte comenzi pe care Jeff le executa fără greș. Uneori îi comunica, atunci cînd lucra mai departe de bază, instrucțiunile comandantului. Toate acestea nu-l deosebeau de delfinii întîlniți în alte expediții. Nici de cei care se învîrteau și acum în jurul batiscafului. Dar Jeff înțelegea nu

numai graiul oamenilor sau al fraților săi, ci și alt grai — al gândurilor și simțirilor, limba atât de greu de învățat a prieteniei. Lui Alex i se mai părea că de câte ori sînt împreună, delfinul îl studiază cu atenție neobosită, că micile servicii făcute cu o bunăvoință nelimitată se datorau și unui soi de test, la care el îi supunea pe oameni în timpul îndeletnicirilor lor. În special pe Alex, Jeff stătea să-l contemple vreme îndelungată, cît lucra. La început, ochii delfinului îl urmăreau cu atenție încordată, apoi căpătau o privire vagă și se pierdeau parcă în vise și amintiri. Cînd Alex termina, trebuia să-i fluture mîna pe lîngă cap, ca să-l trezească din această stare. Era limpede că Jeff îi purta o mare afecțiune. De câte ori îl vedea gînditor sau obosit, se apuca de giumbușlucuri. Îi ascundea cîte o unealtă ca să-l antreneze într-un joc de v-ați ascunselea, făcea salturi neașteptate ca un acrobat. Apoi îl împingea ușor cu botul ca să-și manifeste prezența, sau îi oferea spina pentru a-l purta printre pînzele de apă. Dacă ceilalți delfini veneau cu mic, cu mare, Jeff apărea mai todeauna singur. În schimb, echipajul stabilise cu el întâlniri precise. În jurul prînzului, sosea majestuos în fiecare zi, la diferență de cel mult cîteva minute. Își lua porția pregătită și aștepta să-l însoțească pe Alex, în caz că acesta avea de lucru. Să vadă ce se mai întîmplă. Uneori, cînd observa că lumea era prea ocupată să-l ia în seamă, se învîrtea de cîteva ori în jurul batiscafului și dispărea. Altădată rămînea mult timp simțind fără greș cînd doreai să fie sau să nu fie acolo. Acum venise însă de dimineață, pe neașteptate. Părea turburat, șovăielnic. Patrula în fața batiscafului pîndind. În clipa cînd îl zări pe Alex, se îndreptă bucuros spre el, ca și cum ar fi luat brusc o hotărîre sau poate așa i se părea doar geologului, cuprins de nostalgie. Alex îl mîngîie pe Jeff cu multă tandrețe, dar animalul nu-i răspunse zbenguindu-se, ca de obicei. Îl împungea cu botul, nerăbdător să-l conducă într-o direcție anume. Nu, chiar dacă voia să-i arate o rocă mai interesantă, nu mai avea rost. Trebuiau să urce în scurt timp la suprafață, instrumentele erau strînse, misiunea se încheiase. Și totuși... Ce-ar fi fost să-i acorde lui Jeff

măcar o ultimă plimbare împreună, eventual să vadă ce-a găsit, chiar dacă va trebui să amâne cercetarea. Delfinul se străduia să-l urnească cu o încăpăținare ne-firească. Poate i-o fi bolnav un pui și-i cerea, ca unui prieten, ajutor? Alex nu mai stătu pe gânduri și-l urmă. N-ar fi fost bine să ia cu el o trusă medicală sau să meargă în grup? Un delfin, chiar pui, nu-i ușor de tratat. Dar nu, era mai bine să nu zăbovească în fața neliniștii lui Jeff. În caz de nevoie avea să-l trimită cu un mesaj înapoi la batiscaf. O fi departe? Jeff străbătea apa cu atîta iuțeală și determinare, încît Alex înota viguros. Nu făcea oare o imprudență? Greu de presupus. Jeff care-l escortase de atîtea ori știa cum se apără oamenii împotriva primejdiilor mării și deci nu l-ar fi dus spre o capcană. Dar n-avea el prea multă încredere în discernămintul delfinului? Disperat, Jeff apelase probabil la oameni, în pofida măsurilor de siguranță. Își dădea seama exact care sînt și cîte sînt posibilitățile umane sub apă? Alex își pipăi cuțitul și pistolul pe care le avea asupra lui. Spera că-i vor fi suficiente. Ca și cum i-ar fi ghicit gîndurile, Jeff încetini și se întoarse spre el. Expresia sa nu era dez-nădăjduită, temătoare, cum ar fi fost de așteptat. Avea din nou acea privire cercetătoare ca atunci cînd sta nemișcat să se uite la el cum lucrează. Însă în ochi i se citea o mare nerăbdare. Semăna cu un copil care pregătește o surpriză și nu mai e în stare să țină secretul. „Vino, vino,“ îl chemau privirile lui Jeff, schimbîndu-i presupunerile. Nu boala, ci poate nașterea voia să i-o împărtășească, sau alt eveniment plin de bucurie. Nu, exclus. Nu era vremea nașterilor. Atunci? Revenea la prima impresie. Era vorba tot de o descoperire și Jeff se îngrijea mai departe de munca și satisfacțiile lui. Ce departe ajunseseră! Ar fi trebuit să se întoarcă la batiscaf. În curînd aveau să înceapă manevrele de ridicare. Mergeau din ce în ce mai iute spre adîncuri. Lampa deschidea o îngustă cărare de lumină. Jeff nu se oprea la nici o formație de stînci acoperită de scoici. Străbătea neabătut un drum cunoscut numai de dînsul. Coborau. Atinseră fundul. Pe măsură ce înaintau, acesta

devenea tot mai lin, o întindere aproape pustie. Dacă n-ai fi simțit apăsarea amețitoare a apei, ai fi putut umbla ca pe o câmpie imensă ascunsă de negurile nopții. În zare, o aglomerare de roci semăna cu un castel. Alex era gata să inventeze un folclor marin. El, Făt-Frumosul, însoțit de Jeff, armăsarul vrăjit al apelor, eliberînd vreo Cosînzeană cu cosițe de alge din palatul scufundat. Încercă să se dezmeticească. Ce prostii îi treceau prin minte? Să ajungă repede acolo și să se întoarcă cît mai iute la ai săi. Înaintau. Dar ca într-un miraj, distanța între ei și roci rămînea aceeași. Alex se temu să nu fie cuprins de beția adîncurilor și ce era în depărtare să fie doar o vedenie. Dar se liniști. Totul devenea mai mare, mai limpede. Se apropiau. Acum se aflau în fața unei forme năpădite de plante și scoicărie. Peștii fișneau din cînd în cînd, fulgerînd argintiu în fascicolul de lumină. Ciudată alcătuire. O epavă eșuată? Nu, ar fi recunoscut, chiar sub avalanșa de plante, conturul unui vas. Probabil o îngrămădire întîmplătoare, dar care prin capriciile misterioase ale naturii părea o construcție armonioasă bine calculată. Cu cît se apropiau, senzația că se aflau în fața unei clădiri cu încăperi ferestruite se accentua. Grote suprapuse, depuneri străvechi, — gîndi Alex și înaintă mînat de curiozitate profesională. Într-adevăr, sub păienjenişul mișcător, viscos și gelatinos, se ajungea la un zid de o nemaipomenită duritate. Compoziția era, la prima vedere, de nedefinit. Parcă nu aveai de-a face cu o rocă, ci cu un metal neted. Jeff îl împiedică să se oprească, împingîndu-l cu botul, și-l călăuzi spre o deschizătură, deasupra căreia niște ieșituri invadate de ierburi semănau cu literele unui fronton. Trecură deasupra unor trepte monumentale și ajunseră într-o sală boltită. O peșteră, își calmă Alex nedumerirea, o peșteră naturală, cu aparența unei arhitecturi formidabil elaborate. Dar un dubiu persista în mintea lui. Coloane. Forme stranii pe un soi de suporturi din același metal neobișnuit, de pe care puteai rîci ușor scoicile. Coborau din nou deasupra unei scări, lîngă care se afla înțepenit parcă un soi de ascensor uriaș. Altă sală, mai mare și mai ferită parcă de viața micro-organismelor submarine. Lăzi, recipiente rotunde, bu-

toaie. Semăna cu adăpostul unor pirați care-și ascunseseră într-un trecut nu prea îndepărtat, de vreme ce-au putut veni aici, comorile. Dar Jeff îl îndemna s-o ia iar în jos, fără să-l lase să examineze ceva. Surprindea în trecere țevi, fragmente de perete, schelăria unor ciudate fotolii moderne, plăcuțe de mozaic. O cetate scufundată, ca legendara Atlantidă, un Pompei submarin, drept urmare a cine știe cărei catastrofe. Dar Jeff îl împingea stăruitor, ca și cum nu asta voia să-i arate. Coborîră iar. Apăsarea devenea tot mai mare, dar, în chip ciudat, Alex își păstra mintea limpede. Apa avea parcă bule de oxigen, ca într-un imens acvarium. Plantele și peștii dispăruseră cu totul. În mijlocul unei săli pătrate se afla o statuie uriașă. Când o luminează, nu-și putut stăpîni o exclamație de uluire. Era statuia unui delfin. Jeff o înconjură, apoi se înalță drept lîngă ea. În afara dimensiunilor, erau puține deosebiri. Doar că statuia poseda mîini de om. Dedesubt, pe un soclu, o tăbliță cu semne. Pasajul vreunui discurs al acestei personalități delfinice? Sau doar data nașterii și a morții? „Sînt nesperios,” se muștră singur Alex, pătruns brusc de remușcări față de strădaniile lui Jeff. Statuia, deși impresionantă în pustietatea apelor, i se păru mai curînd o caricatură, un clasic Henry Moore indicînd dezumanizarea. Dar Jeff zvicni de lîngă statuie și-l purtă iar nerăbdător mai departe. Străbătura o încăpere plină de oale și vase de metal strălucitor, apoi alta cu casete dintr-un material dur, compact, dar cu capac străveziu. Înăuntru, incrustații pe ceva. Ba nu, o scriere, da, neîndoielnic, o scriere. Mai elegantă, mai fină decît cea de pe soclu. Și deodată Alex încremeni. Sub învelișul străveziu — un șir de fotografii. Fotografii de oameni. În sfîrșit, începea să înțeleagă. Vizita un muzeu. Când ridică năucit ochii, Jeff se postase lîngă un bust care-i semăna lui Alex. Bustul avea un vizor mai mic ca al lui și nu se vedea nici un tub de oxigen. Dar în portul și forma capului, în scobiturile obrazilor se remarcă ceva familiar cu chipul tînărului. Probabil și Jeff socotea așa, căci făcu de zece ori drumul dus și întors de la el la statuie. În colțurile sălii se găseau alte sculpturi întregi. Un nud superb de femeie, sprijinită de un instrument muzical care aducea a lăută îi atrase atenția.

Partea de jos a gambelor alcătuia un tot și se termina în formă de lopățică. „În coadă de pește,” glumi în sinea lui Alex. Apoi îi lumină obrazul. Nu mai purta nici o apărătoare împotriva apei marine, ca fotografiile și bus-turile. Ochii mari nu mai aveau pleoape, nasul și gura deveniseră proeminente și ieșeau vizibil în afară, ca un început de bot. Se vedeau găuri în locul urechilor, iar din păr rămăsese doar un smoc pe creștet. „Discutabilă frumusețea acestei sirene, nu se putu stăpîni să nu monologheze Alex, dar poate asta-i doar viziunea artistului. Și-apoi, fiecare epocă cu gustul ei estetic.” Se simțea plin de voioșie, ca atunci cînd ești puțin beat și-ai vrea să pui la cale o șotie. Și lui Jeff, jucăuș ca toți delfinii, i se transmise această stare. Făcea acrobații, sărea, se ascundea în spatele statuiilor, se încolăcea ca o podoabă în jurul gîturilor de materie metalică. Plini de neas-tîmpăr porniră mai departe. De fapt, Alex își dădea seama că statuile nu aveau neapărat o valoare artistică. Erau doar prototipurile unor transformări, exponatele unei istorii naturale. Dar aceasta genera atîtea întrebări fără răspuns! Ultimele săli conțineau piesele unor aparate pe care Alex, deși nu era specialist, le recunosc drept mecanisme de mare precizie. Probabil găsise bucă-țile unor astronave perfecționate cu toate însușirile ba-tiscafelor. Cînd și din ce planetă veniseră aceste ființe pentru a ameriza și a întreprinde o imersiune în ocean? Cum și cît rămăseseră aici? Ce-i oprise să se întoarcă la bază? Cum se adaptaseră trecînd printr-un atît de lung proces de transformare? Atîtea întrebări teribile pentru toate domeniile științei. O descoperire epocală deschizînd căi spre soluții cu totul neașteptate. Emoția îl gîtui pe Alex. Trebuia să se înapoieze cît mai curînd la batiscaf și să-i spună comandantului. Era absolut necesar ca cercetările să înceapă imediat. Cine știe ce se putea întîmpla pînă la următoarea expediție! Trebuiau comunicate cît mai repede datele și cerute întăriri, ajutoare. Toate energiile, care de obicei îi lipseau lui Alex, îl însuflețiră, învingîndu-i timiditatea, tendința spre inerție. Îi va convinge fără doar și poate pe colegii săi, îi va aduce aci la fața locului. Jeff se lipise ușor și afectuos de el. Ce ascundea privirea sa vagă și gîndi-

toare ? Ce încerca să-i spună prin imaginile străbunilor săi, prin intermediul acestei atât de stranii călătorii ? Și de ce se hotărise să-i dezvăluie taina tocmai astăzi, înainte de plecare ? Instinctul îi dicta în momentul despărțirii să comunice totul celor înrudiți cu ascendenții lui, care veniseră din alte lumi, din alte astre ? Sau poate visul de veacuri să se întoarcă într-o spirală a evoluției spre universul de unde cine știe când s-a desprins neamul său ? Lumați de încredere și speranță nedeslușită, ochii lui Jeff se așteptau asupra lui. Inconștient aproape, luaseră alături calea întoarcerii, și mai apropiați de prețiosul mister care li se oferea spre dezlegare. Mișcările elegante ale lui Jeff (care, dacă răspundea la acest nume dat de Alex, avea oare și un altul moștenit din moși-strămoși ?) despicau ușor apa. Omul îl urma însă din ce în ce mai greu. Oxigenul era pe sfârșite. După ieșirea din sala-acvariu, beția adâncurilor îl cuprinse din nou pe Alex, luând forme din ce în ce mai grave. Nu-l apăsa marea, ci zeci și sute de stînci i se prăvăleau în spate, mostre imense de roci etichetate, precum și altele necunoscute, se așezau straturi-straturi peste el. Jeff îl împingea cu botul. Apoi, văzînd că atât nu-i de ajuns, își lunecă spinarea puternică sub subsuoara lui și încercă să-l tragă, să-l ducă. Dar străbunii delfinici de care-și bătuse joc întindeau în închipuirea lui Alex mîinile lor lungi și caricaturale ca să-l rețină. Voiau să-l așeze acolo în muzeul lor, într-un sicriu de metal străveziu.

Alex încercă să scape cu rotiri dezordonate de brațe. Se agăță strîns de Jeff care-l căra cu iuțeală. Se înăbușea, horcăia. Totul se învîrtea în jurul lui, într-un ținut lunecos, instabil, inuman. Piciorul se prinse într-o firidă din sala de sus. Delfinul nu mai avu putere să-l scoată de-acolo. Laba de cauciuc îi părea o ghiulea. Da, ghiuleaua unui lanț cu care fusese ținut de stîncă. Un Prometeu submarin care voia să fure enigma apelor. Ce exemple școlărești îi treceau prin cap ! Își reveni. Cu o smucitură care-l lăsă vlăguit, își trase piciorul gol din capcana de piatră. Nu mai putea înota. Dar purtat de Jeff străbătea acum un coridor îngust. Nu veniseră prin el. Jeff găsise probabil o scurtătură, cunoscută dinainte, și

voia să-l salveze. Alex era la capătul puterilor. Trebuia neapărat să se odihnească. Mîna i se desprinsese de pe spinarea delfinului și căzu. O cădere lentă, ca într-un coșmar, în care pînzele de apă și-l smulgeau una alteia, afundîndu-l. Își încleștă palmele de o ieșitură din interiorul tunelului. Jeff căută să-l împingă, vîrîndu-și botul între picioarele lui și așezîndu-l călare. Bătaia disperată a còzii delfinului lărgi o crăpătură sau declanșă un mecanism al stîncilor. Deodată, omul și animalul își înfrățiră spaimile. Vedeau bolta prăbușindu-se peste ei. Într-o îmbrățișare supremă, se scufundau fără încetare. De undeva îi învăluia ca într-un giulgiu o melodie dulce, cu acompaniament de lăută, o melodie copilăroasă și tristă din timpuri imemoriale. Și uitară totul, prizonieri neînsuflețiți ai muzeului din fundul mării.

MISIUNE DISCIPLINARĂ

Rod se uită cu oarecare ironie la servantul în halat alb care lustruia cu sîrg emblema roșie a avionului, indicînd gradul de periculozitate. Parcă servantul n-ar fi știut despre ce-i vorba! Și Rod stinse înciudat țigarea. Nu, oricît se străduia, nu găsea că se făcuse atît de vinovat încît să fie trimis în această misiune disciplinară. Doar și alții mai întîrziaseră. Și încă din motive mai puțin lăudabile. Pe cînd el, dacă-și prelungise zborul spre Saturn și nu rămăsese pe Marte, era numai ca să mai verifice o dată cum funcționează laboratorul 2. Însă pe comandantul Mor nu-l interesaseră explicațiile sale și-l apucase deodată mania respectării stricte a disciplinei. Scandal! Adunare specială! Degeaba încercase Rod să scape cu gluma străbunicului său, pionier al astronauticii cosmice: „Unde se termină disciplina, începe aviația“. Butada, care de obicei avea succes, nu stîrnise acum decît indignare și unul îl acuză chiar că ia în deșert numele venerabilului strămoș și nu vrea de fapt decît să le treacă prin fața nasului trecutul ilustru al familiei sale. Așa că se alesese cu sancțiunea asta stupidă. „Gunoierul.“ Da, îl vor porecli probabil „gunoierul“. Tocmai pe el, șeful promoției, totdeauna îndrăzneț, chipeș, plin de inițiativă. Nu-i rămînea decît să se supună, să înghită și să tacă. Se uită din nou cu obidă la avion. Un suprasonic mizerabil, scos de la vechituri, o adevărată piesă de muzeu, relicvă a timpurilor apuse. De fapt, misiunea asta periodică intra mai mult în tradiție, nemaiavînd nici un scop real în momentul de față. Cum se păstrase în anumite locuri, de secole, garda în fața unor palate nelocuite,

sau cum se trăgeau salvele tunurilor antediluviene la diferitele aniversări, uite așa era și cu zborul ăsta. De mult trebuiau desființate aceste misiuni. Ce rost aveau? Să constate ce? Cei ce fuseseră înaintea lui pe acolo nu zăriseră niciodată nimic altceva decât o pîclă densă. Raportez că există un șir de kilometri de praf și basta! Ei, să fie! Ce mai! misiune disciplinară, bună numai să-l umilească și să-l ridiculizeze.

Rod era unul din tinerii siguri de sine, încrezători în forțele lor, dornici să-și dovedească în orice împrejurare capacitatea, făcînd parte dintr-o generație care nu cunoscuse mari disperări și înfruntări. Zîmbea cu indulgență și cu rece politețe cînd i se vorbea de epoca de zbucium și încercări prin care trecuse omenirea, de bătația necruțătoare dusă zi și noapte pentru a nu fi distrusă.

Cînd problema poluării luase proporții gigantice, el încă nici nu se născuse. Vreme îndelungată, cu toate avertismentele unor comitete și organisme, nimeni nu se ocupase cu seriozitate să ia măsuri eficiente împotriva flagelului. Abia cînd nu se mai putuse respira fără mască și bea sau mîncea fără izbucnirea unei epidemii, fie într-un ținut, fie într-altul, s-au întreprins marile lucrări depoluante. Planul *Antipol* al filtrelor dăduse oarecare rezultate, dar curînd acumulările de reziduuri de lîngă barajele filtrante deveniseră un balast care infesta totul în jur. *Chemical descompose* polariză atenția cu descompunerea materiilor organice și anorganice, dar fumul dăunător și lentoarea procedului determinară folosirea metodei pe scară mică. Sistemul dublei canalizări, una obișnuită, cealaltă care să capteze apa curată de ploaie, singura neatinsă, funcționează remarcabil de puțin. Apele poluate se scurgeau în mări și lacuri, ucigînd totul. Iar miasmele din atmosferă contaminau ploaia pînă cînd ea ajungea pe pămînt. Toate descoperirile umane suferiră de pe urma plăgii, din ce în ce mai întinsă. Locuirea mărilor, care putea deveni fapt curent, fu împiedicată. Atmosfera ajunsese atît de otrăvită, încît avu un efect coroziv asupra astronavelor. Hrana, sub orice formă, se arată nocivă și nimici o bună parte din populație. Pînă și pilulele laboratoarelor, cu care fuseseră înlocuite pro-

dusele alimentare, nu-și păstrară puritatea. O combinație de filtrare și descompunere, apoi de închidere a reziduurilor rămase în containere ermetice și plasarea acestora în centrul deșerturilor dură și ea o vreme. Dar locurile pustii se arătară în curînd insuficiente, pe de o parte din pricina industrializării intensive, și deci a creșterii nevoilor de materie primă, și pe de alta, datorită fertilizării suprafețelor nisipoase și secetoase. Așadar, ce se crea și se inventa astăzi era sufocat și fărâmițat mîine. Arborii se chirceau, pădurile se răreau, florile se ofileau, stîncile se sfărîmau, culorile păleau și mortalitatea creștea vertiginos. Se folosi propunerea cu asteroizii. O aviație afectată special transporturilor de deșeu și reziduuri depunea containerele pe asteroizii cei mai apropiați. Nici asteroizii nu rezistară însă decît cîteva zeci de ani. Din cauza suprafețelor mici și terenului poros, ei tindeau să se fărâmițeze, producînd o catastrofă spațială. Ce știa Rod de acele timpuri ? De miile de morți ? De chipurile și trupurile marcate pe viață ? De obrazul zbîrcit al copiilor ? De valurile vinete și urît mirositoare ? De bancurile de pești, în grămezi imense pe maluri, cu burțile lor albe și dezarmate oferite inutil privirii ? De fiarele rătăcind oarbe prin desișurile sărace și uscate ? De suspensiile de praf care pluteau sub cerul noroios ? El nu le văzuse și învățase de ele la școală cîteva rînduri seci, pentru a da răspunsuri exacte examinătorului electronic. Trăise sub un firmament pur, pe care avusese bucuria să-l străbată, înălțîndu-se victorios în tăria albastră.

Soluția, ca toate marile rezolvări, fusese la prima vedere mai simplă decît experiențele anterioare. Ea ceruse mai curînd sacrificii sufletești decît investiții importante. Una din marile insule puțin populate fusese evacuată și se transformase în lada de gunoi a Terrei și, într-un fel, în lada de gunoi a istoriei. Locuitorii ei, refractari la început, își găsiseră în orașele submarine sau pe alte meleaguri rostul și acum, parcă de cînd lumea, containerele ermetic închise se plasau pe vasta întindere înconjurată de ocean. Pe o rază mare, apele erau interzise accesului și nimeni nu se apropia de granița

naturală a continentului. Apoi, pe o altă porțiune, fi-trele perfecționate interveneau între regiunea moartă și locurile populate de oameni. Oricît de bine închise erau containerele, probabil ceva se întîmpla, fiindcă deasupra Offal-landului plutea mereu o pîclă deasă și întunecată. Serviciul de gunoieri îl făcuseră întîii echipe ale aviației. Apoi ele fuseseră înlocuite de rachete teleghidate, care duceau containerele la destinație. Trecuse vreme des-tulă și ideea se dovedise excelentă pentru că de atunci, de cînd fusese aplicată, nu produsese nici un fel de pa-gubă. Omenirea se considera salvată. Totuși, conducerea Aviosan trimitea periodic la fața locului un avion de control, să observe, la 5—6 ani odată cum stăteau lucrurile, dacă totul era în regulă. O formație specială avu întîii această misiune. Apoi, cînd se constată că nu se petreceau schimbări, pîcla era survolată de un avion oarecare, cu o misiune întîmplătoare. Ce sens avea să menții pentru această treabă o echipă anume? Misiune x de rutină, lipsită de strălucire, ea fu încredințată la început, cu rîndul, unor echipaje obișnuite, pe urmă bă-trînilor la ultimele lor zboruri și, de un timp, se utiliza ca sancțiune. Deși fără consecințe grave, misiunea dis-ciplinară era socotită degradantă, mai rușinoasă decît orice corvoadă.

Comandantul, deși îl aprecia pe Rod, nu dorea să-l cruțe. Ursuz și rigid din fire, ofițer de școală veche, voia să-i dea o lecție atît lui cît și altor tineri din aceeași plămadă. Sfidarea sfaturilor celor cu experiență, cău-tarea cu orice preț a primejdiei, iscarea vilvei în jurul lor prin fapte nebunești trebuia curmată în fașă.

Suit în bătrînul suprasonic, Rod continua să fiarbă de mînie. Furia îi crispa obrazul energic, îi dădea jun-ghiuri în inimă. De ce acceptase și nu-și dăduse demî-sia? Din orgoliu, ca să demonstreze că nu-i pasă? Or-goliu prostesc! Cine-l va interpreta astfel? Toți vor crede, dimpotrivă, că se supusese, ca un cățeluș cînd țipi la el. Că n-avusese curaj să înfrunte Adunarea, că era îndrăzneț doar cînd stăpînirea nu se supăra prea tare. Și acum, ce să facă mai departe? O demisie îl putea pune în situația de a renunța pe veci la zborurile de investigație și de a primi o slujbă în aviația cosmică

de comerț și transport între planete. Groaznică perspectivă ! Ei, când te gîndești, poate întinsese și el prea mult coarda. Făcea la vîrsta lui pe copilul teribil, sau cel puțin așa dădea impresia. Cufundat în gînduri, nu observă defectiunea avionului. Dealtfel se dezobișnuise să zboare pe rablele astea și, nefiind atent la ce se întîmplă, se lămuri prea tîrziu că se stricase ceva. Unul din motoarele avionului nu mai funcționa deloc, iar cîteva mișcări dezordonate îl avertizară că și celălalt se va opri peste cîteva clipe. Rod nu-și pierdu cumpătul, încercă să redreseze avionul, să repare ce se putea. Dar își dădu seama că nu-i rămînea decît să aterizeze. Se uită în jos, unde zări numai o perdea de ceață. Desigur, nu era pîcla groasă de deasupra Offal-landului, dar tot împiedica vizibilitatea. Coborî ușor și intră într-un abur sau o aglomerare de nori nu prea pufoși. Unde să fie oare ? După ce străbătu și acest strat, observă o poiană și o pădure deasă. O insulă probabil. Poiană cam micuță, dar nu avea să-i fie prea greu să se pună pe ea. Așa, acum. Ateriză forțat și abia cînd sări la pămînt, văzu că starea avionului nu era prea strălucită. Îl examinează și caută să stabilească legătura cu centrul. Dar, ca și în timpul coborîrii forțate, nu primi răspuns. Ocupat cu cercetarea avionului, Rod nu se uitase încă în jur. Dar, brusc, ceea ce zări ridicînd ochii îi reținu toată atenția. Iarba pajiștii unde aterizase îi ajungea pînă la genunchi și culoarea ei verde-închis bătea puternic spre violet. Deși suflul și șocul avionului ar fi trebuit s-o ardă pe locul aterizării, ea rămăsese neatinsă și lucioasă. Din cînd în cînd, o floare o depășea cu corola ei în formă de clopot. Petalele groase aveau reflexe și țîșniri metalice. Predominau nuanțele pastel. Privind mai departe, spre pădure, surpriza lui Rod crescuse. Trunchiul și crengele copacilor păreau din sticlă mată brună, ca niște bibelouri uriașe, iar în vîrfurile fiecărei ramuri se legăna o singură frunză mare cu țesătură densă și nervuri marcate. Vernilul, cînd dulce, cînd gălbui, închipuia parcă o aureolă luminoasă a copacilor. La poale, năpădeau plante de tot soiul, într-o îngrămădeală de nedescris. Aerul cald și umed avea o mireasmă pătrunzătoare care-ți dădea o ușoară amețală. Dar în ciuda dogoarei soarelui, vege-

tația era întreruptă de porțiuni de brumă albă sau albăstruie. Numeroasele izvoare și cascade împânzeau locurile, iar șuvoaiele curgeau înspumat ca șampania. Domnea o liniște deplină. Rod, care văzuse multe priveliști ciudate, nu se putu opri să nu remarce că și pământul, privit de obicei de tinerii cosmonauți cu totală lipsă de interes, oferea uneori surprize. Întorcându-se spre avion, încercă din nou să ia legătura cu centrul, dar zadarnic. Reluă examinarea minuțioasă a aparatului, hotărîndu-se să-l repare singur. De fapt, nici nu i-ar fi convenit să ceară ajutor. Cei de la centru și-ar fi bătut joc de el. Un accident, într-o călătorie în care nimeni n-avusese nici cel mai mic neajuns pînă acum! Manevră în toate felurile, dar rabla nu se clinti. Probabil nu mai știa să umble cum trebuie cu ea. Încercă să-și aducă aminte manualul de istoria aviației, rînd cu rînd, filă cu filă. Se simțea ca înaintea unui examen greu. Parcă acolo, sus în dreapta, la pagina 13 era ceva, dar nu-i mai venea în cap ce putea fi. Transpira din cauza concentrării și efortului. Nu se mai simțea atît de mîndru de el ca dimineața, cînd plecase în misiunea disciplinară. Lucra cu buzele strînse. Rezultatele însă se lăsau așteptate. Treceau ore și ore. În cele din urmă, Rod se decise. Va încerca să ajungă la prima așezare omenească. Înainte de a pleca, vru să stabilească unde se află, dar aparatajul de bord — defect și el probabil — nu-i arăta decît poziția Offal-landului. Nimic de făcut. Rod se avîntă în necunoscut. Străbătu cu greu pădurea deasă, unde la fiecare pas piciorul i se infunda într-un glod lipicios. Înainta prevăzător, așteptîndu-se în orice moment să fie atacat de vreo fiară, insectă sau reptilă. Dar pădurea părea lipsită de orice altă viață decît cea vegetală. Trecu în schimb prin frunzișuri dantelate în culori uimitoare, de la rozul cel mai stins la gălbuiul polenului de floare, prin perdele argintii țesute din fire subțiri ca de păianjen, toate lucioase și sclipitoare. Cînd ieși din nou la lumină, avu impresia că e la marginea unor ogoare. În locul spicelor se ridicau un fel de arbuști cu fructe portocalii, netede ca mîngiile lustruite. De la cîteva pîlcuri de copaci mai groși se întindeau niște jgheaburi, prin care curgea un lichid verzui, gras

și lăptos. De cealaltă parte a cîmpului, se înălțau uriașe mușuroaie. „Am pătruns pe teritoriul unui trib, gîndi Rod. Or mai fi existînd triburi și păduri virgine? N-aș fi crezută așa ceva! Unde m-oi fi aflînd?” Cum Rod nu cunoștea frica, se îndreptă fără șovăire spre unul din mușuroaie. Deodată însă rămase ținuit locului. Din mușuroi ieșiră un fel de melci de statura omului, fără casă în spinare, dar cu brațe foarte lungi, terminate cu cîte o ventuză. Țopăiau sprijiniți în coadă și-și agitau tentaculele. Păreau foarte tulburați și se mișcau fără încetare, parcă ar fi primit o știre nemaipomenită. Probabil că emiseră un semnal pe care Rod nu-l auzi, sau nu-l înțelese, fiindcă din toate mușuroaiele apărură alte făpturi asemănătoare, alcătuiind o ceată de mai multe sute. Șirul, sărînd voios, se îndreptă spre apus. Rod renunță să-i urmeze și se apropie de mușuroaie. Acestea nu puteau fi decît locuințe, nu excrescențe întîmplătoare. Erau toate la fel construite, jgheaburile care porneau de la pilcurile de copaci se terminau fiecare în dreptul unei case, unde lichidul se scurgea într-un eleșteu adînc. Înăuntrul mușuroiului, cîte o stivă de fructe portocalii se afla în mijloc. În spatele ridicăturilor dintr-un soi de pămînt întărit, cum sînt cuiburile de termite, se vedea o prăpastie, în fundul căreia zăceau fructele golite de conținut printr-o gaură făcută de ventuză.

Un fișit puternic făcu pe Rod să se pitească în umbra pădurii. Ciudații locuitori se întorceau. Ei purtau în brațe cu grijă cîte un container cu deșeuri, ca pe o comoară neprețuită. Deschizîndu-l cu greutate, cu ajutorul ventuzelor, îi răspîndiră conținutul pe ogor. Lucrau cu înfrigurare, ca și cum de mult așteptaseră un material necesar, o mană pentru cîmpul lor. Soarele își plimba razele pe fructele portocalii, împrumutîndu-le din scînteierile sale. Totul era viu, lucitor, plin de sevă. Rod zîmbi, gîndindu-se că va avea ce să raporteze cînd se va întoarce din misiunea disciplinară. Nimeni n-avea să-l ia peste picior. Apoi se muștră singur. Asta conta în descoperirea importantă pe care o făcuse? Ce se vedea acolo era formidabil. Își spuse chiar că aceasta era cea mai frumoasă misiune a sa. Ca de obicei, firea lui

entuziastă îl împingea să se pripească. Abia la sfârșit poți ști ce a fost mai frumos. Dar Rod se găsea încă departe de vîrsta marilor înțelepciuni. În minte îi răsări brusc, ca fotografiată, blestemata pagină 13. „Ah! Ce simplu era totul!” Și pentru asta se chinuise atît. Alergă grăbit spre avion. Trebuia să-l repare cu orice preț și cît mai iute. Își și închipui momentul cînd le va împărtași semenilor săi marea veste. Începu prin a consulta aparatajul de bord, care-i arăta cu precizie că se găsea în Offal-land.

— Halal pictură rupestră ! rosti Grigorcea rizînd.

— Păi ce, asta e o peșteră ascunsă ? E o simplă cavități de suprafață, și ce vezi e opera vîntului.

— În primul rînd că există o serie de galerii care duc în săli subterane. Le-a descoperit ieri Vasile. Și pe urmă, vînt care desenează purcei, mai rar.

— Purcei or fi în mintea ta. De lapte și la tavă. Astea sînt niște șanțulețe săpate de furtuni.

— Alo, Vasile, ia vino-ncoace să ne spui cine e autorul acestor șanțulețe porcine.

Speologul Vasile Badiu se apropie fără grabă de colegii săi și examinează desenul de pe peretele din stînga.

— Și eu cred că e de mînă umană. După mine, are o vechime de peste cîteva sute de ani. Dar nu mi se pare un desen adevărat. Mai degrabă o joacă de copil.

— Cine să fi locuit aici în pustietatea și la înălțimea asta într-o cavernă, acum cîteva sute de ani ?

— Poate omul cavernelor, interveni iar Grigorcea care făcea haz de orice.

— Mă îndoiesc, replică Vasile, liniile ar avea o vechime mult mai mare. O spuse cu seriozitatea cu care făcea orice afirmație și orice muncă.

— Sau pruncul cavernelor, îi dădu Grigorcea mai departe cu gluma.

Se apropiară și priviră mai atent liniile rudimentare de pe stîncă. Într-adevăr, scrijelite parcă de un copil, puteau fi deslușite tot soiul de figuri : puceluși cu coada sfredel, veverițe rozînd alune, căprioare cu bețe în loc de picioare. Deodată contururile deveniră cu totul

altele, deși desenul nu se schimbă ca gen și calitate. Formele configurau un soi de zei egipteni cu trup de om și cap de fiară. Cercetate mai mult, puteau naște alte interpretări : un astronaut cu mască și tub de respirat sau o navă spațială. Cea mai ciudată era o roată zimțată cu numeroase raze.

— Lăsați, vom chema expertii să examineze picturile astea primitive după ce vom investiga sălile subterane. Sînt sigur că acolo lucrurile se vor lămuri. Acum la treabă !

Coborînd prin galerii, speologii ajunseră în mari cavități pline de stalactite și stalagmite. Făcură multe descoperiri de interes botanic, zoologic, investigații despre vechimea rocilor. Majoritatea erau lesne de prevăzut. Un singur obiect nu-și găsi nici o explicație. Era o cutie dintr-un metal care avea toate calitățile metalelor nobile, dar nu corespundea cu nici unul. Despre alte picturi rupestre, care să clarifice geneza celor dintii, nici urmă.

. . .

Era în murgul serii. Florica privea cu dor spre sat, ținîndu-și copilul de mînă. Micuțul tăcea să n-o tulbure. Se auzea pînă la ea murmura grea a vitelor care se întorceau de la pășune, și femeia simțea în nări mirosul prafului ridicat de trecerea ciurdei. Făcu trei pași șovăielnici spre fosta ei casă ce se vedea, pustie și dărăpănată, la capătul uliței. Dar se răzgîndi. Ultima oară cînd intrase în curte o goniseră alde vecinii cu pietre. Și la ce bun ? Maica și bunița muriseră. Poate de n-ar fi dat molima peste ele, ar fi primit-o înapoi, ar fi iertat-o. L-ar fi îmbunat și pe tataia. Moș Stoica, pădurarul, îi spusese că la cîțiva ani după ce o alungase îl podidiseră muștrările de cuget. Umbla de colo-colo prin cerdac, năuc, cu părul vîlvoi și barba încîlcită cum sînt cîlții cînd nu-i perii și bolborosea : „Unde-o fi fătuca ? Dusă e pe veci ?”. N-avea cine să-l mai grijească, cine să-l mai asculte. Se prăpădise și el de inimă rea. Ea nu știuse nimic. Primii ani se ținuse departe de toți, acolo

sus, în desișul codrilor. Acum, mergînd cale lungă, mai cobora din cînd în cînd pînă la poalele muntelui. Întîi poposea doar la casa pădurarului sau la baba Sorica. Apoi se încumetă să meargă mai departe, să-i arate lui Călin satul unde pruncise maică-sa. În adîncul sufletului, nădăjduia să întîlnească pe vreun drumeț de la care să afle despre cei duși la oaste. Îi spunea inima că dragul ei are să se-ntoarcă. De cîte ori nu tresărise, crezînd că-l vede pe potecă și i se repezise în întîmpinare. Fusesse însă doar o amăgire. Îi pîndea pe rarii neguțători care treceau pe acele meleaguri și-i întreba dacă nu zăriseră pe undeva pe șoimanii lui Gelu. Unii nu știau nimic despre ei. Alții îi dădeau cîte o știre nelămurită care o umplea fie de spaimă, fie de bucurie, dar nici una pînă acum nu se adevărase. Cît oare avea să mai rabde ? Poate oamenii avuseseră dreptate. Poate că greșise amar-nic. Uitîndu-se înspre Călin, amintirile îi năpădiră sufletul. Nu, orice se întîmplase, nu-i părea rău. Așa simțise atunci, așa simțea și acum. La început, venise totul ca o boală. I se bătea pieptul, îi ardeau buzele, o lua cînd cu cald, cînd cu rece, și nu închidea ochii pînă la ziuă. Degeaba alergase pe la baba Comana și Sorica să-i dea în bobi, degeaba se tînguisse către maica și bunița. Odată, ducînd capra la păscut și așteptînd parcă o împlinire necunoscută, văzuse pe cărare un voinic. Și toate către el se îndreptaseră. Înalt, spătos, cu plete negre și brațe puternice. Ea, de obicei așa de sfioasă de-i ziceau „muta“, intră în vorbă cu el numaidecît. Află că-i este numele Călin. N-avea decît s-o cheme, ca ea să vie. Și se dusesese spre el fără ca nimic în ea să se-mpotrivească por-nirii aceleia poruncitoare. Răspundea la sărutările lui, strîngîndu-l în brațe, mai mai să-l omoare. Voia să fie frumoasă pentru el și-și împletea flori în cosiță, își înălbea iia, de arăta în lumina apusului ca un nour de argint. Cînd mulgea vaca, lua pe ascuns o oală și-și spăla obrazul în fîntîna laptelui proaspăt. Îl iubise pe Călin de la prima vedere și știa că și el o iubise. Cînd se apropia de patul de frunze și-i desfăcea părul bălai, simțea că se topește de drag.

— Vin' la noapte de mă fură ! îi zicea surîzînd.

— Când te-oi fura, te-oi fura de-a binelea, o amenința el.

O luase pe departe pe bunița, încercînd să pregătească drumul spre încuviințarea măritişului. Știa bine că alor săi le stătea gîndul la alte însoțiri ; că pentru ea n-avea însemnătate că ia pe un orfan și un pribeag venit de aiurea, dară pentru ei da. Pînă la urmă n-or să aibă încotro, așa chibzuia. Mai ales că mai priceput decît Călin nu se afla. Făcea de toate la stîină. Și cînd cînta din fluier fermeca pe oricine. Baciul ăl bătrîn îl rugase să nu plece. Dar Călin se legase cu ai lui Gelu și se dusesese la luptă.

— Când m-oi întoarce, ne-om lua, îi făgăduise ; dacă m-oi întoarce, mai adăugase, întunecat și crîncen.

Și iaca nu se-ntorcea. Dar ea nu deznădăjduia. Nici după atîtea nenorociri. Tot îl mai aștepta, tot credea că nu se poate să nu vină.

Începură a luci stelele una cîte una. Ici și colo se aprindeau focurile în sat. Cîinii apucară să latre răgușit. Florica luă drumul de întoarcere. Pînă la peștera unde-și găsisese adăpost mai avea mult de mers. Drumețea prin pădure, obișnuită cu freamătul de frunze, cu șopotul izvoarelor, cu țipătul dihăniilor și filfiitul zburătoarelor, care pe alte femei le-ar fi înfiorat. După ce viețuise singură atîta amar de vreme, crescîndu-și pruncul cu ce-i dădea codrul, nu se înfricoșa cu una cu două. Auzea glasul apei și al vîntului, ca și cum ar fi fost glasul unor prieteni apropiați. Din cînd în cînd se prăvălea un bolovan, se sfărma cîte o creangă. Trebuia să mai treacă și pe la baba Sorica să-i ducă ierburi de leac. Îmbătrînise, biata, și-i venea greu să le culeagă. Odinioară cînd o dusesese la ea mumă-sa s-o descînte și s-o ferească de boală, o speriaseră căsuța din adîncul sihlei, buha ce-și făcuse cuib în copacul de lîngă fereastră și mîțele care dormeau prin cotloane sau miorlăiau frecîndu-se de scăunelul vrăjitoarei. Acum se mișca aici ca la ea acasă. Îi purta recunoștința bătrînei care o adăpostise, o scăpase de la moarte, o moșise. Ar fi putut sta cu dînsa, dar pe atunci baba trebăluia cu sprinteneală, iar ea nu mai voia să vadă pe nimeni din sat, nici buni, nici răi, pe nimeni care să fie o aducere aminte

a trecutului. O izgoniseră cei mai apropiați și mai dragi. E adevărat ! Păcătuisese. Dar mai apoi ? Aveau ei pricină s-o numească strigoaică și piază-rea ? Și pentru ce ? Pentru că în peștera ei intrase un străin ? Ce vină avea ? Ce vină ?

Atunci se trăsesese din nou sus în munte ca o sălbăticiune și nu se mai arătase iar multă vreme în preajma satului. Mai ales după povestea cu copilul. Auzise vorbele urite ce i le scosese. Ziceau că aduce urgie asupra lor, că și molima o iscase ea prin farmece ca să se răzbune, de parcă ei ar fi acoperit-o de rușinea ce-o avusesese. De câte ori se ivea la capătul uliței, o huiduiau și aruncau cu pietre în ea. Doar moș Stoica îi vorbea, dar numai pe ascuns, în taină. Babei Sorica nu-i păsa de gura lumii. „De la o vrăjitoare e firesc să te-astepti să aibă de-a face cu ielele și strigoaicele“, rîdea ea arătîndu-și gingiile fără dinți. Cît o s-o mai ducă bătrîna ? Se șubrezise mult în ultima vreme și tot sporovăia cu moartea.

Ajunse la porțița babei spre miez de noapte. O să mîie pînă-n zori. Aduse un braț de lemne și le puse pe foc, așază ierburile la uscat. Bătrîna moțăia. Cînd intrase, șopti odată : „Tu ești, Florică ?“ și apoi capul îi căzu iar în piept și adormi din nou. Călin se ghemui cu capul în poala ei și acolo, la căldură, îl prinse somnul ca pe o mică vietate de codru. Se învățase să tacă, să nu întrebe nimic, să primească toate fără mirare sau cîrtire, să doarmă pe unde apuca. Viață de copil oropsit, fără tată. Florica duse fiertura la buzele bătrîni, pe care o trezi aburul cald. Peste o clipă începu să soarbă zgomotos. Călin întinse și el ca-n vis mînuța. Îi dădu o căniță și o turtiță de mălai. Acum mînceau toți trei, mestecînd domol și clefăind.

— Ai intrat în ogradă ? întrebă baba trează de-a binelea.

Florica scutură din cap.

— De ce nu ? E dreptul tău și al băiatului. Tare mai fugi de oameni în loc să-i înfrunți ! Povestea aia trebuie dată uitării.

— Crezi că se poate, maică ?

— Apăi bun înțeles ! Că ținerea de minte nu-i atîta de lungă, bombăni bătrîna.

— Cînd îi la bine îi scurtă, da' cînd e la rău...

— Ia lasă ; mai adineauri veni dada Florica și-mi zise iară că fecioru-său te-a zărit la Piatra Căprioarei și a crezut că ești Zîna.

— Ei și dacă m-o zărit...

— Păi tare ar vrea să te vîneze. Că de aia a venit și dada, să-i dau leac să-i piei din minte. Dar eu i-am grăit pe șleau că de la mine așa leac n-o să capete.

— De ce nu, maică ? Știi că n-am voință a mă-n-torace în sat.

— Feciorul Florichii e chipeș, e blînd și de treabă. Și băiatul are nevoie de un tată.

— Băiatul are tată și cînd o veni, o să le arate el la toți.

— Florică, Florică, tot aștepți și vremea trece și toți te spurcă cu vorbele și-ți merge buhu că te-au lăsat grea duhurile.

— Știu ei cine m-a lăsat grea, dar vor cu tot dinadinsul să mă năpăstuiască, fiindcă n-am stat la mîna și la mila lor.

O cută brăzdă fruntea Florichii, asprindu-i chipul gingaș.

— Hai, Căline, îl trezi cu muștrare în glas pe băiat, și-l trase de mîna spre ușă.

— Păi dacă te superi din te miri ce, n-ai decît ! se îmbufnă bătrîna.

Florica rosti anevoie :

— Noapte bună, maică ! și pe-aici îi fu drumul.

Cînd ajunse acasă, crăpa de ziuă. Frigul se făcuse pătrunzător și în peștera lor nu era mai cald ca afară. Florica aprinse opaițul. Călin, fără să i se mai spună, se duse de aduse o legătură de vreascuri. În curînd, focul aruncă lumini ciudate pe pereții de stîncă. Florica puse bine cele luate de la pădurar. Cine știe cînd or s-o mai poarte pașii spre sat. Coapse în cenușă niște turte și făcu o fiertură de mîntă. Ierburile proaspete le rîndui la uscat pe o ieșitură de piatră. Apoi își aținti ochii spre negura zorilor. Avea timp să se mai odihnească puțin și cînd s-o trezi, să se ducă să spele niște țoale.

Călin, învelit cu o scoarță, dormea după vatră, la căldură. Ea se întinse pe lavița veche, dăruită de moș Stoica, după ce împinse bolovanul de la intrare. Așa se păzea de lupi, urși și alți dușmani imblăniți. Bășica din crăpătura ce sluja de fereastră lăsa să treacă o lumină gălbuie. Acum ca acum, dar iarna, când șuiera crivățul și nămeții îi înconjurau vizuina, se simțea singură pe tot pământul. Nu se temea de fiară, avea un jungher de care învățase să se slujească la nevoie. Numai într-unul din cei șase ani de când ședea aci, haita de lupi se apropiase, dar focul îi pusese pe goană. Frica o cuprindea însă când dănțuia furtuna care o împresura de pretutindeni, voind să smulgă vârful de munte. Cădeau copacii doborâți de viscol cu troznet greu și virteturile de zăpadă te orbeau dacă puneai capul afară. În schimb, trăia în plin basm, când soarele făcea să strălucească nesfârșita întindere albă, unde se zăreau doar pașii ei și ai căprioarelor ce se apropiau la acest timp de peșteră fără nici o sfială și așteptau să fie hrănite. Spaima cea mare în acești ani nu-i venise nici de la stihii, nici de la dobitoace, ci de la alte puteri necunoscute. Într-o noapte auzise un huiet îngrozitor, gata s-o surzească. Sărise din culcuș, dăduse bășica la o parte. Un balaur de foc se repezea asupra muntelui să-l înghită. Străbătea ca un fulger neîntrerupt văzduhul înstelat, se mărea văzînd cu ochii și lăsa în urmă-i o dîră de foc. Aripile îi creșteau în cer, coada-i strălucea de nestemate și ochii lui verzi și roșii clipeau mereu uriași și lacomi. Noaptea se umpluse de o lumină lăptoasă nefirească, încît și stelele albiseră. Muntele se clătina și se cutremura din măruntaie. Și deodată, tăcere deplină. Pierise totul ca o nălucă. A doua zi trecuse fără să se-nîtimple nimic. Crezuse că a fost un vis rău. Cînd se lăsase întunericul însă, îl văzuse din nou pe balaur. Se schimbaseră la înfățișare. Se întruchipase în om, născîndu-se deodată din cer și noapte. Cobora pe o rază de lună deasupra prăpăstiilor, pe lîngă crestele de cremene. Ea ieșise tiptil, se furișase pe după copaci și, pitită, privise înspre podiș. Zmeul își înălțase o casă mare, albă și ciudată în mijlocul poienii. A intrat în ea și toți ochii lui verzi și roșii s-au aprins la ferestre. Alergase spe-

riată înapoi în peșteră. Dar tot stînd și cugetînd, casa nu i se mai părușe așa de neobișnuită și de temut. Se strecurase iar tiptil afară și se uitase în jos. Balaurul ieșise și începuse să țopăie prin poiană. Purta o îmbrăcăminte de un alb argintiu, la fel la culoare cu casa în care locuia. Uitîndu-se mai bine, văzuse că avea un creștet rotund și luciu de mărgean și un nas ca vai de el, trompă nu altceva, ca dobitoacele întîlnite de Alexandru Machedon. Tălpile i se lipeau de pămînt și bătea din aripioare să se ridice. Dar nu ca pasărea, mai curînd ca peștele pe uscat. Că nici n-avea pene, ci un soi de bețișoare în loc de mîini. Era așa de caraghios, că o pufnișe rîsul. Balaurul ridicase trompa. O zărise și se repezise spre ea. Fugise, înfricoșată din nou, și se adăpostise în peșteră. Dar balaurul pătrunsese înăuntru pe raza lui de foc, ca și cum bolovanul nici n-ar fi fost. Ce era să facă? Închisese ochii și așteptase s-o înghită. Trecuse o clipă, două, trei. Clipe nesfîrșite. Se despărțise în gînd pentru totdeauna de Călin și de pruncul ce-l crescuse cu atîta trudă. Se rugase în mintea ei ca balaurul să se mulțumească numai cu dînsa, să nu dibuie și să nu omoare copilul. Cînd ridicase temător pleoapele, ea era tot ea, iar balaurul o țintuia cu privirea. Dar nu cu dușmănie. De sub sticle groase, căutătura lui părea aproape omenească. Avea ochi mari ce scînteiau parcă în afară, de pe fața acoperită de un giulgiu de mort. Privirile lui nu se desprindeau de chipul ei, ca două patimi arzătoare și întunecate. În gheare ținea tot felul de drăcii care țiuiau și păcăneau. Se purta ca o iscoadă. Începuse să umble prin peșteră, să pipăie cu degetele lui de fier pereții, ulcelele, ierburile. Scotea din cînd în cînd un sunet ca un nechezat de cal. În sfîrșit, se apropiase de ea. Gîndise că-i venise ceasul. Începuse să țipe deznădăjduită, deși știa că n-are cine o auzi. Simțise ghearele lui reci pe trup, pe obraz, și căzuse grămadă pe piatra umedă. Cînd își venise în fire, oaspețele pierise ca în vis. Trecuse o zi, trecuseră trei și balaurul venise iar în miez de noapte, clintind de departe, prin vrajă, bolovanul de la intrare. Acum, că n-o mai luase pe neașteptate, se repezise să se apere. Nu cu jungherul, că nu era proastă. Nu se îndoia că zmeul era mai

puternic ca ea. Dar aprinsese toate ierburile de deochi și de leac și bolborosise descîntecele deprinse de la baba Sorica. Se făcuse o fumăraie mare și balaurul fusese nevoit să fugă. Se hotărîse în zori să-l ia pe Călin și să plece, să li se piardă urma. Dar cînd îl căutase, băiatul nicăieri. Îl chemase în șoaptă, să n-o audă duhul, apoi mai tare. Nimic. Rătăcise prin împrejurimi, tot strigîndu-l zadarnic. Și care nu-i fusese groaza, cînd îl zărise jos, pe pajiște, în preajma casei balaurului. Nici n-avusesse vreme să găsească vreun șiretlic să-l aducă înapoi, că balaurul ieșise și-l înhățase. Ciudățenie mare însă! Nu părea să-l răpească fără voia lui. Călin chiuia de bucurie în brațele dihaniei. Florica stătuse pe gînduri dacă să fugă la pădurar să ceară ajutor sau să coboare cît mai iute în sat. Mai bine de-a dreptul în sat, să vie cu oameni mulți. Ajunsese într-un suflet, leaorcă de sudoare. Gifiind, cu ochii înlăcrimați, intrase din casă-n casă, cerîndu-le oamenilor s-o însoțească și să scape pe fiu-su din ghearele balaurului. Dar toți se codiseră. Unii nu-i dădeau crezare, alții ziceau că vrea să-i ademenească ca să fie nimiciți de zmeul pe care-l zăriseră cu cîteva nopți în urmă coborînd în peștera ei. Că dacă i-ar fi fost dușman, ar fi venit mai devreme, cînd l-a zărit de prima dată, dar și ea era o strigoaică și se înțeleșese cu duhul să-i năpăstuiască. Cumetrele o ocăriseră chiar în gura mare, că din totdeauna visase la ce nu se cădea și știut este că visul se preface în lipitură și lipitura în zmeu. De aia nu se putea spune nici pruncul al cui o fi fost. Că de-ar fi fost pui de om, nu l-ar fi lăsat tată-său de izbeliște. Încrîncenată și despletită, Florica alergase cu picioarele sîngerînde pînă la moș Stoica. Dar nu-l găsise. Singură și abătută, se întorsese la peșteră a treia zi, în amiaza mare, sleită de puteri. Îi stătuse inima în loc cînd, din prag, îl zărise pe Călin, teafăr și voios, scrijelind cu un fier pe peretele de stîncă. Întîi îl îmbrățișase ca o nebună, apoi îl certase și iar îl acoperise de sărutări. Deodată auzise un huiet groaznic de se cutremurară munții și răsunară văile. Văpăi rumene se întindeau parcă peste lumea întreagă. Ieșise cu băiatul din peșteră. Balaurul cu casa lui cu tot

plutea în văzduh, scăldat în foc de soare. Cerul se rotea în locul pe care-l străbătea. Se micise cît ai clipi din ochi și pierise în înălțimi. Pe obrajii lui Călin se prelingeau șiroaie de lacrimi.

— Nu era un duh rău, murmura el. Era bun, era bun.

Pe podiș două șanțuri săpate adînc, pînă-n piatră, rămăseseră din temeliiile locuinței zmeului, cum taie plugul brazdă pe ogor. Mai tîrziu, Florica găsise și alte urme ale trecerii duhului. Podișul era tivit de panglici albe, zugrăvite cu o cridă care nu se lua, ca varul cel mai trainic. Și pe ea cu copilul îi procopsise. Un băț de fier se-nălța deasupra peșterii, un lăntuc atîrna de gîtul lui Călin. Într-un colț se afla o cutie roșietică, lucioasă, pe care îi fusese frică s-o atingă, că mai și ticăia ceva înăuntru. Copilul se apropiase de bucata sclipitoare strigînd vesel :

— Tic, tic ! asta înseamnă că se-ntoarce.

— Pleacă de-acolo ! Să nu pui mîna pe drăcia aia !

„Atîta ar mai lipsi, să se-ntoarcă“, gîndise Florica. Ce era mai frumos, era o roată zimțată, ca de argint, cu săgeți aidoma razelor care se mișcau încoace și încolo. Asta din urmă o cucerise. Strălucea ca o stea. Vrăjită parcă, întinsese mîna spre ea. Apoi o trăsese înapoi. În cele din urmă o luase, o sucise și o învîrtise cu teamă și o descîntase ușurel. Roata nu dădea semne de însuflețire. Așa că o păstrase. Cînd îi venea greu, o prindea în cosiță ca pe-o podoabă și se simțea iarăși la anii primei tinereți.

Totuși nu mai avea liniște aici. Fie ce-o fi, avea să plece și să-și caute alt adăpost. Băiatul se cam împotrivise, botos și mîhnit. Florica îl urmărea să nu-l fi fermecat spurcăciunea, să-i fi dat cine știe ce poruncă sîngeroasă, pe care copilul s-o împlinească după plecarea lui. Încercase să-i smulgă cînd cu vicleșug, cînd cu amenințări, adevărul. Scosese cu cleștele cîteva lămuriri sărace : în casa balaurului era frumos și totul sclikea, dar nu se putea răsufli bine. Pieptul ți-era apăsător ca și cum ai fi fost scufundat în apă. Străinul îi pusese o strecurătoare la gură și atunci respirase mai ușor, dar abia stătuse de fiecare dată cîteva clipe. „Aha, va să

zică, fusese de mai multe ori", se dumirise Florica. Și acolo, în casă, urmasese băiatul, străinul își scosese partea de sus a creștetului și-și dezvelise chipul. Avea față de om, zău așa. Și plete bălaie. Dară obrajii erau străvezii, ca de ceară, de parcă ar fi fost golit de sînge. Vrusese să-i dea jucărele. Nu le luase de frica maică-si. Doar mîncase niște bulgărași netezi și tare gustoși.

Nu putuseră părăsi peștera numaidecît. Ploile sfirșitului de toamnă hîrtopiseră potecile, clisuiseră poienile. Erau furtuni rele, vijelioase și năvalnice ca în luna lui cuptor, dar lungi și reci, dădeau în lapoviță. Într-o noapte trăznetul doborîse copacii de pe culme, care căzuseră gemînd ascuțit. Florica îi văzuse prăbușindu-se sub cerul jos, luminat de fulgere. Doar cei din jurul peșterii rămăseseră în picioare. Florica mai zăbovisese așadar oleacă. Și apoi unde să se ducă? Unde să încropească altă gospodărie? Să se depărteze iar de drumul oștenilor, să-și piardă ultima nădejde? În timpul unor scurte potoliri, în dimineți tot sure, însă cu burniță nevîntuită, coborîse iar cu Călin pînă aproape de sat. Dacă și-ar fi putut cîrpi casa părintească, așa zdruncinată cum era, tot le-ar fi dat un adăpost și un codru de pîine. Ar fi fost drept. Dar o vor îngădui oamenii? O vor lăsa să-și ducă traiul pe lîngă ei? Nu îndrăznea să le vorbească. De cînd cu duhul, o prăpastie se căscase între ea și sat. Poate c-ar fi fost cuminte s-o asculte pe Sorica și să se-ntîlnească în taină cu Florin, vînătorul. Florin și Florica! Numele lor se potriveau. Și din ce se gîndea, fără să vrea îi dădură lacrimile.

Se duse într-o zi la cules de ierburi și rădăcini fără Călin. Că vremea se răcise și el, cam șubred, smiorcăia și tușea. Îl lăsase să scrijelească pereții în tihnă, cum îi era vrerea. Acum tot meșterea chipul „Sburătorului“, cum îl poreclise el pe balaur. Și porecla asta o băgase în cap și smintitei de baba Sorica și lui moș Stoica. „Sburătorul“ în sus și „Sburătorul“ în jos. Să dea apă la moară cumetrelor. Apropiindu-se de peșteră, simți, ca o vietate a pădurii, miros de străin. Se aburci pe vine, să privească printr-o crăpătură. Îl văzu pe Călin stînd de vorbă, în tihnă, cu un voinic ce ședea întors la ea cu spatele. Nu-i putea zări decît pletele negre,

ușor încărunțite, sub blana căciulii. Inima îi bătea ca un clopot în piept. Nu era cu puțință.

— Călin ! răcni ea, sub ploaia care începuse să cadă.

Voinicul întoarse capul și-și aținti ochii de vultur pe locul de unde venea glasul.

Ce-a fost apoi se învălmășea în mintea ei. Cei șapte ani grei trecuseră. Nici dragului ei nu-i fusese mai bine. Oștenii lui Gelu, răzlețiți de arcași, o luaseră fiecare spre casa lui, cu spinările încovoiate. Căpetenia lor murise. Trei sulite își făcuseră strungă prin el. Îi săpaseră mormint pe margini de apă, făgăduindu-i să-l răzbune. Călin argătise ici și colo pe drumul de întoarcere, ciștigînd o pîine neagră, dar dobîndind, în cele din urmă, o turmă a lui. Asta reușise. Acum era stăpîn oierul. Și venise să-și ia nevasta cu sine, dac-o mai afla pe meleagurile unde o lăsase. Credința în ea nu-l părăsise nici o clipă. Auzise de povestea cu „Sburătorul“ și o iscodise puțin, de fusese om sau duh. Dar toate se toiseră în bucuria revederii. Iară de băiat nu se putea îndoi, că era bucătică ruptă din el. Făcură nuntă mare. Moș Stoica, care le fu nun, strălucea ca soarele de încintare. Iar noră-sa Lina, de avea o față plină ca o lună, îl însoțise — nună mare — rizătoare cu gura pînă la urechi. Și mesenii mulți cinstiră și ospătară. Moș Stoica ridicase paharul pentru gingașa „mireasă“. Florica purta strai alb dar nu-și pusese vâl, deși un singur mire avusese. Dar în frunte prinsesé roțița străinului care răs-pîndea raze ca o stea. Oaspeții se făcuseră cum că n-ar fi socotit-o niciodată strigoacă, fiindcă acum Călin avea oi multe și vite cornute și nimeni nu voia să i se pună împotrivă. Nu după mult au părăsit satul, au lăsat în urmă locurile și oamenii și întîmplările de atunci. Și în mintea băiatului, acele timpuri s-au aburit ca un pahar. Doar lăntucul și roțița cea de argint mai păstrau pîlpîirea de clipă trăită. Florica le strînsese alături de niscaiva giuvaeruri din sipetul buniței de care nu voise să se despartă. În glumă, Călin îi zicea lui taică-su :

— Sburătorule, sameni cu Sburătorul ! Și taică-su prindea a rîde :

— Ai vrea tu.

Iar cumetrele cînd îl auzeau, bolboroseau c-o să se supere duhul și iar o să se abată pe acolo. Vorbe.

În închipuirea lui Călin, toate se învolburaseră într-o istorie nemaipomenită pe care o povestea țîncilor din sat. Și ei ascultau cu ochii mari, tuflindu-și căciula de uimire. Și apoi o povesti altora pe unde poposeau, copilandri și tineri, care toți se mirau de ce trăise feciorul de oier. Și n-o zicea numai lor, ci și frunzelor și fluierului și mioarelor. Au auzit-o și alți ciobani și, înfiorînd-o, au dus-o departe peste munți și văi împreună cu turmele, din meleag în meleag și din veac în veac.

REPETIȚIE

Ținea mâinile încheștate de bara metalică și se concentra. Trupul era la capătul puterilor, dar simțea că trebuie neapărat să mai facă un efort. Se miră singură de corectitudinea mișcării. Picioarul se roti armonios, ca și cum n-ar fi fost cu o clipă înainte ca plumbul, și execută dezechilibrarea care dădea impresia de plutire grațioasă. Și totuși lipsea ceva. Gina își rezemă din nou palmele de bară. Căldura lor trecu în tubul cenușiu care dobîndi parcă viață proprie. Gina zîmbi. De cînd era mică, nu-și amintea să nu fi petrecut 5—6 ore la bară. De fapt, bara era unica prezență constantă în existența ei. Niciodată nu depășise relațiile de banală camaraderie cu fetele de la școală și mai tîrziu cu colegii și colegele de la operă. Întîi truda de a împărți un timp atît de scurt în activități diverse ca, în afară de dans și muzică, să mai poată citi și învăța. Apoi dublarea exercițiilor după accidentul de schi, cînd își fracturase piciorul în mai multe locuri. Micile invidii, cînd ajunsese primă balerină. Dar poate toate acestea erau justificările unei firi solitare. Nu-și aducea aminte ca vreodată să-și fi povestit cuiva visele sau impresiile de călătorie. În copilărie fusese tăcută, cuminte, liniștită, fără expansiuni, fără hohote de plîns. N-avusese ciocniri cu părinții. Ei îi cultivaseră talentul, lucrase cu asentimentul și la îndemnul lor și cînd împlinise șaisprezece ani, îi oferiseră la munte această vilă izolată ca să muncească și să se odihnească în voie, departe de oraș, de cîte ori avea chef.

„Să țin mîinile încălestate de bară. Mă simt la capătul puterilor, dar trebuie să mai fac un efort. Pe zidurile reci şiroieşte apa, dar eu simt cum pe spinare îmi curge năduşea. Cătuşele îmi atîrnă grele. Dacă m-aş ţine bine de bară cu degetele libere, mi-ar fi mai uşor. Am reuşit. Cum se încălzeşte metalul ! Parcă ar fi o vietate suplă şi atentă. Privesc pereţii albi, despuiaţi, şi-mi dau seama cît de des senzaţia de frig a făcut parte integrantă din existenţa mea. Cînd eram mică şi trăiam în arnelul 3, nu ştiam că o aşezare poate avea mai mult de 10—12 membri. În jurul meu, toţi erau cafenii, scofilciţi şi-şi aşteptau fărâmiţarea. Epidemia nu le lăsase nici o nădejde. Robusteţea mea neobişnuită, coama mea albastră strălucitoare, pieliţa groasă între degete, care nu se ferfeniţa cînd munceam, puful des de pe umeri erau privite ca o minune. După pieirea lor, am stat o zi întreagă în locuinţa pustie. Nu mai aveam pentru cine lucra. Şi era foarte frig. Cum am ajuns pe jos pînă-n Centrul cel mare, slugărind la necunoscuţi, nu mai țin bine minte.

Poate mi s-a sleit memoria din cauza hranei pe care mi-au dat-o, deşi interesul lor este să am o memorie cît mai bună. Sau razele Intro acţionează oricum ?

Un răgaz. Un scurt răgaz înainte de marea încălestată. Chinurile de pînă acum nu însemnau decît răzbu-nări. Poate într-o oarecare măsură aveau menirea să sporească teroarea, să mă pregătească pentru testare. Oare razele Intro sau sistemul de electrozi, de care au-zisem, funcţionau mai slab în cazul unei mai mari vi-gori fizice ? Nu ştiam, nu mă pricepeam la tehnică, deşi făcusem destule meserii. Dar niciodată nu avusesem timp să învăţ, să studiez. Trebuia mereu să locuiesc undeva, să mă hrănesc cu ceva. La început, totul mi se părea străin în Centrul cel mare. Casele suspendate nu mai semănau cu încăperea triunghiulară pe butuci cu care fusesem obişnuită în arnelul 3. Molimele nu bîn-tuiau aici. Îmbrăcămintea era felurită. Ei se gîndeau mai tot timpul la podoabe. De cîte ori n-a trebuit să iau totul de la capăt, să cuceresc ceea ce alţii avuse-seră de mici ! Întîi am vîndut flori, apoi am preparat fructele de antola pe care le culegeam odinioară acasă. În Centru, nu se mîncau crude, ci se prelucrau în zeci

de moduri, ca hrana să fie pe toate gusturile. Am fost vreodată mulțumită în acei ani? Nu știu. Singura mea dorință era să stau și să respir, să am o pauză când să contemplu ce mă înconjoară, să ascult șopotul tainic al vieții, să-l captez și să mă scald în el, uitînd de mine și de ceilalți cu învelișul lor vizibil. În celula asta albă și goală m-am oprit în sfîrșit din acel ritm neîntrerupt. Îmi venea să rîd de o asemenea împlinire a dorinței mele. Pe cînd lucram la decorațiile florale, descifram parcă și altceva în aranjamentele rituale, dinainte stabilite. Poate florile au o vorbire a lor. Dar n-am avut vreme s-o ascult. Cînd am terminat tapetul viu de plante proaspăt și aromitor, încă o dată armonia lui a încercat să-mi destăinuie un mister. Dar jos, în sală, s-a ivit Len. Da, acolo l-am cunoscut, în încăperea imensă a Consiliului. Îmi spusese, privind mîinile stilizate ale ramurilor de pe peretele de vest: «Au forma mîinilor tale». Ah, lumina de atunci pătrunzînd prin tavanul străveziu și îmbrăcîndu-ne în razele ei! Eram singuri. Len n-a fost primul care se apropiase de mine. Și atunci nu știam că va fi ultimul. Eram singuri în imensa sală răcoroasă și înmiresmată și am încetat să mă mai uit la desenul floral. Cine și-ar fi putut închipui ce vremuri aveau să vină!«

Dacă se întorcea spre trecut, îi apărea nu ca un deșert, dar ca un podiș golaș, la o înălțime unde aerul îți taie respirația. Mereu aceeași efervescență a partiturii noi, mereu aceeași transpunere în pași de dans a destinelor străine. Disputele între clasic și modern, compromisiurile, țifnele coregrafilor, apoi beția dulce a premierei. Primele dăți, citea cronicile cu inima cît un purice. Avusese parte întîi de cîteva rînduri, apoi de un paragraf. În general, elogii. O bucuraseră. Pînă cînd constatasese că se repetau mereu aceleași cuvinte: tehnică perfectă, interpretare de mare clasă, conștiinciozitate, grație fără cusur. Plimbase un ochi de turistă pe monumentele Parisului și Romei, umblase tacticos pe vestitele alei vieneze, și în toate capitalele culesese laude, aplauze. Se silea să trăiască nebunia Gisellei, inocența Scufiței Roșii sau patima senzualiei Carmen, în

gesturi memorabile. Toate eroinele i se păreau de înțeles, consecvente cu firea lor, în absurdul atitudinilor teatrale, deci pasibile de logica exigentă a artei. Nu le discuta nici cu sine, nici cu alții. Așa erau și ea trebuia să le întruchipeze. Totul se rezuma în ultimă instanță la o chestie de disciplină. Cu disciplina se învățase din pruncie. La sport, la școala de balet, în orele cu profesorii. Vorbele mamei ei : „Puțină disciplină“ aveau un efect imediat în orice împrejurare. În casa lor, aceste vorbe stopau diferendele care rareori riscau să involbureze atmosfera vătuită. De aceea, deși nu o mai șocau, limbajul pipărat, întârzierile, certurile actorilor le socotea de joasă speță, o dovadă a lipsei de ținută, de stăpânire. Ca și revășările sentimentale dealtfel, îmbrățișările în gară, mângâierile pe obrazul bucălat al copiilor, văicărelile. Chiar vila asta, privilegiu și mărturie de afecțiune, nu era menită decât să o țină departe de înșiși cei ce i-o dăruiseră, departe de toți, într-o sobră reculegere.

Întrebarea lui Nel îi păruse, firește, caraghioasă : „Dar tu ce-ai fi făcut dacă te întâlneai cu lupul ?“ A ridicat din umeri nepăsătoare, luînd-o drept o glumă. Generația tînăra avea haz uneori, deși familiaritatea pe care o imprima relațiilor o stînjenea. Dealtfel, Nel, după ce plecase de la Operă, renunțase s-o mai frecventeze. Și interesul ei pentru el se stinsese curînd. Considera că făcuse un sacrificiu voluntar, cerut de poziția ei în teatru. Nu se putuse împiedica totuși să asiste neobservată — chiar o ispitise peruca și fardul excesiv al deghizamentului — la un spectacol cu trupa lui de nebuni. Ca idee, n-a fost rău, dar pînă la urmă aveai senzația unui joc de liceeni, de un amatorism de neiertat. Ce rost are să-ți divulgi dubiile și experimentele în public ? Pe scenă trebuie să vii cu un rezultat desăvîrșit. Și totuși, asistența reacționase altfel decât era ea obișnuită. Trepida, participa. Nu mai era acel omagiu controlat și curtenitor. Stînd la bară, pe poante, se întreba ce ar fi făcut dacă s-ar fi întîlnit cu lupul. I-ar fi dibuit firea sălbatică sau i-ar fi răspuns politicos ca Scufița Roșie ? Carmen avea dreptate să-l jignească pe

Don Jose după ce-l ademenise ? Ce prostii îi treceau prin cap ? Important era ca mișcarea să exprime exact nuanța sentimentelor personajului, restul... Da, restul. Ce știa ea despre toate astea ? Ea, care nu trăise nici pasiunea, nici despărțirea, nici moartea. Umbrele care o înconjurau nu erau nicidecum palidul ei reflex. Ea devenise reflexul lor. Reflexul unor umbre. Atinsese precizia, perfecțiunea gestului, cu trudă nemăsurată. Dar îi lipsea ceva. Și știa de mult și nu-și mai putea ascunde...

„Războiul... Neașteptate înfruntări, pe care numai memoria ancestrală le păstra, reveneau la suprafață. Conflcte latente, atât de bine învelite în norme și reguli, încît, moccite, nu influențaseră viața publică, izbucniseră deodată, dintr-un fleac. Și totul se înveninase pînă la colcăiala de ură și sînge. Cum se ajunsese aici ? Nici nu se mai vorbea acum de cererile justificate sau nu ale Submarinilor, de riposta ofensatoare sau nu a Terrienilor. Membrii Consiliului aveau datele exacte. Probabil și alții. Dar eu aflasem asemenea știri cu inconștiența profanului care are ferma convingere că sînt fără consecințe grave. Mai ales că echipa mea primise tocmai atunci o comandă la castelul de pe creastă și n-aveam timp să mă gîndesc la altceva. Cînd se întîmplaseră toate ? Nu numai epuizarea mă făcea să uit detaliile. Le uitasem cu mult în urmă. Mizeria, hăituiala îmi dăduseră mereu alte preocupări, alte scopuri. Mîinile mele bătucite, deformate, nu mai semănau cu ramurile, și ramurile însele cu ce mai semănau oare ? Degetele mi se crispară dureros pe bara metalică pînă ce piețița dintre ele crăpă. Simțeam parcă în carne mici fiori, fulgere scurte. Panică, osteneală ? Muzica îmi calmă nervii. De unde muzică în celula asta izolată ? Strune și glasuri care gemeau, se avîntau, coborau. Ce sunete ciudate, nemaiauzite ! Puful răpănos al brațelor îmi creștea parcă într-un soi de aripi. Ființe albe se învîrteau lent în jurul meu, gata să mă ia cu ele.“

Mai încercă o dată mișcarea de plutire. Dar nu dădea dovadă de stăpînirea calmă a posibilităților ei. O

neliniște plutea în aer. Ca și cum nu era singură. Se așează o clipă, ostenită. De ce? Doar nu lucrase nici un sfert din cât obișnuia. Respiră adânc. Se ridică. Mai respiră de câteva ori sistematic, expulzînd puternic aerul și inspirînd ușor. Totul trecu. O istoveală de moment. Se apropie din nou de bară. De ce trebuia, pentru a exprima liberul joc al trupului, ușurința și zborul, să fie legată de bară ore în șir, ca o prizonieră? Cîteodată ura tubul metalic și nemișcat care-i impunea efortul istovitor al mișcării neîncetate. Dar, de cum întinse mîna, bara se încălzi pulsînd ca o arteră. Bara, prietena și dușmana ei veșnică. Așa, acuma, unu și doi și trei. Doar cîteva minute și apoi se poate distanța, să facă gimnastica la sol. Deodată o amețeală, o rătăcire, lucrurile începură să se învîrtească, să se pulverizeze, încăperea se strîngea în jurul ei ca o celulă cu ziduri albe, goale. Se agăță de bară să nu cadă.

„Nu, nu mi-era frică. Ce groază mai înnebunitoare decît orbecăiala prin mlaștini, decît scormonitul noaptea în pădure după buruieni de hrană și leac? După ce Submarinii incendiaseră Centrul ca să-l ocupe mai repede cu armata lor care descoperea cu ușurință tainele și adăposturile, ucigînd tot ce întîlnea în cale, ce putea fi mai fioros decît refugiul, fuga peste leșuri, întoarcerea la primitivismul cel mai sordid? Ce putea fi mai groaznic decît traiul apăsător de primejdii în firiștele de stîncă, în grottele prăpăstioase? Iar eu ce devenisem încetul cu încetul? O vrăjitoare care știa mai bine ce ierburi se pot mîncea, ce sucuri de plante vindecă rănilor. Așa îl salvasem și pe Len. Dar ce folos! Era hotărît să se bată mai departe. Eu nu-l puteam opri. Chipul lui încrezător în victorie îi îmbărbăta pe ceilalți. El, îndrăznețul, care fără teamă pătrundea în taberele Submarinilor, le defecta armele și pe urmă le scăpa printre degete ca o boare! Erou. Mă îndrăgostisem de un erou. Asta sălășluia în tînărul puțin stîngaci, cu privirea ironică, pe care-l întîlnisem în sala Consiliului. Cîte imensități trecuseră de atunci! Îl mai

iubeam încă, dar nu ca la început. Atunci eram egali în toate, aveam latitudinea să ne vedem, să ne despărțim, dacă voiam, cum voiam. Acum devenise pentru mine o făptură în același timp măreață și prețios fragilă, de care eram datornic legată pentru totdeauna. Chiar în această clipă nu mă puteam gândi în liniște la moarte. Mă gîndeam cum să nu trădez locul unde se afla Len, locul tuturor nădejdlor. Mă dojeneam că fusesem imprudentă, că mă apropiasem prea mult de Centru. Mă prinseseră într-adevăr ușor, deși de obicei străbăteam pe nesimțite ținutul pe drumuri ocolite și tainice. Sau poate aflaseră dinainte și mă pîndiseră ? Mă mustram mai ales că, în primul moment cînd le căzusem în gheare, parcă simțisem o ușurare. Hăituirea se terminase. Acesta era capătul. Îmbătrînisem subit. Nu mai eram iubita lui Len, eram maica lui și nu doar a lui, a tuturor celor pe care-i părăseam.

Muzica se aude tot mai deslușit, aruncînd asupra mea o puzderie de vълuri multicolore. Mă smulge de aici și mă trage aiurea. Tînguiuri prelungi, care mă duc spre vîrtejuri necunoscute. Acolo totul se învîlmășește în mine, capătă o formă rotundă sublimă, într-o fuziune de materii incandescente. Iar eu sînt ușoară, liberă. Trăiesc ca în vis și durerile mele alcătuiesc un rotogol în bulgărele de foc care crește. De-aș putea să privesc la nesfîrșit ! Dar nu, nu am timp. Niciodată n-am avut timp. Trebuie să găsesc soluția să rezist la razele Intro care, fără voia mea, mă vor despuia în fața dușmanilor, oferindu-le radiografia lăuntrică a tot ce sînt. Oare voința să nu aibă chiar nici un rol ? N-aș putea să mă transform în alta ? Să gonesc toate amintirile ? Să predau altuia, înainte de moarte, întreaga mea povară. M-am încleștat de bară cu disperare. Degetele mele frigeau. Și deodată mi se păru în mod absurd că toată gîndirea și simțirea mea se scurge prin tubul metalic și e absorbită de un trup dornic și ospitalier. Suferința se topea ; aveam impresia că mă desprind de podea pentru a zbura. Cînd Vengorii în alb intrară pe ușă, vълurile multicolore ale muzicii îmi acoperiră ochii. Mă simțeam

rece și calmă. Instinctiv, mă înălțai în vârful picioarelor ca-ntr-o mișcare suplă de dans, care-l miră pe anchetator datorită vlăguirii mele evidente.

— Iute, declanșați ! i-am auzit ordinul.

Proiecția razei nu dădu, cred, nici un rezultat.

— Ori era nevinovată, ori ați intervenit prea târziu. Am să-i trag la răspundere pe cei care au adus-o în halul ăsta, am mai deslușit din depărtare. Dar totul mi-era indiferent, ca și cum din văzduh aș fi privit la o insulă din largul zării. Singurul lucru care mai avea însemnătate era muzica, acea muzică străină care mă purta cu ea.“

Gina se simți prea obosită să mai lucreze. Opri discul. După *Lacul lebedelor*, Șeherezada îi părea searbădă, îi diminua elanul. Și totuși, parcă Șeherezada nu era aceeași pe care o ascultase de sute de ori. Mîine, mîine se va ocupa de acest rol care i se părea unul din cele mai grele pentru dînsa. Parcă o povară îi apăsă umerii. Avu un somn zbuciumat. Visă mlaștini și miasme. În mijlocul unuia dans drăcesc, într-un desîș întunecat, îl zări pe Nel cu ochii lucind de febră și chipul de o gravitate teribilă. Parcă nu mai era tinărul stîngaci care o zeflemise ironic înainte de premieră, ca s-o scoată din sărite. Trupuri înghețate, plăgi, ființe stranii, chircite, care-și vîrau în gură ierburi smulse din glod. Și parcă totul era cunoscut și fiecare imagine o răscolea dureros. Nu voia să se trezească din coșmar. Toți erau ai ei și nu putea să-i abandoneze. Apoi pieiră și apăru un uriaș chip dușmănos, cu un bot de rechîn. O clipă ! Se risipi odată cu visul. Nu mai dormea. Și totuși...

Ropote de aplauze. Căldura publicului o năpădi ca o apă fierbinte. Cînd începuse orchestra avusese o strîngere de inimă. Acordurile parcă umpluseră sala de miresme orientale. Era ca și cum punea prima oară piciorul pe scenă. Avea aceleași emoții de la debut. Gesturile Șeherezadei se înfiripau singure, declanșate de o

forță interioară năvalnică, Purta în sine tortura și moartea și dăruia tăria ei tuturor. Eroina îi chema pe toți captivii, chinuiții, îngroziții lumii. Efluvii nedesluite îi dirijau mișcările. Cortina căzu și se ridică în vuietul aplauzelor. Gina își reveni și se înclină zîmbind. Deodată îl zări pe Nel în primele rînduri. În ochii lui citi mai mult decît admirație.

Cînd își luă rămas bun de la Anita, Gor se gîndi : „E probabil ultima mea misiune. Sînt bătrîn. O să mă plaseze undeva pe la programări. Nevesti-mi o să-i pară bine. Deși nu e decît o rutină, ea tot își face griji cînd plec. Dealtfel, în ultima vreme e nervoasă, irascibilă... Și pentru copii e bine...“, oftă el ușor în barbă. Căci știa că, în fond, nici dacă va sta mai mult pe-acasă, fără atîtea antrenamente sau stări de urgență, tot n-o să iasă din cuvîntul Anitei. Copiii ghiciseră și ei că — ce să ne ascundem — era sub papuc. Un papuc adesea de puf, de catifea, dar cu consecințele cunoscute. Încetă să se mai preocupe de cei de-acasă și se concentra asupra zborului. Era prima oară că urmau să viziteze o planetă din altă galaxie. O planetă locuită, după toate calculele și probabilitățile. Fuseseră multe discuții dacă acest zbor nu e prematur, dacă se făcuseră toate cercetările și verificările necesare. Ca de obicei, la Centru, multe păreri, multe controverse. De astă dată, tinerii învinșeseră și-i convinseră pe șefi că experiența are te-meii pentru cercetările ulterioare. De aceea, interesul lor fusese atras nu de un astru mai important, ci de o micuță stea. Cîțiva doriseră chiar s-o numească Steluța. Alții, mai serioși însă, o chemaseră Antonia, după Anton, descoperitorul ei. Poate însă că avea de mult un nume dat de ființele de acolo, care o populau. Gor verifică încă o dată echipamentul și aparatele. Mișcările lui rapide, abile contrastau cu aspectul lui greoi.

— Salut ! mormăi Lemis, văzîndu-l pe coechipierul său. Subțirel, elegant, Lemis fusese poreclit Trubadurul.

El reușise să imprime o notă personală pînă și costumului de cosmonaut care la ceilalți nu se deosebea decît poate prin starea sa mai mult sau mai puțin neglijată.

— Salut ! bătrîne lup al Universului, repetă Lemis cu ton declamator, dezlegîndu-și fularul moale de mătase. Totul e în ordine ?

— În ordine, mai ales cînd vine unul ca tine la de-a gata, răspunse ursuz Gor.

— Iar te-a muștruluit Anita, de ești așa prost dispus ?

— Nu m-a muștruluit nimeni, ripostă Gor supărat. Cel mult, am să te muștruluiesc eu pe tine. Cît despre Anita, abia aștept să te văd după ce trece vremea logodnei. Cu firea ta, nu cred să-ți meargă prea bine în căsnicie.

— Ba te-nșeli. Am să fiu, ca de obicei drăguț, dar ferm, și în casa mea o să cînte cocoșul.

— Pe propriile sale versuri, zise zeflemitor Gor.

— Bună ziua, vom avea plăcerea să ducem împreună la capăt această interesantă misiune. Mă numesc Andreas Conzini, rosti un bărbat înalt care pătrunsese în încăpere.

— Dumneavoastră sînteți istoricul și filologul care ne însoțește ? îl întîmpină plin de amabilitate Lemis. Aveți o reputație de adevărat savant.

— Mulțumesc, grăi noul venit și-l scrută pe Lemis cu ochii lui sumbri. Apoi se așeză mai la o parte. „Halal voiaj, își zise Lemis în sinea lui. Un distant și un ursuz. Am să mă plictisesc de moarte.“

Pregătirile se desfășurau în tăcere. Totul se petrecu ca de obicei, fără nici o surpriză : numărătoarea inversă, șocul de la pornire, primul raport. Atmosfera, la început rece, deveni destul de repede mai cordială. Începură să vorbească de una, de alta, să se cunoască mai bine. Cu Andreas era greu să abordezi alt subiect decît unul legat de profesia sa care-l pasiona și-l absorbea complet. Le povesti despre tainele pe care le dezlegase în graiul animalelor, repetînd că dispariția calului, tocmai cînd istoricește se stabiliseră capacitățile

sale aritmetice și chiar algebrice, a fost o grea pierdere pentru știință.

— Dar un câștig pentru conserve, glumi Lemis spre consternarea lui Gor, care-l considera lipsit de tact. Încercă să dreagă gafa, explicându-i lui Andreas că făcea parte din Societatea de protecție a animalelor, unde însă calul căzuse în dizgrație, căci nu putea încăpea în apartamente și utilizarea lui numai pentru distracție era puțin pentru a fi păstrat în registrele Societății.

— Putea fi înlocuit cu elefantul, rosti nevinovat Lemis, conform vechiului dicton: „Un elefant într-un magazin de porțelanuri“.

— Lasă-mă cu bancurile tale nesărate! exclamă Gor.

Andreas, neținând seama de aceste întreruperi, începu o altă poveste. El aminti plin de admirație de versurile din textele piramidelor și de noile lor explicații cosmogonice.

— „Cartea vacii“ e o necontestată dovadă a necesităților ecologice din cele mai vechi timpuri. Omorîrea vacii dăuna ideii de fecunditate.

Gor era totdeauna un interlocutor model. Sedentar, în afara slujbei, călătorise mult în cosmos, dar puțin pe Terra. De aceea îi plăcea s-audă lucruri noi, tot așa cum îi plăcea să citească tot soiul de cărți, în timp ce colegii lui se mulțumeau cu videocasetofonul, cronotelevizorul sau microcinematograful în relief. Pe Lemis însă, temele astea nu-l interesau prea mult. Întii pentru că nu era de acord să nu fie el centrul atenției și, apoi, nu putea trăi fără cancanuri, șuete despre ultima recepție unde participaseră cutare și cutare notorietăți. Fotografiiile nevestelor, copiilor și logodnicei pe care și le arătară risipi ușoara animozitate dintre ei. E adevărat că Andreas, burlac, nu purta cu sine poza nimănui, nici măcar a devotatei menajere. În schimb, făcu observații atât de însuflețite și pline de căldură la adresa familiilor camarazilor săi, încât recunoscuseră că sub masca sa de om rece și meticulos se ascundea o inimă duioasă.

Cînd se apropiaseră binișor de Antonia, se întîmplă ceva ciudat, neprevăzut. Pierdură brusc legătura cu Pă-

mîntul și o zdruncinătură violentă îi făcu să-și piardă în același timp cunoștința... Nu-și mai amintiră de nimic pînă-n clipa cînd se revăzură alături la clinica de multirecuperare. Aveau toți trei contuzii la cap și pe corp. Nimic grav, totuși rămaseră cîteva zile țintuiți la pat. Ceea ce încetinea vindecarea era o stare de depreziune. Ea se datora, firește, eșecului misiunii, întoarcerii lor atît de grabnice acasă, în împrejurări misterioase. Cine purta vina ? Ce se-ntîmplase ? Nimeni nu fu în stare să le dea vreo deslușire. Dar, desigur, asta se datora carantinei, ordinului ce se dăduse probabil de a nu fi tulburați pînă ce nu-și reveneau complet. Se simțea la toți trei o stare de amețeală, de subtenziune, care genera aproape o înstrăinare. Priveliștea la care se uitau pe fereastră li se părea stranie, coloritul cerului liliachiu, cel al solului — prea pastelat. Aveau o senzație de neadaptare. Infirmerii și medicii căutau să le-o spulbere. Cum nu mai fuseseră niciodată la spital nici unul din ei, decît cel mult pentru controalele medicale, nu cunoșteau deloc clinica, personalul ei, nici măcar amplasamentul. Se simțeau surghiuniți în salo-nul de un alb imaculat, unde dinadins fuseseră plasați împreună. Nu veniseră în contact cu alți pacienți, dar și asta era explicabil datorită misiunii care, pînă a fi lămurită, nu trebuia să aibă, în consecințele ei, nici un fel de martori. Personalul sanitar era probabil din sud, căci avea o vorbă mai târăgănată, cu inflexiuni care-l puneau mereu pe gînduri pe Andreas. Cînd se simțiră mai bine, își dădură seama cît de tulburați erau cei de la centrul de lansare. Fuseseră chemați pe rînd, dar din discuții nu reieși mare lucru. Nu se știa cauza revenirii lor neașteptate, mai ales că nava spațială fusese recuperată fără nici un fel de stricăciune. De la punerea în funcțiune a pilotului automat și pînă se treziseră în infirmerie nu-și aduceau aminte de nimic, de absolut nimic. Psihologi și psihanaliști încercaseră să stoarcă din mintea lor, prin orice metodă, un strop din acel adevăr atît de prețios, îngropat de memoria lor albă. Dar nu ajunseră să elucideze nimic.

Treptat, lucrurile reintrară în normal. Gor se întoarse acasă și, în timpul concediului ce i se mai dă-

duse, se ocupa de copii. Anita, 'contrar obiceiului ei, probabil din cauza bolii, îl trata cu menajamente.

— Ce vrei la prînz ? îl întreba. Și cînd el răspundea mirat de atîta solicitudine : „Ca de obicei“, părea surprinsă.

— Mergem cu helioauto la cinematograful total astăseară ? îl îmbie ea într-un rînd.

Gor ridică ochii năucit. El, care nu se ducea la cinema niciodată... Încearca să-l distragă, poate, de la un efort considerat încă prea mare, al cititului.

— Unde ? întreabă el.

— A venit un film cu actorii tăi preferați.

Gor nu-și putu reveni pînă seara. O găsi pe Anita îmbrăcată de plecare.

— Ai reținut telefonic biletele ?

— Nu, mormăi el.

Acum, Anita îl privi nedumerită.

— Probabil că ești încă obosit.

Tonul ei era blînd. Gor, care se aștepta la o scenă, fiindcă-i stricase programul serii, o privi cum se dezbracă zîmbind, fără să spună un cuvînt. Deodată sună telefonul. Gor ridică receptorul și pe disc se proiectă chipul lui Lemis. Avea o mutră în același timp uluită și îngrozită. Gor se bucură, căci lui Lemis și lui Andreas încă nu le dăduse drumul de la clinică cînd plecase el.

— Salut, bătrîne ! Glasul lui Lemis părea stingherit. Te chem de la postul de poliție.

— Dar ce s-a întîmplat ?

— Vino, te rog, pînă aici, în strada 37, 42 P.

Gor voi să-i răspundă ceva, dar imaginea dispăru și un declic îi arătă că telefonul se închisese. Nu-i mai rămînea decît să se îmbrace repede și să se ducă. Urcă în helioauto. Nu mai condusesese de cînd cu boala și găsi destul de greu maneta, ca și cum n-ar fi fost la locul ei obișnuit.

Pe drum se gîndi : „I s-a-nfundat. O fi făcut vreun chef cînd a ieșit din clinică și, cum nu ține la băutură, o fi avut un accident“. Și totuși, nu-i venea să creadă. Pînă acum, Lemis se griza ușor și făcea madrigaluri, dar altminteri nici un rău. Puteau fi și astea considerate accidente, fără amestecul poliției.

Cînd ajunse la secție, îl aștepta chiar șeful. Și acesta părea ușor jenat.

— Știu cine sînteți. Eu l-am sfătuit pe Lemis să vă cheme. Cunoaștem extravaganțele astronautilor. Dar oricum, există limite.

Gor aștepta niște explicații. Lemis se uita la el, ca și cum nu știa despre ce-i vorba. Arăta ca de obicei, și mai treaz ca oricînd. Se așternu o tăcere.

— Înțeleg, continuă comisarul, că nu vă încheiați reglementar uniforma. Mă rog, dar prostiile astea ostentative? Nici nu știu de unde le-a scos, cine i le-a vîndut.

Gor îl mai privi o dată amănunțit pe Lemis, dar nu văzu nimic care să-i atragă atenția. Comisarul, cu care bineînțeles nici unul nu avusese de-a face înainte, fixa plin de reproș gîtul tînărului, astfel încît Gor își aținti și el ochii pe fularul de mătase, cam mototolit. „La asta s-o fi referit?” Părea cu neputință. În fond, era un fleac. Și-apoi cine să se lege de așa ceva? Lemis era mai curînd invidiat pentru eleganța lui. Cum însă nu vru să tragă prea mult de ață sau să cheme pe cineva de la conducerea operațiilor cosmice, rosti:

— Ne scuzăm, comisare, n-o să se mai întîmple.

Probabil nici șeful de secție nu ținea la prelungirea incidentului și-i dădu drumul lui Lemis, cu condiția ca incriminatul fular să rămîna acolo, sub sechestru. Încheindu-și combinezonul, Lemis porni cu Gor spre casă. Zburară mai jos. Abia acum se uitară mai atent la pasagerii altor vehicule pe lîngă care treceau. Toți purtau haine cenușii încheiate la două rînduri, fără revere și aveau dedesubt pulovere de culoare gălbuie.

— Ei drăcie! murmurară amîndoi deodată.

A doua zi, Lemis îi invită la el, la o mică gustare. Veni și Andreas. Avea cearcăne la ochi și aerul unui om aflat pradă unei mari frămîntări lăuntrice. Era mai sumbru și mai rezervat decît în ziua cînd îl cunoscuseră. Lemis, cu nepăsarea lui proverbială, uitase incidentul din ajun și sporovăia vesel:

— De azi îmi reiau existența. M-am săturat de clinică și de doftoriceală. Nici n-am avut timp să mă uit

ce-i prin casă. V-am chemat așa, ca să stăm de vorbă, din primul moment, că parcă prea mă simțeam singur. Am comandat totul ca să nu-mi bat capul. Da, cum vă spuneam, s-a isprăvit cu boala. Vreau o petrecere la un restaurant di granda, cu muzică și dans.

Logodnica lui, o frumoasă stewardesă, sosi direct de la serviciu. În uniforma albastră, silueta ei se desena grațios și șuvițele blonde îi încadrau ovalul perfect. Era încântătoare. Ceilalți, care n-o cunoșteau decât din poză, erau fermecați. Parcă trăsăturile erau mai puțin dure decât în fotografie, zîmbetul mai luminos. Dar pe Lemis ceva îl nemulțumea.

— De ce ți-ai tăiat părul ? izbucni. Fata răspunse :

— Nu-nțeleg ce ai cu pieptănătura mea.

Tonul era doar ușor mirat, dar Lemis o luă ca o înfruntare. Încruntă ușor din sprîncene, însă se răzgîndi. Nu voia să-și indispună amicii. Masa era excelentă, dar discuția se lega greu. Lipsea antrenul. După coniac, Gor își stăpîni un căscat, văzînd pe Lemis cum scoate inevitabila poezie ocazională. De data aceasta era adresată logodnicei. De fapt, invitația nu fusese așa de spontană cum dorise Lemis să le-o înfățișeze. Trebuia să celebreze împlinirea a 6 luni de cînd o întîlnise pentru prima oară pe Sonia. După multe comparații mitologice, în care fata era pe rînd Diana și Nut, iar Cupidon, ștregar nevăzut, îl săgeta pe Lemis în inima fremătîndă, după ce ea închipuia primăvara și el zefirul, el fluturile și ea trandafirul, ea planeta și el racheta, poetul improvizat ajunsese, în sfîrșit, nădușit, la final :

*„Numai jumătate an s-a dus,
Dar parcă o cunosc de-o mie,
Prietenii dragi, paharul sus
Pentru viitoarea mea soție“.*

În loc să zîmbească, fata izbucni în plîns și fugi trîntind ușa. Gor nu înțelese. Versurile erau proaste, dar nici nu meritau o asemenea reacție. Cîș despre Lemis, rămase perplex și nu mai putu deschide gura. Singur

Andreas căzu pe gânduri. Ignorînd momentul penibil, îi luă deoparte pe Gor și pe Lemis :

— Am să vă spun ceva foarte grav. Dar de-abia mîine voi ști exact. Vă rog să așteptați ! Orice s-ar întîmpla, pînă mîine după-amiază, cînd v-aștept la mine la ora șase, evitați orice discuție, orice contact și comportați-vă cît mai firesc cu putință.

Anita, plină de tact, cum Gor nu presupunea că poate să se poarte, nu ceru nici o explicație.

— Să mergem, rosti ea.

Și deodată Gor fu frapat de inflexiunile vocii ei, de acea tărăgăneală pe care o remarcase și la infirmierele din clinică. Ori ea era din Nord, nu din Sud.

A doua zi după masă, la șase, se întruniră la Andreas. Acesta intră abrupt în subiect :

— Am să vă comunic un lucru teribil.

Livid, Lemis îl întrerupse :

— Nu sîntem acasă.

— Da, așa. Pe mine, de la început, m-a pus pe gânduri timbrul vocilor celor de la clinică. La Societatea de istorie, unde, deși nu mi se îngăduise încă să ies, m-am repezit fugind într-o zi din spital, l-am auzit pe un eminent coleg vorbind despre *Cartea vaciî*. Închipuiți-vă, o amplasa mult mai sus, pe Nil. Nu putea fi vorba de incompetență. Și încetul cu încetul, mi s-a dezvăluit adevărul.

Lemis se repezi din nou :

— Că sîntem pe Antonia...

— Da, am ajuns așa cum era prevăzut, minus accidentul de la urmă.

— Și ce s-a întîmplat ?

— Format în aceleași condiții cu Pămîntul, rosti încet Lemis, care făcuse studii de geologie și astronomie, Antonia are, într-o galaxie similară, locul pe care-l ocupă Terra în a noastră. Astfel, în acest sistem solar asemănător, Antonia a urmat pînă în cele mai mici amănunte calea de dezvoltare a Terrei, nu-i așa ?

— Da, răspunse Andreas, sau mai bine zis, aproape pînă-n cele mai mici amănunte. Aceste similitudini sînt întotdeauna relative.

— Așa că, probabil, eu n-am cunoscut-o pe Sonia acum șase luni.

— Iar cel care în antichitate a compus *Cartea vacii...*

— Și acum ce ne facem ? vorbi Gor, care considera faptul că familia lui nu-i a lui era mai important decât locul unde fusese amplasată slăvita vacă.

— Am vorbit cu cei de la Centru, care și ei au nutrit multe dubii, de unde și interdicțiile la care ne-au supus, ripostă Andreas. În ciuda premizelor lor, și, dacă ții-neți minte, ale unor teorii ale noastre mai vechi, respinse fără suficientă verificare, nimeni nu conta de fapt pe o asemănare atât de mare. Pentru a nu da curs ridicolului, nu trebuie să facem din situația noastră hrana materialelor de scandal a societăților de presă și rețelelor de tele, radio și videoamplificare. După ce situația va fi analizată de ambele părți, vom reface misiunea ca și cum ar fi pentru prima oară. Va fi o vizită oficială și oficioasă, care va ține seama de cele întâmplate, fără a le menționa însă. Până atunci, cea mai mare discreție. Ce ziceți ?

— Ce să zicem ? rosti Gor morocănos. Probabil mă vor chema, înfățișându-mi asta drept o propunere. Dar e un ordin, nu ?

— Dacă n-ar fi, te-ai acomoda cu antonienii ăștia, așa-zis semenii noștri ? spusese Lemis.

— Ce prostie ! Nu-s ca noi în toate cele ? zise Gor.

— În toate cele și nu total, rosti Andreas, problema va trebui studiată și nu recepționată așa, la prima vedere.

— Atunci ne întoarcem, hotărî Gor.

— Mai bine te-ai gândi, adăugă Lemis, la condițiile minunate de amerizare ce se vor repeta probabil.

— Și tu la prețiosul tău fular, pierdut pe veci.

— Mai bine el decât logodnica, rosti Lemis, care avea întotdeauna replică.

După cîteva luni, la ieșirea din clinică, unde totul se repetase aproape întocmai ca pe Antonia, cei trei oftară ușurați. Nu era de mirare, căci știau că respiră aerul dulce și unic al Pămîntului.

REVERBERAȚIE RUPESTRĂ

Totul părea neschimbat. O iarnă geroasă și atît. Dar lumea știa că sfîrșitul se apropie. Modificarea nu fusese atît de bruscă, precum aveau impresia ; dar față de ceelelalte, în cosmosul unde previziunile se înfăptuiau de obicei cu aproximație și într-o vreme îndelungată, cele ce se petreceau acum păreau neașteptate. La primul val de frig, energia naturală fusese întrebuințată neprevăzător, chiar risipită de majoritatea populațiilor. Această utilizare fără economie, ca și noile condiții climatice duseseră la secătuirea, la epuizarea completă a resurselor în unele locuri, la imposibilitatea exploatării în altele. De fapt, răcirea globului fusese prevestită de foarte multe sisteme informaționale. Toată lumea se cufundase în cercetări pentru a preveni dezastrul. Abia se aflau însă la începutul unor descoperiri care i-ar fi putut salva, cînd efectele cataclismului se făcură simțite. Exploatarea combustibilului din mări și oceane, energia acvatică, producerea cărbunelui lichid ar fi dus poate la un rezultat dacă ar fi avut răgazul necesar al experimentării și aplicării. Acest răgaz se scurta cu o viteză din ce în ce mai mare. Răcirea devenea o chestie de ani. Chiar generația prezentă avea să piară din cauza frigului. Nu le rămînea decît să se restrîngă, așa cum faci cînd ești sărac și vrei să supraviețuiești cu puținul pe care-l pozezi.

Se-nchiseră pe rînd teatrele, cinematografele și restaurantele. Se folosea lumina pentru orele de lucru, bineînțeles acele ore în care temperatura scăzută permitea mișcarea membrelor. Convinși că vor pieri, oamenii uci-

deau animalele pentru a avea o îmbrăcăminte cât mai călduroasă, încălcînd orice norme ecologice. Cojocarii și blănarii erau din ce în ce mai căutați și majoritatea se îmbogățeau peste noapte. Ceea ce înainte se lucra cu mașinile, acum se făcea aproape în întregime cu mîna și costa enorm. Masa săracilor se îngroșă, iar structura păturilor sociale avute se schimbă. Majoritatea fabricilor și uzinelor fuseseră nevoite să-și închidă porțile. Din cauza înghețului, hidrocentralele aproape nu mai funcționau. Calul, nobilul animal pe cale de dispariție, își reluase locul pentru rezolvarea problemelor circulației. Săniile trase de cîini erau și ele utilizate pe multe meleaguri, mai ales că regiunile cu zăpadă veșnică erau din ce în ce mai numeroase. Transportul cu roaba sau cu căruciorul ajunsese din nou un tablou al acestui regres silit. Într-un astfel de moment, contrastele și paradoxurile dominau o lume cuprinsă de panică. Dinspre pol, unde temperatura joasă nu mai era suportabilă și locuitorii nu-și puteau îngădui aparataje s-o îndulcească, grupuri mari de oameni emigrau spre ecuator. Țările numite altă dată calde își schimbaseră clima și populațiile neobișnuite, ca tradiție și experiență, cu acest fenomen, rămîneau buimace în fața recoltelor pîrnicite, distruse de iernile tot mai lungi. Fură nevoite să-și schimbe modul de îmbrăcăminte și alimentație. Portocalii și lămîii, ba chiar și alți pomi fructiferi sau plante leguminoase mai puțin sensibile, creșteau doar în sere atîta vreme cît acestea mai puteau fi încălzite. Căldura era menținută cu mijloace rustice, căci evident celelalte, folosite odinioară, nu mai puteau fi întrebuințate. Dispărură stațiile de alimentare de lingă așezările citadine mari, deoarece constituiau un prea mare consum de energie. Oamenii umblau pe drumuri cu desaga de merinde în spinare, cumpărînd sau culegînd de-ale gurii. Emigranții din nord, obișnuiți cu o climă mai aspră, se adaptau mai ușor acestei schimbări de anotimpuri de la mijlocul continentelor. Aceasta generă o concurență sălbatică cum de mult nu mai existase pe lume. Statele centrale promulgară legi care să ocrotească pe cetățenii lor, ceea ce provocă discriminări care

stîrniră proteste. Crizele de guvern se succedau la nesfîrșit și apelurile la păstrarea ordinii și comportamentului civilizat aveau un ton tot mai patetic.

Pe Sin îl cuprinse o mare tristețe în fața acestei situații. Sala Consiliului, unde se elaborau cele mai importante proiecte și edicte, i se păruse, în cursul activității primilor ani cînd fusese numit, un lăcaș calm al meditației și gîndirii înalte. În ultima vreme, ea ajunsese un spațiu al țipetelor, al tirguielilor, al măsurilor pripite. Sin admira, pe de o parte, vitalitatea semenilor săi în lupta pentru supraviețuire, pe de alta, ar fi dorit alte metode, o altă viziune a lucrurilor. Aștepta ca mintea și energia umană clocotitoare să inventeze ceva pentru a opri răcirea rapidă și consecințele ei. Dar știa mai bine ca oricine că descoperirile incipiente cereau timp și cursa contra cronometru nu avea mari șanse de reușită.

Odată cu înrăutățirea generală a condițiilor de viață, rivalitățile din prima fază, rivalități pe care le ațîtau un minim de speranță, începură să se stingă treptat, făcînd loc unei tendințe spre solidaritate. Fiecare își dădea seama că numai acțiunile colective pot amîna cît de cît clipa fatală. Raționalizările fură respectate mai strict și cei care încercau să stocheze mărfurile sau să jefuiască bunurile publice erau sancționați cu mare severitate. Necesitatea unui țel care să depășească preocupările imediate apăru cu deosebită evidență. Lipsiți de viziunea firească a viitorului pentru care se străduiseră generații de-a rîndul, oamenii străbăteau apatic străzile înghețate, își restrîngeau îngrijorător subiectele de conversație și își îndeplineau mașinal îndatoririle. Priveau absent la pietele altădată însuflețite de un trafic intens, la tuburile de neon ale marilor magazine ce arătau jalnic în neîntrebuințarea lor, la clădirile înalte de sticlă colorată, ca niște castele de cuburi părăsite de copii ce au plecat la internat. Jocurile de lumini, dantelăria fîntînilor arteziene, totul se curmase. Clădirile cenușii, cu geamurile imense neluminate, erau reci și străine, marile rondouri deșerte prevesteau o pustietate absolută și o tăcere veșnică. Mersul pe jos, care un timp combătuse efectele unei existențe sedentare a mul-

tora, activată prea slab de sport sau gimnastică, devenea un exercițiu obositor din cauza scăderii resurselor de hrană și încălzire. Orice efort strict utilitar însemna o corvoadă. Absența perspectivei era mai gravă decât nenorocirea însăși. La asta chibzuia Sin stînd singur în sala mare înghețată. Privirea îi căzu pe tavanul de care, cîndva, atîrnau strălucind vesel lămpi de Murano în formă de flăcări. Apoi privirea i se mută pe sobița biceșnică de tuci, încălzită cu găteje, și pe burlanul străbătînd cu gîtul lui lung și strîmb peretele de calcio vecchio. Se va pierde oare fără urmă frumusețea lumii, truda ei de milenii? Chiar ieri, una din colaboratoarele sale îi spusese, mîngiind cu jale capul copilului ei: „Sărmanul! va fi omul fără urmași!“ Lui Sin, psiholog de meserie, i se părea ciudat că oamenii deveniseră mai puțin îndurerăți de moartea lor iminentă, cine știe în ce circumstanțe tragice: foamete, secetă, îngheț, molime izbucnite din pricina glaciației, cît de falia istorică ce va avea loc. Sin reveni la un proiect care-l frămînta și se gîndise că venise clipa să-l împărtășească și altora. În fond, asigurarea descendenței nu era posibilă doar în linie dreaptă, în lenta curgere a vremii, în care copiii preiau de la părinți tezaurul tehnic și cultural și îl dezvoltă. Acesta trebuie să poată fi transmis și altfel. Cataclismul general nu va înăbuși orice puțință de cunoaștere a tot ce făuriseră oamenii. Dar cui să lase ei această moștenire? Prognozienii se împărțeau, ca de obicei, în două tabere adverse: pesimiștii, cu precădere botaniști și biologi, declarau că globul va rămîne pentru totdeauna mort, o îngrămădire de pietre înghețate învîrtindu-se în gol; optimiștii, numărînd mulți geologi și astronomi, contau pe o transformare a formei pămîntului, o modificare a rotației pe axă care va duce din nou la condiții favorabile vieții. Bineînțeles, nu erau ghicitori încît să poată spune ceva precis despre un viitor atît de îndepărtat.

Sin înălță din umeri. Era timpul să se ducă acasă. Înainte de dispozițiile restrictive, îi plăcea cînd pleca seara de la Consiliu să se ducă la fata lui la atelier și s-o poftască la un local de noapte. Îi amuza teribil pe amîndoi cînd citeau în ochii unor petrecăreți pre-

supunerii asupra cuplului lor neasortat ca vîrstă. Sin își pierduse nevasta la puțină vreme după căsătorie, chiar la nașterea fetiței, și grija pentru copil crease în el un sentiment ce-l depășea pe cel pe care orice tată îl purta odraslei sale. Iar Lora îi răsplătise afecțiunea cu o dragoste și un devotament mereu înnoite, mereu manifestate diferit din an în an. Avea o frumusețe blindă și liniștită, încît te întrebi de unde izbucnea tumultul culorilor de pe pînzele ei și cum apăreau zbu-ciumatele făpturi stranii pe care le picta. Cînd era mică, Sin nu-i deslușise vocația în plăcerea de a desena, proprie multor copii. Dar în timpul adolescenței, talentul ei se impusese imperios. Lora își făcuse un nume în sfera artei încă înainte de terminarea studiilor. Tinerii care îi dădeau tîrcoale susțineau că zîmbetul ei nu-i cuminte, ci enigmatic, și puneau înclinația ei spre so-litudine pe seama orelor de profundă elaborare a ope-rii sale neobișnuite. Sin însă se îndoia. Nu vedea în firea Lorei nimic diferit de trăsăturile altora de vîrsta ei, poate ceva mai multă luciditate (influențată probabil de el) și o maturizare rapidă, specifică fetelor crescute fără mamă. În orice caz, tatăl și fiica se înțelegeau de minune și trăiau într-o armonioasă prietenie. Sin se hotărî s-o ia de la atelier și să petreacă seara împreună.

Lora se bucură vizibil cînd îl văzu intrînd în atelier. Deși era o atmosferă de peșteră, micul radiator răs-pîndea puțină-i căldură într-un mod intim și o pînză în culori vii, încă umede, lucea într-un ungher pe șevalet în lumina amurgului. Ca întodeauna, șalurile înflorate aruncate pe scaune și banchetă dădeau o notă de sen-zualitate încăperii.

— Bine ai venit, îi ură fata, de unde ai aflat ?

— Ce ? întrebă Sin mirat.

— Nu te prefacă, tată. Bănuiesc c-ai aflat c-o sărbătorim pe Wanda.

— Nu, de unde se află ? protestă Sin. À propos, care Wanda ?

— Tată ! exclamă Lora, nu te cred, orice mi-ai spune. Știi foarte bine de Wanda.

La drept vorbind, Sin și-o amintea pe prietena mai în vîrstă a Lorei, dar o ignora voit, fără un motiv anume, probabil dintr-o instinctivă gelozie, bănuind că Lora ține foarte mult la ea.

— O sărbătorire, aici, în atelier ?

De astădată era sincer uimit. Lorei îi plăcea să iasă în oraș, să se ducă la cîte o petrecere, dar nu să primească la ea acasă și, cu atît mai puțin, în atelierul unde lucra.

— Premiul Wandei pentru jocurile copiilor !

Sin își aduse acum aminte de acțiunea inițiată de consiliul artistic al orașului pentru montarea unor parcuri de distracții închise, ferite de vînt, dacă nu de frig, în care diverse jocuri să ofere copiilor exerciții fizice nu prea obositoare, avînd însă darul să-i țină în formă, să-i distragă de la cele ce urmau să se întîmple, fără a le spori nevoia de hrană. Auzise că proiectul Wandei fusese cel mai bun, dar întîi, cînd i se spusese acest nume, nu făcuse legătura între premiată și prietena fiicei sale, iar apoi faptul îi ieșise complet din minte. Neplăcerea că nu putea petrece cu Lora seara în doi se risipi. Nu voia să strice cheful fetei și, în fond, poate era mai bine să stea de vorbă cu niște tineri ale căror păreri, neîndoielnic, meritau să fie cunoscute și a căror stare de spirit probabil îl va mai înviora. Regreta că sosise cu mîna goală. Dar, pe de altă parte, nu fusese invitat...

— Te bucuri, te bucuri, de poftit însă nu m-ai poftit, îi spuse Lorei.

Ea rîse.

— Eram sigură c-ai să apari. Deși n-ai mai trecut pe la mine de-un veac.

Era adevărat. Fusese atît de absorbit de munca și planurile sale, că de cîteva săptămîni n-o mai văzuse. Lora îi lăsase în două rînduri un bilețel acasă. Nu voise însă să se întîlnească cu ea și să-i transmită îngrijorarea și proasta lui dispoziție, așa că le lăsase fără răspuns.

— Cerințe da, reproșuri ba, rostiră amîndoi concomitent, dictonul pe care-l adoptaseră încă de cînd Lora împlinise 16 ani. Sin îi ajută fetei să pună pe masă ceea

ce pregătise și citeva sticle de băutură. În curînd începuseră să sosească oaspeții. Majoritatea erau pictori tineri care țineau să fie remarcați. Asta se observa și pentru că dădeau îmbrăcămînții groase și butucănoase o notă originală, chiar extravagantă. Ponciouri de lînă căptușite, pălării cu boruri largi legate cu eșarfe ce se puteau înfășura la nevoie peste urechi. În cele din urmă însă, tocmai dorința lor de a fi deosebiți îi ducea la o mai mare asemănare decît sobrietatea și simplitatea. Sin îi intimidă la prima vedere, apoi îl uită, discutînd cu înflăcărare între ei. Venirea Wandei le întrerupse pălăvrăgeala. Pînă acum Sin nu-și dăduse seama cît era de atrăgătoare prietena fiicei lui. Nu în felul senin și ușor melancolic al Lorei, ci cu o notă de distincție și siguranță de sine. Peste obișnuitul costum de piele de căprioară pe care-l purtau femeile nu avea un palton sau un cojoc de blană, ci o mantie scumpă de lînă albă, dublată și tivită cu astrahan mătăsos. Cozile negre nu-i erau lăsate pe spate, ci încolăcite în jurul capului, formînd parcă o coroană. Puțin după ea, intrară unul din profesorii Lorei și un eminent silf de la Casa Științei. Sin oftă. Nu va mai putea fuma liniștit în colțul lui ascultînd la ce vorbeau tinerii. Într-adevăr, venerabilii oaspeți, cum îl zăriră, se și îndreptară spre el. După un schimb de amabilități, îl întrebă cu îngrijorare ce măsuri vor fi luate pentru asigurarea unui minim de căldură și aprovizionare pentru savanți. Sin căută să le răspundă cu diplomatie, ca să nu-i alarmeze. Dacă va fi sîciit tot timpul de cei doi bătrîni, seara promitea să fie frumoasă! Noroc că Wanda se apropie și-i zise:

— Înalte Sin, dați-mi voie să vă arăt una din miniaturile populare pe care le-am adus Lorei.

Sin făcu un semn de scuză către venerabilele fețe și o urmă pe Wanda.

— M-ați salvat, șopti el zîmbind.

— Mi-am închipuit că numai de răspuns la asemenea întrebări n-aveți poftă. Dar nu numai de aceea v-am chemat. Voiam într-adevăr să vă arăt miniaturile.

Erau superbe. Motivele tradiționale cu bizoni erau întrerupte de încrângături de coarne de cerb, care formau un fel de bolți aranjate simetric.

— O sursă nesecată de inspirație, murmură Wanda. Dar la ce bun? Nu mai e timp pentru plăcerile contemplării. Acel extaz, cu nimic asemănător, nu poate înlocui preocupările prezentului. Tablouri, statui sînt pentru statornicia și certitudinea unui viitor posibil. Cînd știi că nu numai tu vei pieri, ci tot ce viețuiește, ele nu mai au rost. Chiar nemurirea lor trebuie să-și aibă rădăcinile într-o epocă a cărei imagine poate fi transmisă generațiilor succesive.

— De ce? rosti Sin. De ce să punem un termen atît de imediat dăinuirii? Arta a fost totdeauna una din căile de continuitate în timp a efemerității umane. Ce știe cel ce moare despre comunicarea cu o perioadă viitoare mai apropiată sau mai depărtată?

— Chestiunea este importantă deoarece orice artist speră ca limbajul său să fie înțeles, chiar dacă nu de contemporani, măcar de urmașii care nu pornesc de la cu totul alte date ale contactului cu realitatea. Acum însă nu vor mai fi urmași.

— Cine poate ști dacă nu vor exista descendenți! Și mai ales, cine ne poate împiedica să credem că vor exista.

— Consolare cu ajutorul iluziei?

— Fără iluzii n-ar fi idealuri. Dintr-un vis aparent nesăbuit se naște de cele mai multe ori sîmburele unei certitudini pentru ca după multe, multe cercetări, cu înfrîngeri și succese, ea să devină adevăr obiectiv și temei științific.

— Aveți poate dreptate, dar trebuie să străbatem prea departe cu gîndul.

— Problema nu este asta, o întrerupse Sin înfrigorat. Ceea ce mă preocupă este cum am izbuti să aruncăm o punte peste abisul istoric pe care-l va provoca glaciațiunea? Sînt sigur că viața, umanitatea vor renaște pe pămînt la un moment dat, în forme similare sau diferite de cele actuale. Cum am face să îmbogățim cu experiența noastră dezvoltarea acelei lumi viitoare, să-i arătăm că nu-i orfană de strămoși? Să nu se piardă

tot ce am înfăptuit, să le putem transmite mesajul civilizației noastre, să le facem cunoscut adevăratul trecut al globului ?

Wanda îl privea fascinată. Nu-l crezuse capabil pe magistrul, celebru pentru calmul său imperturbabil, de o izbucnire atât de înflăcărată. Vorbele sale treziră în ea un răsunet deosebit, îi făcură o puternică impresie. Cauza pentru care pleda începu să-i pară în fond singura demnă de efort și sacrificiu.

— V-ați gândit la ceva anume ? întrebă Wanda.

Sin clătină din cap.

— Nu, e încă un proiect foarte vag. Nici măcar nu l-am supus Consiliului.

Glasul lui devenise șovăitor. Elanul se stinsese. Pe chipul neted nu se mai zărea nici urmă de emoție.

— Trebuie neapărat s-o faceți, rosti cu căldură Wanda, neapărat.

„Poftiți la masă“, o auziră pe Lora. Se întoarseră spre ceilalți oaspeți. Wanda fu așezată la locul de onoare. Se ridicară paharele și urările, glumele, iar spre sfârșit cîntecele creară atmosfera unei petreceri ca pe vremuri. Controversele teoretice ale pictorilor, fiecare apărînd stilul preferat, nu lipsiră și, cînd atinseră un ton mai ridicat, Sin se eclipsă, cu un salut discret către Lora.

Pe drum se cufundă din nou în gîndurile lui. Proiectul pentru semnalele pe care civilizația actuală era obligată, după opinia sa, să le lanseze către viitor, trebuia să dobîndească o formulare clară. Consiliul va fi de acord, nu se îndoia. Însă doar acordul nu era de ajuns. Trebuiau și mijloacele materiale. Adică cheltuieli pentru ceva intangibil, foarte depărtat, poate inutil. Acestea se vor aproba oare ? Sin înălță din umeri. „Să încercăm !“...

Consiliul se arată de data aceasta foarte înțelept. Încuviință imediat ideea proiectului și o lansă apelînd la institutele care vor concura, cu condiția să ofere și o parte din costul executării operelor respective. Sperau în acest fel la obținerea unor propuneri mai economice. Proiecte destul de ieftine de pus în practică erau

ale institutelor de limbă și translație. Se bizuiau pe semne convenționale ușor de descifrat, ca soarele, luna, capul de șarpe sau de rinocer etc. Se puneă însă problema pe ce material puteau fi notate. Tăblițe, mau-solee, monumente? Specialiștii optau pentru forme combinate, unele plachete în cutii etanșe care puteau fi îngropate în sol, altele — table mari de marmoră înălțate pe podișuri și piscuri. Dar soluțiile lor întîmpinară multe opoziții. În primul rînd, exista riscul distrugerii, putrezirii și ruginirii acestor materiale în cursul unei glaciațiuni foarte îndelungate. Apoi mesajele presupuneau o lume aflată la un grad avansat de civilizație, ceea ce, în mod aproape cert nu avea să fie cazul într-o nouă evoluție a speciei. Trebuia ceva mai izbitor, dar deosebit de inteligibil pentru orice minte umanoidă. Arhitecții și sculptorii opinară pentru cioplirea unor imense figuri de piatră direct în munte. Ideea avu mulți adepți, cu toate că necesita o muncă nespus de dură în condițiile atmosferice existente și care abia de acum încolo amenințau să se înrăutățească. Ea fu admisă provizoriu numai pentru zonele cu înălțimi mijlocii și cu climat prielnic unor asemenea lucrări.

Majoritatea savanților socio-estetici ar fi preferat însă ceva care să fie mai puțin expus intemperiilor, pe de o parte, și pe de alta — să nu constituie doar semnalarea unei prezențe, ci o suită de semnificații care să dea o imagine mai complexă a gîndirii și a activităților la care ajunsese umanitatea, imagine care să fie, firește, și pe înțelesul oricărei mentalități omenești, fie ea și cea mai rudimentară.

Într-o seară, cînd se întoarse acasă, Sin o găsi pe Lora ghemuită în fotoliu.

— Ce surpriză plăcută, draga mea! Mi se făcuse dor de tine, dar știi cît am de lucru.

— Sigur că știu. Țasta e și unul din motivele pentru care am venit, rosti Lora cu felul ei de a intra imediat în subiect. Vrem și noi să trimitem un proiect.

— Și de ce nu vă adresați direct Consiliului? zise Sin distant, căci îi displăceau cererea de favoruri și căile de rezolvare lăaturalnice. Dealtfel, îl surprînceau cele spuse de Lora. Fiica sa era îndeobște refractară,

chiar mai mult decât el, față de asemenea procedee și se lăsase probabil influențată să facă demersuri pe lângă tatăl ei. În fond, ce avea de câștigat în treaba asta? N-o știa ahtiată după celebritate, mai ales într-un moment așa de grav ca cel prezent. Nici nu se amesteca prea des în treburile publice.

— Nu întrebi mai întâi ce-nseamnă noi?

— Pictorii, își dădu nepăsător cu părerea Sin.

— Nu... sau mai bine zis, nu cei din conducerea corporației. În orice caz, sîntem cîțiva artiști cu diverse specialități, dar nu formăm nici un organism și nu facem parte din nici un institut. Ar trebui să existe o modalitate ca să ne putem prezenta proiectul! Este un proiect foarte vast, destul de complicat și n-avem cum suporta nici o infimă parte din costul înfăptuirii lui.

— Și ce pot face eu? zise Sin.

— Poți face două lucruri. Întîi să ascuți despre ce e vorba și să vezi dacă merită să ne lansăm în formalități și pe urmă, dacă-ți place, să ne sfătuiеști cum să procedăm.

— Bine, hai să vedem ce-ați uneltit.

În timp ce Lora expunea bazele proiectului, Sin deveni tot mai atent. Îi plăcea. Și, cu oarecari modificări, soluția putea îndeplini toate cerințele. Dar pentru efectuarea lucrărilor trebuia depusă o muncă migăloasă și îndelungată.

Ideea cu transformarea peșterilor turistice în săli de simboluri picturale îi venise Lorei datorită unei întîmplări din copilărie. Cînd vizitase cu o excursie școlară una din ele, observase că, pe măsură ce cobora spre adîncuri, în loc să se facă mai rece, era o căldură puțin umedă, dar foarte plăcută, ca într-o stațiune balneară pe malul mării. Povestindu-i lui Sin acest lucru, îi spusese cu seriozitate de mică elevă premiantă:

— Era normal, ne apropiam doar de centrul globului.

Plasarea creațiilor în peșterile memoriale, absurdă la prima vedere datorită dificultății accesului, își avea în

realitate rațiuni majore. În aceste locuri, pictura urma să se prezerve aproape perfect datorită componenței atmosferei. Și în fond, necesitatea de refugiu a omului primitiv avea să-l ducă, fără îndoială, măcar spre unele din caverne. Prognozienii susțineau chiar că te puteai aștepta, dacă stratul exterior al pământului va rămîne de gheață și va fi prea gros, făcînd Pămîntul nelocuibil, ca viața să renască și să se dezvolte în măruntaiele globului.

De cîțiva ani șantierele numite „Grotele artei” erau în plină activitate. Ani grei în care efortul de a da viață proiectului prezentat de grupul Sond era aproape de neconceput. În primele timpuri, în ciuda restricțiilor, Sin putuse vizita, luînd o mașină zburătoare, toate locurile ce trebuiau amenajate și putuse urmări o parte din mersul construcțiilor. Acum nu mai știa nimic de celelalte șantiere, nici măcar dacă vor ajunge pînă la capăt cu ceea ce aveau de făcut. Cu dificultate, luase contact cu cei care lucrau în ținutul în care se stabilise în ultima vreme centrul statal și unde existau peșterile cele mai numeroase. Drumul spre șantierul apropiat de oraș devenise la el mai curînd o obișnuință decît un mijloc de supraveghere a înfăptuirii ideilor pentru care luptase. Ultimii locuitori se izolaseră în ținuturi ceva mai puțin vitrege ale globului. Consiliul însă rămăsese aici pentru că nu mai avea rost să-și mute sediul. Supraviețuirea era singura axă de existență a oamenilor și pentru aceasta, în afară de puține comandamente, rolul Consiliului se restrînsese foarte mult. Existența grupurilor se caracteriza prin starea nomadă. Cum se semnală o porțiune cît de cît exploatabilă, oamenii își părăseau așezarea, înjghebată provizoriu și porneau în altă parte, cu calabalicul tras de animale scheletice. În asemenea împrejurări părea o minune că pictorii din diverse regiuni continuau să desăvîrșească opera destinată eventualilor urmași din erele viitoare. Mulți dealtfel renunțaseră sau muriseră. Dar imediat alții le luau locul, majoritatea din noile generații care învățaseră pictura mai mult după ureche, dar erau plini de hotărîre și entuziasm. Neîndo-

ielnic, tinăra generație avea talent, dar un gust și o concepție diferite de ale bătrînilor. Sin își amintea aproape cu duioșie conflictele pe care aceste mari lucrări le iscaseră. La început, el stăruia asupra inteligibilității simbolurilor și asupra unor căi de acces ușoare în locul unde se vor afla picturile. Ceilalți, în frunte cu Wanda, nu voiau să cedeze cu nimic în ce privește rafinamentul și viziunea estetică a picturilor, ca și cum ar fi fost vorba strict de o operă artistică. Poate în focul acelor dispute își clarificase sentimentul pentru prietena fiicei sale, sentiment pe care Lora pretindea că-l ghicise de mult. La un moment dat, schimbul de păreri cu un uriaș blond și căpăținos care nu putea avea mai mult de douăzeci de ani, îl enervase așa de tare pe Sin, încît chipul lui măsliniu se făcuse lutos și parcă acoperit de praf, iar ochii migdalați apăreau pe el ca două zbîrcituri. Wanda, care era de față, oscila vizibil între a-l susține pe blond, fiind probabil de acord cu el, și a-l menaja pe Sin. Șovăirea ei se manifestă printr-o strîngere de mîna puțin sfioasă, puțin complice — o invitație spre toleranță, dar și o marcă de afecțiune. Presiunea palmei ei moi, a degetelor fine și lungi, pătate și roase de vopsele, îi adusese un val de sînge în inimă, încît uitase de cearta cu adversarul său bălan. Mai durase destul pînă să-i mărturisească Wandei c-o iubește. Munca lui, Lora, timpurile în care trăiau fuseseră tot atîtea pretexte de amînare. Nu că-i era frică de o legătură sentimentală și de renunțările pe care le comporta. Dar i se părea ridicol să pună temelii unor relații noi cînd totul se destrăma în jurul său. Greșea. De multe ori își spusese că o asemenea eroare l-ar fi putut costa întreaga lumină a existenței lui actuale.

Dragostea Wandei fusese cea mai prețioasă răsplată în traiul ciuntit din vremurile potrivnice și singurul sprijin la moartea prematură a Lorei. Și apoi se dedicaseră amîndoi aceluiași ideal de a dăinui peste veacuri prin comunicarea tezaurului acumulat de omenire. Recunoștea că, fără doar și poate, Wanda se dăruise mai mult decît el țelului comun. Lucrase ca un geniu dar și ca o furnică pînă la sleire, neținînd seama de lipsurile și piedicile de tot soiul. Era sigur că și acum o va găsi

pe schelă. Cobori încet treptele lunecoase. Trecu prin culoarul antecameră, intră în absidă și o luă spre puț. Într-adevăr, Wanda lucra la scena mortuară. Era ultima și, deși stilizată, mai impresionantă ca oricare alta. Pîlpierea opaițului arunca umbre pe figurile atît de cunoscute de Sin. Pentru prima oară, el nu se mai gîndi la menirea picturilor, ci le privi cu ochiul colecționarului care gustă din plin una din operele lui de artă preferate. Și se simți printre stîncile reci ca într-un imens și neobișnuit muzeu.

Avea muștrări de cuget. În fond, dacă el n-ar fi fost reținut în această parte a Uniunii statale, Wanda ar fi putut lucra în altă cavernă mai propice pentru pictura murală, cu fondul mai puțin friabil și într-o regiune care prin așezare avea să cedeze mai tîrziu ghețurilor. veșnice, fie cizma continentului, fie capătul său vestic. Poate că decizia lui de a rămîne aici, la centrul statal, avea și o doză de comoditate și nu se datora numai convingerii căpitanului de vas care nu-și părăsește nava pînă în cea din urmă clipă. Uitîndu-se în sus, pe schelele de fier, o văzu pe Wanda așa cum era și se simți mai înduioșat de apropierea ei decît de imaginea ușor idealizată pe care prima impresie își pusese pecetea. Din femeia de o impunătoare frumusețe rămăsese o babă slăbuță, deși agilă încă, a cărei siluetă se profila pe pereți la lumina opaițului. La început, pictorii se slujiseră de lămpi portative, apoi de lanterne, în cele din urmă de felinare. Se fereau de tot ce putea afuma picturile, așa că refuzaseră să se servească de torțe cînd nu li se mai aprobă nici un mijloc de iluminat electric. În ultimă instanță, cînd văzuseră că, din cauza penuriei de energie, era pe cale să se abandoneze proiectul, recurseseră la opaițe în vase de șist sau gresie, modelate în formă de cupă sau pahar, care ardeau cu o flăcără destul de mare, deoarece stăteau aprinse pe un strat de jar și aveau și avantajul că răspîndeau puțină căldură. Wanda picta concentrată la lumina chioară și părea un păianjen negru pe o pînză nevăzută. Încotoșmănată, fără eleganța căutată de altădată, își păstrase și așa sprinteneala și siguranța mișcărilor și trebuia re-

cunoscut că și pe cea a minții. La ora asta era singură în vasta peșteră.

Deoarece degetele le degerau, iar în mânușile din material izolant care le îngăduiau să lucreze își pierdeau după un timp suplețea, o serie de pictori trecuseră la insuflația culorilor, putînd continua sus pe schelă, cu mîinile în manșon. Această tehnică fusese folosită la început de meșterii zugravi și rămăsese un procedeu artizanal în decorarea vilelor și cabanelor montane de lux. Preluat de pictori, aceștia inovaseră străvechiul mod de lucru, înlocuind tuburile tradiționale cu altele perfecționate de diverse mărimi și forme care dădeau diferite efecte coloristice. Suflatul era obositor, e adevărat, dar într-un fel cu ajutorul respirației, se crea în jur o zonă mai caldută.

Sin o strigă încetișor pe nume, să n-o sperie. Wanda-l auzi și coborî cu greutate, aproape înțepenită. Îi spuse că voia să-i arate întreaga grotă, căci simțea că era ultima dată cînd venea să lucreze aici. Sin primi, fără a avea același presentiment sumbru. Se gîndea că, mergînd, se vor dezmoți, înainte de a înghiți puțina hrană pe care o adusese. La drept vorbind, adaptabilitatea oamenilor îi întrecuse așteptările. Cîteva generații se succedaseră și pentru cei născuți în această epocă de frig și mizerie, genul de existență pe care-l duceau le părea dacă nu firesc, măcar acceptabil, iar despre vremurile dinainte vorbeau ca despre un basm.

Sin ajunsese la o vîrstă înaintată și îi veni în minte că poate tocmai aceste condiții grele determinaseră o oțelire a organismului și o conservare a sănătății. Și totuși prevederile arătau că, în ciuda acestei adaptabilități, sfîrșitul era inevitabil.

Sin și Wanda porniră amîndoi cu pași mărunți prin peșteră. Oboseau ca la un urcuș de munte. Drumul era marcat și mărginit de frînghii. Ei își luminau înaintarea cu lanterne îngăduite numai oficialilor. Din cînd în cînd, îndreptînd-o pe a sa spre pereții de stîncă, Sin examina picturile. Urcară scărița de fier și ajunseră pe platforma strîmtă, la patru metri sub încăperea de trecere spre sala boltită. Toate elementele naturale ale grotei fuseseră folosite cu talent și abilitate. De aci, Sin putu ve-

dea foarte clar scena la care lucra Wanda. În afară de opaite, o crăpătură în stîncă făcea să cadă lumina exact pe figurile pictate. Bizonul clocotea de furie, de parcă era aievea. Din rana-i sîngerîndă curgeau măruntaiele și ai fi zis că mătura locul cu coada. Rinocerul, neterminat încă, o lua la goană. Nimic din toate acestea nu făcea mai ușoară soarta omului. Ființa umană sta întinsă moartă, cu miinile desfăcute a neputință. Calamitatea de care pierea era comunicată de mina cu doar patru degete, cel gros lipsind, ca semn al neputinței lui de a mai munci și apuca. Alături, pasărea speranței nu se apleca asupra sa, ci îi întorcea spatele privind spre acel viitor către care, poate, înainte de a muri, bărbatul își îndreptase gîndul.

După multă chibzuială și ascultînd de părerile unora dintre tineri, scena fusese alcătuită din două segmente, pentru a marca diferența dintre trecut și prezent, dintre realizările omului și fatalitate, firul destinului său fiind rupt de catastrofă. Ființa umană reușise să învingă ce era mai greu, ce o depășea, să gonească rinocerul, să ucidă bizonul, dar brusc fusese doborîită și de-abia atunci se văzuse cît era de fragilă. Stilizarea, mergînd pînă la desenul liniar al copiilor, sublinia foarte explicit această situație. Mă rog, explicit, dacă acele ființe ale viitorului vor avea cuget și dacă procesul lor de gîndire va fi același ca al locuitorilor de azi ai Pămîntului.

— Basta! Să nu ne mai preocupăm cum vor fi cei ce vin după noi. Ne-am făcut datoria, sîntem cu conștiința împăcată, rosti Sin.

Acum voia să-i uite pe depărtații descendenți și să se amuze, să-i surprindă pe artiști în flagrant delict. Cuvîntul de ordine fusese să picteze detaliat, clasic, fără a omite amănuntele, dînd putere de cuvinte simbolurilor prin realismul execuției lor. Suprapunerea taurilor și cailor din sala lungă avea drept scop să atragă atenția asupra unor trepte succesive de civilizație. Se decisese să nu reprezinte și faza superioară domesticirii calului, căci se temeau că mașinile vor provoca prea mare nedumerire și vor dăuna priceperii posibile a limbajului cu ajutorul simbolurilor animaliere. În privința coloritului, mulți o luaseră razna, cucerîți de vopselele tari și dura-

bile ce le fuseseră date. Parcă preferința căzuse asupra roșului și negrului, lăsînd de o parte albul, verdele și albastrul, prea diafane și care se ștergeau dealtfel mai ușor, fiind preparate altfel decît cele dintîi. Nimic nu justifică să pictezi o vacă imensă vopsită în sîngeriu, cînd puteai tot atît de bine s-o faci cafenie sau cel mult roșcovană. Sin însă își păstră părerea pentru sine, căci știa bine că Wanda îl va combate. Avea să-i spună că ceea ce nu va dăuna înțelesului putea fi sugerat în mod original nu printr-o platitudine, printr-o copie a adevărului. Cînd legătura lor era incipientă, asemenea controverse îi plăceau, îi ațîtau sentimentele. Dar astăzi n-avea chef s-o contrazică și să fie iar acuzat de un funcționalism bornat care excludea fiorul artistic din această frescă splendidă. Nu era chiar așa, dar el tăcu. Se mulțumi să-și întoarcă lanterna spre peretele cu cerbi din stînga, admirîndu-le din nou gingășia și eleganța, portul mîndru al capului. Pentru a nu știu cîta oară, se întreba dacă după figurarea vieții tumultuoase, cu mișcarea ei neîntreruptă, sinteza acestei bogății a naturii e destul de clar exprimată de figura fantastică aflată la sfîrșitul șirului. Se opri în fața vietății cu trupul greoi și solid de bovină, cu labelle groase și coada scurtă, cu gîtul și capul mic de muflon, dar avînd botul pătrat al felineilor. Cele două lujere florale care-i împodobeau fruntea trebuiau să comunice includerea vegetalelor în acest univers predominant animalier și să semnifice prin importanța acordată filamentelor subțiratic de deasupra capului că emanațiile spiritului au o valoare deosebită în raport cu forța brută. Monstrul era fără îndoială fascinant. Ce se va pricepe din el era altă problemă. Sin avu obișnuita-i ridicare din umeri care-n ultimul timp ajunsese aproape un tic.

Deși sala era prelungă, pictorii reușiseră să dea impresia de rotundă în care să te simți înconjurat pretutindeni de viață, să ai impresia că năvălește asupra ta cu turmele ei, cu bucuriile și suferințele ei. Cîtă vreme încă? gîndi Sin și o emoție puternică îi strînse gîtlejul.

Ajunseră la marea „vacă neagră” pe care Sin o socotea cea mai reușită. Domina întreg ansamblul acestei încăperi a peșterii cu masa ei enormă, monumentală.

La picioarele din spate, dedesubt, se aflau însemnele coloristice ale Statelor Uniunii pe care greoaia bivoliță le călca cu copitele, expresie a dezastrului care distrușese lumea. Cîțiva cerbi mai încercau să înoate împotriva curentului.

Sin și Wanda se-ndreptară spre ieșire.

— E cea mai frumoasă, rosti Sin cu convingere.

— Și eu cred, răspunse Wanda, nu pentru că am făcut parte din asociația care a lucrat la ea, ci fiindcă e armonioasă, unitară, trezind deci un fior și o impresie artistică mai mare decît cea resimțită în toate celelalte.

— Da, grota mai mică, tot de la noi, mi se pare că a căzut prea mult în fantastic și îi va îngrozi mai degrabă pe eventualii ei descoperitori, în loc să le clarifice cunoștințele asupra trecutului.

— Ba nu, unele lucruri sînt foarte sugestive și bine gîndite. De pildă, figura jumătate leu, jumătate ren, care întruchipează fauna carnivoră și ierbivoră din zonele calde și reci, mi se pare semnificativă și bine construită. Și scena păstorilor dănuind și cîntînd din flaut, înconjurați de reni, bizoni și cai e un tablou convingător al bucuriei de a trăi. În ce privește pericolul care amenință existența umană, poate e mai viguros reprezentat de vrăjitorul în negru plutind deasupra turmelor pestriț colorate și supraveghindu-le de la o înălțime inaccesibilă. În fond, vaca neagră e un element furios participant, pe cînd vrăjitorul...

— Vrăjitorul e o ființă cu puteri supranaturale și tocmai asta trebuia evitat, își susținu Sin părerea. Mă-n-treb dacă faptul că am renunțat la „mînă“, ca simbol al transformării naturii de către om, a fost bine. Cei din vest au păstrat aidoma proiectul inițial și le dau dreptate.

— Om, stăpîn al naturii, în momentul cînd glaciațiunea va distruge tot ce e viu !

— Dar punctele tocmai asta...

— De fapt, Sin, de ce te frămînti atîta ? Importantă e impresia generală, nu fiecare semn în parte. De aceea, peștera asta mi se pare cea mai realizată.

— Oare mesajul nostru va fi descoperit în adăposurile subpămîntene și descifrat vreodată ?

— Măcar cîteva din aceste nenumărate grote la care au muncit atîția artiști trebuie să fie găsite într-un fel sau altul : vînătoare, înmormintare, forare... Iar dacă vor fi, e cu neputință să nu se ajungă la decodarea lor.

Wanda într-adevăr nu se mai putu întoarce la grotă. O criză de reumatism o țintui în casă sub o grămadă de plăpumi și blănuri. Sin stătea cît putea lingă bolnavă, dîndu-i medicamente sau frecîndu-i ușor membrele umflate și dureroase. Asta rămăsese din mîngîierile lor pătimăse de altădată. Pasiunea poate nu mai era la fel de intensă, dar tandrețea nu se schimbase și pe fața Wande se contura același zîmbet de extaz.

Străzile erau aproape pustii. Sala mare a Consiliului fusese părăsită, iar puținii membri caré se mai întilneau acolo, la date neregulate, se închideau într-o micuță încăpere, mai puțin expusă intemperiilor. Alimentele erau pe sfîrșite într-atît, încît nici raționalizarea nu-și mai avea rostul. Cei ce mureau, nemaiputînd fi arși, erau tîrîți în afara orașului unde se prefăceau atît de repede în sloiuri, că nu era necesară îngropăciunea. Oamenii deveniseră din ce în ce mai tăcuți, căci și vorba constituia o risipă a forțelor.

Într-o bună zi, cînd Sin vru să părăsească locuința Wande, își dădu seama că ușa fusese blocată de omăt. Încercă zadarnic s-o deszăpezească. În cele din urmă, renunță, sleit de efort. După cîteva ore, ninsoarea din cursul nopții reîncepu. Cădea tot mai deasă, ca un stol de insecte albe și indifferente care nu se mai sfîrșeau. Trecu dimineata și apoi întreaga după-amiază. Ningea. Neaua se așternu pe acoperișuri, pe cupole, pe stîlpii indicatori. Era ca o perdea care la început împiedica vederea clădirilor din depărtare, apoi chiar a caselor învecinate. Orașul parcă se acoperea cu o carapace. Nămeții se-ngrămădeau pînă la nivelul ferestrelor. Sin se întoarce de la geam și se așeză pe marginea patului Wande care dormea. De ce s-o mai trezească ? O luă de mîină, rămînînd în așteptare. Ningea. Numai aici ? Sau se dezlănțuise pretutindeni această revărsare necentenită de fulgi care pînă la sfîrșit avea să acopere

Pămîntul cu un strat gros, stingînd orice răsuflare ? Prin geamul îngheţat şi aşa se zărea din ce în ce mai greu lumina lăptoasă de afară. Opacitatea nu se datora numai frigului, ci probabil şi nivelului zăpezii care depăşise zidul exterior. Ar fi putut urca pînă în pod pentru a controla. Dar n-avea putere. Nici nu mai simţea dorinţa de a şti. Ninge şi...

*
* *
*

În seara de vară de dinaintea zilei cînd urma să înceapă, cu colegele ei de clasă, în cadrul unei excursii în Franţa, turul peşterilor din Dordogne, Hannelore Schmidt reluu lectura cîtorva pliante despre Lascaux. Fereastră era deschisă şi mireasma de brad pătrundea în cameră împreună cu aerul proaspăt. *Descoperirea cavernei*, citi Hannelore : „Caverna din Lascaux a fost descoperită, joi 12 septembrie 1940, de un grup de băieţi din Montignac sau în trecere prin Montignac : Marcel Ravidat, care avea vîrsta de 18 ani, Jacques Marsal şi Simon Coomeans, amîndoi de 15 şi Georges Agnel, de 16. Numai Ravidat avea intenţia să exploreze groapa formată de un copac dezrădăcinat într-o perioadă neprecisă, poate cu vreo 30 de ani în urmă. O bătrînă care-şi îngropase măgarul mort în pădure pretindea că e intrarea într-o tainică din evul mediu ducînd la micul castel învecinat, aşezat la poalele colinei. Schimbîndu-şi intenţia de a se duce la o fermă din apropiere, băieţii deciseră să exploreze locul, luînd cu el şi o lampă. Versiunea după care adolescenţii, pornind la vînătoare, şi-ar fi urmat cîinele care, adulmecînd, a descoperit groapa este o invenţie a ziariştilor. Groapa avea aproximativ 80 de centimetri diametru şi tot atît în adîncime. În fundul ei se deschidea o groapă mai mică, unde, cînd aruncară o piatră, aceasta căzu un timp îndelungat. Ravidat lărgi orificiul şi intră primul cu capul înainte. Ajunse într-o deschizătură conică. Aici aprinse lampa şi-i chemă şi pe ceilalţi. Explorară caverna unde descoperiră semne, apoi siluete de animale. Îşi spuseră că au dat de o grotă preistorică care constituie o comoară

neprețuită pentru ei. În informarea redactată câteva zile mai târziu, Marcel Ravidat a scris : «Bucuria noastră a fost fără de margini și am început, ca niște sălbatici, să țopăim un fel de dans războinic victorios». Întii nu voriră să împărtășească nimănui taina lor. Apoi se întoarseră a doua zi cu un al cincilea tovarăș de drumetrie. Luaseră fringhii, putînd astfel să-și continue explorarea pînă la puț. Peste câteva zile, 15 persoane erau la curent, printre care și un jandarm, care-i sfătui pe tineri să aducă faptul la cunoștința învățătorului Laval. Acesta fu convins cu greu să coboare în cavernă, dar cînd ajunse la sala cea mare rămase uluit. El îl anunță pe abatele Breuil care se afla la Brive și care se grăbi să sosească, pentru a vedea cu ochii săi acest miracol“.

— Franțujii ăștia, își zise Hannelore, nu știu să țină un secret ! Răsfoi mai departe. „Autenticitatea cavernelor pictate“ : „Problema autenticității cavernelor pictate s-a pîs de cînd a fost descoperită cea dintii, în 1879, la Altamira, de către Marcellino de Santuola...“. Hannelore sări câteva pasaje. Dinspre partea ei, n-avea nici un dubiu asupra autenticității picturilor, căci altfel peștera n-ar fi devenit punct turistic. „Tehnica picturilor preistorice“ : „E aproape deconcertantă perfecțiunea și bogăția de mijloace la care a ajuns pictura din vremurile de demult. În ce privește suprafețele pe care pictau, n-au avut prea mult de ales. Au utilizat partea cea mai netedă a pereților stîncoși. Probabil că oamenii din paleoliticul superior, franco-cantabrii, n-au cunoscut pictura rupestră în aer liber. La început, degetele au fost uneltele de care s-au slujit la aplicarea vopselelor. Apoi au utilizat alte mijloace : tampoane vegetale, smocuri de păr, bastonașe. Afară de asta, oamenii din epoca renului, în special la Lascaux, au utilizat un procedeu pe care-l folosesc în zilele noastre australienii și care constă în a introduce un praf colorat într-un tub gol și a sufla. La Lascaux, acest procedeu a fost generalizat pentru anumite suprafețe cu marginea zgrunțuroasă, cum ar fi la coama cailor“. O poză arăta un fel de maimuță imensă cățărîndu-se pe ieșituri de stîncă și suflînd într-un fel de crenguță scobită. Rezultatul era uluitor. „Nu se știe prin ce metodă au compus astfel ansamblul de o exe-

cuție magistrală". Într-adevăr, era greu de închipuit ca omul din Neanderthal sau urmașul său imediat să fi ajuns la asemenea manifestări artistice. Hannelore sări iar câteva pagini și ajunse la explicarea „scenei puțului”, pe care o citi cu atenție, căci văzuse o serie de reproduceri și o impresiune misterul morții care-i lovea pe toți protagoniștii episodului. „Această scenă e excepțională în arta franco-cantabrică. La început, abatele Breuil a considerat-o una anecdotică, o pictură comemorativă a unui accident mortal din timpul unei vânători. După părerea lui, rinocerul era cel a cărui victimă cădeau omul și bizonul. Dar aceasta nu explica pasărea convențională, fără picioare și aproape fără coadă. G. Lecher, într-un studiu din 1951, *The interpretation of the accident-scene at Lascaux*, vede în măruntaiele bizonului un semn misterios căruia îi acordă semnificația unei litere ebraice. Cea mai ciudată interpretare aparține unui studiu al lui H. Kirchner publicat în 1952 în *Anthropos*. El consideră că aici nu-i vorba de un accident de vânătoare, că omul întins nu e mort, ci un șaman căzut în transă.

Nici una din aceste explicații nu e satisfăcătoare...”

— Ei, da, aia cu șamanul nu e rea, comentă Hannelore, căreia i se părea mai misterioasă și atrăgătoare. Simți că i se-nchideau ochii. Mai bine să le reia după excursie, ca să nu uite ce-a văzut. Ordonată cum era, puse pliantele la locul lor în geanta de voiaj și întinzându-se în patul cu așternut înflorat din cochetul motel de lângă Montignac, stinse veioza și căzu într-un somn adânc.

Grupul de tinere blonde și guralive, îmbrăcate în șorturi albastre bine călcate sau în blugi decolorați impecabil, se afla în fața peșterii din Lascaux, gata să coboare modestele trepte construite pentru accesul publicului. Un ochelarist bonom, cu haină și cravată, le vorbi în germană cu un puternic accent francez :

— Toată lumea știe ce ciudată atracție exercită asupra generației noastre descoperirea și redescoperirea artelor zise primitive. Artistul din epoca renului a utilizat toate mijloacele de expresie de la desenul schema-

tizat la forma cea mai elaborată a artei figurative, de la marele arabesc gestual la cea mai abstractă gravură, folosind chiar relieful natural. De aceea, această artă, cea mai depărtată de noi în timp, e poate cea mai apropiată de viziunea și preocupările noastre moderne.

Deși rostite într-o atmosferă de liniște, cuvintele lui, punctate de țcănitul aparatelor de fotografiat, erau mereu întrerupte și-și pierdeau din solemnitatea tonului.

— N-o fi chiar custodele muzeului ? șopti doct Mari-anne la urechea Hannelorei, demonstrînd că cercetase ghidul Michelin.

— Posibil, răspunse aceasta, mutînd guma de mestecat în partea cealaltă a gurii. Ar trebui să aibă acum 59 de ani. Și așa și arată, continuă fata, arătîndu-se la fel de documentată ca și colega ei.

Dar interesul lor se-ndreptă repede spre un tînăr care, venit singur, se alăturase grupului. Ochelaristul își urmă alocuțiunea : „Arta preistorică este amintirea care abia a început să fie studiată, a unei lumi apuse în negura timpurilor și despre care știm foarte puțin. Dar oricare ar fi teoriile despre ea, ceea ce veți vedea e mărturia continuității de la omul din paleolitic și pînă la cel de azi.“

Ultimele fraze se pierdură în gălăgia făcută de fetele care se buluceau să intre.

Deși aterizarea era o lunecare lină, se simțea cum avionul se înfundă parcă într-un sol viscos. Simplă impresie. Aeroportul avea piste moderne și se profila impunător, cu masivitatea clădirilor sale. Senzația venea însă de la un soi de praf roșietic care impregna aerul și se umezea ușor pe sol și pe suprafețele transparente, pătindu-le cu un strat subțire de noroi sîngeriu. Se așter-nu pînă și pe hubloul avionului împiedicînd din cauza aceasta limpezimea priveliștei.

Băiatul coborî puțin buimac. Un om în haină albă și cu o tichie pe cap îl întîmpină cu brațele întinse. Nu-l cunoștea, nu bănuia cine ar putea fi, dar zîmbi politicos dînd din cap și ferindu-se să se lase atins. După o clipă, își dădu însă seama că nici nu s-ar fi putut ca omul să-l îmbrățișeze, căci îi despărțea o perdea de plastic așa de subțire că la început trecea nevăzută. În mod ciudat, era foarte curată, neatinsă de praf. Aha, din cauza co-pertinei pe care o zări cînd își înălță privirea. Omul rămase locului și din spatele lui țîșni o fetișcană în uniformă albastră care se strecură printr-o deschizătură a perdelei și înaintă cu hotărîre spre unicul călător. Îi ură bun venit din ochi, fără să miște buzele, și, luîndu-l de mîină, îl duse spre ieșirea din aeroport. Băiatul o urmă, deși nici despre ea nu știa nimic și nici încotro o pornește.

Față de toată primirea asta silențioasă, vacarmul străzii începu prin a-l asurzi. O sirenă urla prelung, se auzeau uși trîntite în interiorul caselor și, printre hîrîturile cu care demarau mașinile și zumzetele troleelor,

răzbăteau parcă gemete înăbușite. Numai pașii nu răsunau pe asfalt. Părelnic, ca și în avion, simțea cum se afundă într-un sol viscos, cu toate că trotuarele erau uscate. Picioarele îi alunecau. Fata îl trase într-un automobil în care se făcea mai puțin simțită căldura amiezii. Se rezemă de pernele moi. Îi țiuiău urechile.

— Nici n-am avut timp să-ți spun bine-ai venit, auzi ca prin vis glasul fetei. Rămii, Mug, nu-i așa ?

Nu-și amintea de unde venea, nu știa unde e și nici că-l cheamă Mug. N-avea habar dacă va rămîne sau nu. Dar nici n-avea de gînd să-și trădeze golul memoriei. Preferă să păstreze tăcere. Se uita pe fereastră la străzile și casele orașului. Îi erau familiare și totuși străine. Mai fusese vreodată pe aici ? Nu-i plăceau fațadele ornamentate, nici scuarurile cu copaci umbroși, nici chiar zidurile cenușii. Și totuși le-ar fi vrut altfel — mai șemețe, mai geometrice, pulsînd de alt ritm. Se opriră înaintea unei clădiri vaste, severe și înalte.

— Vei sta aici pînă te vei decide, zise fata. Dar am să te duc să-ți vezi locuința.

Se simți din nou stingher.

— Care locuință ?

Intrară în holul clădirii. Ce avea să spună la recepție ? Că uitase despre el totul, tot ce fusese înainte de călătorie și în timpul ei ? Noroc că fata îl lăsă să se odihnească într-un fotoliu și rezolvă ea formalitățile.

— Vin să te iau să facem turul orașului peste o oră, îi spuse, deschizîndu-i ușa unei camere de la etajul I. În urma ei, un groom aducea valiza de care băiatul iar nu-și aducea aminte c-o purtase cu el. În cameră era liniște și răcoare. Alb pretutindeni, o mare de alb : pereții, tavanul, cuvertura de pe pat, scaunele și măsuța de toaletă. Căută instinctiv din ochi un ceas mare sau o pendulă, căci auzea de undeva un tic-tac puternic. Dar nu se zărea un asemenea obiect. Percepea numai zgomotul pe care-l făcea, mai curînd un zvicnet regulat, însoțit de un gîfuit neîncetat. Mersul ceasului trebuie că era amplificat de liniștea din jur și de probabila lui neobișnuință la larmă. Presupunea că vine dintr-un ținut al tăcerii, dintr-un loc izolat. Nu-și putea aminti.

Își clăti fața și mîinile, bău paharul cu lapte rece de pe măsută și așteptă ușor somnolent. Fata se prezintă peste un timp ce-i păru destul de scurt. Își schimbase uniforma și avea o rochie de un roz gingaș. Urcară din nou în mașină și ea începu o litanie de ghid, cu un glas profesional, dar în care se ghicea o urmă de neliniște. Îi denumea locuri, monumente. Băiatul era bucuros să le afle, deși, de vreme ce fusese pe aici, descrierea părea exagerată. Fata împodobește obiectivele turistice cu cele mai luminoase calități, încercînd să-l îmbie să se atașeze de ele. „Acela e Turnul gloriei străbune, colo Palatul tihnei și meditației, unde oricine are acum îngăduința să-și petreacă orele de repaus, iar dincolo Parcul celor șapte cascade.“ Băiatul observă că mașina evita străzile murdare, cartierele cu ziduri leproase și case dărăpănate, ale căror colțuri apucă să le zărească fără voia fetei. Dar nu-i atrase atenția, nu ceru să le viziteze. Vegetația firavă contrazicea numele de grădină sau parc pe care călăuza îl dădea unor întinderi cu alei și bănci înconjurate de garduri joase de fier forjat. Sau poate numai ținuturile înflorite și înverzite de unde venea îl determinau să le găsească pe acestea sarbede și prea pieptănate. Nu putea însă să deslușească în memoria lui ce fel de copaci sau de ierburi i-ar fi plăcut.

— Sintem pe strada ta, rosti deodată fata.

Inima îi tresări la vederea unei case. Nu era prea deosebită de celelalte, dar lui i se păru că avea o înfățișare mult mai atrăgătoare. Făcu un semn fetei că dorește să se oprească.

— Casa ta ! îi șopti însoțitoarea zîmbind mulțumită.

Băiatul coborî și alergă spre poartă. Deodată se opri. Și dacă nu era așa cum și-o închipuia ? Dacă-l va deza-măgi ?

— Intră ! îl îndemnă fata. La ora asta nu e nimeni înăuntru.

Pătrunse în casă plin de siguranță și se descurcă fără greș, ca un știutor, prin vestibul și coridoare. Trecu de ușile primelor două încăperi și dădu buzna în a treia. Era o cameră de copii. Pe pătuț trona un urs mare de pluș galben. Băiatul îl luă binișor în mînă. Nou-nouț și totuși semăna leit cu al lui, care avea cîteva smocuri

rupte și un ochi scos. Strînse la piept ursul cu o ciudată bucurie. În fond, de ce nu s-ar instala aici, de vreme ce fata îi spunea că se află la el acasă. Cu ursul în brațe se apropie de fereastră și o deschise. Din clădirea de peste drum se auzeau țipete ascuțite. Văzu cum într-o încăpere, unde perdeaua nu fusese trasă, un bărbat și o femeie se certau. El era stacojiu la față, ea palidă și despletită. Răcneau, spărgeau vase și farfurii, se încăierau. Lîngă ei, un copil de 4-5 ani îi privea îngrozit, cu ochii mari deschiși. Avea și el un urs de pluș dar mult mai ponosit. Îl lăsase să atîrne în jos, la capătul brațului. Băiatul închise fereastra și se întoarse spre fată. Aceasta rămase în prag și avea aerul că așteaptă cuvintele lui. Băiatul puse ursul la loc și se pregăti de plecare. Fata își ascunse cu greu dezamăgirea.

— Cum te cheamă? o întrebă ca să mai schimbe din atmosfera de încordare.

— Linda, șopti ea cu glasul aproape înlăcrimat. Nu-ți place aici?

— Ba da, ba da, dar vreau să mă mai odihnesc și să mă mai gîndesc.

Odaia albă de hotel sau cămin îi părea acum un li-man de liniște, pe cînd casa plăcută și veselă avea ascunse prin colțuri tot soiul de primejdii, de scrișnete, de lucruri înspăimîntătoare.

— Bine, se resemnă fata. Am să te las să te odihnești pînă diseară. Pe urmă trebuie să mergem la recepția guvernatorului. Pînă atunci e absolut necesar să te hotărâști.

În odaia albă și răcoroasă se dezbracă și se întinse pe pat. Îi veneau în minte frînturi de versuri și melodii: un murmur de cîntec de leagăn, un susur de apă cristalină. Era gata să ațipească. Dintr-un ungher al memoriei se închegau stihurile: „*Îl lasă-n pacea întîie-a lui / Că vinovat e tot făcutul*“. Le alungă ca pe o muscă supărătoare și încercă să adoarmă iar. Cîntecul de leagăn amuțise și se auzea numai tic-tacul acela straniu și gîfîit al pendulei. În el — dar cum se putea așa ceva? — în el, în mersul ceasului, se strecurase aceeași neliniște ca în glasul fetei, aceeași întrebare ce-și înfigea vîrfurile ascuțite în sufletul băiatului: „Ră mîi? Ră mîi?“

Se zvîrecolea în pat. Nu voia să-și mărturisească teama de orașul ăsta în care nu știa de ce se găsește și ce va trebui să facă. Se sculă mașinal și se îmbracă. Ce-ar fi să întreprindă o explorare fără călăuză? Va avea grijă să se întoarcă la timp pentru recepția guvernatorului. Se strecură pe ușă și o porni în jos pe scări. În sala de așteptare groom-ul care mătura îl privi muștrător. Dar el întoarse capul și ieși în stradă. Căldură, vacarm, miros de transpirație. Praful roșietic se așternea în valuri pe caldarîm și pe geamurile vitrinelor. Îl frapa aspectul de bazar pe care pînă atunci nu-l remarcase. În dughene atîrnau haine multicolore. Măcelăria avea produsele atîrnate la vedere: salamuri lunecoase ca niște mațe, cîrnuri crude. Mai văzu giuvaeruri lucitoare, podoabe pestrițe, covoare, șaluri.

Toate îl atrăgeau și-l respingeau în același timp. Un miros de sînge îi intra în nări și-l îngreșoșa. Dar îl cuprinse deodată o lăcomie, o frenezie: să mănînce, să bea, să trăiască, să chefuiască. Lîngă el răsări un omuleț în vîrstă, ridat și cu o îmbrăcămintă caraghioasă.

— Ur, dragule, ai venit? îl abordă, agățîndu-se de brațul lui.

Băiatul vru să zică „Nu mă cheamă Ur“, însă, de fapt, de unde știa? Fata care-l strigase Mug nu trezise nici un ecou în el. Piticul țopăia cu sîrg alături. Avea pe cap o tichie cu clopoței. O fi vreun bufon, un măscărici, un saltimbanc sau un mag, gîndi băiatul.

— Rămii, nu-i așa? îi puse și acesta sîciitoarea întrebare.

— Nu știu, șopti băiatul.

— Cum nu știi! exclamă omulețul. Hai să-ți arate Bimbo ce bine o să-ți meargă.

Bimbo! Un nume de circar. Piticul îl trase spre o tavernă. De cum intrară, ochii băiatului se ațintiră asupra femeii, cocoțate pe masă, care dansa îndrăcit în sunetul ghitarelor.

— Nu te mai uita la Chichita! interveni Bimbo. N-are suflet și-i plină de toane. Și nici nu sînt sigur de ea...

Dar băiatul nu-și putea desprinde privirea de pulpele femeii, de rochia roșie care flutura, de pletele jucându-i în jurul capului ca niște flăcări negre.

— Bine, bine, mormăi Bimbo și se apropie de Chichita, întinzându-i un pahar cu vin. După dans, femeia veni la masa lor și se făcu a nu băga de seamă când omulețul îi băgă în sîn un mototol de hîrtii. Dădu din cap cu înțeles către Bimbo și se așază pe genunchii băiatului. Amețit de băutură și de mireasma sălbatică a Chichitei, băiatul nu se împotrivi cînd femeia îl luă de mîină și porni cu el pe o scăriță întortocheată. Își dădu vag seama că nu se putea să nu urmeze ființele întîlnite în acest oraș. Ajunseră la o magherniță cu aer stătut. Din toată cămăruța, băiatul nu văzu decît un singur lucru : patul lat, acoperit cu o cuvertură molatică. Se prăbușiră în așternut, iar rîsul Chichitei acoperi vuietul sirenei, pe cînd respirația ei puternică și egală stinse tic-tacul gîfiiit al pendulei care-i răsuna neconținut în urechi.

Fu trezit brusc de femeia ce-l scutura înspăimîntată :

— Poliția ! Fugi, Ur, fugi !

— Vino cu mine.

— Nu, n-am ce căuta acolo. Și-l împinse pe scara de incendiu. Alunecă mai mult decît coborî. În noaptea toridă, fierul era rece. Îl simțea chiar înghețat sub mîinile lui încheștate. Efectul însă era același cu al celui la roșu, îi arse palmele. Jos, în stradă, Bimbo îl preluă ca pe un pachet și-l îmbrînci într-o mașină care demară imediat.

— Cum de n-ai auzit sirena care vestea razia ? Bine c-ai scăpat în ultimul minut.

— Dar de ce..., încercă băiatul să afle cîte ceva în privința urmăririi lui de către poliție.

— Taci ! rosti Bimbo. Ne-au văzut.

Acceleră. Ieșiră din oraș ca fulgerul și goniră pe lîngă cîmpuri, apoi pe cărări lăturalnice prăfoase. Într-un tirziu poliștii le pierdură urma.

— Nu știi cum de-au simțit că ești aici. Dacă te-ar fi găsit, soarta ți-ar fi fost pecetluită. Și Danger care ne așteaptă !

· Danger ! Alt nume necunoscut care nu-i spunea nimic. Dar de vreme ce nu-și amintea de nimeni...

— Ajungem curînd în ascunzătoarea lui, continuă Bimbo.

Mașina o luă pe un drum întortocheat și plin de hîrtoape. Peste cîtva timp, băiatul zări în noaptea luminată de lună cum se iveau șiruri de dune. Vîntul răscolea nisipul. Se apropiară de un fel de arătări stranii, care în cele din urmă se dovediră corturi. Dintr-unul sări un tînăr hirsut care se răsti la Bimbo :

— De ce ați întîrziat atîta ?

— Nu te înfuria, Ur e în sfîrșit aici.

Băiatul se simți cuprins viguros în brațe. Apoi, bărbosul urlă : „A venit Ur, a venit Ur !“

— Cu ce vești ? întrebă plin de speranță cineva dinăuntru.

Băiatul intră în cortul mai mare. Se simțea un miros acru de urină și nădușeală.

— Vești ? murmură el dînd din umeri.

— Danger, spuse un bătrîn, Ur n-a adus nici un mesaj ?

Danger îi răspunse :

— Dacă este iar cu noi, înseamnă că totul e în ordine, că planul lui a reușit.

Ciocniră, băură, cîntară imnuri și marșuri și spre ziuă căzură într-un somn adînc. Băiatul se trezi după cîteva clipe. Simțea că se înăbușă în aerul apăsător. Pă-răsi tiptil cortul.

— Unde te duci ? auzi lîngă el vocea tăioasă a lui Danger. Bănuiala luase locul dragostei cu care-l întîmpinase. Prietenul îndreptă arma spre el.

— Întoarce-te imediat ! Avem nevoie de tine și n-ai să dai bir cu fugiții.

Băiatul se uită în jur. Nu intenționase să fugă, tot așa cum nu se decisese încă să stea. Deșertul se întindea pretutindeni, sterp, nemilos.

— Mi-e sete, rosti băiatul.

— N-am ce-ți face, ripostă Danger. Pustia n-are apă. Și-a pierdut apa și noi vom muri în uscăciunea asta dacă nu ne ducem misiunea la împlinire. Dar tu văd că vrei să dezertezi.

— Nu, mă gândesc doar, îl asigură băiatul. Mă gândesc să găsesc o soluție.

Îmblânzit, Danger îl privi iar fratern și pe chipul lui citi o nețărmurită nădejde. Ca semn de încredere, se întoarse în cort, lăsându-l singur. Băiatul se îndepărtă printre dune. Pe neașteptate, cineva îi puse mâna pe umăr.

— Nu scoate nici un sunet, Mug. Vin din partea alor tăi. Mama ta e pe moarte. Întoarcă-te cu mine acum, cît dorm conspiratorii care te-au răpit.

— Cum de m-ai găsit ?

— Cineva te-a văzut intrînd în *Taverna Norocului*. Chichita mi-a dat în cele din urmă cîteva indicii. Te numea Ur, profetul. Ți se potrivește. Eu nu vreau să fiu amestecat în toate astea. Te duc la maică-ta și apoi mă fac mut și nevăzut. Hai, să nu pierdem timpul.

Băiatului i se umplură ochii de lacrimi.

— Unde e mama ?

— La spital.

De astă dată, vehiculul lung, ascuns între dune, semăna cu altceva decît cu o mașină. Înainta tăcut prin nisip ca o nălucă. Uscăciunea părea să diminueze. În curînd, pe geamuri începu să șiroiască noroiul roșietic care avea din ce în ce mai mult aspectul unor rîulețe de sînge. Trecură prin grămezi de bălării și gunoarie puturoase. Intrau în oraș. Încă la margine, se opriră în fața unei clădiri izolate. În lift, vestitorul îi aruncă o privire pătrunzătoare, ca și cum ar fi vrut să se asigure încă o dată de identitatea lui.

— Ai leacul la tine ?

Băiatul nu știa dacă-l are, dar dorința de a-l poseda era așa de mare că i se uscă gîtlejul și simți în piept ca o rană. Se scotoci prin buzunare, apoi își pipăi bucățică cu bucățică hainele. Țipetele din camera bolnavei

se auzeau stridente, sfișietoare. Băiatul își zgîria trupul cu disperare, să descopere o ascunzătoare neobișnuită. Și deodată dibui leacul undeva pe la subțioară. Era o pilulă micuță cît o mărgea. Vestitorul o luă și se repezi înăuntru, în odaia bolnavei. Băiatul șovăi o clipă. O iubea nemăsurat pe ființa care se chinuia aproape de el, dincolo de ușă. Dar n-ar fi vrut s-o vadă acum luptîndu-se cu moartea. O ajutase, mai mult ce să facă ? Vestitorul nu se mai întoarse. Parcă intrase în pămînt. În timp ce adăsta potolirea gemetelor, fu înșfăcat de doi vlăjgani în uniforme de polițiști.

— L-am prins pe Ur, auzi limpede transmisia la aparat.

În carcera umedă, cu fiare la mîini și la picioare, băiatul aștepta resemnat. Probabil fusese condamnat de mult în lipsă și acum sentința urma să fie executată fără alt proces. Nu-i părea nici rău, nici bine. N-avusese timp să se dezmeticească de cînd sosise. Orașul îl atrăsese ca un magnet și-l aruncase în deșert. Chichita îl chemase și apoi îl lăsase singur. Danger îl îmbrățișase și pe urmă se-ndoise de el. Pe maică-sa nu apucase s-o vadă pe patul de suferință. Și totuși ar fi dorit să mai mîngîie o dată ursul de pluș cu blana lui aurie, nevinovată. Înțepenise, încheieturile îl dureau. Dar cel mai îngrozitor era frigul. Frigul care-l învelea ca un lîntoliu de gheață. Brusc, totul căpătă un ritm rapid. Escorta, treptele, spînzurătoarea ce se înălța în mijlocul pieței. Execuția, ca toate execuțiile, avea loc în zori. Cerul se limpezea de abia, mut, cenușiu, decolorat. Mulțimea se strînsese însă cu mult înainte. O pădure de capete. Orașul. Întreg orașul. Vuia. Strigăte nedeslușite umpleau piața. De încurajare ? De ură ? De bucurie sadică ? De partea cui era lumea adunată aici ? Călăul îi puse ștreangul de gît. Se sufoca.

— Opriți ! auzi.

Doi oșteni în zale ca niște cavaleri medievali își croiră loc prin mulțime și veniră spre el. După o clipă de tăcere mormîntală, se stîrni o rumoare care parcă prin vis îi ajunse la urechi :

— Paza guvernatorului.

Cei doi se apropiară și tăiară ștreangul cu sabia. Căzu. Gloata se repezi spre spînzurătoare, îmbulzindu-se și urlînd. De dezamăgire sau de recunoștință? Oamenii alergau, se striveau, se călcau în picioare. Vocile lor se amestecară într-un singur urlat care acoperi totul. Oștenii prevăzători îl apucară de picioare, cu degetele lor de fier, și începură să-l tîrască spre mijlocul spînzurătorii. Se prăbuși printr-o trapă. Simți cum alunecă și-și pierdu cunoștința.

Se trezi în odaia albă și răcoroasă. Linda se afla la căpătiul lui.

— Cum te simți, Mug? Ai fost victima unei erori grosolane. Acum totul e bine.

— Mama? reuși să articuleze băiatul gîtit de emoție.

— Ai salvat-o. M-a rugat să te duc acasă. Vrei? Rămii?

O mare căldură năvăli în pieptul băiatului. Da, ardea de nerăbdare să părăsească odaia asta impersonală, să ajungă la casa cu grilajul verde unde-l aștepta mama și ursul copilăriei. Și orașul? Da, și orașul cu contrastele și culorile lui vii, cu oamenii lui numeroși și diferiți. Dorea ca acest oraș să devină al său și chiar era al său. Era de la început al său. Și de-acum încolo avea să-l cucerească, să-l transforme, să-l posede ca pe acea femeie cu rochia roșie și pletele ca niște flăcări negre.

— Haidem, îi zise fetei.

Cînd să iasă din sala de așteptare, Linda se opri încremenită de respect.

— Vine spre noi guvernatorul.

Și băiatul recunoscu pe omul în alb care-l așteptase la aeroport cu brațele întinse.

Răsărise soarele și lumina puternică sublinia umbrele de pe chipurile ostenite. Medicul luă pruncul și-l puse în brațele infirmierei. Apoi își tamponă sudoarea de pe frunte.

— Grea naștere !

— Da, domnule doctor ; pierderea apei, strangulare, forceps, tot tacîmul.

— Dar sînt amîndoi teferi, și mama, și copilul. Asta-i principalul ! Cum a zis lăuza că o să-l cheme pe îndărătnicul ăsta ?

Glasul tremurător al mamei, care prinsese frînturi din discuție, îi parveni medicului ca un fir de șoaptă :

— Mugur dac-o fi băiat și...

— Păi e băiat ! Bine-ai venit pe lume, Mugur !

SUMAR

CONEXIUNE INVERSĂ	5
TAINA OLARULUI	20
CAZUL DOCTORULUI TRISCH	71
METROPOLITANĂ	93
S.O.S. INVADATORII !	101
SUPRAVIEȚUIRE	109
ÎN ADÎNCURI	156
MISIUNE DISCIPLINARĂ	165
LA IZVORUL POEZIEI	173
REPETIȚIE	186
CĂLĂTORIA	195
REVERBERAȚIE RUPESTRĂ	204
OBȚIUNE	227

Lector: CONSTANTINA PALIGORA
Tehnoredactor: CORNEL CRISTESCU

*Bun de tipar 9.VIII.1982. Apărut 1982.
Comanda nr. 1976. Coli de tipar 15.*

Tiparul executat sub comanda
nr. 1121 la
Intreprinderea poligrafică
„13 Decembrie 1918”,
str. Grigore Alexandrescu nr. 89-97
București,
Republica Socialistă România

« — Știu eu? Îl cunosc destul de puțin. Un dosar cu câteva date nu-ți dezvăluie mentalitatea sau psihologia unui om. În principiu, posibilitatea ca în anume împrejurări să săvârșești o faptă necugetată nu e exclusă nici la cea mei rațională făptură. Avînd însă în vedere cazul în speță, înclin mai curînd spre o vinovăție imaginară.»